

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 00052

LIDER, BALADES, POEMES

Itzik Fefer



*Permanent preservation of this book was made possible by
Pearl Schiff
in memory of
mother, Fannie Cohen, cousin of martyred poet Itzik Feffer*

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION



NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG



MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center



The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

איציק פענר

לידער באלאדעס פאעמעס

אויסדערוויילטס

„סאוועטסקי פיסאטעל“
מאסקווע — 1967

רעדאקטאָר — אױרעם גאַנטאר

— צונויפגעשטעלט

ראַכלפּעפּעריקאליש

לידער



* * *

ווו זון האָט זיך טונקל געסמאַלעט
מיט ווערבעס בא קאנטן פון וועג,
איז צעוואָרפן אַ שטעטלעך שפּאַלע
מיט שטיבלעך, מיט מענטשן און טעג.

מיין טאטן יערושע פארבליבן —
פיר ווענט מיט אַ שטרוענעם דאך,
ווי אנדערע שטיבלעך אַ שטיבל,
בא אַ שטויבקיך שטיאך.

אין אַ טאָג, אין אַ פּראָסטן אָן ווונדער,
אין אַ בעט, אַף אַ ציצענער ציך,
גלייך מיט אנדערע קינדער
האָט מיין מאמע געבוירן מיך.

מיר דאכט, איך געדענק נאָך איצטער
מיין קינדערשן ערשטן געשריי,
מ'האָט באשטימט, איך זאָל הייסן איציק,
און געפויעט מיט זיסער טיי.

1924

* * *

וויפל מענטשן דארף מען נאך א וועג באווייזן,
וויפל בלינדע בלאַנדזשען נאך ארום,
שטייען שטעט געטאָקט פון שטיין און אייזן,
און די מענטשן אף די גאסן זיינען שטום.

וויפל מאמעס, וויפל מאמעס קלאַגן,
ליגט בא יעדן ראַג א נאקעט קינד,
ליגן נאקעטע פארפרוירענע בא ראַגן,
און די מענטשן אף די גאסן זיינען בלינד.

שטייען שטעט געטאָקט פון שטיין און אייזן,
און די מענטשן אף די גאסן זיינען שטום,
וויפל מענטשן דארף מען נאך א וועג באווייזן,
וויפל בלינדע בלאַנדזשען נאך ארום...

* * *

האנט צו האנט און פלייצע צו פלייצע,
פוס צו פוס און שינעל צו שינעל, —
אונדזער ערד איז א פרישע און ווייצענע,
אונדזער הימל איז רויכיק און העל.

באהאלטן די קעפ אין די אקסלען,
בא אלעמען דרעמלען די פיס.
אף פעלדער, מיט מענטשן באוואקסענע,
ליג איך און ווייס.

מיוועט ברענגען ברויט, וועט מען עסן,
ניט ברענגען — עסן מיר ניט.
מיר האבן שוין שלאפן פארגעסן,
מיר האבן פארגעסן זיין מיד.

אונדזער ערד איז א פרישע און ווייצענע,
אונדזער הימל איז רויכיק און העל,
האנט צו האנט און פלייצע צו פלייצע,
פוס צו פוס און שינעל צו שינעל.

1924

אין וועג

צווישן היים און וועג — בין איד,
צווישן מיר און וועג — מיין פערד,
און די פיס זינען גרינג און גיך,
און גרייט איז מיין זאק און שווערד.

איז דען א ווונדער, וואָס איד יאָג גלייך,
און מיין פֿייב איז פעסט און שלאַנק,
איד האָב פארלוירן אזא גרויסן שליאַך,
און ס'טוט מיר ניט באַנק.

אלע טאָג אן אנדער היים,
און ס'איז וואַרעם און גוט און פֿיב, —
נעכטן — אין סטעפּ אף א שטיין,
הינט — אין א פויערשער שטוב.

צווישן היים און וועג — בין איד,
צווישן מיר און וועג — מיין פערד,
און די פיס זינען גרינג און גיך,
און גרייט איז מיין זאק און שווערד.

* * *

שווימט ארום אין ווייצן זאטער זומער,
גייט די זון זיך ווארעמען אף דער ערד —
ביסט אזא מין צארטע אין מיין צימער,
ביסט אזא מין צארטע אפן פערד.

יאָג איך אום און קאָן דיך ניט געפינען,
שעפט שוין קוים מיין פערד די מידע פיס;
אלע גערטנער וואקסן שוין און גרינען,
נאָר מיין גאָרטן זוארט אף מיר אומזיסט.

וועלן קומען ווארעמע פארנאכטן,
שטיף זיך לייגן ערגעץ בא א שוועל —
וועל איך זיצן דא אין פעלד און ווארטן
אף דיין לאנגן, אף דיין טונקעלן שיבעל.

זע איך טויטע נאָר, פארלאָרענע אף וועגן,
זע איך טריט ערשט בעכטיקע אין פעלד,
און א שטילער זומערהדיקער רעגן
טרוערט וערגעץ קלינגענדיק אין פעלד.

1924

נאקעטע טעג

אין אזוינע צעשויבערטע,
נאקעטע טעג
קאָן איך דען וועלן דאָס, וואָס מע מעג?
כּווארט אלע נאכט אף דיר
שטיף בא מיין טיר,
קומסטו נאָר איין מאָל אין כוידעש צו מיר...

קומסטו א מידע פון ערגעץ א ווייט,
אויגן פארגעסענע,
היטף אף ווייט,

הענער באגלייטן פארשלאָפן די נאכט,
שטויבן באגלייטן פארשלאָפן דיין גאנג;
כּווארט אלע נאכט אף דיר,
שטיף בא מיין טיר,
קומסטו נאָר איין מאָל אין כוידעש צו מיר...

קומסטו א ווארעמע ערגעץ פון וועג,
קאָן איך דען וועלן נאָר דאָס, וואָס מע מעג?

* * *

זיי ווארטן צעוואַרפן אף שניי
מיט ביקסן אין הענט,
באוואקסן מיט אומעט און קויט —
מיר פאַרן, מיר פאַרן צו זיי,
מיר פירן זיי קויפן און ברויט.

סישיט, און סישיט, און סישיט,
און צוג האָט פארלאָרן דעם וועג
און שטייט;
מיר שטייען שוין עטלעכע טעג,
און שארן און שארן דעם שניי;
ווער ווייסט, אז מיר זיינען אין וועג,
אז מיר בלאַנדזשען שוין עטלעכע טעג,
אז מיר פאַרן און פאַרן צו זיי.

אף פארלאָשענע ווערסטן פון טאכט,
בא פארזירענע רעדסן אין ווייט
עמעץ גייט
מיט פארדרימלטע טריט,
און סישיט,

און ס'ווייט,
און ס'שיט, און ס'שיט, און ס'שיט...
ווער זשע גייט,
וואָס זשע ברענט,
ווער זשע שארט אין דער פינצטער דעם שניי?
מיר פאַרן, מיר פאַרן צו זיי!

פארגעסענע אויגן

ה. קאליש

ניט קיין הימל, קיין זון, ניט קיין ווייט
האט מיין טראַט אף די וועגן געצויגן,
נאָר דיין הימל, דיין גראַווס אף דער זייט,
און די גראַווע פארגעסענע אויגן.

...געבלאָנדהשעט, געזוכט און געזוכט,
ביו טאָג איז אַ ווילדער אנטלאָפן,
און אַוונט האָט זילבערנע לייכט
געצונדן אף פעלדער פון צאָפן...

געיאָגט און געוויכערט מיט וועג,
מיט שטויב פון צעוואַלגערטע יאָרן,
נאָר אין רויך פון צעשאַסענע טעג
דיין פארגעסענעם בליק ניט פארלאָרן.

ניט קיין הימל, קיין ווינט, ניט קיין פעלד
האָט מיין טראַט אף די וועגן געצויגן,
נאָר דיין לאַנגער, דיין גראַווער שיבעל
און די גראַווע פארגעסענע אויגן...

1924

* * *

מעג איך דען, קאן איך דען שווינגן?
און ביז ווען קאן מען שווינגן, ביז ווען? —
נאקעטע הארבסטיקע צווייגן
פארברעכן אין פענצטער די הענט.

מעג איך מיין צימער פארשפארן,
ווען עמעצער שטייט נאך און ווארט?
שטערן, ווי זיכערנע בארן,
פאלן אין קויש פון דער נאכט.

קאן מען דען, קאן מען דען בלייבן
אין שטענדיקן צימער אליין
און הערן, ווי אונטן טרייבן
פון הארבסט א פארלאזטן געוויין?

ווי קאן מען, ווי קאן מען ניט גייען,
ווען עמעצער שטייט נאך און ווארט,
און לויטערע ווינטן צעווייען
זיכערנע שטערן פון הארבסט?

1924

* * *

איך גיב זיך אָפּ אומזיסט דער וועלט,
דעם ווילדן יאָג פון העלע „שויבען“.
צו זיין א פונק נאָר דאָרט, וווּ ס'העלט, —
וועט לויבען.

איך בין געווען א נאכט, א גרויסע נאכט
אף וועג פון קיינמאָדיקן טאָג, —
ווי גוט איז איצט א פונק אין הארץ
כאַטש טראָגן.

און גרינגער איז דער ווייטעק מינער
אף קרומע הונגעריקע אקסען.
אין הארץ שטייגט אוף די לעצטע טיינע;
וואקסן!

יאטן

די יאטן געשענקט

אין טעג אזוינע הייסע,
אין טעג פון פראסטן ווונדער,
אין יעדן שפאן
אף אונדזער גרויסער ערד,
נאָר מיר,
נאָר אונדז,
נאָר באַרוועס-גרויע קינדער
דאָס נעכטיקע צעשיסן
איז באשערט.

* * *

דאַרט באם גרענעץ, דאַרט באם פעלד
שטייען יאטן אויסגעשטעלט.

קיינמאָל דאַרשטיק, קיינמאָל מיד,
שטייען יאטן און מע היט.

דאַרט באם גרענעץ יאגן פערד
גאנצע טעג און גאנצע נעכט.

ווער א יאט איז — דארף זיין גרייט
אי פאר טרויער, אי פאר פרייד.

ביקס אף פלייצע, שווערד אין הענט,
אויגן שטענדיק ווייט געווענדט.

קיינמאָל דאַרשטיק, קיינמאָל מיד,
שטייען יאטן און מע היט.

* * *

שווער איז איצטער אונדזער צייט,
ביקס אף פלייצע, ביקס בא זייט.

ציטערט ברוט אין הייסן לייב:
— „אָדער שטיי דאָ, אָדער בלייב!“

דאָרט באַם גרענעץ, דאָרט באַם פעלד
שטייען יאטן אויסגעשטעלט.

קיינמאָל דאָרשטיק, קיינמאָל מיד,
שטייען יאטן און מע היט.

* * *

שטייט א צוג. וואגאָנען און וואגאָנען.
באם אריינגאנג ליגט א מידע נאכט.
כעוורע. מיידלעך. רייען. פאָנען.
קאָמיוניסטן פאָרן אפן שלאכט.

קומט מען. שטייט מען. ביז מע וועט באגלייטן
אף די פראָנטן כעוורע פון קאָמיוג;
נאָכדעם וועט אין סטעפ אין קאלטן און פארשנייטן
יאָגן ערגעץ ווייט א שווארצער צוג.

גוט איז דאָרט. ווו ס'ניטאָ קיין שוועדן,
גוט און פריי איז נאָר אין ווייסן סטעפ.
קאָמיוניסטן. ביקסן און שינעלן
מיט בודיאָניס היטלען אף די קעפ.

לויפט א צוג. וואגאָנען נאָך וואגאָנען.
נאָכן צוג לויפט נאָך א מידע נאכט.
שרייען יאטן. זינגען יאטן. ווייען פאָנען.
קאָמיוניסטן פאָרן אפן שלאכט.

* * *

איבער שטעט און דערפער גייען שווארצע וואַלקנס,
פאַרן אף די פראַנטן בלאַנדע קאַמסאַמאַלקעס.

א ציגאַר אין לייפן, אף דער זייט דאָס היטל —
בלאַנדע קאַמסאַמאַלקעס פון דערפּל און פון שטעטל.

פון דערפּל און פון שטעטל, פון נאַקעט און פון כורוועס.
בלאַנדע קאַמסאַמאַלקעס — הונגעריק און באַרוועס.

פון אדע זייטן שפארן ווראנגעל און פעטליורע, —
זיינען קאַמסאַמאַלקעס אפן פראַנט געפאַרן.

ווארעם זיינען הערצער, ווארעם זיינען אויגן.
זיינען קאַמסאַמאַלקעס אפן פראַנט געפלאַיגן.

וואָס א טאָג איז שווערער, וואָס א טאָג איז לייבער, —
ליגן אויסגעוואַרפן יאטן איבער גריבער.

ליגן אויסגעוואַרפן יאטן, קאַמסאַמאַלקעס.
ערגעץ גייען פאַלקן, ערגעץ שיסן פאַלקן.

איז א יאט געפאלן, ליגט א יאט אין ווונדן,
מיט א ווייסן פארטעך ווונדן צוגעבונדן.

אפן פראנט געגאנגען, פונעם פראנט געקומען,
וויפל יאטן הייסע, וויפל זיבע נעמען...

איבער שטעט און דערפער שווימען ניט קיין וואַקנס, —
פאַרן פון די פראַנטן בלאַנדע קאַמסאַמאַקעס.

* * *

אפן פֿייוונט פון אָוונט
מאָלן קלאַנגען בלויזע הענט,
אין דעם שטיקלן זומער-צימער
האַבן קלאַנגען זיך צעברענט.

אין דער נאכט האָבן די קלאַנגען
זיך צעשאַטן — טיף און ברייט,
און דאָס שווינגעניש פון שטיקלייט
מיט א קלינגעניש פארווייט.

האַט דער צימער זיך צעזונגען
אין דער טונקלקייט פון ווענט,
אפן פֿייוונט פונעם אָוונט
מאָלן קלאַנגען בלויזע הענט...

1920

ווילדע כאַלוימעס

כ'האַב זיך איינגעהילט אין הימל —
מיט די שטערן זיך פאַרקנעפלט,
פון דער זון געמאַכט א שיייער
און געלאָזט זיך אינעם וועג.
כ'האַב די וועגן אויסגעהימלט,
כ'האַב באשטערנט יעדעס שטיבל,
כ'האַב מיט זון ארומגעשנירט
אלע שאַען, אלע טעג...
מענטשן קומען מיר אנטקעגן
און זיי ווינקען מיט א האַס:
— ר'האַט באהימלט אלע וועגן!
— ר'האַט באַלויכטן יעדער גאַס!
כ'האַב געכאַפט די קאַרטע מענטשן,
זיי געהויבן אין דער ליכט,
זיי געבאָדן אין די שטערן,
נאָר זיי ווילן גאַרניט וויסן,
גאַרניט הערן,
און זיי האָבן זיך צעשפרונגען,
זיך צעשפרונגען און אוועק.

כ'האַב זיך איינגעהילט אין הימל
און געלאָזט זיך אינעם וועג.

1918

* * *

גיט א פענדזל! גיכער! גיכער!
זאווערוכעס — אף מיין טאָג.
טאנצט ארוף א וויסער וויכער
איך מיין שנייקן באַקנאַט!...

אף די דעכער שפּרינגען ווינטן,
ברעכן ווינטן זיך אף מיר;
פונעם הויכן בלויען טינטער
כדיופען קלאנגען אן א שיר...

קומט אהערצו גיכער, גיכער,
הימלען, יונגען, לענג און ברייט!
זעט, ווי ס'ווערט דער וויסער וויכער
איבער שורעלעך צעווייט!

מיניע ווערטער לייענט דער שטורעם,
מיניע לידער לייענט דער שליאך;
וועמעס הערצער זיינען אַרעם?
מיניע הערצער זיינען רייך!

איך די קעשענעס פון וועגן,
אף די היילעכער פון שניי
האט צעכלופעט זיך א רעגן
פון מיין זוניקן געשריי?

1921

* * *

ווינטער, וויסקיט, ווייטע וועגן.
וואָס וועט מאַנען היינט מיין שפּאָן?
וועמען קאָן מען עפעס פּרעגן
אפּן שנייִקן עקראַן?

וואָס וועט היינט מיין גאַנג באַווייזן,
דער פּאַרוואַלגערטער פּון וועג,
אין דער פּינצטערביש פּון ווייסן,
אין דעם שטייִן שנייען־ברען?

ווינטער, וויסקיט, שליאך און הימל
שאַרכן שטייִע, שניי אין פעלד,
כּוועל דערמאָנטערן דעם דרימל,
כּוועל דערואַרעמען די קעלט.

1921

* * *

האפשטיינען

...און בין איד אפן בארג,
מיט פעלדן, מיט זון, מיט מאך,
נאָר עפעס איז מיר קאָרג,
און עפעס וויל איד נאָך.

איד וויל נאָך זיין אף טיי
בא וואַלקנס און בא זון,
פארבייטן יאָרן־וויי
אף טעצעלעך פון רו.

און האָב איד אפן באָרג
צעווייט מיין שטומען בראַך,
נאָר עפעס איז מיר קאָרג,
און עפעס וויל איד נאָך!

1922

לידער אף פֿרויטן

אוי, איר, ווייטע, פֿאַרכאַלעמטע ברידער
אין צעריסענע רעקלעך און שיד,
איך האָב אף פֿרויטן געשריבן מיינע לידער
וועגן זיך און אזוינע, ווי איך.

איבער בלייקער, ברייט פון אוקריינע
האַט געאַטעמט מיין ראשיקער גאַנג,
זיינען ליהער איצט מער שוין ניט מיינע,
אלע זינגען מיין פֿראַסטן געזאַנג.

אלע, אלע, וואָס קאַנען זיך פֿרייען
אין שווערע און רויכיקע טעג,
אלע זינגען, איך האָב זיי געזעען
אין סטעפּעס, אין וועלדער, אין וועג.

זינגט זשע, ווייטע, פֿאַרכאַלעמטע ברידער
אין צעריסענע רעקלעך און שיד,
מיינע גרויע פֿאַרויכערטע לידער
וועגן זיך און אזוינע, ווי איך.

* * *

סיביר,
אוראל,
קאלוגע און טריפאליע,
מיט הייסן בלוט אין הייסן לייב צעבליט —
כ'בין אומעטום
א הייסער קאמסאמאליעץ
מיט יונגע
זינגענדיקע טריט.

אין פעלד, אין דארף, אין רויכן און אין שאכטן,
ווי יעדער שאץ איז גרייט פאר נייעם גליק —
דער הייסער מיט דער שווערד אין יונגע שלאכטן,
דער הייסער
מיטן האמער אין פאבריק.

אין טעג אזוינע יונגע,
אין טעג פון פראסטן ווונדער,
אין יעדער שפאן אף אונדזער גרויסער ערד —
נאָר מיר, נאָר אונדז, נאָר באַרוועס־גרויע קינדער
דאָס נעכטיקע
צעשיסן איז באשערט.

סיביר,
אוראל,
קאלוגע און טריפאליע.

מיט הייסן בלוט אין הייסן ליב צעבליט —
כיבין אומעטום א הייסער קאמסאמאליען
מיט יונגע זינגענדיקע טריט.

1924

א ראדיאָ צו אלע

מאָסקווע, קרעמל.

א ראדיאָ צו אלע...

א שווארצע ראדיאָ אין ווינטערדיקן סטעפּ,
אין אומעטיקע שטעט, אין גרויע דערפער פאלן
שווארצע ווערטער, גרויזאמע אף הוילע קעפּ.

באם פרישן קיווער שטייען מיר, ווי קינדער,
און וועג איז אזוי ווייט, און טאָג איז אזוי שוואַרץ;
ס'איז דאָ אזויפיל פראַסטער לענינגס ווונדער
אין אונדזער שטאַלענעם און ווינענדיקן האַרץ.

מאָסקווע, קרעמל.

א ראדיאָ פון אלע...

אן אנדער ראדיאָ, א צווייטע ראדיאָ פריט:
אידיש איז דאָ מיט אלע און בא אלע
אין אונדזער היסן בלוט, אין שטרענגע קאלטע טריט.

ס'איז דאָ א וואָרט, וואָס וועט א וועג אונדז ווייזן,
און ס'לעבן מענטשן פראַסטע אן א צאָל.

ס'איז דאָ א לאַנד פון פעלדער און פון אייזן —
א לענין-לאַנד פון קאַרן און פון שטאַל.

מיר זײַנען אלע דאָ.
צעוויינטע הערצער וואַכן,
און הייס איז אונדזער בלוט,
און פעסט איז אונדזער לאַנד,
אין דערפער און אין שטעט,
אף פעלדער און אף שדיאַכן —
מיר זײַנען אומעטום
מיט לענינס פּאָן אין האַנט.

1924

לעם מאוואַליי

א שטידער און א פראַסטער,
א שוויגיקער איך שטיי
אף רויטן פלאץ פון מאַסקווע,
לעם לענינס מאוואַליי.

פון שטעטל אף אוקרײַנע,
איז זוינטערדיקער נאכט,
האַסטו מיט ברידער מינע
אהערצו מיך געבראכט.

איך שטיי בא ודיין צוקאַפנס,
די אלטע פאן איז גרייט,
און ס'טריפן שטידע טראַפנס
פון טרויער און פון פרייד.

און ביט קיין שאַטנס שוועבן
לעם שוויגיקן געביין.
דאָ שלאָגט א קוואל פון לעבן,
דאָ לעבט דער טויט אליין!

1929

איין קלעם

שוואַרץ זײַנען פעלדער באַנאַכט אונטער קיעוו,
ווייט זײַנען הימלען און פינצטער און טיף.

פאלן אין פענצטער פון פינצטערער הויך
רייכעס פון שנייען, פון בלוט און פון רויך.

דאָ זײַנען קעלטער די בעכט אפן שטיין,
דאָ קריצן קעלטער צעשראַקענע ציין.

דאָרט פאלן מענטשן אפן בלוטיקן שניי,
דאָרט ליגן מענטשן אין רויך און אין וויי.

ווייט זײַנען פעלדער פון טפיסע באַנאַכט.
טויערן, שטיינער, א היטער, וואָס וואכט.

נאַכט ווערט צעגאַנגען אין בלוילעכן טאַג,
מיר הערן פון ווייטן א פייף פון א צוג.

מיר הערן פון ווייטן א ריס נאָך א ריס,
א ווינט האָט געבראַכט אונדז א לויטערן גרוס.

ווייט זײַנען הימלען און פינצטער און טיף,
שוואַרץ זײַנען פעלדער באַנאַכט אונטער קיעוו.

* * *

מ'האָט מיך געפּאקט אין א שטיבל אן אלטן,
מ'האָט מיך געפּאקט און מע האָט מיך פּארהאלטן.

ווערטער צעשיטן זיך פרעמדע און וויסטע:
פּונוואנען, וואָס טוסטו, וואָס דארפסטו, ווער ביסטו?

וועהין וועט די שיקערע נאכט מיך פּארפירן?
— א פּאספּאָרט? א ביכל? ניטאָ קיין פּאפירן.

איך זוך, און איך מיש, און פּארמיש, און זוך ווידער,
אין טאש ליגן ביכלעך מיט ייִדישע לידער.

די ביכלעך געפּאקט און צעפּליקט, און צעריסן:
— אזוינע טשעקיסטן, ווי דו, דארף מען שיסן.

אַט ווארפט ער זיין בליק אף צעשראַקענע שכיינים:
— מיר וועלן איינך אלע צעשיסן ביז איינעם!

און דאָרט אין דער הייך, בא דעם דאך, אין די שפּאלטן
ליגט מיין נאגאן מיט מיין פּאספּאָרט באהאלטן.

זיי זינען ווי שטילע יעסוימים פּארבליבן,
און מיך האָבן דריי אָפּיצערן געטריבן.

1924—1919

* * *

אין שטיינערנעם מויער זיינען שטרענגער
די הארטע מעסלעסן,
ליגן מענטשן פון מענטשן פארלאזט
און פון גאסן פארגעסן.

נעכט צעהענגען לייגעכער שווארצע בא אייזערנע שטייגן,
לייגן זיך מענטשן אף ברעטלעך און לייגן און שווייגן.

נעכט פארווייען די אייזערנע שטייגן מיט פראַסטיקע שטערן,
לייגן זיך מענטשן אף ברעטלעך און לייגן און הערן:

דאָרט אין דער שטאָט גייען מענטשן ארום
און מ'פרייט זיך,
דאָ גייט אַ נאכט און אַ מענטש מיט אַ ביקס
אף דער פלייצע.

לייגן מענטשן מיט אַפענע אויגן און דרעמלען און שווייגן,
און הערן דאָס שווייגן פון ווענט און פון נאכט
און פון אייזערנע שטייגן.

טיף אין דער נאכט וועדן טופען אַפצאסן
און סקריפען די טירן, —
מ'עט קומען און געמען א מענטשן און ערגעץ אים פירן.
דערנאך וועט א שאַס א געשריי טאָן,
און ווידער וועט שוויגן
די אייזערנע נאכט אין די אייזערנע שטייגן.
וועט זיגן אין הויף פון דער טפיסע א זייב א פארגעסנס.
אין שטיינערנעם מויער זיינען שטרענגער די הארטע
מעסלעסן.

* * *

בעט זיך א געלעגער
אף די ווענט דער טרויער,
וואלגערט זיך אף שטיינער
פינצטערער מעסלעס,
סקריפען ערגעץ וועגענער
אף פארלאזטע וועגן,
ליגט די זון באם טויער
ווי א פרישער מעס.

רייסן זיך די אויגן
אף די פוסטע גאסן,
כאטש איין מאָל א מעסט טאָן
אַט דאָס לעצטע גראָז,
נאָר מיין בוך פארשלאָסן
איז א שווארצן קאסטן,
און די טיר פארהאנגען
מיט א שווערן שלאָס.

1924—1919

° ° °

פון יענער זייט טפיסע
לויפן צעשראָקענע וועגן,
לעם פענצטערלעך
ציטערט א שטייער פארכאַלעמטער רעגן.

מיר טרוימען פון ווייטע
און דולע וואַקואלן,
פון פערדלעך,
וואָס שטייען פארשלאָפן אין איינזאמע שטאלן.

פון פערדלעך,
וואָס זיינען, ווי פּייל און ווי בויגן,
אף פּעלדער אף גרויע, אף ווייטע, אף דולע
געפלויגן.

די זון איז דאָ קאלט אף די ווענט מיט פארזשאווערטע
פאסן,

סע גלוסט זיך א פלי טון,
א ריס טון,
אזעק
איבער גאסן.

לויפן פון יענער זייט טפיסע
צעשראָקענע וועגן.
דרעמלט לעם פענצטערלעך שטיף
א פארכאַלעמטער רעגן.

1924—1919

* * *

סע ברענט דער וואלד, אף פעלדער ברענען בריקן,
מיט טויטע און מיט שניי פארזייט דער ווייסער וועג;
פון ווייטן גייט מאכנאָ, און ווייטער גייט דעניקין,
און מיר איז דאָ באשערט צעבייטן מיינע טעג.

ווי ביסטו היינט, מיין פערד מיט אומעטיקע אויגן?
איך האָב אין שלאָף געזוכט — געזען און גיט דערקענט,
מיר זיינען איבער פעלד און איבער סטעפ געפלוין,
און היינט איז מיר באשערט דאָ וווינען אין די ווענט.

און היינט איז מיר באשערט דאָ מיינע טריט צעזייען,
און ברודיק איז מיין קאָפּ, און ליזיק איז מיין העמד,
און ברידער לויפן אום מיט פאַלקן און ארמייען,
און דו ביסט ערגעץ ווייט מיט פרעמדע אין דער פרעמד.

1924—1919

* * *

מיר שלאָפן ניט באנאכט, מיר ליגן שטיף און הערן, —
פונוואנען קלינגען רייד, נאָך וועמען טופען טריט?
א גאנצע נאכט האָט עמעץ קאלטע שטערן
אין אונדזער קאלטער פינצטערניש געשיט.

ווער ווייסט, צי וועלן מיר ביז מאַרגן זיך דערווארטן,
צי עפשער איז שוין היינט געקומען אונדזער ריי.
אוי, ערגעץ ברענען שטעט, ערגעץ הוליען שלאכטן,
און אונדז וועט זון געפינען אפן שניי.

מיר ליגן שטיף מיט צוגעפרעסטע ליפן,
מיט שווינגן און מיט נאכט איז פול מיין שווערער קאָפּ;
מיר הערן שווערע טריט אין קאַרידאָרן טופען,
און רויטע זיינען שוין לעם באכמאטש—קאַנאַטאָפּ.

א גאנצע נאכט האָט מען אין פינצטערניש געשאָסן,
און שוידער האָט געיאָגט אף קאלטע ווענט.
א גאנצע נאכט האָט הויך גערוישט און האָט געגאַסן,
א גאנצע נאכט האָט ליב אין ווארטעניש געברענט.

1924—1919

* * *

י. נוטינאָן,
אין אַנדענק פון לוקיאנאָזקע

אף טישל־ליגט צעפליקט א ביכל־לידער: פושקין;
מיר האָבן עס געלייענט שוין אלע א מאָל זעקס.
אונדזו כאַדעמען זיך אָפּט געלאטעטע טעפלושקעס,
מיט ווארעמקייט און קויט, מיט פויערים און זעק.

ס'איז דאָ אזויפיל ווארעמקייט, אזויפיל ליבער טרויער
אין פרעמדע טריט פארגעסענע אף שניי,
א מענטש קומט אָן צו אונדז, א קאלטער און א גרויער,
און ברענגט פון הויף א טאָפּ מיט קאלטער טיי.

פושקין, הערפער, פויערים, אָניעגין.
צו וואָס האָט ער צעשאַסן לענסקין אפן שניי?
אין הערצער טריפט פון הארבסט א לעצטער רעגן,
מיר זיצן אלע שטיף און זופן קאלטע טיי.

אין די אויגן לויפן שנייקע טעפלושקעס.
הימל אף די העכער. פויערים מיט זעק.
אף טישל־ליגט צעפליקט א ביכל־לידער: פושקין;
מיר האָבן אים געלייענט שוין אלע א מאָל זעקס.

1925—1919

* * *

גאנצפרי איז גרינג און רעגן טריפט פארשדעפערט,
דער טאָג האָט זיך צעגאַסן אָף די ווענט.
א בריוו. א פעקל. איצקאָ פעפער.
איך האָב איר קסאוו דעם נאַענטן דערקענט.

כ'צענעם, כ'צעבינד אין שטידן ווונדער:
א ברויטל, מיט א בליינשטיפט, מיט א העמד.
מיין מאמע האָט פארלאָזט דעם טאטן מיט די קינדער,
דעם זון פארלוירענעם געפונען אין דער פרעמד.

נו, וואָס האָב איך געקאַנט מיין שטידער מאמע זאָגן,
דערציילן וואָס פון טפיסע און פון מיר,
זי וועט דאָרט גאנצע נעכט איר ליבן זון באקלאָגן,
איר בליק וועט גאנצע נעכט זיך רייסן דורך דער טיר.

נאָר באַכט איז שוואַרץ און שוואַרצער נאָך איז טפיסע,
און ווייט איז וועג צו מאמע און צו היים.
פונדאנען וועט מען ווידער פירן אונדז צעשיסן,
און פאלן וועט דער שאָס אָף טפיסעס קאלטן שטיין.

גאנצפרי איז גרינג און רעגן טריפט פארשילעפערט,
דער טאָג האָט זיך צעגאָסן אף די ווענט.
א בריוו, אַ פעקל, איצקאָ פעפער.
איך האָב איר קסאוו דעם נאָענטן דערקענט.

1924—1919

* * *

אף שטיינער פון שווייגן, פון שווייגן
האָב איך היינט צעקלונגען מיין גלאַק,
נאָר קאלט, ווי דער אַטעם פון טייגע,
האָבן שטיינער באַגעגנט דעם טאַג.

געענטפערט האָט קיינער, האָט קיינער,
פאַרשטאַפּט האָט די מילדער די וועלט,
נאָר גלאַק האָט די ווילדע געוויינען
געשאַטן אף ווערסטן פון עלנט.

איך בין מיט מיין גלאַק נאָך געשטאַנען
מיט שאַען פאַרשטומטע פון טאַג,
נאָר וועלט האָט דעם רוף ניט פאַרשטאַנען —
די קופערנע ווערטער פון גלאַק.

1924—1919

* * *

שווער איז זען
דאָס שווייגן פון די שטיינער,
שווער איז זען
א נאכט אף הארטן שטיין.
נאכט,
און איך נאָר איינער,
און דער רעגן מיט זײַן נאכמישן געוויין.

שווער איז זען,
ווי טירן שווארצע שווייגן,
טירן שווארצע, שווארצער פון דער נאכט,
מענטשן שטומע,
מענטשן אין די שטייגן,
טירן, טויערן
פארשפארט.

מינע פענצטער פרישט ניט קיין באגינען;
שאַטנס שטומע
בלאָנדרושען דאָ ארום.
קומען וועלן מענטשן און געפינען
נאכט און נאכט
און שלעסער אומעטום.

1924—1919

* * *

ליגן, ווי יעסוימים, הונגעריקע כורוועס,
פון יעדערן פארגעסן און פארלאזט.
איך האב ליב, ווען ווערטער זינגען באַרוועס,
איך האב ליב, ווען לידער זינגען פראַסט.

צי האב איך רעכט דאָ זיצן זינגען לידער,
צי האב איך רעכט צו קלינגען אף פאפיר?
מיט האק און האמער קלינגען מינע ברידער,
און האק און האמער ווארטן שוין אף מיר.

איך גיי ארום איבער פארטאָגעדדיקע פלעצער,
איך זע דעם וויי פון אָפגעברענטע שטעט,
צי זאָל איך ווידער זיין א פראַסטער זעצער,
צי זאָל איך בלייבן א פאַעט?

וואָס קאָן איך טאָן מיט אַיך, אַ ליבע כורוועס,
פון יעדערן פארגעסן און פארלאזט?
איך האב ליב, ווען ווערטער זינגען באַרוועס,
איך האב ליב, ווען לידער זינגען פראַסט.

1925

בליענדיקע מיסטן

* * *

נאך יארן אף פעלדער, אין שטעט הינטער טויערן,
אין א יונגן, א ווארעמען הארבסטיקן טאג,
אין שטעטל, ווו ס'האט מיך מיין מאמע געבוירן,
טראגט מיך דער צוג.

דאס שטויביקע שטעטל איז שווער צו פארגעסן,
סע שטייט פאר די אויגן מיט רויכן פארווייט.
איך ווייס, אז די שטויבן אין אלטינקן געסל
האט פעלדישער שטורעם געיאגט און געדרייט.

מיין זיידע פלעגט האנדלען מיט גערשטן און קארן,
טונקל און שווער האט געשלעפט זיך זיין וועג;
דער שטאלענער צוג איז אין פעלדער פארלארן,
דער וועג איז פארוואשן מיט רויכן פון טעג.

וואס טוען זיי איצט נאך, די קרעמערשע יידן,
אין ל'וואַניקע שטעטלעך מיט קרעמערשע הענט?
ווער ווייסט, וואס פון שטעטל איז איצטער פארבליבן,
היילעך ווי פרייר, צי פארסמאליעטע ווענט...

דרייען זיך פעלדער און לויפן, ווי יארן,
ערד איז פון אונטן און הימל איז הויך.
דער שטאַלענער צוג איז אין פעלדער פארלאָרן,
דער וועג איז באוואקסן מיט טעג און מיט רויך.

* * *

איך געדענק אים, דעם שטעטלשן הימל, דעם בלאָוו
(ס'א ליגן, דער הימל איז דאָרט ניט פארוויסט),
נאָר ס'קערן נאָך הייבן די העק די קאצאָווים
און ס'קערן זיך שפּיילן נאָך קינדער אין מיסט.

צי לעבן נאָך זאטע און בייכיקע יידן
מיט קעשענקעס ברייטע און גלאנציקע שיד,
וואָס טוען דאָרט איצטער די שוסטער און שמידן? —
זיי שרייבן נאָך ווינציק אין „עמעס“ פון זיך.

צי דרעמלען נאָך הייזלעך אָן טיר און אָן טויער
מיט שטרויענעם ציטער פאר ווינט און פאר קעלט?
צי האָבן שוין הייזלעך דעם געכטיקן טרויער
אין הארבסטיקן שטורעם פארלוירן אין פעלד?..

איך געדענק זיי, די שטעטלשע שטויביקע פלעצער.
זיי וועלן דערציילן מיר פּרייגמלעך און גיך,
ווי לעבן דאָרט איצטער די ברידער, די זעצער,
ווי לעבן דאָרט יאטן, אזוינע ווי איך?..

1925

* * *

מיר פֿאַרן שוין צו דער סטאנציע דער דעצטער,
איך געדענק די סטאנציע פון זויטע זויטע נעכט.
א קויטיקער וואַקואַל מיט פענצטער צוויי צעזעצטע,
באלעגאַלעס טונקעלע, מידע טונקלע פּערה.

ניט איין מאָל האָבן מיר פון דעם וואַקואַל געשאַסן,
ווען באַנדעס פּלעגן קומען פון דערפֿל לעבעדיגן.
און אַט איז שוין דעם מיר דער באַלעגאַלע יאַסל,
און אַט איז שוין אַף מיר די קאַרגע, קאַלטע זון.

אַט דאַרטן איז דער יאר, וווּ כ'פּלעג זיך אָפט באַהאַלטן,
און אַט איז דער בעסוילעם, און אַט איז דער שפּיטאַל.
אַט דאַרט האָט מיך אַמאַל פעטליורעס שטאַב פאַרהאַלטן,
אַט דאַרטן מיך געפירט צעבייטן אין א טאַל.

די פּערדלעך לויפן גיך, און געסלעך קרומע פינקלען,
און אַט איז שוין פון טיקאַטש דער דרעמליקער ברעג.
ס'איז יעדער געסל לייב און לייב איז יעדער ווינקל,
און אומעטום האָב איך געלאָזט אַ בינטל טעג.

1925

* * *

און אַט איז דער פּלאַץ אין שטעטלעך דער גרעסטער,
און אַט ליגט דער אלטער פּאראקשנטער מארק.
וואָס טוען דאָ מענטשן? מיין טאטע? מיין שוועסטער?
נו, יאָסל, נו, גיכער אראָפּ פונעם באַרג.

נו, יאָסל, דערצייל מיר, וואָס טוסטו, וואָס מאכסטו?
ווי לעבן דאָ יידן? וואָס הערט זיך באַ דיר?
— דאָס ווײַב וועט אינגיכן מיר שענקען דאָס אַכטע,
איך זע אָפט דעם טאטן, ער וווינט היינט לעם מיר.

א טרײַב און א פּאַר, און די פּערדלעך לויפן,
א שפרונג איבער בערג, א שפרונג איבער גרוב,
אַט פינקלען באקאנטע פּאַרשאַפּענע הויפן,
און אַט איז מיין טאטנס געיאַרשנטע שטוב.

א טרויעריק שטיבל מיט פענצטער צעזעצטע,
געלאטעט מיט ברעטלעך, געלאטעט מיט ליים.
לעם שוועל ליגט די זון און דאָס אלטינקע קעצל,
איך קען זי, איך זע זי, אַט דאָס איז מיין היים.

1925

* * *

אַט זע איך זיי ווידער, די שוסטערס און באַנדערס,
מיט ברייטע גוטמאַרגנס אין טונקעלע הענט.
איך גיי איבער סיטקעס פון איינעם צום אנדערן,
זיי האָבן מיך אלע דערקענט.

אַט זע איך זיי ווידער, די שניידערס און שמידן,
פארווייט און פארלאַפן מיט שטויב און מיט וועג.
די פראַסטע, די האַריקע, וואַכיקע יידן
מיט האַמערס, מיט שערן, מיט זעגן און העק.

אַט זע איך זיי ווידער, איך גיי זיי אַנטקעגן —
אף יעדערן פאלט מיין צופרידענער בליק,
זיי גייען מיר נאָך און זיי פרעגן און פרעגן:
— וואָס טוט זיך אין מאַסקווע? וואָס הערט זיך אין „ציק“?

אַט זע איך זיי ווידער, די שמידן און באַנדערס,
פארגרויט און פארעלטערט — איך האָב זיי דערקענט.
איך גיי איבער געסלעך פון איינעם צום אנדערן
און דריק זיי די האַריקע, וואַכיקע הענט.

* * *

סטערלינגען, טשערוואַנצעס, רענדלעך —
לופטיקע ווערטער און לופטיקע טעג.
ערגעץ לויפט נאָך, ערגעץ פינעט מענאכעם-מענדל
אף זײַן אלטן שימלדיקן וועג.

זײַנען שאַען קויטיק נאָך און קרעציק.
עפעס שטיקט נאָך, עפעס וואַרגט נאָך מינע טריט,
מענאכעם-מענדל הוליעט נאָך אף אלע פלעצער
און ער דרייט זיך, און ער פרייט זיך, און ער פליט.

אומעטום אין אלע שטעט און לענדער
ווארטן פלעצער אף אזוינע טעג.
ערגעץ לויפט נאָך, ערגעץ פינעט מענאכעם-מענדל
אף זײַן אלטן שימלדיקן וועג.

1925

* * *

און מיין שאַכן איז נאָך אַרץ אַ בלעכער,
זײַן אַ בלעכער, זאָגט מיין שאַכן, לױנט;
זיצן שטענדיק, שטענדיק אָף די דעכער
איז מיין אַטער שאַכן שוין געוווינט.

הערט מיין שאַכן דונערן און בליצן,
זאָגט ער: בלעכערס קלינגען אפן הויכן שליאך;
איז מיין שאַכן גרינגער נאָך צו זיצן,
גרינגער נאָך צו פארבן אַטן דאך.

טוט אַ פארב די הייך אַ רעגנבויגן,
טוט אַ פארב אַ רעגן גרויען שליאך,
גרויע טראַפנס, ווי זײַן טאַכטערס אויגן,
זעט מיין שאַכן פּרוּצלינג אפן דאך.

איז מיין שאַכן וויפּל יאָר אַ בלעכער,
זײַן אַ בלעכער, זאָגט מיין שאַכן, לױנט;
זיצן שטענדיק, שטענדיק אָף די דעכער
איז מיין אַטער שאַכן שוין געוווינט.

1925

דאַרט, וווּ גראָזן זײַנען נאסער

דאַרט, וווּ גראָזן זײַנען נאסער,
שטייט אַ קרענעצע פארטראכט.
קומען מיידלעך ציען וואסער
מיט די עמער אלע נאכט.

אונטער זון, ווי ווייסע בערן,
וואקסן טעג אין גרויסן סאַד.
און אין ווייטקייט פון די שטערן
טאנצן יאטן אין אַ ראָד.

פון די סטעפעס ווינטלעך בלאָזן
און אַ פייערל דערברענט,
גייען מיידלעך אף די גראָזן
מיט די עמער אין די הענט.

ווערט לעוואַנע בלאַס און בלאסער,
ערגעץ פויקט מען אין דער נאכט.
דאַרט, וווּ גראָזן זײַנען נאסער,
שטייט אַ קרענעצע פארטראכט.

* * *

מיט קאַרענער זאטקייט אַטעמט דער סטעפּ,
אַטעמט מיט זויצענעם ווונדער.
איך זיך אין מיין קליינינקן צימער און שטעפּ
העמדעלעך צוויי פאַר די קינדער.

דער טאַג איז אוועק מיט זיין לויטערער היץ,
אוועק אין דער ווייטקייט פון זומער,
העמדעלעך פראַסטע פון רויטינקן ציץ
שטעפּ איך אין קליינינקן צימער.

דער טאטע וועט קומען פון פעלדער היינט שפעט.
ניטאָ איצט קיין צייטן אף דרימלען.
דו הערסט, ווי סע רוישן אין ווייטקייט די שטעט,
ווי ס'קלינגען די קאַרענע הימלען?

פון יענער זייט פענצטער כאַלעמט דער סטעפּ,
כאַלעמט מיט וואַכיקן ווונדער.
זיך איך אין קליינינקן צימער און שטעפּ
העמדעלעך צוויי פאַר די קינדער.

1928—1926

* * *

טוט א זון א ווארעם,
טוט א ווינט א בלאָז,
הוידעט זיך אַף פעלדער בליענדיקער קאַרן;
אפן הויכן בארג און אפן גרינעם גראָז
שאַלט אַ ווייטער האַרן.

טוט א יאָג די סטאדע,
טוט א פינף די ווייט,
שיטן זיך די קלאנגען אפן זאטן קאַרן,
פליען יונגע שעפעלעך פונעם בארג פארשייט,
שאַלט אַ ווייטער האַרן.

טוט א פּערהד אַ הירזשע אַף דער גאַנצער ברייט,
פאלט די זון פארשיקערט אפן רייפן קאַרן.
קערט זיך אום די סטאדע, זוען די זון פארגייט,
שאַלט אַ ווייטער האַרן.

1928—1926

* * *

שמעקט מיט פארנאכט דער ארום,
ברויטן פארבאָדעמטע דויפן,
טשערעדעס קערן זיך אום
אין היימישע הויפן.

א רעגן צעזינגט זיך און פאלט
און לייגט זיך אף שטויביקע גראָזן.
פונווייטן, פון שמייכלענדן וואַרד
ווינטעלעך היימישע בראָזן.

אין לייענשטיבל זינגט מען שוין לאַנג,
א ראדיאָ שרייט אינעם קווימען;
שיט זיך דאָס פרישע געזאנג
אף פעלדער, ווי האַפטיקע זוימען.

דער הימל איז וואַרעם און שטום,
שטערן, ווי וויצען זיך שיטן;
שמעקט מיט פארנאכט דער ארום,
מיט ברויטיקע פרישע מינוטן.

1928—1926

זילבערנע טריט

כ/האָב לײַב זײ, די זילבערנע טריט,
די ווערטער די פעסטע און קלאַרע,
טיטשינע, טשומאק און סאַסירע, —
די נײַע אוקראַינישע ליד.

כ/האָב לײַב די צעשאַטענע פרייד,
די לױטערע שורעס דערקענען
פון פרישע געזאנגען, וואָס מענען
בא מיר און בא אַלע צעזײט.

מיר לױבן דעם אייגענעם ווינט,
מיר לױבן דעם אייגענעם אָוונט;
אײן שטאַלענער וועג אײן אונדז נאָענט,
אײן לױטערער פאַדעם אונדז בינדט.

דערפאר ווער אײך קײנמאַל נײַט מײַד
פון ווערטער פון פעסטע און קלאַרע,
טיטשינע, טשומאק און סאַסירע, —
די נײַע אוקראַינישע ליד.

1926

מיר איז לאנג שוין נימעס

מיר איז לאנג שוין נימעס הערן
זייער סקריפ פון לעוואַנעס און פון נאכט;
טויזנט יאָר האָט מען באזונגען שטערן
און ס'האָט קיינעם, קיינעם ניט געארט.

און ס'איז יעדערן געווען געפעלן,
און ס'האָט יעדערער געשטערנט אין זײַן ליד;
גאַרניט לאַנג, אז איך באזינג שינעלן,
זײַנען דיכטער שוין געוואָרן מיד.

קלאַגט מען זיך: ס'איז איבעריק און נימעס —
פעדער און שינעלן אָן אַ צאָל,
און מיט מידע, הייזעריקע שטימעס
זינגט מען ווידער ווי אמאָל.

מיר איז לאנג שוין נימעס הערן
זייער סקריפ פון לעוואַנעס און פון נאכט;
טויזנט יאָר האָט מען באזונגען שטערן
און ס'האָט קיינעם, קיינעם ניט געארט.

* * *

זיי גייען ארום ווי פארבלאנדושעטע,
מיט שטיצע, פארלאשענע טריט
און קוקן אף פלייצעס אף בראָנזענע
צעשראָקן, פארווונדערט און מיד.

איך גיי ניט ארום קיין פארווונדערטער,
ווייל אַלץ איז מיר קלאַר און באקענט,
איך פאָדער אין נאָמען פון הונדערטער:
וויינט ניט און ברעכט ניט די הענט!

און אלץ, וואָס סע קומט מיר אקעגן אָן,
שריי איך: דעם פלאַנטער פארלאָזט! —
א קלאַרקייט אף אלץ זאָל דאָ רעגענען,
אויב פראַסטקייט איז צו פאר אייך פראַסט!

1928—1925

ווען ווייסער פראַסט

ווען ווייסער פראַסט האָט ריטשקעלעך געזויגן
און ווייסער שניי האָט צוגעדעקט דאָס פעלד,
מיין טאַכטער האָט מיט אירע בלויע אויגן
דעם ערשטן קוק געטאָן אָף אונדזער וועלט...

כ'האַב זיך געשטיקט פון יינגלשן געדעכטער,
ווען ס'האַט א קלונג געטאָן מיין טאַכטערס קאַל...
וואָס ווייסן זיי, די קינדערלעך, די טעכטער?
זיי וויינען נאָך, ווי מ'האַט געוויינט אמאָל!

אָף גאסן שפאנען זינגענדיקע יונגען,
דער טאָג — אין זון, די גאס — צעהעלט,
קיינער האָט אין געסע מיינעם ניט געזונגען,
ווען כ'האַב דעם ערשטן קוק געטאָן אָף אונדזער וועלט!

1926

ס'איז דאָ אַ לײַד

ס'איז דאָ אַ לײַד, זי איז נאָך ניט געבאָרן,
זי שטראָמט אין אונדז,

ווי ריטשקעס שטראָמען אין אַ טאָל;

די שאַ די היינטיקע איז ניט ווי פאראיאָרן,

די לײַד די היינטיקע איז אויך ניט ווי אמאָל.

מיין האַרץ איז פול מיט קלאַרקײט און מיט הימנען;
איך ווייס:

אז קלאַרקײט איז פון קינדהײט מיר באשערט,

ווייל אַלץ, וואָס נעכטן איז געהאנגען אפן הימל,

איז היינט צעשליידערט שיקער אף דער ערד.

דערפאר איז גרינג אף מײַנע שליאכן שפאנען

און ווארטן אף דער קומענדיקער שאַ.

נאָר

וויפל דיכטער זײַנען שוין פאראנגען

און קיין לײַדער זײַנען נאָך ניטאָ.

ס'איז שאַטן דאָ אין אלע קלאַרסטע קלאַרן,

און צארטקײט איז פאראן אין טיף פון הארטסטן שטאָל;

ס'איז דאָ אַ לײַד,

זי איז נאָך ניט געבאָרן,

זי שטראָמט אין אונדז, ווי ריטשקעס שטראָמען אין אַ טאָל.

זאָלסט מיך ניט פארלאָזן

אינעם וואַלד דעם הויכן,
אפן שמאַלן שיידוועג
האַב איך דיך באגעגנט
רייצנדיק געקליידעט...

יוגנט מינע, יוגנט,
האַב איך דיך באגעגנט
שפאנען איבער וועלדער,
זינגען אף די וועגן...

איבער וועלדער הויכע
הענגען הימלען ליידיק,
האַבן מיר באקאנט זיך
אפן שמאַלן שיידוועג...

האַסטו מיר געהייסן
מיט דיין פלינקער העלקינט
אף די אַלטסטע שליאכן
קיינמאָל ניט פארוועלקן.

אינעם וואלד ודעם הויכן,
אפן שמאלן שיידוועג
זינען מיר געלאָפן,
יוגנט מינע, יוגנט.

טעג אוועק מיט וואַכן,
כויזעש גייט נאָך כוידעש,
האַבן זיך די צווייגן
איבער אונדז געהוידעט.

הילכן ווייטע וואַכן,
אומרויקע וואַכן,
האַבן זיך די צווייגן
איבער אונדז געבראַכן.

האַבן זיך גערייכערט
איבער אונדז די יאַרן,
לויפן מיר נאָך ביידע
אומרויקע, קלאָרע...

אין די הייסטע שלאכטן,
אין די קאלטסטע צוגן
האַסט מיך ניט פארלאָזן,
יוגנט מינע, יוגנט...

ס'איז דער זועג צעשניטן;
פינצטערקייט און שייטערס...
יוגנט מינע, יוגנט,
לאַמיר לויפן ווייטער!

יעדער קער — אן אוּפּרײַט,
יעדער שפּאַן — אַ לאַזונג,
יוגנט מיַנע, יוגנט,
זאַלסט מיך ביט פּאַרלאַזן!

1930

באם יאם

ווען

זון איז הויך און ווייט
און פראַסט באַשיט די גאס
מיט ווינטעלעך פון קאַלטקײט,

ווען

ווינטער וואַרפט מיט ווייַסן יונגן זײַד
אַף פעלדער ווייַטע, אַלטע, —
דערמאָן איך זיך אין קרים,
אין יאם,
אין אַ באַגעגעניש
לעם יאַלטע.

ווען ס'ווערט באַדעקט די ערד

מיט דױטערקײט און שנייען,
דערמאָנט זיך מיר דיוואַבער,
די דױטערע אַזײען,

די ווענט

ווי שנייען.

כ'געדענק:

ארום אין גרינס, אין העלן גרינס די ערד,
ארום איז פֿאַיאַזש און זון און בערג,

און לײַבער ווערן פול מיט שיין,
און לײַבער ווערן שטארק ווי ווײַן...
...אין לײַבער ליגט די קעלט פון די אַקאַפּן,
און ס׳קײַלן קײַלן סױנישע צעזייט —
איצט ליגט די זון בא זיי צוקאַפּנס
און כװאַליעס טאַנצן ארום זיי.
כ׳געדענק,
נאָך טעג אין בלוט, אין רויך, אין פלאם
געקומען זײַנען מיר צום יאם

פון ווײַטן פײַקלענדיקן שריאך
די קראנקע פונגען היילן,
און כװאַליעס זאָלן מײַסעס גרױזאַמע דערצײלן...
מע זאָגט, און דיכטער ווייסן זייער שפראך,
סע רוישט דער יאם —
מע זאָגט — ער וויינט, מע זאָגט — ער לאכט,
דאָס האָבן דיכטער אויסגעטראכט...

געהערט האָב איך א ווערטעלע אן אלטס
אמאָל באנאכט אף גרױע באַריקאַדעס,
געהערט — פּעוואָגעס ווייסן אַלץ
און זונען ווייסן דאָך אוואדע...

דאָס האָט מען אויכעט אויסגעקלערט
אין טיפע ווינטערדיקע נעכט.

די ווייט איז הויך,
די זון איז פויך,
זי ליגט אין גראַז,
זי וואַגערט זיך אין בלומען.

זי וויסט אפילע ניט,
פונוואנען זינען מיר געקומען...

די לופט איז רייך, ווי גלאז,
דער הימל הוידעט זיך אף הויכע קיפאריסן,
און ס'ליגט דער טאג מיט הויכער זון אין גראז
אף שטיקלעך טויזנטער צעריסן...
ווי יונגע הירשן
יאגן כוואליעס צו העם ברעג געשווינד
בא פענצטער פון דיולבער, ווו ס'פלעגן שטייען פירשטן. —
שטייען מיר אצינד.

כ'האב זיך געשעמט,
וואס לידער מינע קלינגען אזוי שטיל,
וואס לידער מינע הודען ניט ווי יענע יארן,
און ס'האט מיין בליק זיך שעמעוודיק פארלארן
אין קיל פון ליכטיקע אלייען...
כ'האב זיך געשעמט:
איך האב דעם יאם
צום ערשטן מאל
געזען...

א ביכעלע א דינס...
מיט לידער קורצינקע און שטילינקע אזוינע...
א ביכעלע אזא איז אויכעט א געווינס,
ווען די פארלאגן דרוקן נאר געווינס...

...ס'איז קלאר:
דאס איז געווען אין צוואנציק צווייטן יאר...

.....

...מיר... די ינגלעך, — שווער צו זאָגן,
צי האָבן מיר געשריבן, צי געשטיפט,
אליין, אליין פאפיר געטראָגן,
די ראָד געדרייט, געזעצט דעם שריפט...

.....
כ'האָב ליב דעם יאם,
ס'איז ברייט און גוט,
כ'האָב פינגט בא שמאַלע טיכלעך זיצן,
און וויי צו דעם, וואָס זיצט באַרוט,
און ציילט
די איינעכטיקע
בליצן...

ס'איז שווער די מי, נאָר ס'מאכט ניט אויס,
די פראָזע
שווערער איז
פון מאַרשן...
דער בליק איז ווייט, די קראַפט איז גרויס,
נאָך טעג נאָך מאַרגנדיקע כ'גאר שוין...

מע שטערט פון רעכטס,
מע שטערט פון לינקס,
ניט גרינג איז אַנקומען און ווערן,
מיר וואַקסן הויך, מיר גייען פלינק,
און בייגן אַזע די, וואָס שטערן...

ווייל שטרענגער מוז מען איצטער זיין,
און פעסטער דאַרף מען שטיין באם רודער...

דאָס דולע בונטעווען פון פּינט
בארעכטיקט אונדזער שטרענגקייט, ברודער!

מיר זיינען שטענדיק אף די פראַנטן,
ווייל ס'דייערט אומעטום דער שטרייט,
מיר ווילן שטעט אין נייקייט אַנטאָן,
אין שטאַל, אין אייזן...
ווער דארף זייד?

.....

איך שטיי און קוק, ווי זאווערוכעס לויפן פונעם צווינטער,
איך הער, ווי זאווערוכעס זינגען אונדזער הימן.
אין קרים דערמאָן איד זיך די גוטע ווינטערס,
און ווינטער כאַלעמט זיך מיר קרים...
שניי און פראַסט און ווינטערדיקע פראַזע
וואַקסן איצט אין דורכזיכטיקן סאַד,
אף די פעלדער לייגן ווייסע גראַזן
און ווי דיולבער איז ווייס די שטאַט...

דער שטאַט אַט דער כ'צי אויס מיין האנט,
מיין האַרץ, מיין בלוט און מיניע גלידער,
און לעבן וואָר דאָס לענין-לאַנד!
דאָס לאַנד איז שענער פון די לידער!..

...און דעם, וואָס קומט פון קרעטשמעס פוילע, וויסטע,
שטרענגער זאָג: דיין "איך" פארנויג!
באווייז מיט טאט, ווער ביסטו, און וואָס ביסטו,
און ניט מיט פליגל-וואָרט, און ניט מיט גלאַנץ פון אויג...

מע יאָגט פון אונדז נאָך בולקעס ווייסע,
מע קומט אהער, ווען אַלץ איז גרייט,

מע קומט, מע ברענגט א באַבע־מיסע,
 מע שרייט: מיין לאַנד! מיין דאָר! מיין פרייד!
 די קונסט בין איך! די קונסט איז הויך!
 און מע קוסטארעוועט, און ס'גייט א רויך!
 ס'איז גאַרניט, פריינט, און כאפט דער רועך עס,
 א ביל, א קריץ, א ווינט אין פעלד,
 איך הער דאָס קאַץ פון ווייטע זאווערוכעס,
 וואָס הייבן אף דער גאַרער וועלט...
 און נאָכן לעצטן גליקן געראנגל,
 ווען ס'וועט דער פיינט צעריבן זיין, צעמאַלט,
 דעמלט וועלן מיר דאָס צעטל אדעמען דערלאנגען:
 סע קומט א כויוו פון אייך, באצאָלט!

...אַ, מאַרגן!

איך זע, איך הער אין יעדן שפאן,
 אין יעדער ווינקעלע, אף יעדער שפאך,
 די שיינע פעסטקייט פון דיין האנט,
 די שטרענגע קלאַרקייט פון דיין שפראך!

.....

און:

ווען שארפער איז דער פראַסט אף גאסן און אף פעלדער,
 אדלץ מערער פיל איך זיי, די ווארעמקייט פון קרים.
 וואָס מער די שטיינער אף די שפאכן ווערן עלטער,
 אדלץ נענטער קלינגט די צוקינפטיקע שטים!

און ווען זון איז הויך און ווייט
 און פראַסט באשיט די גאס,
 דערפיל איך זיי, די טעג די מאַרגעדיקע,
 וואָס ליגן נאָך אין אונדז באהאלטן.

דערמאָן איד זיך
אין קרים,
אין יאם,
אין יאָרטע...

1930

צווישן בערג

צווישן בערג דרײַ שטומע ביימער,
יעדער בױם איז ווי אַ שוימער.

מ׳האַט געשטעלט זײ דאָ אינמיטן
הויכע בערג אין נעכט באהיטן.

זאָל די אַלטע זון נײַט בראַטן,
פאַר אַ מענטש זאָל זײַן אַ שאַטן.

שטיקער זון אַף אַלטע צווייגן,
שטייען ביימער דרײַ און שווייגן.

מ׳האַט אַ מאכנע דאָ געטריבן,
זײנען בײנער נאָר געבליבן.

וואַשט דער רעגן יענע ביינער —
וועמענס ביינער ווייסט נײַט קײנער.

און וואָס קאַנען ביימער זאָגן,
זעלטן פאַרט דאָ דורך אַ וואָגן.

זעליטן קומט א ווינט פון צאָפן,
קומט א ווינט און ווערט אנשלאָפן.

שטייען שטיל דריי שטומע בייםער,
יעדער בויס איז ווי א שוימער.

אין הארבסט

כ'האָב ליב פון הארבסט די פרייד
ביז ערשטע שנייען ציען,
ווייץ אלץ, וואָס בליט, פארגייט,
קעדיי נאָך שטארקער בליען.

ס'האָט יעדער קאלטער שלאכט
געמערט אין אונדז דעם פייער...
נאָך יעדער אלטער נאכט
קומט אָן א טאָג א נייער...

סע וויאנעט און סע גרינט,
און געזס מיט גרינס זיך טוישן...
און שטידער ווערט דער ווינט,
קעדיי נאָך שטארקער רוישן...

די גראָזן אינעם פעלד,
די ביימער און די שטערן,
און אלץ אף דר'ערד פארוועקט.
קעדיי נאָך יינגער ווערן.

1930

א רעגן

דאס פעלד האט געבענקט נאך א רעגן...
אין פעלד און באם וועג זיינען גריבער געלעגן צעוואַרפן,
ווי ליידיקע גריבער,
אין פעלד און באם וועג האבן געל זיך געהוידעט פארשטאַרבענע
זאנגען.

אין פעלד און באם וועג האבן טרוקענע ברויטן געשוויגן,
געשריגן האט וואלד, דער געשריי איז געהאנגען
איבער דאָרשטיקער געגנט:
— א רעגן!

האט זון זיך דערשראָקן,
און זון איז אנטלאָפן אף העכסטע, אף הימלשע שטאַקן...
פון פעלדער אוועק איז דער גלי און די היץ...
א בליץ

האט מיט מעסערלעך רויטע און שמאַלע
דעם הימל געשניטן,
איז א דונער אוועק איבער טאָן
און פלוצלינג געבליבן אינמיטן...

און ס'האט זיך באוויזן...
ס'איז רעגן געפאלן מיט פלינקע קרישטאַלענע שפיזן.

געשמיסן,
געשטאָכן,
די זאנגען געבראָכן...
זײַנען ברויטן געדאָפן, ווי סטאדעס פארלאָזטע, צערייצטע,
וואָס האָבן דעם פאסטעך פארלאָרן.
געקלאָגט האָט דער האַבער, געיאַמערט דער ווייץ האָט,
געוויינט האָט דאָס קאַרן,
זיי האָבן געוויינט און זיי האָבן געפלאַטערט:
— גענוג שוין! גענוג שוין! מיר זײַנען פארמאטערט!
— גענוג שוין! גענוג שוין! פארמאך דיַיַנע קוואַלן!
— גענוג שוין! גענוג שוין! מיר זײַנען פארפאלן!
נאָר ס'האָט זיי, די טרוקענע ברויטן,
דער רעגן געיאַגט און געבויטעט...
געדרייט און געפאטשט און געשלאָגן,
און... סטאָפ!

בא דער זײַט און אינמיטן די זאנגען
זײַנען פאסיקלעך וואסער געגאנגען
און רויק דעם שטויב פון די זאנגען צו טײַכן געטראַגן...
א רעגן...

א וואַלקן אַ צעצטער אוועק איז ווי רעגנס א דענקמאַל...
ס'וועלן די זאנגען דעם רעגן געדענקען...

א טאָג איז אנטלאָפן...
און ס'דיגן שוין ווידער די זאנגען
מיט דאָרשט און מיט שטויבן פארלאָפן...
און ס'בראַט זיי שוין ווידער די היץ
און ס'פרעסן צעגליטע מעסלעסן,
און ס'האָבן די זאנגען די שמיץ פונעם רעגן פארגעסן...

אין פעלד און באם וועג זיינען ווידער די גריבער
געלעגן צעוואַרפן, ווי פיידיקע קריגן,
אין פעלד און באם וועג האָבן ווידער געהויהעט זיך
געלע פארשטאַרבענע זאנגען,
אין פעלד און באם וועג האָבן ווידער
די טרוקענע ברויטן געשריגן,
און געשריגן האָט וואַס, דער געשריי איז געהאנגען
איבער דאָרשטיקער געגנט:
א רעגן!

דער צוג

ס'איז שוין קלאַר נאָך די יאָרן פון זיג,
ס'איז שוין קלאַר און באשטעטיקט:
א צוג, ווען ער קומט אָף אַ בריק,
ווערט ער מיט שטיקקייט געזעטיקט.

א צוג, ווען ער קומט אָף אַ בריק,
גייט ער וואָגיק, פארטראכט און פאמעלעך
און שפרייט זיינע רינגיקע רויכן אָף וואסערן העלע
און ווארפט זיינע רינגיקע רויכן
אָף כוואלישע טעלעך...

ס'איז שוין קלאַר פאר דער אויגיקער וועלט
און אפיע פאר בלינדע:
א צוג, ווען ער קומט אָף אַ פעלד,
גייט ער שטענדיק געשווינדער.

א צוג, ווען ער קומט אפן פעלד,
איז מיט רויש און מיט ראש און מיט ווידקייט,
ער ווארפט זיינע ראשיקע רויכן אָף פעלדישער מיידקייט,
און ווארפט זיינע רויכיקע וואַקנס
אָף וויצענער שטיקקייט...

ס'איז שוין קלאַר פונעם איינ-יאם ביז דניעפר,
 ס'איז שוין קלאַר און באווייזיקט:
 א צוג, ווען ער קומט אין א סטעפ
 אף די רעלסן פון פרייבג,
 פליט ער נאָך הייסער אף סטעפישן רוקן,
 האָט ער קיין צייט ניט די רעלסן באַקוקן
 מיט אויגן מיט גרויסע,
 מיט רויטע פאמטערנס.
 צי פליגט
 אף די רעלסן
 א געכטיקער שטערן,
 צי פליגט
 אף די רעלסן
 א הייבטיקע שטערונג,
 אן אלטע געוויילע,
 א ביינטל מיט בלומען —

דער צוג ווייסט פון יאָגן!
 דער צוג ווייסט פון קומען!

און וויי צו די אלע,
 די אלע, וואָס שטערן
 דעם צוג זיך באוועגן
 און פליגן
 אף זיינע געשווירענע וועגן!
 ער וועט זיי צעמאַלן,
 דער צוג
 דער גערעכטער,
 ער וועט זיי צערייבן,
 מיט זאפט און מיט בלוט

אף די פעלדער פארשרייבן,

פארשרייבן,

פארקריצן

אף רעלסן אף ווייטע,

אף רעלסן אף קאלטע:

אַט דער האַט דעם יאָג

פון די רעדער

פארהאפטן!..

און ווידער די ווערסטן די סטעפישע שלינגען

און לויפן נאָך הייסער און לויפן נאָך שנעלער,

און ווארפן די רויכן, ווי שטאַצענע רינגען,

אף וויצענער שטיקייט,

אף כוואלישע מעלער...

ווען מיר קאנען...

ווען מיר קאנען ברייטער עפענען די אויגן,
וואָלטן מיר נאָך ברייטער אף דער ערד געשפּאַנט,
וואָלטן יונגע לידער פּריילעכער געפּלויגן,
וואָלטן מיר נאָך מערער לייב געהאט דאָס לאַנד,
ווען מיר קאנען ברייטער עפענען די אויגן...

ווען מיר קאנען טיפּער יעדער שפּאַן באַזינגען,
וואָלטן לידער יונגע קיינמאָל נייט געקלאָגט,
וואָלטן לידער נייט העכער נאָך געקלאָנגען,
וואָלטן שטיצע ווערטער מערער נאָך געזאָגט,
ווען מיר קאנען טיפּער יעדער שפּאַן באַזינגען.

א לויב-געזאנג דעם כיריק

כ'האָב ניט ליב, ווי ניט ליב האָט מיין זינגענדיק לאַנד
קיין אָדעס און גלאַט פּאַנעגיריק,
פּונדעסטוועגן נעם איך א פּען אין דער האַנט
א לויב-געזאנג שרייבן דעם כיריק.

ניט ווּוּנְדֶערט זיך, פּרײַנט, וואָס איך טו זיך א נעם
פאַר אַ ביטל ניט וויכטיקע סטראָפּן,
דער מעכטיקער כיריק,
זײַן ריזיקער שעם
לאַזט מיך ניט רוען,
ניט שלאָפּן...

דער כיריק פאַרדינט אַ גענויעם טראַקטאַט,
אַ פּײַנעם,
אַ גרויסן,

אַ טיפּן,
נאָר כ'בין א פּראָפּעסאָר נאָך אָן א מאַנדאַט,
טאָר איך דערוויילע ניט שטיפּן...
מיט קיינעם פּון דער אַקאַדעמישער וועלט
קאָן איך זיך נאָך ניט פאַרוועטן,
ס'פעלט מיר אַ נאָמען און... זויסנשאַפט פעלט —
טו איך נאָך שרייבן פאַמפּלעטן...

אין פאַרשונגען בין איך דערוויילע נאָך שוואַך,
נאָר אַף וואָך פֿון דער וויסנשאַפט שטיי איך,
כ׳בין ווייט פֿונעם ברייט־אַקאַדעמישן שפּראַך,
נאָר די ווערט
פֿונעם כיריק
פֿאַרשטיי איך...

דער כיריק איז קינלעכיק, פֿונקט ווי די ערד,
ווי די זון, ווי לעוואָנע באַנאלע,
ס׳איז אלע פֿלאַנעטן זיך דרייען באַשערט, —
דרייט זיך דער כיריק מיט אלע...

ער דרייט זיך ארום אַף דער וועלט, ווי אַ העלד,
מיט שטרעבונגען, טאַטן, באַגערן!
אין גאַנג פֿון געשיכטע ווערט רייכער די וועלט
מיט כיריקעס
מער,
ווי מיט שטערן...

אַט קריכט ער, דער כיריק, פֿאַרוואַנעט און קאַלט,
פֿון סייפער פֿון אַלטן און שטילן,
אַט זיצט ער אין ברייטן פֿאַטעל פֿון אַנשטאַלט,
דער ליימענער כיריק אין בריילן...

אַט טאַנצט ער ארום אין זײַן אַלטן מונדיר,
אין זײַן אַלטן מונדיר, אין... באַנײַטן,
אַט פֿליט ער און וויל אַף אַ שטיקל פֿאַפּיר
דאָס בלוטיקע לעבן פֿאַרבייטן...

ער דרייט זיך ארום מיטן האַרב, מיט די קרעץ,
פֿאַרפֿרונדעט אין פֿרישע אַפּישן.

גענוג האָט נאָך כיריקעס

גאַנאַל באַזעצט

בא נײַע, בא היינטיקע טישן...

דרייט זיך דער כיריק ארום שטידערהייט,
ער פויקט ניט אין מעשענע טאצן,
ער קאָן אָבער טאָן מיטאמאָל זיך א שפרייט
אף זיבעציק

וויכטיקע

זאצן...

מ'האָט נאָך ניט באזיניקט זײַן ריזיקע מאכט,
זײַן ווילן דעם גרויסן און פעסטן,
דער כיריק איז פייק... און אוי, בא א סאך...
פארשטעלן דעם אינהאלט דעם גרעסטן...

מיר גיבן אוועק אונדזער קראפט אפן ווינט,
איך ווייס וואָס... אף פראָזע, אף כיריק,
ניט יעדערער, ברודער, פארשטייט שוין אצינד
די קראפט פון אלמעכטיקן כיריק!

ער געוועלטיקט שוין לאנג אף דער אַרעמער וועלט,
נאָר לאָמיר די ספאָרים ניט מישן,
ער ציט נאָך, א סוואַרע, דער כיריק, דער העלד,
זײַן ייכעס פון אַדאָם־האַרישן...

כ'טו א קוק אין דער טיף פון געשיכטע און זע:
ווי אַרטע צעפאַרענע מיידן,
זיצן די כיריקס אין א קאפע
פון גענעם און אויך פון גאניידן...

זיי זיצן און זינגען אריין זיך א לויב
מיט געלע ארכיווישע בליקן,
עס זאל זיי געלינגען מיט פינטעלעך שטויב
דעם אַטעם דעם הייסן דערשטיקן...

און טיפער איך קוק; בא א גלעזעלע טיי
איך זע א געהויבענעם קוואַרום,
דאָס קריכן די כיריקעס, פונקט ווי די פליי,
פון אַלטע צעפרעסענע ספאָרים...

זיי קריכן מיט קאַלטן ארכיווישן שפאָן,
פון גאַנצדיך און אויכעט פון גענעם,
אַמאָל איז מען נאָר צו א מיניען געגאַן,
היינט לויפט מען שוין אויך אף א פלענום...

דער כיריק איז ניט נאָר אף יענער וועלט גרויס,
אומעטום קאָן זיין גרויסקייט א שטראַל טאָן,
עס טרייבט אים מיליאָניקער אַטעם ארויס —
און ער קריכט אריין דורך די שפאלטן...

אַ, ער איז דאָ אומעטום, אומעטום
מיט שמייכלעך, מיט שפיון, מיט נעצן,
ער קריכט און ער קריכט און פארסאמט דעם ארום
מיט ליבע צו טויטע געזעצן...

מע טרייבט אים דורך טירן ארויס פונעם הויז,
דורך פענצטער ער קומט, ווי א היגער,
איך קני פאר זיין מעכטיקער קלייניגקער גרויס,
איך קני, ווי מע קניט פאר א זיגער!

זיי מויכל מיר, כיריק פון יענער זייט וועלט,
און כיריק, וואָס לעבט נאָך, זיי מויכל,

וואָס כ'האַב איך פּאַמפּלעט אזוי קורץ און פּאַרשטעלעט
א קיצל געטאַן דיַינע הויכן...

איך קאַן ניט, ווי אנדערע, טיף און געניט
באַם ניסטער געפינען די „אונען“,
איך קאַן אויך ניט, ברודער, מיט גרויס אפּעטיט
בא מענדעלען ציילן די „פונען“...

און דו האָסט אוואדע פּאַרדינט א טראַקטאַט
א גרויסן, א שיינעם, א טיפן,
נאַר כ'בין א פּראָפעסאָר נאָך אַן א מאַנדאַט,
טאָר איך דערוויילע ניט שטיפן...

נארעלע, קליינס...

דארעטשקען

אף די פענצטער — דער אנהייב פון ווינטער,
פון דער זון טוט מיט ווינטער א בלאָז,
כ'האָב ניט לייב, זוען עס וויינען די קינדער...

טראַפנס טינט אף די זוענט.

שטיקלעך גלאָז.

אפן די' — א צעבראָכענער טינטער...
איז וואָס?

שווער איז מיין טאָכטער פארטראַגן
אן ערשטן, פריציטיקן וויי,
טרערן מעשוגענע יאָגן,
קלאַפט אין די זוענט איר געשריי...

...ערשטער שניי טוט א שאַט...

אַט צערנט ער,

...ערשטער וויי טוט א ברי

און פארשווינדט.

כ'וועל דיר קויפן א שענערן טינטער,
כ'וועל דיר קויפן נאָך בעסערן טינט.

שלאַפט שוין דער פראָסט אפן דאָך...
אן אָונט א גאַנצן דו וויינסט...

וואָס איז א טינטער? — א שפילכל. א זאך,
נארעלע, קליינס.
א פעלדז טוט א קראך,
א העלד...
עס ברעכט זיך א וועלט...
מע גייט אף די שערבלעך פון וועלט און מע לאַכט,
כליפּעט מיט אַלטן, פארושאווערטן בלוט,
מיט פארושאווערטן יאָך...

און ס'איז טויזנט מאָל גוט,
וואָס עס ברעכט זיך א וועלט.
נאָך,
און מע לאַכט.
קעדי געווען וויינען א גאַנצן פארנאכט.

פרעסט אפן שליאך...
די לעוואָנע איז גריין-ווייס,
די טינטענע נאכט טוט פון הימל א גאָס;
כליפּעט שניי אף די ווענט,
די דעכער,
די רינעס,
שטיקלעך גלאָז...

און דו וויינסט נאָך, מיין קינד?
דאָס פאַנעם — אין טרערן, די הענטלעך — אין טינט...
טראַפנס טינט אף די ווענט,
שטיקלעך גלאָז אפן דיר...

איך פיל:
שווער איז דעם ווייטעק דעם ערשטן באנעמען,
וועסט האָבן נאָך פריידן, וועסט האָבן נאָך קלעמען
א סאך...

ביז שניי וועט פארשיטן די ברעמען...

און וואָס איז א טינטער? —
א שפילכע,
א זאך.

עס ווארטן נאָך זונען, עס טשאטעווען פרעסט,
דארף מען זיין פעסט.
שטארקע האָט ליב אונדזער צייט.
טרערן פארטראַגט ניט די צייט.

און דו וויינסט,
נארעלע, קיינס...

אן אומגליק קומט אָן און אן אומגליק פארשווינדט,
מע דארף זיך געוויינען ניט וויינען, מיין קינד.

א בילד

א רויע רויקיט, א רו א בלייענע,
אף יעדער כאטקעצע, אף יעדער בוים
קיין ווינטן וויינען ניט, קיין דונערס שרייען ניט,
די וואַקנס הענגען נאָר אין פייכטן רוים...

ווי גרינע דענקמאַלן, — די גרינע טאַפּאַלן,
ווי גרינע גליווערניש, ווי גרינער שטיין,
קיין פויגלען זינגען ניט, קיין רייטער טאַפען ניט,
די וועגן גייען ניט, די מיילן שטיין...

ארמייער האסטיקע, נאָר זיי מארשירן ניט,
די קאסקעס בלעכענע, די זון באגיהדט...
דאָס איז א ווערט אזא? — ס'איז א פאפירענע.
בא אונדז געשעט אזוינס נאָר אף א בילד.

1934

פון סאַטשי קיין כאַסטע

וועהין גייען ביימער צעבליט און בארוט
מיט היטעלעך בדויע און ווייסע?
פון סאַטשי ביז כאַסטע איז פופציק מינוט,
מיטן באן קאָן מען קומען פאר דרייסיק...

איך שטעל זיך אוועק אין אַ ביימערשער ריי,
כיוויל אויכעט קיין כאַסטע, כיוויל אויכעט,
זיי ווייסן דעם וועג, וועל איך גיין איצט מיט זיי,
מיט זיי, מיט די ביימער די הויכע...

זיי גייען פאמעלעך, זיי רוקן זיך שטום,
מיט בלעטער און צווייגן באַלאַדן,
איך קוק און איך זע, ווי דער גאנצער ארום
לייגט זיך אין יאם אַרײַן באַדן...

אַט טוט זיך אַ טוק דאַרט אַ באַרגיקער קאַפּ,
אַט פּליוסקען זיך ביימערעך נאָסע,
און בערגעלעך וואַרפן די הייזלעך אַראָפּ
און טאַנצן אַרײַן אינעם וואַסער.

דער זועג איז א הייסער און שפאנען איז שווער,
מיר שלעפן די ווערסטן פארמאטערט —
איך און א טשעד, און א מיידל פון טווער,
און ארבעטער צוויי פון סאראטאָוו.

ס'איז גאַרניט, וואָס זון איז צעשמאַלצן און בליט,
וואָס שטראַלן, ווי שפּיין, זיך שיטן,
מיר גייען אַהין, ווי עס בליט דער סאמשיט,
ווי ס'פינקלעך, באַנאכט סטאַלאַקטיטן...

מיר שפאנען, מיר גייען מיט היץ און פאראד
די פעלדון די ווייסע באַקוקן,
און זאָל זיך די זון, ווי א יונגער סאַלדאט,
רייטן אף באַרגיקע רוקנס...

שיין איז דער ברעג און ס'איז שיין אומעטום,
אי די רו, אי דער יאָג פון די כוואליעס —
און איינער פון אונדז טוט צופרידן א ברום:
— Мы сроду того не видели!

1934—1931

איך טרינק דעם ראש

שטייט א בארג, ווי א פלאש,
מיט א האלדז א שמאָלן,
רוישט דער בארג, גייט דער ראש
איבער אלע טאָלן...

און לעס בארג, ווי א גלאָז,
רוט א שטיקע אָזערע,
איז די גלאָז פון ריינעם גלאָז,
נאָר מיט ראנדן גראָזענע...

איז אין בארג דער וואסער ענג,
דויפט זי אין די טאָלן,
שדענגדען זיך, ווי דאנגע שעענג,
וואסערן קרישטאָלן...

טוט זיך פלינק א הירש א גלאָז,
קוקן אויגן פייכטע:
ס'איז מיט וואסער פול די גלאָז,
צי מיט הימלען פייכטע?

טוט די וואסער אים א נאר,
רייפעלעך זיך דרייען,

טוט ער מיטן פוס א שאר,
זאָל דער הימל גייען...

נאָר דער הימל טרעט ניט אָפּ,
רייפעלעך פארזינגקען,
בייגט דער הירש אראָפּ זיין קאָפּ
ריינע וואסער טרינקען...

קומען קינדער פונעם דאָרף,
אלע העמדלעך בלימהען,
טוען קינדער זיך אַ וואָרף
אין די פֿיכטע הימלען...

טוט דער הירש אַ פֿלי, אַ פֿאל,
נאָזלעכער צעבלאָזענע,
פון זיין אויג — אַ לעצטער שטראַל
פאלט אַרײַן אין אָזערע...

כיטו אַ הייב די גרויסע פֿלאַש,
גיס זי אויס אין גלאָז אַרײַן,
און איך טרינק דעם נייעם ראש
פון דער אלטער אָזערע...

אף קידער-ווידער

כ'וויל ניט זיין אף קידער-ווידער
מיט מיין מיידל אין שפאציר,
איר געפעלן מינע לידער,
וועל איך מאסקים זיין מיט איר...

וועגן וויגן זיך און וויגן,
און דער אונט לויפט געשווינד,
וועל איך זיך מיט איר ניט קריגן,
כ'גיב זיך אונטער, ווי א קינד...

איך בין איר די מילעס מויכל,
די כעסרוינעס אירע — אויך...
ס'איז געווען אין פארק א רויכל,
איצטער איז אין פארק א רויך...

און דער אונט ווערט געדיכטער,
און דער הימל שווימט אין שטויב,
איך בין שיקער, איך בין ניקטער
און איך גלויב איר ניט און גלויב...

כזועל־ביט זיין אף קידער־ווידער
מיט מנין מיידל, זי איז קלוג,
איר געפעלן מינע לידער
אוך זי מיינט, אז ס'איז גענוג...

קאלינעס

קלייבן רויטע קאלינעס
בין איך מיר געגאן,
זע איך דעם די קאלינעס
דרעמט א קורגאן...

קלייבן איך רויטע קאלינעס,
ווערט מיין קוישע שווער,
ווער אט דא געפאלן איז,
קיינער ווייסט ניט ווער...

ווי אין גרינע שאלן, איז
אנגעטאן דער טאג,
און די רויטע קאלינעס
ברענען, ווי אמאל...

נאָר קיין טרויבן שאַלן ניט,
טופען ניט קיין פיס,
דעם די רויטע קאלינעס
וואקסן זיידע ניס...

ווי אין ריינסטע קוואלן, איז
אויסגעשווענקט דער טאָל,
איבער רויטע קאלינעס
הימלען, ווי קרישטאָל...

ווער אַט דאָ געפאלן איז,
ווייסן אף געוויס
נאָר די רויטע קאלינעס
און די ווילדע נים...

בייגן זיך די קאלינעס
איבערן קורגאן,
אונטער רויטע קאלינעס
ליגט א פארטיזאן...

פלעגן שמייכלעך קאלינעס
צו זיין פלינקן שפאן,
פלעגן פאלן אלע נים,
ווען ער איז געגאן...

ווייל געווען פון שטראלן איז
יעדער וואָרט ויניס צארטס,
צוויטען איצט די קאלינעס
רויטע, ווי זיין האַרץ...

איזאבעלע

איזאבעלע, איזאבעלע,
כיבין אנטלאפן פון מיין צימער
אין די סעדער אין די העלע,
אף די ברעגן — אף די קרימער.

ס'איז דיין פרישקייט מיר געפעלן,
און דיין רייפן און דיין קוועלן.
איזאבעלע, איזאבעלע,
ס'איז דיין יונגקייט מיר צום הארצן
און דיין זאפט אין זינד אין שווארצן.

ווי דו וואָסט זיך ביט געפונען —
אונטער שטערן, אונטער זונען,
וועל איך שטענדיק נאָך דיר בענקען,
וועל איך שטענדיק דיר געדענקען.

אף די הענט וועל איך דיר הויבן,
אין די לידער מינע לויבן,
איזאבעלע, איזאבעלע,
איזאבעלע, רויטע טרויבן!

1936

רויט

א קראַ אפן שניי
איז נאָך שוואַרצער פון שוואַרץ,
מיין האַרץ האָב איך לייב, ווייל ס'איז רויט,
ווען אַ קראַ זאָל אַרײַן
און אַ שוואַרץ טאָן מיין האַרץ,
וואָלט איך עס דער ערשטער געטויט...

מיין אויג האָב איך לייב, ווייל איך זע, ווייל איך שפיר,
אַז מיין אויג האָט לייב פאַרבן פון שלאַכט.
ווען מיין אויג זאָל אַ צי טאָן אַ פּרעמדער קאַליר,
וואָלט איך עס דער ערשטער פאַרמאַכט!

ס'איז גוט, ווען די ליד
טוט אַ הייליך אינעם גאַנג,
ווען די ליד איז דורך מאַכנעס באַוועגט,
ווען מיין וואָרט זאָל נישט קלינגען
אין אונדזער געזאַנג,
וואָלט איך עס דער ערשטער פאַרמעקט.

אַ קראַ אפן שניי
איז נאָך שוואַרצער פון שוואַרץ,

מיין הארץ האב איך ליב, ווייל ס'איז רויט.
ווען א קראָ וואָל אריין
און א שווארץ טאָן מיין הארץ,
וואָלט איך עס דער ערשטער געטויט.

1937

אין וואלד

איז דאָמיר אזוי אָף קאטאַוועס
אוועק אין אַ פּינצטערן וואלד
אַ קוק טאָן אין אויגן פון סאַוועס,
וואָס טרײַען אין פּינצטערניש קאַלט...

אַ שרעק דאַרף דאַרט הערשן, אַ שוידער,
כײַן לאַנג ניט געווען אין קיין וואלד,
ווער ווייסט, וואָס פאַר רוכעס און סוידעס
די וואלדישע שוואַרצקײַט באַהאַלט?

מיר נעמען אַ גרויסן לאַמטערן,
די שיין וואָל פאַרלעשן די שרעק,
ס׳באַגלייטן אונדז וואַרעמע שטערן,
און אַט איז דער וואלדישער וועג!

מיר שטעלן זיך אָפּ און מיר שטויבען;
ווי אלץ איז אַט דאָ אומגעריט,
מיר שטייען ווי מאַדנע פאַרשויען,
דער וואלד איז פאַרגאַסן מיט ליכט!

די שטערן, ווי ריזיקע עפֿל,
די לאַמפֿן אף צווייגן צעצווייגט,
און איבעריק הענגט אף א קנעפֿל
דער טונקלער לאַמטערן און שווייגט...

ניט קיין פינצטערע אוראטע ריטער,
ניט קיין שרעקלעכער נאכט־קארנאוואל,
טוט א הודע דער וואלד און א ציטער,
ווען אן אוראלטער דעמב טוט א פאל...

און די מענטשן, ס'איז גאָר ניט קיין מענטשן,
מיט האַריקע, וואלדישע הענט,
מיר האָבן זיי אלע דערקענט שוין,
די מונטערע אויגן דערקענט...

זיי קוקן אף אונדז און זיי לאַכן
מיט אויגן פארווונדערט און גרויס...
ווער שפאנט עס אף ליכטיקע שריאכן
און טראַגט א לאַמטערן פֿאַרויס?

דער וואלד האָט אונדז פריילעך באגעגנט
מיט פֿידער, מיט ליכט אָן אן עק,
און ווייט האָט געקלונגען אין געגנט
דאָס הויכע געזאנג פון די העק...

בענקשאפט

כ'וויץ ד'ך זייער, זייער זען איצט.
כ'וויץ ד'ך שפירן, כ'וויץ ד'ך הערן.
כ'אטש מיר זיינען אפגעגרענעצט
מיט א גרענעץ מיט א שווערן.

כ'טאפ די וועגן, ווי א בלינדער,
און איך זע ד'ך, ניט אצינדער,
נאָר עס סוידען זיך די זאנגען,
ביסט פאר ביי ערשט דורכגעגאנגען...

פרעג איך בא מיין הארץ: ווו ביסטו
און אין וועלכע גערטנער פליסטו?
ענטפערט מיר מיין הארץ, אז דאָרטן,
ווו עס הייבט זיך אָן דער גאָרטן.

זוך איך צווישן גרינע בלעטער,
צווישן הויכע קוסטעס כ'קלעטער.
בלייב איך הענגען אף די צווייגן,
און די בלעטער ד'ך פארשווייגן.

קומט א הייסער ווינט א גרינגער
און דערציילט, אז זיינע פינגער
האָבן דינגע האָר געגלעט דיר
און דיין בעט מיט פוך געבעט דיר...

קומט די זון איבערן טויער,
רוימט א סאָד מיר אפן אויער,
אז זי האָט דיך אומגעארעמט,
אז זי האָט דיין האַרץ דערווארעמט...

בין איך ניט קיין ווינט קיין גרינגער,
האָב איך גיט קיין שטראַלן — פינגער,
און דו האַסט די ערד צעגרענעצט,
און איך וויל דיך זייער זען איצט.

צום שטילן אָקעאן

* * *

ס'פליט דער טאָג נאָך גיכער פונעם באָן,
מיר טראָגן זיך צום שטילן אָקעאָן,
בערעזע-וועלדער טראָגן זיך אפסניי,
ס'פליט דער באָן אין שטויבן און אין מיין.
אַט דויפט אַ וואַלד, אַ כוּטאַר און אַ שטאַט,
אַט שווימען ווידער פויגלען אפן דראַט,
אַט ווינקט אַ פֿרויט, אַ שטיבל, אַ קורגאַן,
מיר טראָגן זיך צום שטילן אָקעאָן!

האַט זיך פאַר מיר מיין גרויסע היים צעשפרייט,
די גרויסע היים האָט מיך אין וועג באַגלייט,
איך בין באַקאַנט אין וועג מיט יעדער ווינט,
מיט יעדער בוים, וואָס דויפט פאַרבײַ געשווינד.
דאָ איז מיר נאָענט יעדער בליק און יעדער שפּאַן,
מיר טראָגן זיך צום שטילן אָקעאָן!

פּונדעלינטן איז געבליבן דער בייקאַל,
אין מיניע אויגן באַנקט זיין העצטער שטראַל,
כהאַב דיב די דופט, וואָס גיסט זיך אין מיין זונג,
און יעדער ווינטל פּרוּוו איך מיט דער צונג.

מײַן היים איז גרויס, נאָר ס׳פּליט זיך אזוי גיך,
ווען אלץ איז ממילא און כ׳טרעג די היים אין זיך...
און ס׳איז אזויפיל זעען גאָך פּאראן,
טשיטא, אולאן-אודע, ביראָבידושאן,
מיר טראָגן זיך צום שטילן אַקעאן...

1937

די טינגע ווארט

די טינגע וועקן מיר: שטיי אוף!
זי ליגט איך מיזרעך-שיין,
צו אונדזער קאָל, צו אונדזער רוף
די טינגע הערט זיך איין...

ווער טופעט דאָרט? ווער שפאנט עס דאָרט
דורך פעלדער פון סיביר?
ס'איז אונדזער טראַט, ס'איז אונדזער וואָרט:
ס'איז מיר!
ס'איז מיר!
ס'איז מיר!

דער וואַלד איז ריין, אמור איז ריין —
די ערד שטייט אוף פון קלעם,
שטייט אוף דער וואַלד, שטייט אוף דער טיין,
און אלע בעטן: נעם...

ווער ווינגט עס דאָרט? ווער יאָגט אזוי
דורך וועלדער און דורך ווינט?
א לאנגער צוג, פון שטויבן גרוי,
א פיף, און ער פארשווינדט...

פון ווייטן קוקט מען אף די געסט,
מע קוקט פון אומעטום,
סע רופט זיי ערד, דער וואלד די געסט,
און אלע בעטן: קום!

דער מיזרעמדיקער הימל הענגט
און ציט זיך צו דער ערד,
נאך שטייפע הענט האט זיך פארבענקט
די רייכקייט אין די בערג!

האט זיך א ריר געטאן די ערד,
און ס'גייט דאס שווארצע איין,
און די ניט-גוטע טיגע-נעכט
צעלויפן זיך, זוי מיין!

די פרישקייט בענדט, די פרישקייט נארט,
די לופט איז דא געשמאק,
דער אלטער צעדער שטייט און ווארט
אף אונדזער שארפער האק!

וואס יאגן טעג אזוי פארשייט?
ווער הייליכט עס אינעם טאג?
די אויגן גלאנצן אין דער ווייט
מיט אפגלאנצן פון שטאג...

ווער גייט עס דארט? ווער טופעט דארט?
די ליד נאר לאזט א שפור,
ס'איז אונדזער טראגט און אונדזער ווארט
אף ברעגן פון אמור!

אף דער בירע

עד, איז דאָס א טינד, די בירע,
קוקט נאָר אָן די כוואליעס אירע.
ווי זיי שטיפן באַ די ברעגן,
ניט קיין ברעגן — א פארמעגן!
מיט קיין וואָג ניט אַפצוועגן,
מיט קיין מאָס ניט אויסצומעסטן
אַט די כוואליענדיקע נעסטן!

טוט א קוק מיט מיינע אויגן
אף די ברעגן פון דער בירע,
ס'וואקסט א דירע דעם א דירע,
און אַט שפרייט זיך שוין א גארטן,
און א צווייטער, און א דריטער,
און דעם סאַפקע, אַט־אַ דאַרטן,
שיינט א טעפיד א צעבליטער,
אפן טעפיד וואקסט א יישעוו.
קומט א מענטש א ניט געניטער,
קאָן זיך וואכטן, אז ס'איז קישעף!
עד, איז דאָס א טינד, די בירע,
קוקט נאָר אָן די פישער אירע,
ווי זיי זיצן אויסגערוטע,

אין דער פריער זון פארקוטעט,
 און זיי קוקן אין די טיפן,
 ווי די יונגע קארפן שטיפן,
 ווי עס פינקלען די סאזאנען
 אין דער וואסער-טיפ דער פרישער,
 און זיי טראגן זיך פונדאנען,
 פון די אומבאקאנטע פישער
 מיט בערדיטשעווער שטיוואלעס
 און מיט העמדער אויסגענייטע,
 מיט אוקריינער העמדער ברייטע,
 מיט די ווייסע בערד, ווי כאלעס,
 און מיט רויטע האַר, ווי פאקלען;
 ס'פינקלען האַמלער קאצאווייקעס
 און ליוסטריגענע פירזשאקלעך.
 נעמען, נעמען, וויפל נעמען —
 מאַדנע נעמען, נייע נעמען
 פאלן אף די וואסער-שפיגלען...
 סאַפקעס קוקן דורך די ברעמען,
 ביימער פאַכען, ווי מיט פליגלען...
 בליצן שטעכען, ווי מיט שפיוזלעך,
 און עס דאכט זיך, אז זיי פרעגן.
 צי ס'איז נאָך דער ווייטער מיזרעך,
 צי ס'איז גאָר די בוגער ברעגן.
 עך, איז דאָס א טינד, די בירע!

אמורזעט

ס'איז גוט אונטער צוויטערע הימלען שפאצירן,
מיר גייען אינצווייען, אינדרײַען, אינפירן...

סע ציען זיך זאפטק צעאקערטע סטעפעס,
סע ליגן די בערג, ווי צעשניטענע עפל...

מיר הערן דעם קרעכץ פון די ברעטער די פרישע,
מיר שרינגען די רופט פונעם יידישן יישעוו...

דאָ האָבן זיך פעלדער צעשפרייט אמורזעטער,
איך מיש זיי, ווי גרויסע פירקאנטיקע בלעטער...

אף ברעגן אמורער,
אף פעלדער צעבליטע

מיר גייען אינפירן:
א מיידל פון דיטע,

א מיידל פון מינסק און א מיידל פון סמידע,
פון טונקלען אמור גייען ווינטעלעך קיטע.

מיר גייען און גייען, מיר שמועסן, פלאפלען,
איך קוק אין די מיידלשע יונגע שווארצאפלען,

און זע, ווי די וון איז אין וואסער פארגאנגען,
סע שפרייטן זיך שאַטנס צעצויגענע, לאנגע.
סע שמעקט פון די בערגלעך מיט היץ און געוויטער,
אַט פאַרן אהיים פון די פעלדער די שניטער.
אַט גייען די פרויען און טראַגן די זויען,
און לעמפעלעך צינדן זיך אָן אין די רוימען...
אַט פאַרט ער, דער יונג, אף זיין אייזערנעם שליטן,
ער האָט היינט די ערדן, ווי לעקעך, געשניטן.
דער אַונט אין דאַרף איז געזונט און לעוואַניק,
סע שמעקן די הויפן מיט היי און מיט האַניק.
א הונט טוט א ביל אף לעוואַניקע ברייטן,
צעטראַגט זיך דער ביל פון איין עק ביזן צווייטן.
און ס'ענטפערט א הונט מיט א ביל מיט א דולן,
העט העט פון מאנדזשוריע דערטראַגט זיך דאָס בילן...
דאָ האָבן זיך שטיבלעך צעזייט אמורזעטער,
איך שלעפ זיך ארום איבער זיי און איך קלעטער...
און אומעטום זע איך דאָ אויגן צעבליטע,
מיר שפאנען אינפירן; דאָס מיידל פון ליטע,
דאָס מיידל פון מינסק און דאָס מיידל פון סמילע,
פון טונקלען אמור ווייען ווינטעלעך קילע.
מיר שפאנען אינפירן, מיר זינגען אינפירן,
ס'איז גוט אונטער הימישע הימלען שפאצירן!

ביראָקאַנער מירמל

איבער מירמלנע ווילדע מאסיוון
שפאן איד א שאַ און א צווייטע,
איד שלעפּ מיינע שטויביקע שטייוויל
איבער מירמלנע הרודעס צעזייטע...

אַט פּינקלעט דער מירמל דער גרינער,
ווי לאַנקעס, וואָס רופן פון ווייט דאָרט,
מיט אַדערלעך העלע און דינע,
אַט ווינקט שוין דער שוואַרצער — צעשליידערט...

אַט ליגט מיט אן אָפּגלאַנץ א צארטן
דער ראָזער מיט זונניקע שפּריצן,
ער ליגט אינעם גליווער פון וואַרטן:
דער סקולפּטאָר זאָל קומען און שניצן...

איד שפאן איבער מירמלנע שטיינער,
איד שפאן און איד מורמל אף יידיש,
א קוואל פון א בערגל, א ריינער,
בלייבט שטיין און צערוישט זיך פארכידעשט...

אמאל האָט דער מירמל געוונקען
צו מיר נאָר פֿון פּאלאַצן פרעמדע,
ווי ער, האָב איך דעמלט געזונקען
אין פינצטערע בערג אין פּאַרקעמטע...

ער האָט זיך אין דענקמאָס באהאלטן
מיט גליווערניש שווערער און גרויער,
ער האָט אָף בעסאלמענס אָף קאלטע
געהיט אונטער ביימער דעם טרויער...

איך האָב אים אמאל אין מוזיען
געזעען מיט אַלטקײט באהאנגען,
נאָר ס'פלעג מיך זײַן קאַלטקײט ניט פרייען,
זײַן שיינקײט האָט מיך ניט געפּאַנגען...

ער האָט ניט געצערטלט די אויגן:
מײַן שוועסטער האָט זיך געשראַקן,
ווען ס'האַבן די מירמלנע מוידן
געקוקט פֿון די גווירישע שטאַקן...

איך שפּאַן איבער מירמלנע הרודעס,
אָף די ביראַקאַנער מאַסיוון,
איך הער, ווי יאַרהונדערטן הודען
אָף סאַפקעס, אין טאַָן, אין ריוון.

איך שטיי, און די צײַטן איך בעטער,
און ס'דאַכט זיך — ווי אין אַ געוויטער
זיך טראָגן די גריכישע געטער,
די מירמלנע רוימישע ריטער...

זיי פלײען פארבײַ מײַנע אויגן,
ווי אלטע פארוואַגלטע טרוימער,
די קנעכט מיט די פלײצעס געבויגן,
די גריכן די ווייטע און רוימער...

פון ווייטע מוזייען און היילן
זיי קומען אין שטויב און אין ווונדן,
זיי פלײען פארביי און דערציילן
פון וועלטן, וואָס זײַנען פארשוונדן...

און ביזע שוין אף הרודעס אַט איצטער,
ווי העלדן ווי אונדזערע שטייען,
פון מירמל פון שטרענגן געשניצטע
אין ביראָבידזשאַנער אלייען...

דעם מאַסקווער מעטראָ, א באצירטן
מיט ראָזעווע מירמל מיט קלאָרן,
און פאָלאַצן אין די קאַוירטן
שוין לויכטן אין שפּעטערע יאָרן...

מיך רופן דורך מאָרגנס דורך ריינע
די מירמלנע שטעט פונדערווייטן,
און כלייען אף מירמלנע שטיינער
דעם אַנקום פון פרעכטיקע צייטן...

לאַנדאַקער לאַנדיש

האַסט עפעס אנדערש
מיך היינט געבלענדט.
לאַנדאַקער לאַנדיש
אין דינינע הענט.

דער מילדער אַטעם,
דאָס בלאַנדע קאַל,
אין בערג צעשאַטן
איז לאַנדאַקאַ...

די ווינטן לויפן
מיט א געשריי,
אין אלע הויפן
א לאַנדיש-שניי...

בין ווינטן ראנד איז
א שטערן-הויך,
ווי ס'איז אין לאַנדיש
דער הימל אויך...

מיר גייען ביידע
 מיט דריבנע טריט,
 איך רוף דײך, איידע,
 און קען דײך ניט.

דו קומסט אהערצו
 פון זייער ווייט,
 דאָרט זײנען הערצער
 פארשטעקט אין זײד...

אין ווערטער ויסע,
 מיט סאם פארשפינט,
 סע שמעקט מיט טפיסע
 פון יעדער ווינט...

האָסט איבער יאמען
 צעווייט די שרעק
 און ווילסט פונדאנען
 שוין ניט אוועק...

מיר שפאנען ביידע,
 דער אָונט רוט,
 איך רוף דײך: איידע,
 און קען דײך גוט...

אזא מעהאלעך
 און דו ביסט דאָ!
 דו לויבסט דעם קאלעך
 פון לאַנדאַקאָ!

פון פרעמדן לאַנד איז
 דײַן האַרץ אוועק,
 דו שמעקסט מיט לאַנדיש,
 ווי מײַנע טעג...

מיר גייען ביידע,
מיר זיינען ווייט...
איך רוף דך: איידע,
און ס'וויפט די צייט.

1937

די זון איז אופגעגאנגען

די זון איז אופגעגאנגען!
די זון איז אופגעגאנגען!
דאס טייכעלע דאס טונקעלע
ווערט נאכאמאל א זיבערנס,
די ביימעלעך די פינצטערע
צעגרינען זיך, צעבלעטערן,
די בלום הייבט אוף דאס קעפעלע,
דער ווינט הייבט אוף דאס פליגעלע,
דאס דיכטיקע, דאס לויטערע,
און מענטשן פליען נאכאמאל
מיט אויגן מיט קרישטאָלענע...

די זון איז אופגעגאנגען!
די זון איז אופגעגאנגען!
דער גארטן ווארפט אראפ פון זיך
די זייעכער די טונקעלע,
און גרין ווערן די אוגערקעס,
און רויט ווערן די רעטעכעלעך,
און געל ווערן די זון־רויזן,
און שווארק איז נאָר די ערד,

די אויגן בא מיין מיידעלע,
די צעפֿלעך בא מיין מיידעלע,
און מער איז גאָר ניט שוואַרץ!

די זון איז אופגעגאנגען!
די זון איז אופגעגאנגען!

די טייכן זיינען טייכן שוין
און ניט קיין שוואַרצע סאמעטן,
די וועלדער זיינען וועלדער שוין
און ניט קיין בערן מאַכיקע,
די הימלען זיינען הימלען שוין
און ניט קיין גרויע טעפּיכער.

די זון איז אופגעגאנגען!
די זון איז אופגעגאנגען!

א כאסענע אין ביראָבידזשאַן

וואָס האָט זיך עס צעשפּילט אוי, צערוישט ביראָבידזשאַן?
דאָס איז מען אָף אַ כאַסענע אַ ייִדישער געגאָן?
נו, נו, איז דאָס אַ כאַסענע אַ פּרייִלעכע געווען,
די וועלט האָט אזאַ כאַסענע נאָך קיינמאָל נישט געזען?

מיט פּרייִד האָט מען און ברייט האָט מען די כאַסענע געגרייט,
עס האָבן זיבן נייטערנס די פּאַוועלע גענייט,
עס האָבן זיבן וועבערנס די מאַנטעלעך געשטריקט...
עס האָבן זיבן קעכערנס די גענדועלעך געפּליקט.

די מעכטאָנים טראָגן זיך פון נאָענט און פון ווייט,
מע טופּעט און מע טענצלט, און מע טופּעט און מע רייט!
די מייִדעך אין קאַסינקעס, און די זידעס מיט די בערד,
זיי טראָגן זיך אָף אוואָס און זיי פּלעגן אָף די פּערד,
כאַלדע נישט פּאַרשפּעטיקן און קומען צו דער צייט,
מע טופּעט און מע טענצלט, און מע טופּעט און מע רייט!

— יידל, נעם דיין פּידעלע, און בערד, נעם דיין באַס!
שטייט יידל מיטן קעלישעק און בערד מיט דער פּאַס...
און אונדזער לעץ, דער מאַרשאַלעק, שטייט אויך שוין אויבנאָן,
ער קייט אַ צוקערקעלע שוין מיטן לעצטן צאָן.

צעזינגט זיך אונדזער מארשאפעק: „אוי, קאלע, קאלע, וויין,
און עסן זאָלסטו, קאלעניו, געפילטע פיש מיט כריין!
און האָבן זאָלסטו קינדערלעך, אנטיקעלעך א סאך,
זאָלסט זיין א גוטע מאמע זיי. ס'איז אויך א גרויסע זאך!

אוי, וויפל גיסטו, קאלעניו, און וואָס פאר א נאדן, זאָג!
„צוויי צעפלעך ביז די סאמע קני, א קוש אין א פארטאָג,
צוויי אויגן, ווי די קארשן גרויס, און פערדיקע ציין,
און הענט צוויי ברוינע, גאָדענע, א שמייכל מאַלע־כיינ...“

„און וואָס האָסטו באקומען, זאָג, פון טייערן כאסאן,
און וואָס האָט דיר געשענקט אזוינס דיין מאַרגנדיקער מאן?
„קיין פינגערלעך, קיין אוירינגלעך, איין־איינציקן ברייאַנט:
א פריינט און א סטאכאנאָוען, דעם בעסטן אינעם קאנט!“

איז טוט א שפיל, קלעזמאַרים, און זאָל דונערן די גאס,
ניט ייִדל מיטן פידל און ניט בערל מיטן באס:
דריי פויקן און דריי פייפעלעך, א פלייט און א באיאן, —
זיי האָבן עס א שפיל געטאָן אף גאנץ ביראָבידזשאן.

איז האָט מען עס א טאנץ געטאָן, א גיי געטאָן א שער,
און מער פון אלע דרייען זיך די שוויגער און דער שווער.
עס כוואליען די פאטשיילעס זיך, די פאָלעס אינדערהייד,
די זיידעס מיט די אייניקלעך, די אוריניקלעך אויך,

די יונגע שוועסטערקינדער און די ברידער און די פריינט,
די שנורן און די איידעמס און... א שער האָט מען ניט פריינט!

און העכער היכט די מחיקע, און ברייטער ווערט די ראָד,
זי טראָגט זיך פון וואַקזאל אוועק אהינצו ביזן סאָד.

אהינצו, ווו דער בירע־טייך פארשענגלט זיך צום בארג,
 אהינצו, ווו די טענענביימער טוֹרֵיען זיך אין פארק...
 און ס'דרייען זיך די אלטימשקע מיט יונגע יאָרן רייך.
 וואָס אלטימשקע, ווער אלטימשקע, מע דרייט זיך אדע גלייך.
 דער אלטימשקער סטאכאנאוועץ, דער יונגער פּיאַנער,
 זיי מאַנען בא די קלעזמער נאָר: א שער זאָל זיין, א שער!
 מיט יאָמטעוו און מיט בלונגען — די גערטענער פארזייט,
 איז האָט מען עס א טאנץ געטאָן — די וועלט האָט זיך געדרייט:
 אין טייכן און אין אַזערעס דער קארפ און דער טאזאן,
 אין וועלדער, אין געדיכטעניש — די פּיכטע און דער טאן,
 די הירשן און די בערן, ווי אַנגעלייגטע געסט,
 דער וועויריק אפן צווייגל און דער פּויגל אין זיין געסט.

נו, נו, איז דאָס א כאסענע א פריילעכע געווען,
 די וועלט האָט אזא כאסענע נאָך קיינמאָל ניט געזען!

און ניט אזוי דאָס דרייעניש און ניט אזוי דער וויין,
 ווי אָט די בערג די רונדיקע, באגאָסענע מיט שיין,
 ווי אָט די סאָפקעס אונדזערע, די טישן ארום זיי,
 ווי אָט די הויכע פּלעשעלעך, וואָס שטייען שוין אין ריי
 און בעטן זיך בא אלעמען א הייב טאָן שוין דעם קאָס,
 דער ווישניק און די וויינען זאָרן געבן זיך א גאָס!

און ניט אזוי די פּלעשעלעך און ניט אזוי דער וויין,
 ווי אָט די געסט די טייערע, באגאָסענע מיט שיין.

פאר זיי האָט מען די טישטעכער די ציכטיקע געשפּרייט,
 פאר זיי האָט מען די קאמשיקעס און די אינדיקעס געגרייט,
 דער טייך אמור האָט יאָרנלאנג די פיש פאר זיי געוויגט,
 די ערד אריין האָט ברויט פאר זיי און וויינטרויבן געשיקט!

געפעלט האָט דאָרטן גאַרנישט ניט, געווען איז דאָרטן אַרץ:
א צענדליק מינים קוגעלעך און לעבערלעך מיט שמאַץ,
און האַניקדיקע לעקעכער און שטרודל מיט קישמיש,
און וואָס דאָס מויל האָט אויסגערעדט, געווען איז אפן טיש!

נו, נו, איז דאָס אַ כאַסענע אַ פּריילעכע געווען,
די וועלט האָט אזאַ כאַסענע נאָך קיינמאָל ניט געזען!

— איז טוט אַ שפּיל, קלעזמאַרימלעך, דער קאלע אַ וויואַט,
קייַן שאַדן ניט, קייַן באַדן ניט, און כאַסענע געהאַט!
און וואָס באַקומט דער כאַסן הייַנט און וויפּל נאָדן, זאַג:
— צוויי צעפּלעך ביז די סאַמע קני, אַ קוש אין אַ פאַרטאַג,
צוויי אויגן, ווי די קאַרשן גרויס, און פּערלדיקע צייַן,
און הענט צוויי ברוינע, גאַלדענע, אַ שמייכל, מאַלע־כייַן,
קייַן רענדלעך ניט, קייַן דימענטן — אייַן־אייַנציקן ברייאַנט,
אַ פּרייַנט און אַ סטאַכאַנאָוקע — די בעסטע אינעם קאַנט!

עס דרייען זיך און דרייען זיך אַ געסל מיט אַ גאַס,
אַ כאַסענע ז'אַ כאַסענע, און ווייַן איז ניט קייַן קוואַס!

די סאַפקעס זייַנען פּול מיט גוטס, די ערדן זייַנען רייַך,
די געגנט איז אַ געגנט, און די בירע איז אַ טייַך,
דער הימל איז אַ הימל הייַנט און ניט קייַן באַרג פון בלייַ,
און יידן טאַנצן, זינגען הייַנט, ווי אַט די פּויגלען פּרייַ!

אייַ־אייַ, איז דאָס אַ כאַסענע אַ פּריילעכע געווען,
די וועלט האָט אזאַ כאַסענע נאָך קייַנמאָל ניט געזען.

איז טוט אַ שפּיל, קלעזמאַרימלעך, דער באַס און דער באַיאַן,
זאַל טאַנצן די גערעטעניש אין גאַנץ ביראַבירדזשאַן,
דאָס קאַרן זאַל אַ הייב טאַן זיך נאָך העכער פּונעם באַרג,
דער ווייַנטרויב זאַל זיך אַנגיסן, דער ווייַן זאַל ווערן שטאַרק.

און זײַן זאָל אַ גערעטעניש אַף שעפּסעלעך די וואָל,
און פּוֹל זאָל זײַן מיט לאַשעקעס דער בלענדיקער טאַל,
די פּיש אין אלע וואסערן ויך מערן אָן אַ צאַל,
די וועכטער באַ די גרענעצן נאָך שטארקער זײַן פּוֹן שטאַל!

— „אוי, זונטיק בולבע, מאַנטיק בולבע, בולבע אָן אַ שיר,
און אַרעמקײַט, און נאקעטקײַט, און מיסט דעם יעדער טיר...“
ווער בולבעט עס? וואָס בולבעט עס? געבולבעט שוין גענוג,
אַ פּוֹדער הויף מיט אינדיקעס, מיט מײַד איז פּוֹל דער קרוג.

אוי, זונטיק הון און מאַנטיק אָף און דינסטיק פּרישע פּיש,
און מיטוואַך אָף און פּרײַטיק הון און שאבעס — פּוֹל דער טיש!

איז דרעמלעט ניט, קלעזמאַרימלעך, זאָל שפּילן דער באיאן,
דאָס פּײַקל זאָל אַ פּײַקל טאַן אַף גאַנץ ביראַבירדזשאן!
געדענקען זאָל די כאסענע די קלעזמער און די פּאַר,
איעדער מעכטענעסטע ביז הונדערט צוואנציק יאָר!

און ווען די כאַסן־קאַלע וועלן ווערן אלט און גרוי,
זאָל זאָגן אונדזער זיידעניו דער באַבעניו אזוי:
„נו, נו, איז דאָס אַ כאסענע אַ פּרײַלעכע געווען,
די וועלט האָט אזאַ כאסענע נאָך קיינמאַל ניט געזען!“

ביראָבידזשאנער וויגליד

שאַף, מיין קינד, פארמאך די אויגן,
טונקלער ווערן בערג,
ס'איז אן אַדלער דורכגעפלוין,
זיין זאַסטו, ווי ער.

און, ווי ער, זאַסטו זיך הויבן,
זיין מיט וואַקנס גלייך,
דורך די אַוונטיקע שוויבן
קוקט דער בירע־טייך...

ס'פלעג דיין זיידע טראַגן קייטן,
קייטן אין סיביר.
אַט דער קאנט מיט זיינע ברייטן,
ער געהערט שוין דיר...

ס'פלעג דיין טאטע אף די וועגן
שדעפן דעם געווייזן,
אף אמורער שיינע ברעגן
בויען מיר אַ היים.

פאר מיין היים וועל איך זיך שלאָגן
ביון לעצטן בלוט.

ס'נעמט די גאנצע ערד שוין טאָגן,
שלאָף, מיין קינד, באַרוט...

אף די בערג און אף די צווייגן
דורכזיכטיקע רוי,
קינדער וואַקסן אין דער טייַגע
גליקלעכע, ווי דו.

ביון קרעמל גייען גרוסן
וועגן דיר, מיין קינד,
זאָלן דאָרטן אלע וויסן,
אז דו שלאָפסט אַצינד!

שלאָף, מיין קינד, פארמאך די אויגן,
טונקלער ווערן בערג,
ס'איז אן אַדלער דורכגעפלוין,
זיין זאָלסטו, ווי ער.

ביראָבידזשאַנער פּריילעכס

שפּילט א פּריילעכס! שפּילט א פּריילעכס!
אין דער ראָד אַרײַן געשווינד,
אדע פּאָדעס און פּאַטשיילעס,
ווי די זעגלען אפּן ווינט!
פּידלען, פּלייטן, קאַנטראַבאַסן,
זאָלן טאַנצן אדע גאַסן,
זאָלן דונערן טרומייטן,
און די גרינסן אף די בייטן
זאָלן זאַפטיק זײַן און גוט!
פּידלען, פּלייטן, ניט גערוט!
ווי געשמאַקע הויכע זאַנגען,
זאָלן רוישן די געזאַנגען!
שפּילט א פּריילעכס!
מיידלעך! יונגען!
ס'איז א לעבן דאָ פאַרפלאַנצט.
אויב געזונגען, איז געזונגען,
אויב געטאַנצט, זאָל זײַן געטאַנצט!

איבער בערג און איבער וועגן
פאַרט א מונטערע די געגנט,
מיט דער שיף און מיטן באַן,
איבער הייכן פון כינגאַן,

איבער טייכן, איבער קרוטשעס
הייכן בעמען אף דער וועלט:
פאשקאוו, ראדע און אַברוטשע,
לאַנדאַקאָ און בירעפעלד!
טאנצן יידן און קאַרייער,
פּיאַנערן, רויטאַרמייער,
טאנצט אַ מיידל פון וואָלין
מיט אַ באַכער פון פּאַטאַווע,
אלע פעלדער זיינען גריין,
אלע וועלדער — קוטשעראווע!

ראַהאַטשאַווער און אַדעסער!
זאָל די ראָד נאָך ווערן גרעסער!
ווען סע טאנצן די טשערקאסער,
הייבט זיך אין ביראָ די וואסער,
ווען סע טאנצן די וואָלינער,
ווערן אלע סאַפקעס גרינער,
קומען אומאַנער אריין,
שוימט אין פלעשעלעך דער וויין!

אויב געהוליעט, איז געהוליעט,
קאַוונע, בעמיראַוו, קאַפּוליע,
און אַ יונג פון אוקראינע,
און אַ יונג פון פּאַלעסטינע,
און אַ יונג פון ארגענטינע.
שפּירט אַ פּריידעכס!
מיידלעך! יונגען!
ס'איז אַ לעבן דאָ פאַרפלאַנצט,
אויב געזונגען, איז געזונגען,
אויב געטאַנצט, זאָל זיין געטאַנצט!

איבער בערג און איבער טאָלן,
וון די מיזרעך-ווינטן מאַלן,
ווארטן רייכקייטן צעזייט,
ווארטן רייכקייטן פארגרייט.
בא די ברעגן פון אמור,
אין דער וואסער פון קולדור,
קוילן ווינקען פון קימקאן,
מירמל זינגט אין בראַקאן,
און דאָס גאַלד אין בריקטשאַנקע,
און דאָס פוטער אינעם וואַלד,
און די צעדערן די שלאַנקע,
און די ערד, וואָס ווערט גיט אלט!

שפּילט אַ פּריילעכס!
מיידלעך! יונגען!
ס'איז אַ לעבן דאָ פארפלאַנצט,
אויב געזונגען, איז געזונגען,
אויב געטאנצט, זאָל זיין געטאנצט!

א שאַס אין וואַלד

א שאַס, א הייל, דער פויגל פאלט,
די עכאַ ענטפערט פונעם וואַלד,
די ווייסע פעדערן אין בלוט,
דער פויגל פאלט — אזוי איז גוט!

ער האָט געמאכט א קליינעם קרייז,
די אויגן — גרינע שטיקלעך אייז,
א קליינער קרייז, א פלי, א הייל!
דער שנאַבל איז אין שוים, ווי מילך...

איך שטיי אין וואַלד, איך בין פארברוינט,
צום שאַס אין וואַלד בין איך געוויינט,
ס'האַט ליב דער יעגער, ווען סע פאלט
זיין קאַרבן אין א הויכן וואַלד...

א צווייג האָט זיך געטאַן א בראַך,
דער וואַלד איז אויסגעבעט מיט מאַך,
ס'איז שייך דער פאל, דער פויגל וויינט...
איך האָב די פליגלען ניט געמיינט...

א פליגל האט געטאָן א קרעכץ
און זיך א דריי געטאָן אף רעכטס,
א ווינט האַט נאָר געטאָן א וויי,
און ס'איז מיר גוט, נאָר ס'טוט מיר וויי...

א גוטער פלי, א שלעכטער פלי
צי ס'טוט א ביזע קויל א ברי,
צי ס'טוט די שווערד פון טויט א גלאַנץ,
די פליגען מוזן בלייבן גאַנץ...

וואָס איז אף ערדן ערגער נאָך,
ווי שטאַלצע פליגען אינעם בראַך?
די וועלט איז גרויס, דאָס האַרץ איז קליין,
מע דארף אויך קאַנען שטאַרבן שייין!

האלב אין זון

האלב אין זון און האלב אין שאַטן
ליגט א דערפעלע צעשאַטן.

אף דער זון א הייסקייט כ'פיל,
אינעם שאַטן איז מיר קיל...

און קיין מיט איז ניט פאראנען;
רוט דער שאַטן אונטער טאנען...

לעם די פענצטער, הינטער ווענט,
גייט ארום די זון און בלענדט...

ווייל איך, זאָל די זון ניט בראַטן,
כ'טו א שפרונג אין סאמע שאַטן...

ווערט מיר קאלט אין סאמע שאַטן,
לויף איך אף דער זון זיך בראַטן.

לויף איך אף דער זון ארויס,
נאָר די היץ איז ווידער גרויס...

נאָר צו וואָס? ס'איז ניט פארבאָטן
זיין אין זון און זיין אין שאַטן!

די ערד

די ערד איז גאָר ניט שלעכט געמאכט,
כ'האַב זיב, ווען מיין באקאנטע פאכט,
און ס'טוט די יוגנט זיך א קנויף
אין מיידע ווינקלען פון איר מויל...

די ערד איז גאָר ניט שלעכט געשניצט,
איך האָב זי זיב באזונדער איצט,
ווען דונערס קייקלען זיך געשווינד,
און בליצן פראמען אפן וויגט.

די ערד איז גאָר ניט שלעכט געבויט,
די זון איז דאָ אף יעדן פלוט,
דער שטאַף איז שטייף, דאָס ברויט — געשמאק,
און ס'פאלט דער דעמב אונטער דער האק...

די ערד איז גאָר ניט שלעכט געטאַקט,
אין כינע טאַגט, אין אינדיע טאַגט,
און שפאניע טראַגט א רויטע פאַן,
ס'איז שייך, ווען שטורעמס קומען אָן!

די ערד איז גאָר גיט שרעכט צעברייט,
אף העכסטע פעלדזון הייבן טרייט,
אין טיפסטע טיפן הייבן טרייט,
דאָס איז דער הייבן פון אונדזער לייט!

1937

די נאכט-קאפעלע

גוט איז מיר אין היי אין פרישן,
גוט איז שלאפן אן א קישן
אף די הויכע, פרישע סטויגן,
כ'קוק דעם הימל אין די אויגן —
הימל-אויגן, שטערן שוויגן,
אלע הויצע, אלע העלע,
און אף אלע שפיל-געציגן
שפילט די גרויסע נאכט-קאפעלע.
טוט א בלאז א ווינט א פלינקער,
טוט א רויש אין אלע ווינקלען,
שטייען אוף פון שלאף די קלינגען
און צעוויגן די לעוואגע
אף די בלעטער אף די ברייטע,
בלעטער דרייען זיך צעשפרייטע,
רוישן בלעטער, צווייגן סקריפען...

כאפט זיך אוף דער כאר פון ליפעס,
קאנען דעמבעס שוין ניט שוויגן,
ווי די פידלען ווערן צווייגן,
בלעטער פאלן, ניסלעך פאלן,
שאַרכן הינער אין די שטאלן,

און אין שטערן־שיין אין העלער,
זשומעט ערגעץ א פראפעלער.

נאָר די הויכע שטערן שווייגן,
אלע הילע, אלע העלע,
און אף אלע שפּיל־געצינגן
שפּילט די גרויסע נאכט־קאפעלע.
הירזשען פּערדלעך אף די וועגן,
פליעסקען פיש בא בלויע ברעגן,
ווערן פּעלדון ווי די טאצן,
טראָגן שטראָמען זיך און פלאצן,
בא די פּעלדון זיך צעדרויבן,
ווינטן בלאָזן אין די טרויבן,
און פון ווייט א מאַדנע קאַל דראַט,
ס'איז דער הימל היינט מיין קאַלדרע,
און דאָס היי איז היינט מיין קישן,
גוט איז מיר אין היי אין פּרישן...

האַב איך צוגעמאכט די אויגן,
איז א רייטער דורכגעפּלויגן,
צו דער גרענעץ זיך געטראָגן,
און דער הימל נעמט שוין טאָגן.

אין געדיכטעניש פארלאָרן,
זיצט נאָך אַלץ דאָס יונגע פאַרר,
איצטער קאָן מען גייען שלאָפן,
ס'איז די נאכט שוין דורכגעלאָפן...

ס'האַט דער האָן פון לאַנג געקרייט שוין!
און דער גרויסער טאָג — ער גייט שוין!

א גוט־מאָרגן, מיַינע סטויגן?
פאַרט דער שלאָף אף מיַינע אויגן,
איצטער קאָן מען רוקן שלאָפן,
ס'איז די נאכט שוין דורכגעלאָפן!

1937

זינגען בושעלעס געפלויגן

זינגען בושעלעס געפלויגן מיט א גוואלד,
זינגען בושעלעס געפלויגן פונעם וואלד,
האָבן וועגן זיך צעצויגן,
און אף אלע וועגן — פורן,
גיט קיין פורן — הויכע סטויגן...
אף די וועגן בלייבן שפורן —
הארבסט און שטרוי,
הארבסט און שטרוי.
שרייען בושעלעס פון הויכן בלוי:
— פורן, פורן, שטעלט זיך אָפּעט!
נאָר די פערדלעך טופען, טאָפען,
אף די וועגן טופען, טאָפען,
טופ און טאָפ...
קוקן בושעלעס אראָפּ.

קוקט דער ווונדער פון די אויגן:
סטויגן! סטויגן!
סטויגן!

ערשט האָט נאָך די זון געפלאַקערט,
ערשט געזייט און ערשט געאַקערט,

ווי די צייט איז דורכגעפלויגן,
ווידער, ווידער פירט מען סטויגן!

זיינען בושעלעס געפלויגן פונעם וואלד,
זיינען בושעלעס געפלויגן מיט א גוואלד...

שרייען טרייבער פון די ערטער,
שרייען מיט אזעלכע ווערטער:
— פליט אייך, בושעלעס, אוועק,
מיר פארשטייען ניט די שרעק,
ווי ס'איז ווארעם, דאָרט איז גוט,
ווי ס'איז קאלט, איז אויכעס גוט,
אונדז איז לייב און אונדז געפעלט
אי די ווארעם, אי די קעלט!

זיינען בושעלעס געפלויגן אין דער הויך,
פון די רעדער האָט געטראָגן זיך א רויך.
סטויפעס, סטויפעס. לאנגע דראַטן —
דראַטן גלאנצן קאלט,
און דער הארבסט האָט זיך געשאַטן
פונעם וואלד.

צו א פריינט

ליבער פריינט מייןער, פארגעס זי,
דיין באקאנטע, די פאָעזיע,
זי איז טאקע ניט קיין מיעסע,
זי האָט שיינקייטן געוויסע,
און אפילע ווערטער פעסטע,
נאָר זי איז שוין שטארק צעפעסטעט...
פון דיין פענע גייט א קרירע,
כ'שטעף זיך פאָר די לאגע אירע,
ווען זי בלייבט מיט דיר אינצווייען,
וועסט זי קיינמאָל ניט פארשטייען!

ליבער פריינט מייןער, פארגעס זי,
דיין באקאנטע, די פאָעזיע;
ווען זי גייט נאָך מיט א צווייטן,
קאָן זי זיך אמאָל א דריי טאָן,
נאָר מיט דיר איז גאָר מיט גאָרניט,
ווייץ דו ביסט צו איר קיין פאָר ניט!
מעגסט באזינגען אלע שטערן,
וועסט קיין דיכטער שוין ניט ווערן!
ביסט א יונגל, פול מיט פייער,
וועסט א מאן זיין א געטרײַער,

וועסט זיך א פאמיליע שאפן
בא א גוטן, שטילן האפן;
ליבער פריינט מינער, פארגעס זי,
דיין באקאנטע — די פאָעזיע!
זי איז זייער א קאפריזע,
און דערצו א בייזע איז זי,
גיי דערלאנג איר גוטע גראמען,
נאָר פארגראם זי ניט מיט יאמען,
בייע ווערטער וויל זי הערן,
נאָר פארגראם זי ניט מיט שטערן,
זי וויל פֿייענען גוטע פֿידער,
ס'איז פאר דיר א שלעכטער שידעך.
וועסט ניט זיין מיט איר צופרידן,
ס'וועט דיין לעבן דיך ניט פרייען,
ניט קיין פֿידער — אינוואלידן
קאָנט איר האָבן בלויז אינצווייען!

ליבער פריינט מינער, פארגעס זי,
דיין באקאנטע — די פאָעזיע...

די זון אין זעניט

ס'איז זומערדיק אין פעלד,
די ברייט און ווייט צעבליט,
אין גאלד א גאנצע וועלט,
די זון איז אין זעניט.

און ס'פליט דער טאג געשווינד
דורך זאנגען און דורך צוויט,
ווי פריש עס ווייט דער ווינט!
די זון איז אין זעניט.

איך זיך. עס ברענט דער שטיין,
די ערד איז אָנגעגליט,
די שאַטנס ווערן קליין,
די זון איז אין זעניט.

אין בראַנזע מיין געזיכט,
און זוניק ווערן טריט,
מיין האַרץ איז פול מיט ליכט,
די זון איז אין זעניט.

מיר ווארטן

נו, רעג מיך שוין ווידער, נו רעג,
ווי דעמלט אין הארבסטיקע טעג,
ווען ס'האבן די פויגלען אין סטעפ,
ווי שורעס פון לידער געשוועבט...

נו, רעג מיך שוין ווידער, נו רעג!
א ווייטקייט, א הויכקייט, א וועג,
פון מיזרעד אף מיזרעוון איך פאר
און זע אין דער זון דיניגע האר...

נו, רעג מיך שוין ווידער, נו רעג!
א וועלדע, א טייכל, א ברעג,
דאס טייכל דערמאנט מיר דיין קאפ,
דיין פרישקייט דערמאנט מיר דער טאפ...

נו, רעג מיך שוין ווידער, נו רעג,
ווי דעמלט אין טעג פון געשליעג,
איך האב נאך דיין שמייכל געבענקט,
דו האסט זיך אין רויכן געשווענקט...

נו, רעג מיך שוין ווידער, נו רעג...
איך הער שוין דיין גאנג אפן ברעג,
מיר ווארטן אינצווייען שוין לאנג:
ס'איז איך און מיין יונגער געזאנג...

דער שווערסטער וועג

איך האָב דורך ווילדע בערג געשפּאַנט,
געפרוּווט די ווילדקײַט מיט מיין האַנט,
גענערט מיין לײַב מיט ווילדער פּרוּכט,
א שווערן וועג האָב איך פּאַרזוכט.

איך האָב דעם העכסטן וועג געפרוּווט,
איך האָב געוואַנדערט אין דער לופּט,
איך האָב צוריק אַף דר'ערד געבענקט,
נאָר כ'האַב דעם הימל־וועג געדענקט...

דורך יאמען האָב איך אויך גערייזט,
אויך דאָרט איז שטאַרץ געווען מיין גײַסט,
און כ'האַב באַקײַנעם נישט געפרעגט:
— וווּ איז דער וועג?

און ברייטע וועגן אָן א שיר
זײַנען צעעפּנט איצט פאַר מיר,
נאָר כ'ב'לײַב א ייַנגל א געגאַרטס,
ווען כ'זוך די סטעזשקע צו דיין האַרץ...

שפאצירן

די גאסן בײַטן די קאַלירן,
די טײַכדעך טאנצן בא די טירן,
און מיר שפאצירן...

דער טראַטואר איז ווי א שפיגל,
א פויגל פֿליט מיט פֿיכטע פֿליגל,
און מיר שפאצירן...

פון דעכער דינע שנירדעך פֿליסן,
די וואַקנס שיקן שדעכטע גרוסן,
און מיר שפאצירן...

אף טײַכדעך וואסער־קאטשקעס טאנצן,
און דעכער גלאנצן, שויבן גלאנצן,
און מיר שפאצירן...

כ׳האַב זייער דיב, ווען פרויען שווינגן,
עס קאפעט שטארקער פון די צווינגן,
און מיר שפאצירן...

דו טוסט א זאָג א וואַרט אמאָל נאָר,
די פֿיכטקײַט גאנוועט זיך אין קאַלנער,
און מיר שפאצירן...

דערמאָנסט מיר רעגנס אין אַקאַפּן,
און אף די באַקן גלאַנצן טראָפּנס,
און מיר שפּאַצירן...

דער רעגן גיסט פון הויכע שטאַקן,
און טראָפּנס טריפן פון די דאַקן,
און מיר שפּאַצירן...

דערמאָנסט מיר שטורעם־נעכט אין זאַנגען,
ווען רעגנס האָבן זיי באַהאַנגען,
און מיר שפּאַצירן...

און פון די שטרענגע דניעפּער־ברעגן
האַט גיט פּאַרטריבן אונדז דער רעגן,
און מיר שפּאַצירן...

דער רעגן האָט אונדז גיט פּאַרטריבן,
מיר קאַנען אויך אין רעגנס לייבן,
און מיר שפּאַצירן...

מע צינדט שוין דאַמפּן אין די הייזער,
און ס'רוקט זיך פלינק דער זייגער־ווייזער,
און מיר שפּאַצירן...

א בליץ האָט זיך אין הויך פאַרדאַרן,
א קאַטאַפּאַלק איז דורכגעפאַרן,
און מיר שפּאַצירן...

ווער האָט א ליד לעם אונדז צעשטיידערט? —
דאָס זינגען רויטאַרמיער ווייט דאַרט,
און מיר שפּאַצירן...

אונטער דעכלעך פון די וויעס

אונטער דעכלעך פון די וויעס
וווינט א גאנצע וועלט בא דיר,
הייסער בלוי פון צאָפן־קריעס
און דער זוניקער אינושיר...

און די פרישקייט פון די סטעפעס,
און דער הימל, ווען ער טאָגט,
און איך זע אזוינס נאָך עפעס,
וואָס איך ווייס ניט, ווי מע זאָגט...

כיזע די שטראָמען, ווען זיי צאפֿלען
אינעם יאָגן צו דער ערד,
און איך זע אין די שוואַרצאפֿלען
אויך אזוינס, וואָס איך האָב ווערט!

קוקן לייטלעך אף מיר טרוקן,
אף מיין שמייכל, אף מיין גאנג,
און מע לאַכט: ווי קאָן מען קוקן
אין די אויגן אזוי לאַנג?

יענע לייטלעך, יענע לייטן,
מיט דער פרומקייט אין געזיכט
בייגן זיך אין אלע זייטן,
ווי די פלעמלעך פון די לייכט...

ס'איז דער וועג פארזייט מיט קלומבעס,
דאָס איז אלט שוין, ווי דער מיין,
און אז איך בין ניט קאלומבוס,
איז פאר דיר שוין אויך ניט ניין...

לאַמיר לאַכן

טרויער? —

פאסט ניט אונדזער פאַנעם!

אומעט? —

עגבערט און פארפיינט!

טרערן? —

זאָלן וויינען סאַנים —

לאַמיר לאַכן, מייע פריינט!

ווער נאָך האָט עס אף רוינען

נייע וועלטן אופגעשטעלט?

יא! מיר קאַנען זיך פארגינען

אזא לאך טאָן אף דער וועלט.

אזא הייליך טאָן אף די שליאכן,

ווי מ'האַט קיינמאַל ניט געלאכט.

לאַמיר לאַכן!

לאַמיר לאַכן!

דער געלעכטער העלפט אין שלאכט.

יעדער סקריפ פון גרויסן וואָגן,

יעדער קריפל, יעדער קרום,

ווי מיט בייטשן זאָל היינט שלאָגן
דער געלעכטער אומעטום!

אין די בלוטן פון געראנגל,
אין דער זוניקייט פון מי,
ווי די קויל קאָן ניט דערלאנגען, —
דער געלעכטער טוט א ברי!

וואָס פאר גרויקייט אף געזיכטער?
גרויקייט? —
איז ניט אונדזער פארב!
אף די פלעצער פון געשיכטע
גייט ארום דער רויטער הארבסט!

צווייפֿל? —
איז אונדז פרעמד פון וויגל!
וועלן? —
איז ניט אונדזער וואָרט.
אויסגעכאָועטע אף זיגן,
לאַכן מיר שוין לאַנגע יאָר!

קוקט,
ווי אלטע וועלטן קראַכן,
ווי עס גייט אף זיי די נאכט!
לאַמיר לאַכן?
לאַמיר לאַכן?
דער געלעכטער העלפט אין שלאכט!

די עלטער

ס'איז די עלטער ניט געשמאק,
זאָגן אלע זקיינים,
אף די דעמבעס קומט די האק
אין א טאָג א שיינעם...
ווען די דעמבעס ווערן אלט,
פאלן זיי אינמיטן וואַלד.

ווערט דער שטאַלצער אַדלער אלט,
איז זײַן שווינג א פֿיגן.
און דער אלטער פֿייב אין וואַלד
זיצט און כאַפט זיך פֿיגן.
שטאַרקע פֿייבן ווערן אלט,
פאלן זיי אינמיטן וואַלד.

— אף דער עלטער איז ניט גוט!
זאָגט מען אף דער עלטער,
קעלטער ווערט דאָס הייסע בלוט,
פויגלען ווערן עלנטער,
פֿלינקע פויגלען ווערן אלט,
פאלן זיי אינמיטן וואַלד.

אף דער עלטער ווערט מען אלט,
קילער ווערט דער פלאקער,
נאָר דער ווייַן, ווען ער איז אלט,
איז ער נאָך געשמאקער,
נאָר דער אלטער ווייַן איז גוט,
זאָל ער ווארעמען דאָס בלוט!

וועט מיין הארץ ניט ווערן גרוי,
וועט מיין וואָרט ניט קילן,
וועט אין וועג דער קאלטער טוי
מיין געזאנג ניט שטיילן,
אויב כ'וועל מוזן אלט שוין זיין,
ווייל איך אלט זיין ווי דער ווייַן?

ביז די עלטער האָט איר שטויב
אף מיין קאָפּ פארלאָרן,
טוט דעם אלטן ווייַן א הויב
פאר די יונגע יאָרן,
פארן אייביק־גרינעם וואַלד,
פארן מענטש, וואָס ווערט ניט אלט!

ס'איז שיין דער אוקראינישער סטעפ

ס'איז שיין דער אוקראינישער סטעפ,
און איך בין אין סטעפ ניט קיין פרעמדער.
איך געדענק זיי, די מיידלשע צעפ,
מיט די יינגלעך אין פארביקע העמדער...

עס ווייט אזא סטעפישער ווינט
און שורשעט מיט יאָמטעוו מיט נייעם,
כ'וואָרט געוואָרט בא א שמייכלדיק קינד
אף שטענדיק דעם שמייכל אנטלײען...

מיין קערפער איז פריש און געניט
און געוויינט שוין צו רעגנס און שנייען,
אומעטום, ווו איך שטעל מײַנע טריט,
וועלן מענטשן נאָך גייען און גייען...

ס'איז שיין דער אוקראינישער סטעפ,
און איך בין אין סטעפ ניט קיין פרעמדער.
איך געדענק זיי, די מיידלשע צעפ,
מיט יונגען אין פארביקע העמדער...

1938

פּוּשְׁקִינֶען

אזוי... אזוי... עס איז דיין קאַל ניט ווייט,
עס היילט, און רופט, און רירט, און ווונדערט.
איך הער דיין ליד, איך זע דיין צייט —
וואָס איז באַ דיכטער אַ יאַרהונדערט?

כּיזע יענעם הימל איבער דיר,
מיט וואַקנס בלייענע באהאנגען:
דו האָסט די ברידער אין סיביר
געטרייסט מיט פּלאַמיקסטע געזאנגען.

אף שלייטן רוסישן דו פליסט,
און ס'קוקט אין ווייט מיט שניי באשאַטן
אַ הענגענדיקער דעקאבריסט,
ווי ס'פליט אף אומוועגן דיין שאַטן.

די לייפן דיינע שמייכלעך שטום,
און נאָר די לידער דיינע שאַלן,
אַט זע איך דיך אין ערווערום,
אַט שטייטו באַ קאווקאזער קוואַלן.

איך הער דיין קאַל אין קרימער בערג —
די טאַסטן פאר דער שלאנקער מערי,
דיין לעצטן פאל אף רוטלאנדס ערד,
דיין לעצטן שאַס אין דער אימפעריע.

ווער קאָן זיי מויכלי זיין דיין וויי,
כיזועל אומעטום דיין קאט דערקענען,
ווער זינען זיי? וואָס קאָנען זיי?
נאָר אופהענגען און נאָר פארברענען.

דער פיננט האָט ניט דיין רום געקעפט,
נאָר זיך אליין צו שאנד געשטויסן.
דו האָסט אזוי נאָך ניט געלעבט,
ווי דאָ בא אונדז אין לאַנד אין גרויסן!

דורך ליכט פון דוירעס כיזע דיד קלאָר:
דו זיצסט איבער אַ ליד געבויגן,
און ס'פאלט די שיין אף דיניע האַר,
און ס'לעבן ווידער דיניע אויגן.

דאָס אייביקע געזאנג

געקומען זײַנען דוירעס און פארגאנגען,
אומשטערבעך זײַנען זייערע געזאנגען,
דורך בערג פון צײַט, דורך אומרויקע יאָרן
איז אופגעגאָן און איז אפסניי געבאָרן
דאָס זוניקע געזאנג פון רוסטאוועלי.

פון נידעריקסטן טאָל און ביז סטאצמינדע,
פון העכסטע מויערן ביז שטיבעלעך ביז בלינדע,
האַט זיך עס, ווי א בארג-קוואל, דורכגעריסן,
און ס'האַט ניט אופגעהערט יאָרהונדערטער צו פליסן
דאָס פרעכטיקע געזאנג פון רוסטאוועלי.

עס פלעגן קומען, רוישן און פארגייען
מעדינעס, מאכנעס, טראַגען און ארמייען,
עס האָבן וועלטן זיך געהויבן און געפאלן,
נאָר קיינמאָל האָט ניט אופגעהערט צו שאַלן
דאָס מעכטיקע געזאנג פון רוסטאוועלי.

דער גרויסער מעסך, דער טרויעריקער איידעס
פון דוירעס פֿיין אף גרויע קעפ פון זיידעס,
ער האָט געהערט דעם יאָמער פון די שקלאפן,

און ס'האָט געבלאָנקעט אָן אַ היים און אָן אַ האַפֿן
דאָס לײַכטיקע געזאַנג פֿון רוסטאַוועלײַ.

ס'האָט די קוראַ איר יוגנט ניט פאַרלאָרן,
די עלטסטע פעלקער זײַנען ווידער יונג געוואָרן,
ווען ס'איז דער רויטער שטערן אופגעגאַנגען,
און שטאַלצער האָט געהילכט אין די געזאַנגען
דאָס לײַטערע געזאַנג פֿון רוסטאַוועלײַ.

און פֿונעם ערשטן בײַזן זעקסטן טויער
וועט קײַן טבֿילײַסי מער ניט אָנקומען דער טרויער,
וואָס האָט אַמאָל אין גאַרער וועלט געטריבן
דעם קלוגן מעסך, וואָס האָט מיט בלוט געשריבן
דאָס פֿלאַמיקע געזאַנג פֿון רוסטאַוועלײַ.

געקומען זײַנען דוירעס און פאַרגאַנגען,
איז אונדזער היימלאַנד לעבן די געזאַנגען,
וואָס אלע דוירעס האָבן אויסגעכאַוועט,
און ס'לײַכט באַ אונדז אין לײַבע און אין קאַוועד
דאָס אײַביקע געזאַנג פֿון רוסטאַוועלײַ.

אַשערן

א שטויב קומט צו פליען א ווייטער
צו מיר אפן פריינטלעכן שליאך,
איך ווייס שוין, דאָס טראָגן זיך רייטער
מיט לידער א סאך...

צו פענעמער גרויע פון וועגן
איך קוק זיך מיט נייגער שוין צו,
און איינעם איך לאָז זיך אנטקעגן,
מיר דאכט, אז ס'איז דו...

איך הער, ווי עס זינגען די ערדן,
און נעענטער ווערט דאָס געזאנג,
דאָס גייען די דיכטער מיט שווערדן,
ס'איז הויך זייער גאנג.

ער ווייסט ניט קיין פלאַנטער פון וועגן,
ער ווייסט ניט קיין שימל פון רו,
און איינעם איך לאָז זיך אנטקעגן,
מיר דאכט, אז ס'איז דו...

און אָפּט, אפּן שפּיאַך, אין די סעֶדער
דערפיל אַיך דיין ברודערשע האַנט.
עס דאַכט זיך מיר אויס, אז אַיך זע דיך,
דו גייסט דאָ באַנאַנד.

אַיך וויל אונדזער לעבן די ווערט זיין
מיט אַלץ, וואָס אַיך טרוים, וואָס אַיך טו.
און אויב ס'וועט דער טויט מיר באַשערט זיין,
איז פאַלן, ווי דו...

די ליד פון טאראסן

מיר האָבן זיך אלע געלערנט
אי ליבן, אי האסן
בא דעם, וואָס האָט וועגן באשטערנט, —
בא אונדזער טאראסן.

אין שטעטל אין גרויען אין מיינעם,
אין שטיבל אין נאסן,
געהערט כ'האָב דאָס הארץ פון אוקריינע,
דאָס הארץ פון טאראסן.

און ווען ס'האָבן גווירים געהויליעט
אין ברייטע קאליאסן,
האָב איך צו די ליפן געטויליעט
דאָס וואָרט פון טאראסן...

די ליד פונעם עמעס דעם גרויסן,
וואָס לעבט אין די מאסן,
די ליד וועגן אייביקן ברויזן,
די ליד פון טאראסן...

איך טראָג אין מיין הארצן זיין נאָמען
אף היינטיקע גאסן,
און כ'הער איבער שעטעכען שטראָמען
דאָס קאָל פון טאראסן.

1939

צו אן אוקראינישן דיכטער

וואָלאָדימיר סאַסיוֹרען

דו האָסט דײַנע פֿידער געשעפֿט פֿון די טיפֿן,
דו האָסט זיי אין שטורעם
אין הויכן געשפּיפֿן,
דו האָסט זיי געטראָגן דורך פֿלאַטער פֿון לעבן,
די ערד האָט איר זאפֿט
דײַנע פֿידער געגעבן.
די הייד האָט איר פֿירישע בלוֹיקײַט געשענקט זיי,
דער דניעפּער — אין מעכטיקע שטראָמען געשווענקט זיי,
דער באַרג האָט געגעבן זיי
פֿרישקײַט פֿון קוואַלן,
די זון האָט פֿאַר זיי ניט געקאַרגט
אירע שטראַלן.
עס אָטעמט די צוקונפֿט אין פֿידער אין דײַנע,
עס לעבט אין דײַן דיכטונג
דאָס פֿאַלק פֿון אוקרײַנע.
זאָל שטייגן דײַן יוגנט, זאָל וואַקסן דײַן גוורע,
מײַן דיכטער און פֿרײַנט,
וואָלאָדימיר סאַסיוֹרע.

1938

ליזע לאכט

קאווקאזער וועגן,
ווער קאָן איך ניט?
דער זון אנטקעגן
דער אווגוסט צייט...

א פעלדז גייט אונטער,
א פעלדז דערוואכט,
ס'איז זייער מונטער, —
און ליזע לאכט.

די שאַען גייען,
דער אווטאָ יאָגט,
און ביימער שטייען
ווי אויסגעטאַקט...

דער יאם — אָט איז ער,
ער ליגט פארטראכט,
און יונג איז ליזע,
און ליזע לאכט...

אן אָפּגרוּנט האָט אונדז
געטאָן אַ ברענד,
אן אָפּגרוּנט דראָט אונדז
מיט פּיכטע ווענט.

און מיר — מיר יאָגן,
דאָס אויג פארמאכט,
די כוואַליעס קלאָגן,
און לײַזע לאַכט.

די קיפּאַריסן
אינן כאַקי־זײַד,
די קעפּ פאַריסן,
מע שפּאַנט אין ווײַט.

מע שפּאַנט אין פּאַרן,
ווי אַף אַ שראַכט,
ס'איז גוט צו פּאַרן,
ווען לײַזע לאַכט!

אַ הייב, אַ קלעטער,
אַ בוים אין מיט,
אַט טוען ברעטער
פון בוים אַ שיט...

אַ באַרג, אַ רײַטער,
אַ גרײַנע נאַכט,
מיר פּאַרן ווײַטער, —
און לײַזע לאַכט.

די מאמע פרעגלט איינגעמאכטס

דער גאנצער הויף גייט כאַדאַראָם,
דער ווינט צעבלאָזט דאָס פיִער,
דאָס בלוט אין אלע אָדערן
יאָגט פרייִלעכער און פריִיער...

די מאמע פרעגלט איינגעמאכטס,
פון מאַלינעס, ווי סאמעט,
איך שטיי לעם איר אן איינגעדארטס,
געבויגן, ווי א לאמעד.

איך שטיי לעם איר אן איינגעקווארטס —
נאָר אָדערן און ביינער,
די מאמע פרעגלט איינגעמאכטס,
און איך בין נאָך א קליינער...

די שוועסטערלעך און ברידערלעך
באלאגערן די שיסל,
אין פאטקעלעך די פלודערלעך,
די קליידעלעך צעריסן...

אזויפיל שיינקײט האָבן זיי,
די מאַלײנעס... א כײעס!
די מאמע נעמט אראָפּ פון זיי
די גרינע שמאַטע־לײעס.

און יעדע פּוּכקע מאַלײנע
מיט זאַמדצוקער באַשיט זי,
און נאָר אַראָפּגעפּאַלענע
די קינדער אירע גיט זי...

מיר שטייען און באַלעקן זיך,
מיר שטייען אַלע אייניק,
מיר ציטערן, מיר עקן זיך,
זיי פּאַלן אזוי ווייניק...

זיי פּאַלן ניט, זיי פּאַלן ניט,
אַט ווארט שוין די טרינישקע,
מיר שמעקן נאָר די מאַלײנעס,
די זאַפטן און די פּרישקײט...

מיר קוקן ווי פאַרגאַפּט אַף זיי,
אַזעלכע און אזוינע,
געדיכטער ווערט די זאַפט אין זיי,
די בעקלעך ווערן ברוינע...

מיר כּראַמקען די פיפּאַליקעס
מיט קנאַבל אַטן, שאַרפּן,
און ערגעץ שטייען מאַלײנעס.
— לעווי, מע זאָל ניט דאַרפּן!

א שעמעוודיק מיידל

דאָס מיידל, וואָס שייַלט די קארטאָפּל,
געפעלט מיר ביז גאָר,
איר בליק, וואָס איז עטוואָס פארשלאָפּן,
די פלאקסענע האָר.

קאָראַמיסלעס צוויי — אירע ברעמען,
די לעקלעך — ווי גלעקלעך, ווי ניס,
דאָס ווינטל, דער שעד זאָל אים נעמען,
אנטבלויזט אירע פיס.

זי שייַלט די קארטאָפּל מיט סייכל
און ווארפט זיי אין טאָפּ,
און ווען זי דערזעט נאָר מיין שמייכל,
באהאלט זי איר קאָפּ.

באהאלט אים אין טיכל... פון וועמען?
פון מיר אף געוויס...
דאָס ווינטל, דער שעד זאָל אים נעמען,
אנטבלויזט אירע פיס.

וואָס שעמט זיך פאר מיר אָט דאָס מיידל
מיט פלאקסענע האָר?
אפילע דאָס ציצענע קליידל
געפעלט מיר ביז גאָר...

זי טוט די קארטאָפּל א רייניק,
די שאַלעכץ אראָפּ,
זיי טוען, ווי טיבעלעך קליינע,
א פּלי אינעם טאָפּ.

וואָס דארף זי, מיין מיידל, זיך שעמען?
נאָר אלץ וואָרט שוין גוט געווען, ביז...
דאָס ווינטל, דער שעד זאָל אים נעמען,
אנטבלויזט אירע פּיס.

איך ווייס ניט, וואָס בין איך דאָ אויסן,
איך שטיי לעם דער אָפענער טיר,
זי קוקט אפּן טאָפּ אפּן גרויסן,
זי קוקט ניט אף מיר...

איר בליק איז שוין גאָר ניט פארשלאָפּן,
איך פיל, ווי פארטייעט ער ברענט,
וואָס פאלן אף דר'ערד די קארטאָפּל
פון מיידלשע הענט?

גענוג שוין קאטאָוועסלעך טרייבן!
זיי פאלן אף דר'ערד אָן א שיר,
אצינד איז מיר גוט. כ'וועל זיי קלייבן
אינאיינעם מיט איר.

כ'האָב ווידעראמאָל ניט געטראָפּן,
זי זאָגט: זי וועט קלייבן אַליין.

איך האָב ניט געזען, אז קארטאָפֿל
זאָלן זײַן אזוי שייַן...

זיי ווערן נאָך טויזנט מאָל ליבער,
ווען זי טוט זיי די מאנטעלעך אויס,
איך טו זיך אַ הייב, ווי אַ גיבער,
און... רוק זיך ארויס...

— וואָס זאָל מען צום פּרישטיק דיר שטעלן? —
מע פרעגט מיך... איך הער...
— מיר זײַנען קארטאָפֿל געפעלן, —
קארטאָפֿל, ניט מער!

1939

עס שמעקט דיין ליד

מ. רילסקין

פון „ווייסע אינדזלען“ קומסטו אָט אהער,
דו ביסט פון זיי שוין לאנג אוועקגעגאנגען.
עס שמעקט דיין ליד אצינד מיט ריפּע זאנגען,
וואָס בייגן זיך צו ערדן זאפטיק־שווער...

דיין אומעט פון אמאָל איז שוין פארגאנגען,
און „קזעוו“ זינגט אין דיר. וואָס דארפסטו מער?
עס פינקלט איצט דיין ליד, ווי דאָס געווער,
וואָס הייבט זיך קעגן עגדעשן און שלאנגען...

דער דניעפער האָט דיך אויסגעזערנט האסן,
און ליבן האָט געזערנט דיך דער טייד,
דו הארציק אייניקל פון בריוויקן טאראסן.

כ'בין איבערפּוּט מיט די יאָמטויווים דינע,
און מיט דיין קלוגער ריכטיקייט בין איך רייך,
און זינג מיט דיר די לידער פון אוקריינע.

1939

דאָס בערעזענע געזינדל

ווען כ'דערמאָן זיך דאָס בערעזענע געזינדל
בא דעם שפּאַלער טייַכל עבעדין,
טוט די קינדֶהײַט פאר מיין אויג א שווינדל,
און עס ציט מיך נאַכאַמאָל אהין...

צום בערעזענעם געזינדל צו דעם שטייַן,
ווי כ'האַב אָפּט די טעג מיניע פארבראכט,
העט אהינצו, ווייטער פון די מילן
שטייט זיך דאָס געזינדל טאָג און נאכט...

טאָג און נאכט באזונדער און איניינעם
שטייען זיי, ווער יונג איז און ווער אלט,
און עס לערנען זיך בא זיי די שכינים
ווי צו זײַן באזונדער און איניינעם,
און מיט קינע קוקט אף זיי דער וואַלד...

טאטע-מאמע שטייען איינס דעם צווייטן
און מע פלאפלט זיך פון גאַרניט טאָן,
אין א קאפעזיוש א גרינעם און א ברייטן
שטייט דאָס עזטסטע זינדל אויבנאָן...

אין א גרינעם מאנטל שטייט דער פעטער,
די פלעמעניקעס געפעלן אים ביז גאָר,
טרייסלט ער דעם קאָפּ מיט גרינע בלעטער,
נאכעס קלייבנדיק פון יונגן דאָר...

און די קינדער, איינס פון צווייטן קלענער,
דיניקע בערעזקעלעך א סאך,
ניט וויסנדיק, אז מ'איז ניט מער ווי שפענער,
זיי ניגן זיך, ווי טענצערנס, צום שליאך...

ווייסע פארטעכלעך צעווייען זיך, צעווייען,
ווייסע גארטעלעך פארגארטלען זיי ביז דר'ערד,
ס'איז דער טאטע הויך און גראָב פאר צווייען,
טרייסלט ער מיט זיינע זיבן בערד...

קוקט די מאמע אף איר גוטס און פרייט זיך,
מיט די בלעטער טוט זי לינד א וויי,
ס'וואָרט די מאמע זיי געגלעט, פארשטייט זיך,
קאָן זי זיך ניט אַנבייגן צו זיי...

ווען כ'דערמאָן זיך דאָס בערעזענע געזינדל
בא דעם שפאָלער טיכל לעבעדין,
טוט מיין קינדהייט נאָכאמאָל א שווינדל,
און עס ציט מיך נאָכאמאָל אהין!...

בריקן

איבער אלע טייכן הענגען בריקן,
ניט קיין בריקן — עמעסע אנטיקן...

שטאַל־געטאַקטע און מיט זון באזוימטע,
הענגען זיי, ווי שלעסער אויסגעטרוימטע...

רופנדיקע, לופטיקע, צעבליצטע,
שטאַל־געטאַקטע, זון־באזוימטע, האַרץ־געשניצטע...

ווי פון אלע כוילשעכדיקע צייטן,
פליען שפארבערס פון א לאנד א ווייטן.

שווארצע פויגלען טראַגן טויט און סינע,
בריקן ברענען איבער מיין מעדינע...

די פאַרענטשן, ווי צעפליקטע פליגל,
איבער טויטע אַפּגרונטן זיך וויגן...

פאַרדעך פלעגן דאָ אמאָל שפאצירן,
און דער שטויב אפילע פלעגט דאָ שעמערירן...

טרויער מיינער! שטיי ניט אף די וועגן,
 ווי א וועטער שטעל זיך בא די ברעגן.
 דו וועסט זיין בא מיר דער ערשטער איידעם,
 אז די בריקן, וואָס געדענקען מיינע זיידעס,
 וועלן זיך א הייב טאָן נאָך די שלאכטן,
 אין די וואסערן זיך שפיגלען אין פארנאכטן.
 איבער טייכן וועלן הענגען בריקן.
 ניט קיין בריקן — עמעסע אנטיקן.
 ווייל ס'איז דאָ אף דר'ערד א בריק אזא מין,
 וואָס קיין סוינע שרעקט אים ניט, קיין פלאמען
 נעמען ניט זיין ווונדער־שטאָף. צעפליקן
 קאָן מען ניט דעם בריק פון אלע בריקן!
 יענער בריק איז ניט פון האַלץ, פון אייזן,
 ער איז ניט צום שפאנען, ניט צום רייזן,
 און דער סוינע קאָן צו אים ניט גרייכן —
 ער איז העכער פון זיין קראפט און סיכל!
 ס'איז דער בריק, וואָס אים געזען האָט קיינער,
 און אזא איז דאָ אינגאנצן איינער!
 איינער איבער טייכן, טאָלן, וועגן —
 הארץ און היימלאנד זיינען זיינע ברעגן.
 ווי א רעגנבויען זיינע פארבן גליען,
 פון מיין הארץ הייבט אן דער בריק זיך ציען,

און מיין היימלאנד מיט מיין הארץ פארבינדט ער,
אָט דער בריק, פון גלויבן א געשפינטער.
טרויער מינער! בלאַנקע ניט אף שריאכן,
נעם א ביקס און גיי דעם בריק באוואכן!

קאלירן

כ'האָב לײַב די פּילקאַלירטע ווערט
פון באַרג־שפיצן און טהאַמען,
מיך ציט די גרינקײַט פונעם פעלד,
פון גראַז די דינע שטראַמען...

און קיינמאַל ווערט מיין אויג ניט זאט,
און ס'ווערט ניט נימעס טרינקען
די שאַרפע גרינקײַט פונעם בלאט,
וואָס ווערט אין זון פארזונקען...

כ'האָב לײַב די שויםענדיקע שפּיל,
דעם פינקל פון די פאַרבן,
ווי קאַנען אויגן בלייבן קיל
צום גאַלד פון זונען־גאַרבן?

צום האַניק פון דער זונענשיין,
צום געזן רויש פון קאַרן,
איך פאל פאַרטאַג אין אים אַרײַן
און ווער אין אים פאַרלאָרן...

כ'האָב לײב דעם פלאטער פונעם טוי,
די טראָפנס פערלמוטער,
איך וויקל זיך אין הימל-בלוי,
ווי אין א בלויזען פוטער...

עס שיקערט מיך, ווי אלטער ווײַן,
די ווייסקײט פון די שנייען,
ווען ס'קומט אף זיי א קאטע שײן
די זוימען ליכט פארזייען...

ניט איין מאָל האָט אף טריט און שריט
די שוואַרצקײט מיך געצויגן,
ס'איז דער קאַליר פון אנטראַציט
און פון מיין מיידלס אויגן...

און יענע שוואַרצקײט כ'לויב און אכט
און וועל אין אויג זי האַלטן,
זי האָט אין מאַנטלען פון דער נאכט
פון סוינע מיך באהאַלטן...

נאָר מער פון יעטווידן קאַליר
איז לײב מיר פון לאַנגאַנען
די פאַרב, וואָס פלאַקערט אין עפיר,
די רויטקײט פון די פאַנען?

הערט מיך, ברידער!

ברידער מײַנע, הערט מיך, ברידער,
זאָלן וואָך זײַן האַרץ און אויער,
כ׳שרײַ פֿון טאָלן וויי און טרויער,
ווי די שוואַרצע אומקום-לידער
זינגט דער טויט.

אין טאָג אין יענעם
כ׳האַב אַף בערג פֿון וויי און ווונדן
שוין פֿאַרזוכט דעם טאָם פֿון גענעם.
פֿון מײַן אויג וועט ניט פֿאַרשווינדן,
ניט אַנטרױפֿן, ניט אַנטרױבען,
ס׳וועלן ווינטן ניט צעווייען, —
כ׳האַב געזען: אַף פֿעדדער גרינע
ליגט אַ קינד צעהאַקט אַפּצווייען,
ליגט און קוקט מיט טױטע אויגן,
ליגט מיט הענטלעך אויסגעצויגן...

ברידער מײַנע! זײַט איר בלינד דען?
איז דאָס קינד ניט אײַער קינד דען?

כ׳האַב געהערט אין שאַען פֿרײַע,
ווי געסקריפעט האָט אַ טײַע,

און געוויגט א יונג א קאלטן,
נאָר די הענט, ווי גרייט צום רודער,
אין דער רופט האָט ער געהאלטן.
איז דער יונג ניט איינער ברודער?

אף א טייך אין אש אין גרויען
און אין ווייטעק און ביזאיען
כ'האָב געזען א פרוי אף שטראַמען,
אָפגעזונדערט פון איר נאָמען.
איז דאָס פייגע? איז דאָס עסטער?
איז דאָס מיידל ניט דיין שוועסטער?

ברידער מיינע! ווער וועט צאָלן?
פון דעם בלוט, וואָס שטראַמט אָן אופהער,
ווערט די גאנצע ערד געשוואָלן,
פון דעם בלוט, וואָס שטראַמט אָן אופהער,
ווערן טייכן פון די טאָלן.

קאַנסטו קוקן אין די אויגן
פון דיין ווייב און קינדער דינע
און ניט רויט ווערן פון בושע?
ברענט און בראָט דיך ניט די טיינע
פון די שוועסטער די געשענדטע
און באשמוצטע דורך די שעכטער,
פון געקוילעטע, פארברענטע
זיידעס, טאטעס, זין און טעכטער?
כ'האָב געזען: אין טויטן קאַרן,
אף די שיידוועגן פארלאָרן
אזא גוטע אלטע מאמע.
אירע מוטערעכע אויגן

זיינען קענטלעך דיר מיסטאמע?
אויב ניט זי האט דיך געזויגן,
האט א צווייטע דיך געזויגן,
איז די פרוי דען ניט דיין מאמע?

ברידער מיינע! לאמיר שווערן
בא דער מאמעס ריינע טרערן,
בא די קינדער אין די וויגן,
בא די זיבער-בערד פון אוועס,
בא די מייסים אין די ראָוועס:
אָדער פאָן, אָדער זיגן!

אין דער פרעמד

די זעלבע זון, די זעלבע שטערן,
נאָר עפעס אנדערש,
כ'קאָן אייַך שווערן,
ס'איז עפעס אנדערש,
דער זעלבער וואָלד, די זעלבע פֿאַנקעס,
ניטאָ די גרינגקייַט,
ניטאָ די גרינגקייַט,
א גלייכער וועג, נאָר ס'דוכט דיר, אז דו בלאַנקעסט...

א מאַדנע קרומקייַט,
א מאַדנע שטומקייַט
אף אַזע ברעגן,
און ס'בלענדן ווערטער אף די וועגן:
— קויפט מאראנצן! (אין ציגאר-פאפיר).
— סיגארעטן! (אין ציגאר-פאפיר).
— פעלט אייַך טרויער? (אין ציגאר-פאפיר?)
— פעלט אייַך ריבע? (אין ציגאר-פאפיר?)

דער זעלבער בוים, דער זעלבער טרויער,
די זעלבע שוועל די טריבע,

נאָר עפעס אנדערש,
די טרער אפילע, די גרייזע טפילע
איז אין ציגאר־פאפיר...

אף יענע לייפן — ניט אונדזער שמייכל,
אין יענע מויכעס — ניט אונדזער סייכל,
ניט אונדזער ווייץ אין יענע סטויגן,
ניט אונדזער פלאם אין יענע אויגן,
ניט אונדזער לאַנדיש...
די זעלבע זון, די זעלבע שטערן,
נאָר עפעס אנדערש.

טשיקאגא, 1943

מיין ערשטע ליד

געווען איז דאָס אין שפּאַצֶע אַף לעסנאַיע, —
א געסעלע אַזאַ, א קוויטקס, א מעכניע,
מיט אַלטע ווייבער אַף די אַלטע טרעפּ,
און יונגעלייט מיט יאַרמאַקעס אַף קעפּ,
מיט גראַבע באַדעגאַלישע געשרייען,
מיט לייבן זומער־שטויב און בייזע ווינטער־שנייען...

עס איז געווען דער פּערטער יון אַף אונדזער וועלט,
דאָס יאָר דאָס אכצנטע האָט זיך אין קאַן געשטעלט
מיט זיינע שוין־גריבער און העלדישקייט און נויט,
ווען יעדער יונג האָט זיך אליין א סאָד פּאַרטרויט
און האָט געזוכט זיין מאָרגן — זיין פּאַרמעגן,
ווער אַף די בערג, ווער אַף די גידער־וועגן...

אויך איך בין יונג געווען, ווי אַלע יונגען,
ווען כ'האַב דערפּילט, ווי ס'האַט דער זומער זיך צעזונגען
אין מיינע הייסע פיבערדיקע הענט,
האַט אין די הענט א בליץ געטאַן א בלייער —
און ניט קיין אויסעלעך, נאָר טראַפּנס פייער
האַבן אין העפט מיינעם אין דינעם זיך צעברענט...

אזוי האָב איך מיין ערשטע ליד פארשריבן,
זי איז אין די ארכיוון ניט געבליבן,
נאָר כ'האָב זיך היינט דערמאָנט מיין ליד — מיין בכאָר,
זי וויל אַ נאָרישקייט געדענקט זיך,
און נאָך די קינדער־יאָרן בענקט זיך,
און עֶלטער כ'בין מיט פינף און צוואַנציק יאָר...

דאָס איז געווען אין שפּאַלע אַף לַעסנאיע
צווישן זידלער־י און פּויליש־צוויטשער־יען,
און היינט בין איך אין מידבער אין סוראָן,
און ווידער איז דער פּערטער יון היינט,
און ווידער ברייט די גוטע זון היינט,
ניט די, וואָס האָט געברייט מיך דאָן...

די מידבער־ווינטן גליען, בראָטן,
איך בלאָנקע אום און זוך אַ שאָטן,
ס'איז זון מיט שאָטן אויסגעמישט,
איך טראָג אַף זיך דאָס פּינע בינטל,
און ס'בענקט זיך שטארק נאָך יענעם ווינטל,
וואָס האָט מיך אין מיין לאַנד געפּרישט.

אזויפיל איך

כ'ווייס, כאווייריס, כ'בין זיך מוידע,
ס'האָט זיך יעדערער זיין איך,
איינער שלעפט זיך דורכן בוידעם,
און דער צווייטער דורך דער קיך.
ווען די טיר איז א צעפראלמע
און מע קאָן אריינגיין פֿיכט
מיט די וועגן די צעשטראלמע
שטאַץ און שיין און אויסגעגליכט,
שלעפט זיך איינער דורכן בוידעם,
און דער צווייטער — דורך דער קיך...

קומען זיי אריין, ווי סוידעס.
זאָגט דער ערשטער: איך בין איך,
מאכט דער צווייטער: איך בין איך.

שרייט דער דריטער: איך בין איך,
קרעכצט דער פערטער: איך בין איך,
וויי איז מיר, אזויפיל איכן
דורכן אלטן בוידעם קריכן,
בלאָנדזשענדיק אין קלאַרע טעג.

הערך זיי נישט און צו פרעגן,
און זיי זוכן צווישן וועגן
נאָר דעם בוידעמדיקן וועג.
נו, און מיר? מיר זינען מיר!
די, וואָס גייען דורך דער מיר.

לאַנדאָן, 1943

די נעסט

דאכילן

דיין הארץ איז די נעסט,
ווי איד קאָן זיך פון שטורעמס באהאלטן,
באהיט זי פון זשאווער, פון פעסט,
באהיט זי, די נעסט,
ווי איד קאָן זיך פון קינע באהאלטן.
דיין הארץ איז דאָס אָרט,
ווי איד רוי,
ווי איד ברויז
מיט מיין נאָך ניט־געבאָרענעם וואָרט,
מיט מיין זינדיקן טרויער דעם אלטן.
היט דיין הארץ, היט די נעסט
פון וואנדערער גרויע, פון געסט,
וואָס קומען אריין אין דיין הארץ פונעם שטויב זיך
באפרייען
און ווידער אף וועגן אף אלטע און נייע
זיך לאָזן נאָך שטויב און נאָך שטויביקער שיין...
היט דיין הארץ!
היט דאָס ווינקל, וואָס האָט נאָך אַ ביסעלע רוי פאר מיין
קאָפּ.

א ביסעלע צארטקייט
און מוטערשע לופט פאר מיין אַטעם...

כ'האָב ווינקלען א סאך אף דער ערד שוין באטראַטן,
פארשיידענע פרוכט
שוין פארזוכט.

און נעסטן א סאך אף דער זינדיקער ערד שוין באזוכט.
געווען זײַנען נעסטן מיט טעפּיכער בונטע באצירט,
מיט גאַלד און מיט זילבער באהאנגען,
עס האָט מיך מיין אומזין פארפירט,
כ'בין געגאנגען.

נאָר ווען כ'האָב דערמאָנט זיך אין דיר,
האָב איך זיך געפילט ווי א רויבער,
וואָס האָט זיך באגאנוועט אליין.

און ס'האָט זיך געוואָלט דורך מיך באַריעס אין

יאם־שטראַמען גיין

געפינען אַט דאָס, וואָס געפעלט האָט אין נעסטן א סאך —
דעם זויבער,

וואָס וווינט אין דער איינציקער נעסט,
ווי איך פיל, אז כ'בין ניט אין געסט...

דער פאפוגע איז קאלט

צעפניפט זיך אין דרויסן די וויגע,
די שטאט האבן שנייען באדעקט,
איך קוק אף דער גרינער פאפוגע,
די פליגל מיט רויטן געפלעקט.

ווי ס'וואלטן זיי סרייפעס געשטעמפלט —
ווי ס'וואלטן זיי פלאמען באזוימט,
און ס'האבן צוויי-אויגיקע לעמפלעך
פון אפריקע וויטער געטרוימט:

געטרוימט וועגן שלאנגיקע בליצן,
וואס האבן די דזשונגלעס באשיינט,
און פון אפריקאנישע היצן
און וועגן פאפוגעס — די פריינט.

זיי האבן געטרוימט וועגן צווייגן
מיט זון און מיט גרינס אן א שיר,
און האבן געקוקט פונעם שטייגל
אף נאכט, און אף שניי, און אף מיר.

אין אויגן דער פויגלשער וויי האָט
מיט טיינע מיט שטומער געשטראַלט,
כ׳בין שולדיק אין דעם, וואָס דער שניי האָט
געמאכט אָט די וועלט אזוי קאלט?

ניט איך האָב די שנייען צעשאַטן,
ניט איך האָב דעם פראָסט אויסגעטראַכט,
מײַן וויי איז אין דײַנעם געראַטן
אָט דאָ אין דער פרעמד, אין דער נאכט.

אָט דאָ אין דער ריזיקער ענגשאפט,
ווי ארץ גייט קאפּויר און פארקערט,
האָט שטארק זיך צעפלאַקערט מײַן בענקשאפט
אהיים, צו מײַן לאַנד, צו מײַן ערד.

פֿייער

ס'איז יעדערן באשערט זיין ביסל פֿייער,
וואָס ווארעמט, און וואָס לײַטערט, און וואָס שטארקט,
און ווױל איז דעם, וואָס האָט זײַן פֿלאַמיקן צושטײַער
פאר קומענדיקע דוירעס ניט געקארגט.

ניט אדע ווײַלן זיך שוין הײַנט פארגינען
צעפאקלען זיך פאר מאַרגנדיקע טעג,
זיי בלײַבן בלױז דער רױך אין דעם באגײנען,
זיי בלײַבן בלױז דער רױך פונעם געשלעג.

אין איינעם גיט א בלײַך א בלײַך א בלױער,
א בלײַך, און ווערט מיט קאלטן אש באשיט,
און דאָס איז אַלץ, די שווארצע ראם פון טרױער
בארעמלט זײַן פארפֿאַשענעם געמיט.

א צווייטער טראַגט א פֿלעמעלע א קלײַנס,
א רױקס, ווי א לײַכט אף א קאַמאָד —
עס וועדקן הארבסטן, און עס קומען פריילינגס,
דאָס פֿלעמל זעט מען ניט. עס איז א סאָד.

און ווי א פיסנע קאנעץ מ'פֿיעט עס דער דריטער,
ער משאדעט, און אים דאכט זיך, אז ער ברענט:
ווי אַרעם און ווי טונקל איז זײַן ציטער
אף שטיצע ביין־האשמאַשעסדיקע ווענט.

א פערטער רוישט מיט פלאמענדיקן גאַרניט,
ער שפּריצט מיט פּיערלעך אף יעדן קער,
נאַר ס'יאָגט א קעסט פון זיי, און ס'ארט דיך אף קיין האַר

ניט —

ס'איז פייערווערק, וואָס פינקלט, און ניט מער!

א פינפטער רייכערט, ווי א פינקטער דאַרן,
ער האָט קיין אומרו ניט, קיין צעבן ניט, קיין זין,
און ס'מ'פּיען זײַנע טעג און זײַנע יאָרן,
ווי אומעטיקע קוילן אין קאמין...

ווער דארף דעם רייטער, וואָס האָט אָפּגערייטערט
און האלט זײַן ביסל פייער אף א שאַס.
א לויב צו די, וואָס טראָגן זיך צעשײטערט
און ווייסן צוליב וועמען, צוליב וואָס.

א לויב צו די, וואָס האָבן זייער פייער
געשלידערט אף די שעטעכן פון שטרײַט,
וואָס האָבן זייער פלאַמיקן צושטייער
געשענקט דעם לאַנד, די דוירעס און דער צײַט.

וואָס קוקסטו, טאָם?

וואָס קוקסטו, טאָם?
גענוג איז אויסטרינקען א קויסע
און ניט די גאנצע פאס די גרויסע,
קעדיי דערוויסן זיך דעם טאם
פון שוימענדיקן ווייַן!

ס'איז בלויז גענוג א טראָפּן שיין,
וואָס רייסט אריין זיך דורכן לאַדן,
אז ס'זאָל דיין גאנצער זיין זיך באַדן
אין פרייגדיקן טאָג.

נו, זאָג:
באדארף מען דען די גאנצע ערד
צעגראַבן, פאַרשן און באשמעקן,
קעדיי אנטפּלעקן
איר זאפט, איר פרישקייט און איר ווערט?

וואָס קוקסטו, טאָם?
עס שעפט א קלוגער פון א טראָפּן,
וואָס ס'שעפט קיין נאר ניט פון קיין יאם!

דער אָנהייב פון א ליבע

די זון האָט זיך באהאַלטן,
דער דרויסן זאָגט: אף לאַנג,
עס שיקט דורך אלע שפּאַלטן
דער רעגן זײַן געזאַנג.

דאָס ווינטל העלפט אים מונטער
און פּײַפט א פּײַפּערײַ,
דאָס וועלדל האַלט זײ אונטער
און מורמלט צו דערבײַ...

ס'איז נאס דאָס גרינע העמדל,
פון בלעטער — קאפּ און קאפּ,
און ס'שטייט אונטער א דעמבל
אן אומעטיקער צאפּ...

אף סטעזשקעס שפּאַנט ניט קיינער,
דעם צאפּ איז זייער קאַלט,
דער צאפּ איז דאָ נאָר איינער,
אליין אין גאַנצן וואַלד...

די באַרד — כאַטש אויסצודרייען,
 די הערבער זיינען נאס,
 אין אויגן טרערן שטייען,
 דער באַכער איז אין קאס...
 ער קוקט אף אלע וועגן,
 און נימעס ווערט אים אַף,
 און שווערער ווערט פון רעגן
 דאָס שטריקל אפן האַלדז...
 ארום איז זייער מלאַסנע,
 דער וואַלד איז ווי א וויג,
 עס שטייט אונטער א סאַסנע
 אן אומעטיקע ציג.
 זי מעקעט מיט א מידער,
 א מילעכיקער שטים,
 דער צאפ איז איר דערווידער,
 זי קוקט גאָר ניט אף אים.
 געוואַלט א „מע“ אים שיקן —
 זי קאָן אים ניט, צי וואָס?
 איז פאָרן אירע בליקן
 אין כליפּענדיקן גראָז...
 זי האָט אים אין דער סטאדע
 באגעגנט אָן א שיר,
 ער זעט זי ניט אוואדע,
 ער קוקט נאָר ניט אף איר...
 ער מעג שוין גאָר ניט פרעגן,
 עס טוט אים זייער וויי,
 וואָס ארט זי, וואָס דער רעגן
 פארמעסט זיך איצט אף זיי...

דער צאפ איז לאנג געשטאנען,
געטרייסלט מיט א ליפ.
פעסאָף האָט ער פארשטאנען;
ער האָט שוין לאנג זי ליב...

ס'האָט אים שוין לאנג געצויגן
איר מעקען און איר שטעל,
די גרינקייט פון די אויגן,
די ווייסקייט פון איר פעל...

וואָס קאָן ער דאָ באווייזן?
א קוק אמאָר א כאַפּ,
א הארץ איז ניט פון איינז
אפילע בא א צאפּ.

זיי טרייסען מיט די שטריקלעך --
א סאך איז זיי באשערט,
זיי זיינען ביידע גליקלעך,
ווי קיינער ניט אף דר'ערד!

כאָטש גאָדלעך זיי באשיטן,
כאָטש ס'שטריקל זיי פארקלעמט,
כאָטש ס'שטייען אינדערמיטן
דריי סאָסנעס מיט א דעמב...

ער זאָגט צו איר: — ציגאנע!
— צאפּויע! — זאָגט זי, — טרוים!
דער ווינט איז זיי מעקאנע
און קושט זיך מיט א בויים!

קייז קאשעס כ'בעט ניט פרעגן:
אין אַט דעם שיינעם שפּאס
איז שולדיק בלויז דער רעגן
דער נימעסער אין גאס.

1946

וויגליד

שאַף ניט, קינד מיַנס, שאַף ניט, טייערס,
איצט איז ניט די צייַט,
הער, ווי ס'בושעוועט דאָס פּייער,
ס'קלאַפט אין דאָך און שרייַט.

כ'וועל ניט זינגען דיר קיין לידל,
שא, נעשאַמע, שטיף,
ס'שפּילט דער שטורעם אף זיין פּידל
זיין מיטכאַמע-שפּיל.

שאַף ניט, קינד מיַנס, הער, ווי ס'בידן
דונערס אומעטום,
אין דיין אַקערל דעם שטיף
וויינען שאַטנס שטום...

אין דיין פענצטערל דעם ריינעם
קוקן שטערן בלינד,
אין דיין וויגעלע דעם שיינעם
שאַפט די נאכט אצינד.

שלאף ניט, קינד מיַנס, זע, ווי ס'פלאטערט
אונדזער נעכטיק גליק,
דורכן פענצטער, ווי א שטערן,
דויכט דעם טאטנס בליק...

אף פארשנייטע פעלדער ליגט ער
אינעם גרויען קאנט,
און די פיינט זיין פייער שיקט ער
מיט זיין שטארקער האנט.

און זיין קאַל די קריגער הערן
אין פארשנייטן פעלד,
ווען דו וועסט א גרויסער ווערן,
זי, ווי ער, א העלד!

1946

מיין געוויסן

דער העכסטער געריכט פון מיין זיין —
מיין געוויסן,

ער איז אין מיין הארצן אריין
אף שטענדיק, אף אייביק דאָרט זיין,
אף זיין דאָרט דער שלאָס און דער שדיסל,
דער העכסטער געריכט פון מיין זיין —
מיין געוויסן!

אים וועט ניט פארנעפלען דער וויין,
קיין פאלשקייט וועט אים ניט פארגיסן,
ער וויל פון קיין אומרעכט ניט וויסן,
דער העכסטער געריכט פון מיין זיין —
מיין געוויסן!

ער צייכנט די וועגן פאר מיר,
מיין געוויסן,
ער שטעמפלט מיט ליכט יעדן ריר,
ער הייסט מיר די טיר ניט פארשליסן,
ווען ס'רוקט זיך א סויגע צו מיר,
ער הייסט אפן פאָסטן מיר זיין

און הייסט מיר דעם סוינע צעשיסן,
ער וואשט מייןע וועגן מיט שיין,
דער העכסטער געריכט פון מיין זיין —
מיין געוויסן.

1946

איך בין א גוואר

וויפל טויטן באַנקען אום בא מײַנע שווערן,
און יעדערן פון זיי בין איך, דער בידנער מענטש, געפעלן,
און יעדערער קוקט שטיף אריין צו מיר! צו מיר!
און שרייט צו מיר! צו מיר! צו מיר!

איינער פאטשט מיט פליגל אין די שויבן
און וויל בא מיר מיין ביסל כײַס רויבן,
דעם פארגעניגן דורכשפאנען די גאס,
א בייגל אופעסן און אַפּלאָזן א שפּאס...

א צווייטער ווינקט צו מיר פון קאלטע ביקסן־רערן
און לאכט פון מײַנע קײַלעכדיקע טרערן,
און לויפט מיר נאָך און זוכט מיך שטיצער־הייט
אוועקנעמען בא מיר דאָס קאפּל פרייד.

דאָס קאפּל פרייד פון רײַסן פרישע פלוימען,
פון קוקן אפן רויך, וואָס גייט פון קוימען,
פון קוקן אַף א שטיין, וואָס גייט צו גרונט,
פון הערן, ווי עס ביסט א גוטער הונט.

דער דריטער דיארעמט מיט זיין אייזן מיט זיין גרויען
און הערט ניט אוף צו דונערן און וויען,
און ווו ער נעכטיקט נאָר און ווו ער טאָגט,
זוכט ער מיינע מידע ביינער מישטיינסגעזאָגט...

ער מיינט, אז ס'איז א טייערע מעצינע!
און איך, דער געפעש מיט דער שוואכער ריע,
האלט אויס די שלאכט מיט אלע טויטן נאָכאנאנד,
וואָס טרעטן אָפּ דערווייל פון מיר אין טיפן הינטערלאַנד...

מיין גרעסטער סוינע איז געווען די מאָרעשכוירע,
כ'האָב זי באזיגט, איז וואָס זשע האָב איך מוירע?
דער טויט איז גאַרניט! שרעקלעך איז די שרעק,
וואָס כאַפט א מענטש און מאכט פון אים א שנעק.

איך גיי אנטקעגן אלע טויטן אָן א פאנצער,
און אלע טאָג באטאפ איך זיך: איך בין א גאנצער —
איך לעב און אַטעם, כ'שעלט און בענטש,
איך בין א גוואר, איך בין א בידנער מענטש!

צו מיין טאכטער

צעבניט ניט דיין יוגנט אף קליינגעלט,
צעביטן — פארפאלן, מיין קינד.
און זעסטו, א שלענגל זיך שלענגלט, —
צעטרעט דאָס, מיין טאכטער, געשווינד!

דאָס קליינגעלט איז פע, עס איז ביריק,
האלט טייער דיין מיידלשן גאנג,
געדענק אין דיין איינציקן פריילינג:
א שלענגל קאָן ווערן א שלאנג!

כיבין ניט אזוי אלט, ווי דערפארן,
כיבין ניט אזוי קלוג, ווי געניט,
א גאנצע ארמיי מיט געפארן
שוין טשאטעווען נאך דינע טריט...

האלט אויך דאָס באצעפלטע קעפל
אין קינדערשע ווינטלעך געפרישט,
זאָלסט וויסן, אז רייכקייט איז נעפל,
אז קאוועד איז גארנישט מיט נישט...

איז זײַ ניט צעשטרייט, ניט צעברעקלט,
ס'איז פעסטקײַט דאָס טרײַסטע געווער,
און ווייס: יעדער מענטש האָט זײַן פעקל,
און ס'מאכט זיך אמאָל, אז ס'איז שווער.

מיט רײַפקײַט ווערט רײַכער דײַן האנט שוין,
עס זײַגט זיך א קנייטש אף דײַן ברעם,
ניט בעטל באם זעבן, ניט קלאַנטשע,
נאָר קום, ווי א גלײַכע, און נעם!

אן אלטער ניגן

אן אלטער ניגן גייט מיר נאך פוסטריט,
איך ווייס ניט, צי מ'האט אים אמאל געזונגען,
צי ס'איז א שאטן פון א ליבע-ליד,
וואס האט בא איר געבורט שוין אפגעקלונגען.

איך ווייס ניט, צי דער ניגן האט געשוועבט
אין אופשטאנדן פון קנעכט קעגן באצווינגער,
עס זאגט מיר נאך מיין הארץ: ער האט געלעבט,
ער האט געטראגן זיך א פריילעכער, א גרינגער...

ער האט געטראגן זיך פון מויל צו מויל,
פון דאָר צו דאָר געפלוּיגן, ווי אף פליגל,
און ווען דעם טאטן האט אוועקגעלייגט א קויל,
האט ער געווארט שוין בא דעם זונס פארוואַלקנט וויגל...

און עפּשער האט דער זון אף שייטערס פון מאדריד
אמאל נאך, גאר אמאל א ליד אזא פארלאָרן,
דאָס פיער האט פארברענט די ווערטער פון דער ליד,
דער ניגן האט געוואנדערט דורך די יארן,

און ווי א שטומער יאָסעם האָט ער שטיף
געהיט די קלאַנגען זינע מיט א ציטער,
אמאָל גענעכטיקט לעם א דרעמאָענדיקער מיל,
אמאָל געטאָגט אף לייפן פון די שניטער...

אן אַלטער ניגן גייט מיר נאָך פוסטריט,
ער וווינט מיט מיר שוין באַד א גאַנצן זומער,
ער האָט קיין ווערטער ניט צו ווערן נאָכאמאָל א ליד.
ער שווימט צו טויערן פון אייביקייט א שטומער...

און ווען ער פלייט אמאָל פון מיר אוועק,
דערזע איד אים אף נאָדלען שטערנדיקע הענגען.
כ'הייב און מיין קאַפּ, די הענט צו אים איד שטרעק
און בעט א גרוס פון מיר מיין אורייניקל ברענגען...

די זון פארגייט

די זון פארגייט אונטער די טוויגן,
די זון פארגייט,
איך זע שוין קלאָר אין דיַיַנע אויגן:
די זון פארגייט!

עס פאלט אף אונדזער סאָד אַ געפיל,
די זון פארגייט.
און ס'ווערן טונקעלער די עפיל,
די זון פארגייט!

און אלע טייכן ווערן גרויער,
די זון פארגייט.
דער אָונט קלאפט שוין אינעם טויער:
די זון פארגייט!

איז קום אין וואַלד אַרײַן אין שוואַרצן,
די זון פארגייט.
איז דריק זיך שטאַרקער צו מיין האַרצן,
די זון פארגייט.

עס ווערט די ערד מיט פיכטקייט זעטער,
די זון פארגייט.
די לעצטע פונקען אף די בלעטער,
די זון פארגייט.

זי איז פארגאן אונטער די סטויגן,
די זון, די זון...
ווי קומט זי איצט אין דינע אויגן,
די זון, די זון?

שימקעס געוויין

קומט אהיים דער קליינער שימקע
מיט א ביטערן געוויין;
— מאמע, מאמע, קום אין דרויסן,
מאמע, מאמע, דאָמיר גיין!

ס'זינגען פערד דאָרט אַנגעפֿלויגן,
א מעסוקענער טאבון,
און זיי טרינקען אויס דאָס וואסער
און זיי עסן אוף די זון.

מ'האַט זי שוין אַרומגעביסן,
זע, ווי זי איז נעבעך קליין! —
זאָגט די מאמע מיט א שמייכל:
— שימקע טייערער, ניט וויין!

זינט עס שטייט די וועלט די גרויסע,
טרינקט פון טיכל דער טאבון,
און קיין פערד קאָן ניט דערלאנגען,
ניט דערלאנגען צו דער זון! —

ווען די נאכט האָט אויסגעשפּרייט זיך
אָף דער דרעמלענדיקער ערד,
האַבן פּריילעכער געהירזשעט
אינעם טײַך די שוואַרצע פּערד...

קומט אהיים דער קליינער שימקע
מיט אַ כליפעניש אהיים:
— מאמע, לאַמיר, מאמע, גיכער,
מאמע, מאמע, לאַמיר גיין!

מ'האַט די זון שוין אופגעגעסן,
ס'איז אַ פינצטערניש — אַ שרעק,
און די פּערד מיט גרויסע פּיסקעס
טאַפּטשען ווידער זיך באַם ברעג...

זע: זיי זופן די לעוואָנע
מיט די כוואַדיעכלעך באַגלייך,
און זיי שטינגען אײַן די שטערן,
אלע שטערן פונעם טײַך!

— וויין ביט, שימקע, — זאָגט די מאמע, —
זינט עס ווייסט די וועלט פון שײַן,
שטינגען פּערד די קלאַרע שטערן
און זיי שטינגען זיי ביט אײַן!

ס'איז די זון — אַ זון, ווי שטענדיק,
שטערן שײַנען אָף דער ערד.
און אַ טײַכל איז אַ טײַכל,
און אַ פּערד פאַרבלייבט אַ פּערד!..

עפיטאפיע

ס'האט יעדער מענטש א טרוים, וואָס לעבט מיט אים איניינעם,
אמאָל ווי הייסע פריינט, אמאָל ווי קאלטע שכיניים.
איין טרוים, איין גרויסער טרוים באגלייט מיך אין מיין גאנג,
ער לעבט אין מיר, ווי ס'לעבט מיין הארץ און מיין געזאנג:
ווען בלעבן מיט דער הויזער ערד וועל איך אליין נאָר,
ווען ס'וועט דער יידישער בעסוילעם מינע אלטע ביינער
אופנעמען,
זאָל דער פארבניגייער, באמערקנדיק מיין צאם,
דערזעענדיק דאָס גראָז, וואָס הייבט זיך פון מיין שטאם,
א זאָג טאָן פאר דעם לעבעדיקן ווינט:
— ער איז געווען א מענטש, ער האָט זיין פאָלק געדינט!

צו דער איין-און-איינציקער

כ'דערקען זיך אַפּט, ווען כ'קוק אף דיר,
כ'דערקען מיין אַפהיילד אין דיין קאַל,
אין צעפּ אין דינע — מיין קאַליר,
אין דינע אויגן בלאַנקט מיין שטאַל...

איך בין דאָך איך, און דו ביסט דו,
נאָר כ'פיר מיין שטרענגקייט אין דיין דראַנג,
פון וואָס איך טרוים, און וואָס איך טו —
איז דאָ דיין אומרויַקער גאַנג...

מיר ווייסן ביידע שוין דערפון:
דו ביסט מיין שאַטן און מיין זון,
דו ביסט מיין ראַנגל און מיין רון,
ווייל דו ביסט איך, און איך בין דו!

צוויי פליגל האָט די קלאַרע טויב.
מיט איינעם — האָט אַ ווערט איר פליי?
צוויי הענט האָב איך, די הענט — אַ לויב!
מיט איינער — האָט אַ ווערט מיין מי?

צוויי ראנדן האָט דער גלייכער וועג,
איין שטיקקייט האָט די גרויסע רוי,
צוויי אויגן — דאָס איז מיין פארמעג:
איין אויג — בין איך, דאָס צווייטע — דו!

שוואנען

שוויים איך מיט די שיפן, פאַר איך מיט די באנען —
קומען מיר אין כאַלעם שווימענדיקע שוואנען.

אַזערעס פון שטיקניט קומען מיר אנטקעגן,
שווימענדיקע שוואנען אף די ווונדער-ברעגן.

ווערבעס און בערעזעס אין דער גלאט זיך שפיגלען,
און מיין יוגנט פלאטערט אף די שוואנען-פליגלען.

אין די שטאַלצע העלדזער איז מיין טרוים פארזויגן,
און מיין קינדהייט טוקט זיך אין די שוואנען-אויגן.

קומט דער ווינטער ווינטער — וויגעס און בוראנען,
דאכט זיך, אז עס פליען פעדערן פון שוואנען.

עפשער איז די עלטער זיי דעם וועג פארלאָפן?
עפשער האָט א יעגער זיי אין האַרץ געטראָפן?

ווען עס זאָל די עלטער שטעמפלען זיי מיט יאָרן,
וואָס זיי די וויסקיניט זייערע פארלאָרן.

ווען א בייזער יעגער זאָל געווען זיי שיסן,
וואָלטן רויטע טראַפנס פון די הערצער פליסן.

שווים איך מיט די שיפן, פאַר איך מיט די באַנען —
און אין כאַלעם קומען שווימענדיקע שוואַנען.

סאַנעט

ניט יעדער איינער האָט זיין וועג ברוקירט,
ניט יעדער איינער האָט זיין וועג געקנאַטן,
עס האָבן ברייטע סטעזשקעס זיי פארפירט,
עס האָט געשטעמפלט זיי אף שטעג-און-וועג דער שאַטן.

דערפאר איז זיי ניט אלעמאַל געראַטן
דאָס אַלץ, וואָס זיי אליין האָבן געבירט,
דערפאר האָט זייער אומרו ניט גערירט,
און פרישקייט איז פון שטענדיק זיי פארבאַטן...

זיי זינגען שטענדיק, ווי לויט פרעמדע נאָטן,
און בליאסקען, ווי מיט שפילעכלעך באצירט
און ווי מיט לאק מיט ביליקן באשמירט...

ס'זועט בלייבן אף דער ערד דורך קיינעם ניט צעטראָטן
נאָר דער, וואָס האָט אליין דעם וועג ברוקירט,
נאָר דער, וואָס האָט אליין זיין וועג געקנאַטן!

אין אן אלטן וואלד

דא איז די צייט אין יעדער שטאנג פארקארבט,
דא איז די צייט אין יעדער שטאם פארשניטן,
א בוים לעבט אפ זיין שטיקל וועלט און שטארבט,
נאר ס'לעבט דער וואלד, ער האט זיך ניט געביטן.

א שטורעם קומט און שינדט פון בוים די הויט,
ארייען גאנצע בלייבן אפגעשוונדן,
עס טוט א שמעק מיט אומקום און מיט טויט,
נאר ס'קומט די צייט און היילט זיי אויס די וונדן.

א פייער קומט און צינדט די גריבע וועלט,
ס'איז שווער דעם וואלד פון פייער זיך פארהיטן,
ער לינדט פון פלאם, פון פלאמענדיקער קעלט,
נאר ס'לעבט דער וואלד, ער האט זיך ניט געביטן...

עס טרעפט אמאל, ווען ס'קלינגען ווייטע העק,
דאן שטייט דער וואלד אין רוניקייט פארטרויערט
און ווי א שטיצע פארע גייט די שרעק
פון זיין צעטריקנטער, צעבושעוועטער רוייערד...

ווען ס'קומט די עלטער צו א בוים, איז קלאָר,
דאן נעמט דער בוים מיט געזע בעטער שיטן,
נאָר ס'שפארט פון דר'ערד א יונגער גרינער דאָר,
עס פעבט דער וואַרד, ער האָט זיך ניט געביטן.

פֿליט ארום א פויגל

פֿליט ארום א פויגל
מיט א שווארצן קאַפּ,
זעט ער שטיצע וועגן,
פֿאַזט ער זיך אראָפּ.

עפעס בלענדט א וויסקיט
אף דער גאנצער ברייט,
מיינט ער, וויסע ביינער
פֿיגן אויסגעשפּרייט...

אוי, דו שווארצער פויגל,
פֿלי צוריק אוועק.
וויסניקע ראַמאשקעס
בֿליען אפן וועג...

פֿליט ארום דער פויגל
מיטן שווארצן קאַפּ,
זעט ער שטיצע פעלדער,
פֿאַזט ער זיך אראָפּ.

עפעס בעענדט א געלקייט
לעם איעדן פלויט,
מיינט ער, ס'רוען זעלנער,
רוען נאָכן טויט.

אוי, דו שווארצער פויגל,
פלי אוועק צוריק,
דאָס איז אונדזער קאַרן,
דאָס איז אונדזער זיג.

פליט דער שווארצער פויגל
מיטן רויבער־קאַפּ,
זעט ער שטיצע בערגלעך,
לאַזט ער זיך אראַפּ.

עפעס בעענדט א גרינקייט
אף דער גאנצער ברייט,
מיינט ער, אז שינעלן
ליגן אויסגעשפרייט.

און אין די שינעלן
ווארט עפעס אף אים,
טוט ער מיט די פליגלען
צו דער ערד א שוויים.

אוי, דו שווארצער פויגל,
ניט אהין דין ציט,
דאָס האָבן באשטאנעס
גרינע זיך צעבלייט...

פליט ארום א פויגל,
פליט ארום און זוכט,

ברעכט די רײַפע זאנגען,
פיקט די רײַפע פרוכט.

ווארט אף נייע שלאכטן,
נישטערט אינעם מיסט,
פויגל, שווארצער פויגל,
פליסט ארום אומזיסט.

אויב א שלאכט א נייע
וועט אונדז זיין באשערט,
רוף צונויף דיין סטייע
אפן טוינעס ערד.

מיין גוטער גוירל

פון ערשטן טאג פון מיין געבוירן
האָט מיך געהיט מיין גוטער גוירל,
ער האָט פון אָנהייב מיר פארגרייט
א ביסל זון בא טיר-און-טויער,
א ביסל פינקלענדיקן טרויער,
א ביסל געפֿלדיקע פרייד.

א שטיקל הארץ, וואָס אָטעמט ברויזיק,
א ביסל כּיין, א ביסל כּויזעק,
אמאָל א קרעכין, אמאָל א לאַך,
א פֿלי, א פֿאל, א טאנץ, א דרעמל,
אמאָל א ביסל רום צום רעמל,
באליידיקונגען ניט קיין סאך...

אמאָל א ביסל מער ווי ס'דארף זיין,
נאָר כּ'בעט מיין הארץ ניט אזוי שארף זיין
און אַלץ באנעמען מיט פארשטאנד,
צו גרויס זינגען באם מענטש די אויגן,
און אויב מ'האָט עפעס ניט דערווייגן
און ס'בלייבט א ליידיקע די האנט.

דער שטערן קנייטשט זיך אומצופרידן,
דאָס בלוט הייבט אָן באַליידיקט זיך —
דאן זאָג איך גאַכאַמאַץ צו זיך:
דער מענטש איז וויכטיק, ניט דאָס קנעפּל,
פאַרטרייב פון זיך דעם כניפע־נעפּל
און רוק זיך קאַרגער צו דער קיך!

און טאַמער טרעפט, ווי ס'טרעפט מיסטאַמע,
דיין נאַמען קלינגט ניט אף קיין ליאַמע,
מ'האַט דיר קיין האנט ניט אויסגעשטרעקט,
און אויב ס'קומט אויס צו שטיין אַ ביסל,
אַ ביסל ווייטער פון דער שיסל,
ס'האַט דיר קיין בענקל ניט געקלעקט.

שטיי אָן פאַרדראָס! דו ביסט אַ דיכטער.
געדענק: ס'איז בלויז דאָס פאַלק דיין ריכטער,
זיין מישפעט איז אַי נאַנט, אַי ווייט.
דאָס, וואָס איז ביליק, וואַרף אין פייער
און נעם נאָר דאָס, וואָס קאַסט דיך טייער,
וואָס ערדעך איז ווי אונדזער צייט!

אפסניי

עס רוען די שווערדן, עס רוישט ניט דאָס בלנז,
און ס'זעצט פון די פעלדער די בליונג אפסניי.

ס'איז לויטער און טרויעריק־רויק די הויך,
און ס'גייט פון די קוימענס א רויקער רויך...

אין יארן נאָך לייגן די שפורן פון קריג —
א ראָד פון אן אוטאָ, א ליידיקע וויג.

אן איינזאמער שטיוול, א בלאט פון א בוך,
בוריאן אף קורגאנעס, און ביינער, און פון...

עס טראָגן נאָך ווינטן ארום א געוויין,
נאָר ס'ווייט שוין די פאָן פון ניצאָכן באם ריין.

און ווער ס'האַט א סעדל געהאט אין וואָלין,
האַט ווידער דאָס סעדל, ס'איז נאָכאמאָל גריין.

און ווער ס'האַט אין האַמעל א כאטע געהאט,
לעבט ווידער אין האַמעל לעהאכעס דעם קאט.

און ווער ס'האַט אין אומאן געהאט נאָר פיר ווענט,
האַט גלייך נאָך בערלין זיך אהינצו געווענדט...

און ווער ס'האָט אין קאָזנע א ווינקל פארלאָזט,
האָט גלייך נאָכן זיג זיך אהינצו געלאָזט...

און ס'בענקען די פעלדער נאָך זאנגען אפסניי,
און ס'בענקען די שטעט נאָך געזאנגען אפסניי.

און ס'בענקען די טייכן נאָך בריקן אפסניי,
און ס'ווייט זיך די הערצער דערקוויקן אפסניי

מיט פרייעכע קינדער, וואָס לאַכן אפסניי
און שטיפן אפ זוניקע שליאכן אפסניי...

עס לויכט שוין א שמייכל, און ס'קלינגט שוין א שפאס,
און ס'שפילט שוין א פידל אף פערעצעס גאס...

נאָר ס'טאָר ניט פארשווינדן די געכטיקע פיין
אין ביליקע טייכלעך פון ווערטלעך און וויין...

אין קלייניטשקע ווונטשן פון לעבן מיט טאָרק,
א מענטש איז א מענטש, און א פאָרק איז א פאָרק!

איז לאַמיר א וועק טאָן די קרעפטן אפסניי,
די אַטקייט מיט יוגקייט באהעפטן אפסניי,

פון כורוועס א הייב טאָן געבייען אפסניי,
די כאַרעווע וועגן באנייען אפסניי,

אין נאכעס, וואָס קומט אונדז אנטקעגן אפסניי,
אין פריינטשאפט, וואָס ווארט אף די וועגן אפסניי,

און הוידען די קינדער אין וויגן אפסניי,
און לעבן, און קעמפן, און זיגן אפסניי.

איך בין געקומען אף דער ערד

די ערד האָט מיר געזאָגט: מעגסט מיך ניט אירצן,
זאָסט זײַן מיט מיר אף דו, און נאָר אף דו.
און ס'האָבן אַזע אירע הויטן, גראָזן און געווירצן
באַטעמט מיך מיט זייער שמעקנדיקער רו...

מיט יענער ברייַשעסדיקער רו, וואָס רוט ניט,
וואָס בענטשט דאָס בלוט מיט יוירנדיקן ברויז,
און כ'האָב גערעדט מיט אונדזער ערד מיט גוטן,
זיך אויסגעבויט פון האַרץ אירן א הויז.

וואָס האָט, ווי איך, זיך צו דער הייך געטויעט
און דורך די פענצטער איינגעזאפט, ווי איך,
די שווערע בליצנדיקע לופט פון יודי
און די סענטיאבער-נעכט, וואָס קוטען זיך אין זיך.

כ'האָב אף מײַן הויז אוועקגעשטעלט א קוימען,
ער האָט אין זומער-נעכט, אין ווינטער-נעכט געהערט,
ווי ווינטן הייבן אוף דעם קאַלטן רויך אין רוימען,
ער זאָל ניט פאַלן אף דער זויער-ריינער ערד...

איך האָב געלעבט מיט אונדזער ערד, ווי שכינים,
וואָס זאָג איך, שכינים? געענטער א סאך,
מיר פלעגן פרייען זיך און טרויערן אינינעם
און ביידע דרייען זיך אונטערן הימל־דאך...

איך האָב פון גרונט דעם לעבן־זאפט געזויגן,
און איבער אָפגרונטן געבויט פאר זיך א בריק,
און זי, זי האָט געקוקט מיר אין די אויגן,
צי בין איך גרייט זיך אומקערן צוריק...

איך בין ניט גרייט נאָך, כ'האָב נאָך ניט באנומען
דעם טאם פון אייביקער, ניט לעבעדיקער רו;
און אויב איך בין אף אַט דער ערד געקומען,
קעדיי צו זיין מיט אַט דער ערד אף דו,

איז ניט, ווייַל כ'האָב געוואָלט אין איר אנטרינען,
ווי א פארקאָלעמט רעגנד־ אין איר אנטרינט,
איך בין געקומען אף דער ערד געפינען
אן ערד אזא, וואָס נאָר א גליקלעכער געפינט.

איך האָב געפונען זי אין א בערעזע־רעמל,
זי האָט זיך אויסגעטאָן פון גליווערדיקן שניי,
און כ'האָב דערזען אף איר די טורעמס פונעם קרעמל,
איך האָב דערפילט דעם אַטעם פון ראסיי...

מע זאגט...

מע זאגט: איך בין געוואָרן הארטער
און עטוואָס טריקענער, ווי פריער,
מיין גיכער גאנג, דער יינגלש-צארטער
האַט זיך שוין אָפגעטיילט פון מיר.

מע זאגט, אז גוטע פריינט געדענקען
מיין אָפנהערציקייט, מיין ברען,
מע זאגט, אז ארט-באקאנטע בענקען
נאָך דעם, וואָס כ'בין אמאָל געווען.

איך הער דעם אורטייל אויס געדולדיק:
צי זאגט מען עמעס, צי מע לייגט,
איך פאטש זיך אויס, ווען איך בין שולדיק,
איך מוסער אויס מיין הארץ, ווען ס'שווייגט.

איך טרייב פון זיך אָט יענעם, יענעם,
וואָס יאָגט א וואַקן אף מיין שיין,
און בא די שווארצע לייכט פון גענעם
ער קאפעט סאם צו מיר אין וויין...

לעבן מינס

לעבן מינס, מיין יאמטעוודיקס,
לאמיר מער ניט טרויערן,
לויטער זינען וועגן שוין,
דורכזיכטיק — די טויערן...

מעג דער וויי זיך איינקארבן,
יענער וויי, דער נעכטיקער,
זאל ער אבער דינען אונדז,
ווי א שטויס א מעכטיקער...

זאל דער וויי דער נעכטיקער
קליינגען היינט קלייזיענדיק,
לאמיר גוט געדענקען אים,
אף יאמטויווים זייענדיק.

לאמיר שפאנען פייערלעך,
מוטיק און ניצאכנדיק,
די יאמטויווים וועבנדיק
פון די גרויע וואכנטעג...

דאָמיר אונדזער וויי און מוט
קיינמאָל גיט צעפאטערן,
זעט, ווי פריי און ראַוועסדיק
מאַסקווער שטערן פלאטערן!

1946

מיין ליבער

כ'האָב דיר אויסגענייט א האנטעך
מיט א רויטן זוים,
האַט א רוף געטאָן דאָס לאַנד דײַך,
ביסט אוועק, מיין טרוים.

שטיי אײך, קוק אײך אױף די שלאַכן,
צײ מיין ליבער גײט,
נאָר די גרײנע בײמער לאַכן,
לאַכן שטילערהײט.

כ'האָב דיר אויסגענייט א טיכל
מיט א רויטן האָן,
זאָגן אלע, אז אינגליכן
קומט מיין ליבער אָן.

שטיי אײך, קוק אײך אױף די וועגן,
צײ מיין ליבער רײט,
טלאַען רוישן, ווי א רעגן,
נאָר ס'איז זײער ווייט.

כ'האָב א זעקל אופגענייט דיר,
ווארט עס אויך אף דיר,
און א צימער צוגעגרייט דיר,
ווענטלעך איז שפאליר.

אלץ איז גרייט פונדיינעטוועגן,
קום זשע, קום געשווינד!
שטיי איד, ווארט איד בא די ברעגן,
צי מיין ליבער שווימט.

כ'האָב דעם הויף מיט זאמד באשאַטן
און דעם שטויב פארקערט,
זע איד, ס'פאלט פון הויך א שאַטן
אף מיין גרינער ערד.

פאלט א שאַטן — גרויער גארעס
שפרייט זיך אפן צוויט,
קוקן אלע אף די כמארעס,
ווי מיין ליבער פלייט?

צו א שוואנגערער פרוי

ניין, שעם זיך ניט, דו פרוי, מיין רעטערן,
דו מיינסט, אז דו ביסט איצט ניט שייך,
דו טראַגסט אין זיך דעם דאָר דעם שפעטערן,
דעם דאָר, דעם דאָרשט צו ווייטער גיין.

דו טראַגסט אין זיך מיין טרוים מיין זיכערן
צו שמידן אונדזער גרויסע קייט,
און וויפל ס'זאָל דער טהאָם ניט וויכערן,
וועט ער ניט אָפּמקן די פרייד.

זיי שטאַלץ, וואָס דו ביסט ניט קיין שייגהייט היינט,
וואָס ס'בייט זיך עטוואָס דיין קאַליר,
ווייל איך, יא, איך... איך ווייס אליין ניט היינט,
וואָס קאָן זיין שענער נאָך פון דיר:

דו ביסט דער בוים, וואָס שענקט פארמעגן אונדז
און האָט אונדז שיינע פרוכט געבראכט,
דו ביסט דער רעגן, וואָס באַרעגנט אונדז,
ווען ס'דארט דער שטאם און ס'דראַט די נאכט.

דו ביסט דער אָנהייב פון די אָנהייבן,
דער ערשטער עפן פון דער טיר,
און אויב ס'מעג עמעצער די פאָן הייבן,
געהער דער ערשטער קאָוועד דיר —

די פאָן פון פרוכפערן און מערן זיך,
די פאָן פון לעבן און פון זיין,
איך דיינע אויגן שפיגלען שטערן זיך
און פולער ווערט די שטערן־שיין.

פון דיינע מאטערנישן ציט דער פאָדעם זיך,
און נאָך דיין וויי־געבורט די מענטשהייט בענקט,
אומזיסט האָט אונדזער אַלטער אַדאָם דיר
איין שטיקל ריפ אוועקגעשענקט...

ער האָט באמערקט דיך דעמלט א געפאלענע?
אן אָפגענארטע פון א שלאנג?
דו ביסט די מאמע דאָך פון אַיך און אלעמען,
דו מוטער־בראָכע אינעם גאנג.

עס ווארט מיין פאָלק אף דיין גערעטעניש,
דו טראָגסט זיין מוט אין דיין געביין,
איזו שעם זיך ניט פאר מיר, מיין רעטערן,
ווי קיינמאָל ביסטו מאַלע־כייין.

א צוויילינג

איר פרעגט מיך, וואָס איך פריי זיך,
איר שטעלט זיך גאָר ניט פאַר,
די שכינע מינע, רייזע,
געבוירן האָט א פאַר.

צוויי כּיעסדיקע באַנים,
גיבוירים יונגעצייט,
צוויי פענעמדעך — פּעוואַנעס,
זיי פּויכטן פון דער ווייט.

מע דריגעט מיט די פּיסלעך,
מע סמאָטשקעט מאַלע-כּיין,
צוויי נעזלעך ווי די ניסלעך,
צוויי מיַלדעכלעך אָן ציין...

עס גלעט זער ווינט פון פּריילינג
די אינדועלעך פון האַר,
זיי זיגן ווי א צוויילינג,
נאָר איינער איז א בכאַר.

ער איז פון ברודער עלטער
מיט גאנצע צוויי מינוט,
ער איז טאקע געשטעלטער
און וויסט שוין, וואָס ער טוט,

און קוקט ער אף דער מאמע,
פארשטייט זי, וואָס ער וויל,
א קאַל האָט ער אזא מין —
ס'איז גוט, ווען ער איז שטייל...

איר פרעגט מין, וואָס איך פריי זיך,
איר שטעלט זיך גאָר ניט פאַר,
די שכינע מיינע, רייזע,
געבוירן האָט א פאַר...

צוויי כיעסדיקע באַנים,
גיבורים יונגעלייט!
און ס'שפאנען מעכטאָנים
פון גאַענט און פון ווייט.

עס הוידעט זיך דער גאנעק
און ס'טרייסט זיך דער דאך
פון גוטע ווינטשעוואניעס,
פון מאזלטאָוס א סאך.

ס'קומט איינע מיט אן אייצע,
די צווייטע — מיט א שטאָך.
צוויי קינדערעך? פארשטייט זיך...
ס'איז נאָך א קנאפער יאָך.

די דריטע מיט א ניגן
צום וויגל זיך פארנויגט,

און איינע שטייט באם וויגל
און שפרעכט שוין א „גוט-אויג“...

און העכער שרייט א שכינע,
א דינע, ווי א שטרוי:
— מע באַדט אזוי ניט קיינעם!
מע וויקלט ניט אזוי!

די מאמע וואַרקעט פריידעך,
דער טאטע וויגט די וויג
און שמייכלט ווי א מיידעך,
א מיידעך נאָך א זיג.

די מיידעך ברענגען בלומען,
ס'איז אפן הארצן גוט:
ס'איז עפעס צוגעקומען
אויך מיר אין דער מינוט!

איר פרעגט מיך, וואָס איך פריי זיך,
איר שטעלט זיך גאָר ניט פאַר,
די שכינע מינע, רייזע,
האַט אונדז געשענקט א פאַר!

ס'קאסט מיך טייער

ניין, דו האָסט מיך ניט פארשטאנען,
האָסט דאָס וויכטיקסטע פארווישט,
מיינע ווערטער־קאראוואנען
האָבן פאַשעט דיך צעמישט.

ניין, דו האָסט מיך ניט באנומען,
צי דו האָסט מיך שדעכט געלייענט,
ס'איז צו דיר ניט אָנגעקומען,
ניט אזוי האָב איך געמיינט!

עפעס דאכט זיך דיר אוואדע,
זיידער וועגט מען אפן פוד,
כ'בין זיך מוידע־אומיסוואדע,
אז עס קומט מיר אָן מיט בלוט...

א, מייַן ברודער! ס'קאסט מיך טייער,
וויפל ס'קאסט מיך — האָט די ווערט,
זיין פארשטענדלעך, ווי דאָס פייער,
רייך, אומענדלעך, ווי די ערד!

א טאָג

אַ, ניין! דער טאָג איז ניט פארגאנגען,
דאָס האָט זיך בלויז דיר אויסגעדאכט,
ס'האָט עפּשוער אים א שטויב פארהאנגען,
ווער האָט געזאָגט, אז ס'איז שוין נאכט?

איך פיל זיין שיין אין מייןע אויגן,
איך פיל זיין לויטערקייט אין זיך,
די זונען־פלעקן — מידע פויגלען —
צעפליען זיך ניט אזוי גיך...

דער בלויער אַטעם פון די ווייטן
פירט אָן די לונגען פון מיין זיין,
איך טרינק זיין אומרו דעם באַנניטן
ווי גוטן, אַלטן, רויטן וויין.

אַ, ניין! דער טאָג איז ניט פארגאנגען,
איך ווייס: פארשווינדן קאָן ער ניט,
ער לעבט אין טיפּעניש פון קלאנגען,
ער לעבט אָף באַרג פון אונדזער ליד.

און אויב אין הימל פינקלען פערל —
דאָס זײַנען שטיקלעך פונעם טאָג,
און אויב עס וויגן זיך די שטערן,
איז דאָס מיין מאזל אף דער וואָג...

גליק

איינער זאָגט, אז גליק איז גאַרניט,
און דער צווייטער, אז ס'איז אַרץ,
זאָגט דער דריטער: גליק איז ליבע,
און דער פערטער — ברויט מיט זאַלץ...

זאָגט די נאכט, אז גליק איז כוּישעך,
זאָגט די זון, אז גליק איז שיין,
איינער זוכט דאָס גליק אין פּריינטשאפט,
און א צווייטער זוכט אין וויין.

זוכט דער בוים זיין גליק אין רוימען,
און אין שטיִלעך נעסט — די טויב,
און א שוואַם געפינט אין רעגן,
וואָס א מורעשקע — אין שטויב.

וואָס דער שפּין געפינט אין שפינוועבס,
זוכט די בייך אין בלומען אויס,
איינער זוכט זיין גליק אין דערנער,
און א צווייטער — אין א רויז...

זעט דער כאַכעם גליק אין כאַכמע,
און אין נאַרישקייט — דער נאַר.
ס'זוכט דער פאכדן אפן בוידעם,
און דער העליד אין דער געפאר.

און דער אווטאָר פון די שורעס,
זייענדיק א פראַסטער ייד,
זוכט דאָס גליק אף גינען־וועגן
און בעסויכעם אין דער ליד...

בא א פארטרעט

איר קענט דאס מיידל? איר געדענקט
די שטענדיק שפילעוודיקע פעקלעך,
די שטענדיק שמייכלענדיקע פעקלעך
מיט זומער־שפרענקעלעך באשפרענקט?

געוויס האָט איר אמאָל געהערט
דאָס עטוואָס הייזעריקע קעלכר,
וואָס וואָרטשעט, ווי אַ לויטער קוועלכר,
ווען ס'פּיילט אַ וועג זיך דורך דער ערד...

איר האָט זי גלייך מיסטאם דערקענט?
זי איז גאָר עלטער ניט געוואָרן,
כאָטש ס'האָט איר יוגנט אָפּגעברענט
אין ווירבליקן פלאַם פון יאָרן!

און זעלטן ווען זי איז געגאָן,
זי איז איר לעבן דורכגעפלוּיגן,
און ניט די הויכקייט פון מאָנבלאָן
האָט זי געקישעפט און געצויגן...

די הויכקייט פון דעם שענסטן דאָר
האַט זי פארשעפט פון סאמע וויגל,
זי איז באגליקט מיט יונגע יאָר,
מיט לאסט פון ערד און שטארקע פליגל!

1947

שפראכן

דער טונגוס האָט לײַב טונגוסיש,
און קאזאכיש — דער קאזאך,
מער פון אלץ איז לײַב אונדז רוסיש,
ווייל ס'איז מערער פון א שפראך.

כײַן מיט ייִדיש דורכגעפֿאַרן,
ווי א לאנד און ווי א קאנט,
כײַן שוין אלט א שאַק מיט יאַרן,
ייִדיש איז מיין רעכטע האנט.

כײַב די שפראך אריינגעזויגן
אין מיין בלוט נאָך קליינערהייט,
זעען אויס הינט מײַנע אויגן,
ווי צוויי סאַמעכס אין דער ברייט...

איך אליין בין ווי א זײַען
אף א בייגעזע פאפיר,
נאָר ווען ס'פעלט מיר אויס קלייזײַען,
קום איך נאָכאַמאָל צו איר.

צו דער שפראך פון פושקינס לידער,
צו דער שפראך פון לענינס רוף,
זי דערנענטערט, זי פארברידערט
אלע פעלקער און הייבט און.

ניט קיין אטן באוולטורעם,
וואָס פארפרעמדט און וואָס צעשיידט,
ס'איז די שפראך פון רוסלאַנדס שטורעמס,
רוסלאַנדס צאָרן, רוסלאַנדס פרייד.

כ'האָב געהערט אין ענגלאַנד ענגליש,
כ'האָב אין אפריקע געהערט,
ווי פארשיידן ס'קלינגט דאָס ענגליש
אף דער ענגלישדיקער ערד.

כ'האָב דעם ווייטעק בא א שווארצן
מיט דער „פאלישקע“ געהיילט,
ס'איז אים שטארק געווען צום הארצן
אַט די ליד. זי האָט דערציילט

מיט ברייטפעלדערדיקע קלאנגען,
וואָס דערלאנגען ביון ביין,
ווי דער רוס איז שוין געגאנגען,
ווי דער נעגער דארף נאָך גיין...

זאָל זיך פעסטען, זאָל זיך כוואליען,
זאָל אונדז קלינגען יונג און פריש
איטאליעניש אין איטאליע
און פראנצויזיש אין פאריזש.

קריוויזש קײַנגט פאר מיר טונגוסיש —
בריישיסדיק איז דאָס געזאנג,
מער פון ארץ איז לײַב אונדז רוסיש,
לײַב און טײַער שוין פון לאנג.

פון אמאָל נאָך, פון אמאָל נאָך,
נאָר באזונדערס הער איך קלאָר,
ווי ס'קײַנגט רוסיש בא דעם סמאָלני
אינעם זיבעצעטן יאָר...

די אלטע טיינע

ווען זאָסט צונויפנעמען די נארישקייטן דינע,
וואָס ביסט באגאנגען,
וואָסטו געווען מיט זיי באהאנגען.
זיי וואָסטן דיר געקלעקט
אף דריי מאָל מער, ווי דו האָסט אָפגעלעבט.

פונוואנען האָבן זיי זיך נאָר גענומען?
פון וועלכע נעסטן זיינען זיי געקומען?
פון וועלכע קוואַלן האָסטו זיי געשעפט?

אן אַלץ, וואָס רינגלט דיר ארום, איז איבערקלוג
און פול מיט כאַכמע, ווי א קרוג,
און דער פארשטאנד
געפינט זיך ניט אף אויבערשטאַקן בלוז, —
אין טיפן קעלער פון א הויז
ער יירט מיט שפילנדיקן וויין באגאנד,
געזונט זאָל ער אונדז זיין, דער ניקטערער פארשטאנד.

דו זע, ווי קלוג די בינען ציען זיך צו רויטן,
זיי צייט ניט דער בוריאן, וואָס וואקסט אף יעדן שריאך...
ווי קלוג דער שפין וועבט זיינע דופטיקע געוועבן,
ווי קלוג די מילכן לעבן!

די קאץ אפילע ווייזט אזויפיל קלוגן כוין ארויס
 אין פלינקן יאָגן נאָך דער מויו,
 די מויו אפילע, ווען זי לויפט פון איר אוועק,
 אנטפלעקט אזויפיל כאַכמע אין איר שרעק...
 שוין אָפגערעדט פון מינע קלוימערשטיקע פריינט,
 וואָס דארפן זי בא קיינעם גאַר ניט באַרגן,
 אין יעדער קניטשעלע די ״כאַכמע״ שיינט,
 פאר יעדן האַבן זיי אן אנדער מין גוטמאַרגן
 און א גוט־יאָר,
 זיי ווייסן גוט שוין, וואָס מע ״טאַר ביט״, וואָס מע ״טאַר״,
 פאר יעדן האַבן זיי אן אנדער פאַר אַויגן,
 זיי טוען זיך פאר העכערע פארנויגן,
 פאר קלענערע פון זיי זיי קאַנען ווערן הויך,
 זיי ווייסן, וועמען ס'קומט דאָס פייער, וועמען ס'קומט
 דער רויך,
 אין יעדערן פון זיי די וואַכעדיקע קלוגשאפט לעבט,
 האַסטו בא זיי דיין נארישקייט געשעפט?
 און ווידער בלייבט די אלטע טיינע:
 פונדאנען נעמען זיך די נארישקייטן דינע?

1947

דער גלעזער

די סאָסנאווע וועלדער
וויילן וואקסן העכער,
און די קראנקע הייזער
וויילן האָבן דעכער.

און די פוסטע נעסטן
בענקען נאָך די טויבן,
און די פוסטע ראמען
וויילן האָבן שוויבן.

גייט ארויס דער גלעזער —
ס'ווארטן לאנג שוין הייזער.
ווי בא דער אקאציע
איז זיין קאפ א גרייזער...

גייט ארום דער גלעזער
מיט זיין גלאז דעם ריינעם,
רופן אים די קינדער,
רופן אים די זקיינים.

— קומט אריין, רעב לייזער!
— איך וועל שפעטער קומען!
— קומט צו אונדו, רעב לייזער!
— איך בין שטארק פארנומען!

אן ער דארף אזוי פיל
הייזער נאך פארגלאזן,
היימישער זאץ ווערן,
ס'זאל דער ווינט גיט בלאזן.

אז דער ליבער רעגן
בלויבן זאל אין דרויסן,
וויפל גוטע זאכן
איז דער גלעזער אויסן?

האָט א שטאַט א פאַנעם
מיט צעזעצטע פענצטער?
איז רעב לייזער טאקע
דאָ דער גאסט דער שענסטער.

מיטן בעסטן דימענט
שניידט ער גלאז אף שטיקער,
און דער דימענט, זאָגט מען,
איז בא אים דער איקער.

ווערט א ראם א פוסטע
מיט א גלאז פארצויגן,
ווערט בא טאטע-מאמע
ליכטיק אין די אויגן.

שטייען קינדער רויק,
שטייען בא די שויבן,
זעען, ווי אין נעסטן
קערן זיך די טויבן.

זעען, ווי די הייזער
טוען אן זיך דעכער,
ווי סאָנאווע וועלדער
וואקסן העכער, העכער!

אף דוירעס א דענקמאָל

וואו זײַט איר איצט, יינגלעך פארשייטע,
די זיך פון די נאָענטסטע פריינט?
איך זע אײַך בא פלאמען פון שײטערס
מיט קינדערשן אומרו באשײנט.

ווען ס׳האַבן אײַך מאמעס געבוירן,
בין איך בא דעם יאַמטעוו געווען,
ווען ס׳האַבן אײַך מאמעס פארלוירן,
האַב איך זייער אומגליק געזען...

איך האָב פאר אײַך נעמען געקליבן,
איך האָב אײַך אין וויגל געוויגט,
איך האָב מיט אײַך שפאסן געטריבן,
געשפילט זיך מיט אײַך און געקליגט.

די רעגעס פון אײער געבוירן
כ׳געדענק, אײער קינדישן ברען,
כ׳געדענק, אז קיין גרויסע גיבורים
זײַט איר פון געבורט ניט געווען.

דער שוואכניקער הערש'ש שאפיראָ
מיט קליינענדלעך אפן געזיכט,
מיט אויגן, ווי הימלען סיביריער,
יאָגט דורך אַף אַ פּערד אומגעריכט.

און טאַבע וועוויורקע דער שטיפער,
דער שלאנקער, דער פריילעכער יונג
מיט אויגן, פון קרענעצעס טיפער, —
כ'געדענק נאָך זיין גאנג מיט אַ שפרונג.

אין הויפן מיט ישטאַטישע פּלויטן
זיי האָבן אין זאמד זיך געשפּילט,
די זון האָט די קינדערשע הויטן
מיט טויזנטער כיינען באגלידט.

און מאַרק כאשטשעוואצקי — איך קאָן אים,
דאָס קינד פון מיין ערלעכסטן פּריינט,
איך זע נאָך אצינדער זיין פאַנעם,
מיט קינדערשע זאָרגן באשיינט...

עס ווארטן נאָך היימישע טירן,
עס פלאטערן מאמישע הענט...
דאָס היימלאנד מיט איך וועט שטאַצירן,
די טאטעס האָט איר ניט פארשעמט...

איר שטייט מיר ביז היינט פאר די אויגן,
און כ'זע, זיי געשיקט און געשווינד
איז מיטע פארביי דורכגעפלוין,
אוראַם וועלעדניצקיס א קינד.

און אָט זע איך לייבערען שוועבן,
א. קאהאנס געראַטענעם זוך,
דער פּיינט האָט פּאַרשניטן זיין לעבן,
זיין פּריינט האָט געמאַלדן דערפּון...

אף פעלדער, אף זאַמדיקע וועגן
איר רוט שוין — ווי שרעקלעך — איר רוט! —
דער זאַמד איז צענעצט פּונעם רעגן,
און רויט איז דער רעגן פּון בלוט.

איך זע אים, דעם שלאַנקן און ברוינעם,
דעם בכאָר פּון פּאַעט קושניראָוו —
דער יונג איז אוועק קעגן סויבע!..
ער שלאַפט מיט אַן אייביקן שלאַף.

איך ווייטעק מיט טאַטעס צוזאַמען,
דעם גרויזאַמען כעזשבן איך פיר.
די טרערן פּון אייערע מאַמעס —
זיי פּינקלען אין אויגן באַ מיר...

איך שטיי אף דער ערד אַ פאַרשעמטער —
כ'בין עפּשער אייך שולדיק? ווער ווייסט?
איך זוך, ווי אַ טאַטע, אַן ענטפּער
און זוך, ווי די מאַמעס, אַ טרייסט.

און איר האָט דעם ענטפּער געגעבן,
אַ דענקמאַל אף דוירעס געבויט —
מיט אייער באַפּליגלטן לעבן,
מיט אייער פּריציטיקן טויט...

ס'איז גוט צו לעבן אף דער וועלט

איך זאג עס נאכאמאל און ווידער:
ס'איז גוט צו לעבן אף דער וועלט!
עס ווערט אונדז קיינמאל נישט דערווייטער
דאס שורשענדיקע גראז אין פעלד,
דער ריפער עפל אף די צווייגן,
וואס בענקט שוין נאכן מיידלס קויש,
פון ברעגן אוראלטע דאס שווינגן,
פון כוואליעס אוראלטע דער רויש...

איך זאג עס נאכאמאל און ווידער:
ס'איז גוט צו לעבן אף דער וועלט!
איך הער, ווי בינען זינגען לידער,
און אט דאס זינגען מיר געפעלט...
נאר ס'טרעפט, איך זע און קאן נישט גלויבן,
וואס קומט דא פאר, פארשטיי איך נישט:
א ריז א בופלאקס ליגט אין שטויבן,
א גאלדן באבעלע — און פליט!

כ'האב ליב דעם בלייך, כ'האב ליב דעם דונער,
כ'האב ליב דעם רעגנדיקן גוס.

ווען טיף אין הארצן שיינט די זון נאָר
און ס'איז די ערד אין דיין רעשוס.
איך זאָג עס נאָכאמאָל און ווידער:
ס'איז גוט צו לעבן אף דער וועלט!
ווען פון דער הייך און ביז דער בידער
איז אדץ אין קאָן אריין געשטעלט.

1948

אונטער א רעגן

זאָ דער רעגן גיסן, גיסן,
כ'זויף אצינדער גאַרביט וויסן,
גאַרביט הערן, נאָר זיין קאַל,
נאָר דעם מורמל פון די טראַפנס
בא דעם וואלדיקן צוקאַפנס
פון דעם פאלנדיקן טאָל.

כ'בין אצינדער אונטערוועגנס,
כ'בין דעם וואלדס און כ'בין דעם רעגנס,
נאָר ביט איינזאם בין איך איצט.
וואָס זשע שרעקן זיך די ביימדעך?
ווען עס דונערט, ווערט מיר היימדעך,
ס'ווערט מיר דיכטיק, ווען עס בליצט.

זאָ דער רעגן פאלן, פאלן,
פון די טראַפנס ווערן קוואלן,
און די קוואלן רעדן אויך.
טראַפנס שפילן ווי אף פלייטן,
קוואלן קומען אפן גרייטן,
און זיי שרייען זייער הויך...

איינער האלט פון טראַפנס שטיצע,
שטיצע, ווי אן ארטע טפילע,
שטיצער פון דער רו אליין;
און א צווייטער האט ליב קוואלן,
ווען זיי רוישן, ווען זיי שאקן,
זאָל דער רעגן גיין און גיין!

ס'ווערט דער טראַפן ניט פארלוירן,
ווען עס ווערט א קוואל געבוירן
און ער ווייסט אליין מיסטאם,
אז זיין ענדע, אז זיין פאלן
אין די וויחבלדיקע קוואלן
איז דער אָנהייב פון א יאם...

טיפער פונעם יאם

כ'האָב ליב דעם יאם דעם גרויסן,
וואָס שלאָפט, ווי איד, אין דרויסן,
א יאם אין דאָך א יאם,
זיין רוישן און זיין שווינגן,
זיין פאלן און זיין שטינגן,
האָט א באזונדער טאם,
כ'האָב זייער ליב דעם יאם.
דער יאם איז ווי א שפיגל,
דער ברעג איז ווי א ראם,
די כוואליעס האָבן פליגל
און טראָגן זיך ניט סטאם...
א יאם אין דאָך א יאם!
ער שפילט דען אף א פידל?
א שפיל איז אים די טיף,
זיין ליד איז ניט קיין לידל,
זיין ליד איז זייער טיף,
און טיפער נאָך מיסטאם
אפירע פונעם יאם.

1948

פון סעדער סוכומער

א גרוס אינד פון סעדער סוכומער,
דארט שמעקן באך ביימער מיט זומער,
און ס'רופן די סטעזשקעלעך ברייטע
מיט באַרוועסע צייכנס צעזייטע.

און ס'כיינדלעך זיך מאַלפעס אין שטייגן,
זיך וויגן מיט זון אף די צווייגן,
איך האָב אים געלאָזן, דעם זומער,
אין האַרבסטיקע סעדער סוכומער.

די בערג די קאווקאזער — אהינטער,
בא מיר אין דער היים איז שוין ווינטער.
און ס'וויילט זיך מיר ברענגען כאַטש עפעס
אהין, אין די שנייקע סטעפעס.

כאַטש ברענגען א פיצעלע זומער,
א ביסעלע זון־שיין סוכומער.

די זון־שיין איז, פיידער, געבליבן
באם יאם, אינעם בארגיקן שטיבל.

געבראכט כ'האָב אין ווינטער־מעדיגע
מאראנצן מיט בעטעסעך גרינע.
און ווען איד פארגעס זיך אינגאנצן,
ווערט זומער פון מיניגע מאראנצן.

1948

א שרעקלעך וואָרט

דו האָסט געזאָגט א שרעקלעך וואָרט,
אז איך בין אלט,
ווי האָסטו עס צונויפגעפאָרט
מיט מיין געשטאלט?
און אויב אפילע מיניע האָר —
זיי זיינען גרוי,
איז דאָס דער שניי פון לעצטן יאָר,
דאָס איז אזוי...
און אויב מיין גאנג, מיין יונגער גאנג,
איז עטוואָס שווער,
און אויב מיין יינגלשדיק געזאנג
איז שוין ביט דער,
איז דאָס פון צאָרעס, וואָס איך האָב
די צייט געהאט,
זיי האָבן מיר געמאכט מיין קאָפּ
אי שווער, אי מאַט.

ווי האָסטו זאָגן גאָר געקענט
אזא מין זאך,
צו איז די קראַפט אין מיניע הענט
געוואָרן שוואַך?

צי איז ניט שפיזדיק און ריין
מיין יונגער בליק?
צי ציט מיך עפשער, איך זאָל גיין
שוין אף צוריק?

דו האָסט געזאָגט א שרעקלעך וואָרט,
איך ענטפער: ניין!
פונדעסטוועגן איך בעט דיך פאַרט,
דו זאָג אליין.

די יוגנט מעסט מען לויטן מוט,
וואָס וועקט און רופט,
די עלטער קאָן נאָר לויטן בלוט
זיין אויסגעפרוּווט.

און אויב ס'וועט זיין, מיין ליבסטע, הער,
מיין בלוט שוין קאלט,
און אויב אפילע... זאָג ניט מער,
אז איך בין אלט...

פרעג, מיין לעבן

וויססט מיד פרעגן, פרעג, מיין לעבן,
קאָנסט מיד פאָלגן אָדער ניט,
נאָר אן אייזע קאָן איד געבן,
ווי א גוט געניטער ייד.

קאָנסט פאר אלעמען מיד פרעגן,
קאָנסט מיד פרעגן שטייערהייט,
ביסט נאָך יונג, און אלע וועגן
ליגן איצט פאר דיר צעשפרייט.

יא, ס'צעלויפן זיך די אויגן,
א, דער איינען איז ניט גרינג;
איינער צייט זיך, ווי א בויגן,
איינער קרייזט זיך, ווי א רינג.

אלע וועגן האָבן טירן,
און א קינד אפילע ווייסט;
אויב דו וויססט זיך ניט פארלירן,
מוסטו וויסן ווו דו גייסט...

1948

דאַרשט

ווי נאַר אין אַוונטיקן אומעט
די זון באהאלט
איר לעצטן פונק,
די העלדזלעך זייערע זיי ציען אויס
צו מיר,
די בלומען,
נאָך א טרונק...
דער דאַרשט — ער רייכערט זיך אין סאמעט
פון דער רוין,
און ווי א שטויבעלע ער שפרייט זיך אויס
אף יעדעס בלעטל פון לעווקוי,
וואָס לעכצט אזוי
נאָך יענעם ביסל וואסער,
וואָס ווערט דורך מיר געבראכט
פארנאכט
דעם דאַרשט צו לעשן פון די בלומען...
מיר דוכט, זיי קענען מיר,
מיין קאַל, מיין גרינגע האנט, דעם שאַרף פון מינע שיד,
און זיי דערפרייען זיך:
ער איז געקומען!

1948

ביסט שוין גרוי

זע נאָר, בענטשיק, ביסט שוין גרוי,
כ'האַב דאָך ערשט געזען דײַך לױפֿן
איבער שטעטלדיקע הויפּן —
יאָרן פֿלײען, אַט אזוי,
בענטשיק, בענטשיק, ביסט שוין גרוי...

כ'האַב דאָך אַקאַרשט דײַך באַמערקט
לאָזן ראַציעס, קײַקלען רײפֿן,
טראָגן זײַך איבער די מערק,
שוואַרצע קרויזן אָף די שלײפֿן,
אָף די לײפֿן יונגער טוי,
זע נאָר, בענטשיק, ביסט שוין גרוי...

כ'האַב דאָך אַקאַרשט דײַך געטראָפֿן
קריכן אָף אַן עפֿלבוים,
ווי די צײַט איז דורכגעלאָפֿן,
עפֿל פֿאלן פֿונעם רוים,
ניט קײַן עפֿל — שטיקער פֿײַער
פֿאלן, פֿאלן אָן אַ ברעג

אף דעם גוטן, אף דעם פרייען,
אף דעם זינגענדיקן וועג...

דארפסט פון מיר ניט אויסבאהאלטן
אַט די גרויקייט פון די האַר,
כ'האַב געזען אין פעלד אין קאלטן
דיך אינמיטן פון מיין דאָר...

בענטשיק, בענטשיק! כוועל ניט פרעגן,
וואָס האָט דינינע האַר פארגרויט —
צי דער רעגן אף די וועגן,
צי אף וועג און שטעג דער טויט?
צי דער שניי, וואָס איז געפאלן
אף די זעלנער נאָך דער שלאַכט,
צי די גרויע נאסע שפאלן,
אינגעזונקענע אין נאכט?

יאָרן פֿרֿיען, אַט אזוי,
בענטשיק, בענטשיק, ביסט שוין גרוי?

א שטורעם

יא, ס'וועט זיין, ס'וועט זיין א שטורעם,
די ווינטן לעשן שוין די שיין,
און ביימער הוידען זיך — שיקורים,
וואָס ווייסן ניט וווּ אויס, וווּ איין.

א שטויב גייט און, און פאלט, און ציטערט,
אַט איז ער גרויס, אַט איז ער אויס,
עס שמעקט דער דרויסן מיט געוויטער,
ער רייסט זיך פון זיין הויט ארויס.

און רייסט פון דר'ערד די שלאנקע שטאמען,
און שרייט, און בושעוועט, און לאכט,
און טרייבט די שיפן אויס די יאמען,
און ס'ווערן וועלדער שווארק, ווי נאכט.

דערווייל איז טאָג, ניטאָ קיין שטערן,
פון הימלען טריפט א מוטנע שיין,
און ביימער הוידען זיך און הערן,
ווי ס'רוישט אין זיי דער גרינער וויין...

א ווענדונג צו פערעצן

כ'קאָן זיך היינט צו דיר ניט ווענדן,
ווי מע ווענדט זיך צו א מענטשן,
וואָס איז שוין פון לאנג פארשוונדן
פון דער שווינדליקער ערד,
וואָס זיין גאנג איז שוין פארגאנגען,
וואָס זיין נאָמען איז פארהאנגען
מיט א פארהאנג פון פארגעסונג,
און זיין וואָרט איז שוין קיין וואָרט ניט,
און זיין ווערט האָט ניט קיין ווערט...
גיין! איך קאָן ניט און איך דארף ניט,
כ'וועל צו דיר זיך היינט ניט ווענדן,
ווי דו וואָסט בעעמעס רוען
אפן ווארשעווער בעסוילעם
מיט א טרויער-צאם פארשטעלט.
לעבסט היינט מיט א שענער לעבן
פון א סאך, וואָס לעבן טאקע,
באָר זיי בלאַנקען, ווי די שאַטנס,
אף דער לעבעדיקער וועלט...
כ'ווייל ניט וויסן, כ'ווייל ניט הערן,
אז דו ביסט אוועקגעגאנגען.

אז דו האָסט מיט אונדז צעשיידט זיך
 פריער מיט א דרייסיק יאָר,
 כ'זויל קיין העספעד דיר גיט מאכן,
 כ'זע אף גאסן ד'ך, אף שריאכן,
 ביסט א מענטש פון אונדזער דאָר,
 און דיין כאַלעם איז מיין וואָר...
 אין דער הויפטשטאָט פון די הויפטשטעט,
 אין דער שטאָלצער פרייער מאַסקווע,
 א באַלויכטענעם מיט ליבע
 כ'זע ד'ך זיצן אויבנאָן,
 איינער זאָגט: דו ביסט א גאָען,
 און דער צווייטער — ביסט א פאָן,
 און פאר מיר ביסטו דער דיכטער,
 וואָס האָט אַלץ געשטעלט אין קאָן...

ביסט פאר מיר מיין שטאָלצער שמייכל,
 ביסט מיין גרויזאמער געוויין.
 ווען איך זאָל צו דיר גיט קומען,
 ביסטו קיינמאָל גיט אליין.
 ס'קוקט אף דיר אווראָם גאַלדפאָדן
 און פארשטייט דיין טיפן מיין;
 ס'זיצט לעם דיר שאַלעם-אלייכעם,
 כ'זע אים פון דער רעכטער זייט,
 כ'זע אויך מענדעלען דאָ זיצן,
 כ'זע דאָ ביאליקן גיט ווייט,
 דאָוויד בערגעסאָן און ביסטער
 זיצן גראדע זייער נאָנט.
 קושניראָו האָט מיטגענומען
 פון דיין אימפעט אפן פראָנט.
 אזוי פרי און אזוי היינטיק

איז דיין ליבע און דיין האט,
ווי דער שמייכל פון די קינדער
אף דער מינסקער פערעץ-גאס...

האָסט מיין קינדהייט אין די געסלעך
אין די שטויביקע געפרייט,
האָסט מיין יוגנט ניט פארגעסן,
אין מיין ריפקייט מיך באגלייט.
און ס'איז גוט מיר היינט צו וויסן,
אז דו ביסט נאך יונג און שטארק,
אז אוועק איז ווי א וואַלקן
פונעם וועג דער אלטער מארק,
אז פארשוונדן איז אף אייביק
פון די געסלעך באַנציע שווייג,
אז מיין פאָלק איז ניט קיין דאָרן,
נאָר אַ לעבעדיקע צווייג.
מ'האַט זי שטארק ארומגעריסן,
מ'האַט צעשטערט אף איר די נעסט,
נאָר עס רוישט שוין דאָס געברעטער,
און די וואַרצלען זיינען פעסט.

קומט מיט יעדן פרייטיג ווידער,
מיט א גרינעם פלאם צעברענט,
כ'האַב אין גראַז אין יענעם גרינעם
דיין אומשטערבעכקייט דערקענט.

כ'האַב געזען א מאמע שפאנען
איבער קוואַרים און קורגאנען
מיט א קינד אף אירע הענט,
כ'האַב אין קינד, וואָס וויל ניט שטארבן,
דיין אומשטערבעכקייט דערקענט.

ס'האַבן טײַכן זיך געגאַסן,
טײַכן טרערן, יאמען בלוט,
איך בין שטאַלץ, וואָס כ'קאַן דיר מעלדן,
אז מיין פאַלק האָט ניט גערוט,
אין דער שטאַכט האָבן געפלאַקערט
זיינע טעכטער, זיינע זין,
אז דיין נאַמען אין די הערצער
האַבן זיי געבראַכט אהין.

צווישן שטארבנדיקע העלדן,
מיט די ביקסן אין די הענט
האַב איך נאַכאַמאָף און ווידער
דיין אומשטערבלעכקייט דערקענט.

יִיִדִישׁ

— ס'איז א דינסט! — האָט מען געשרייען
אין דער צײַט פון דער האסקאָרע.
— ס'איז א מאַרקע! — פלעגט מען שרײַען.
אין די געסעלעך די שמאַרע,
אין די זאלן פון ווייטשעפל
זיצן היינט נאָך כניאַקעס מידע
און מע ראַשטשעט זי, מע פעסטעט,
ווי א קראַנקע באַסיעכידע.

יִיִדִישׁ

הייסט ניט באַסיעכידיש,

יִיִדִישׁ

הייסט ניט הוילער כידעש.

יִיִדִישׁ

איז א באַסע קארע?

יִיִדִישׁ

איז א שפראַך, ווי אלע!

דורכגעגאנגען אלע נויטן,

בניגעקומען אלע טויטן!

ס'איז דאָך ניט קיין שפראַך, וואָס וואַנדערט

פון כײסלאוויטש קיין לײבאוויטש,
ײדיש כאווערט זיך מיט סלאוויש,
ײדיש

קײנגט א ביסל אנדערש,
און מיט אלע האַרײזאָנטן,
וואָס א שפראך קאָן זיך פארגינגען.
ײדיש

קײנגט אף אלע פראַנטן,
ײדיש

נעמט באזונדערס בליצן
אין דעם אָפּשיין פון רובינגען
מיט די פינף צעשײנטע שפיצן.

בא דעם גרעסטן דערעכערען
צו דעם גרויסן שרײבער פערען
מוז מען דאָ מיט ווערטער קלאַרע
מאכן אויס פון זײן האשאַרע:
אנדערש גאָר זײן לײד וואָס קײנגען,
ווען ער זאָל ניט ײדיש זינגען...

און דער ערשטער האָט דאָך מאַניש
זיך געשטעלט קעגן זײן רעבן...

אַט די שפראך איז אונדז געגעבן
ניט צו פלױדערן זשארגאַניש
אין פארשטויבטע געטאַ־ערטער...
מיר פארגעסן שוין די ווערטער:
עפשער, העפקער, בלאַנקען, טאַמער,
ווי די מײסעס פון בלאַשטיינגען,
ווי די ווערק פון אַלטן שאַמער...

יידיש שמעקט מיט פרוכט מיט רייפער,
יידיש שמעקט מיט פויסט מיט שטייפער,
ס'האט די שפראך א דאך א גרויסן
און א פרעכטיקן אינדרויסן,
ווי א גלייכע צווישן גלייכע,
גיט זי קיינעם זיך ניט אונטער:
ווי א רייכע צווישן רייכע,
קלינגט זי יאמטעוודיק און מונטער...

ס'קלינגט „לעכאים" ווי „וויטאיעם",
ווי, לעמאָש, „פאָזראווליאיעם",
ס'ווערן קאהגער קלאָעס, טיינעס,
און ווי היימיש ווערטער זיינען,
ווי די שענסטע מעכוטאָנים:
מאָסקווע, קרעמל, רויטע פאָנען,
און אפילע אינדערוואָכן
הערט ניט אויף צו קלינגען היימיש
דאָס דערהויבן וואָרט: ניצאָכן...

יידיש

הייסט ניט באסיעכדיש,

יידיש

הייסט ניט הוילער כידעש,

יידיש

האָט אין אש אויך פייער,

און דערפאר איז עס אנדז טיייער!

1948

לעכאים

— לאמאָוועס! — האָט געזאָגט דער פּיננט.
און מיר האָבן געזאָגט: לעכאים!
מיר האָבן ווידער אופגעשיינט
מיט נײַער קראַפט, מיט שטאַרץ מיט נײַעם.

און ס'האָט דער פּיננט זיך אויסגעפּיננט
מיט פּײַער־לעכער גאזלעווואַיע,
וואָס האָט פאַרביטן אים די שיין
אין אויגן רויבערישע, בלויע.

— לאמאָוועס! — האָט געפּויקט זײַן בליי.
— לעכאים! — האָט די ערד געשרייען.
נאָך אלע אומגליקן — אפּסנײַ
צעפרוכפּערן זיך און צעבליען!

— לאמאָוועס! — האָט געדראָט אַ קאַל
אף שוואַרצע טאַנקען אופּגעטורעמט.
— לעכאים! — איינס פאַר אלע מאָל,
האָט אונדזער רוף אין לאַנד געשטורעמט!

דער סױנע הענגט שוין אף א שטריק,
און נאָר באַנאכט מיט גרויע סאָוועס
ער עפנט נאָך אן אויג, אין בליק
פלאַמט ווידער און דער רוף: לאַמאָוועס!

— לעכאים! — גריסט זיך פעלד מיט פעלד.
— לעכאים! — שריסט זיך העלד מיט העלד.
— לעכאים, ברודער, לעכאים!
— לעכאים! — קוויקן זיך די שטעט.
— לעכאים! — וויטען זיך די זאנגען.
און ס'גלייען ווידער אין געוועט
די נייגעבארענע געזאנגען,
וואָס ווייסן ניט קיין צוים, קיין מאָס,
ס'ווערט פול די זון מיט גאַלד מיט נייעם,
די ערד הייבט און איר גרינעם קאַס:
— לעכאים!

1948

צו א זינגערן

נו, זינג, נו, זינג היינט צוליב מיר
און שטיף מיין דאָרשט מיט דינינע לידער,
די ליד, וואָס לעבט נאָר אף פאפיר,
איז מיר א ביסעלע דערווידער.

אין מילדע פאלדן פון דיין קאַץ
דערפיל איך אָפט דעם רויש פון רעגן,
דעם צארטן נידער פון א טאָל,
די הארבע הייד פון מינינע וועגן...

ווען ס'טוט א ווינטעלע א בלאָז
אין לידער זאפטיקע אין דינינע,
דערפיל איך: ס'אַטעמט אונדזער גראָז
אף הינדע לאַנקעס פון אוקריינע.

עס טרעפט: ס'ווערט מיד אמאָל דיין ליד,
ביט קוק אף מיר מיט שטומע אויגן,
אפילע פידלען ווערן מיד,
און ס'גרויט אמאָל די זון אף סטויגן...

א בריוו צו שאַלעם-אלייכעמען

איך שרײַב צו דיר א בריוו
און שיק זי מיט די טויבן,
דיין אדרעס ווייס איך ניט,
נאָר כײַהער ניט אוף צו גלויבן.

אז ס׳וועט אין יעדער שטוב
מײַן ווייטע בריוו דײַך טרעפן,
עס וועט אין יעדער שטוב
די טיר זײַך טאָן אן עפן.

א קלונג טאָן וועט א קאַל
מיט לײַבע ווערטער ווייכע,
און מעלדן ייִדיש — פּראָסט:
דאָ לעבט שאַלעם-אלייכעם!

איז דען פאראן א שטוב,
דו זאָסט באם טיש ניט זיצן?
ווי ס׳זאָל דיין זאפטיק וואָרט
ניט טרייסטן און ניט שיצן?

אין טעג, ווען ס'שפארט דאָס גרינס
פון אלע טיפע גרונטן,
מײַן בריוו וועט טרעפן דיך
א שטארקן, א געזונטן.

און טראכט ניט וועגן טויט,
ווען ארץ איז פול מיט לעבן,
און נעמענדיק מײַן בריוו,
וועסטו מײַן שפאס פארגעבן...

ס'האַט היינע זיך דערלויבט
אמאָר אין זידער שפאסן,
און פושקין האָט געלויבט
די שפאסנדיקע גאסן.

דער פרייַנג איז מיט אונדז,
איך זע, ווי ס'שפילן שטראַמען,
אין מאַסקווע-שטאַט, אָט דאָ,
דערמאָן איך היינט דיין נאַמען.

איך זוך דיך אומעטום
מיט אויגן מיט ניט זאטע,
ביסט דאָ און ביסט ניטאָ,
מײַן נאַענטסטער, מײַן טאטע.

ווען דו וואָלסט קומען היינט
אין קאנט מײַנעם אין זיבן,
עס וואָלט דיין קלוגע פען
פאר דירעס אונדז באשריבן.

עס וואָלטן גרויס און קליין
געקומען זען דיך, הערן,

און ס'וואָלטן קווייטן דיר
געבראכט די פּיאָנערן...

זיי וואָלטן דיר באדאנקט
מיט דראָשעס און מיט טאָסטן,
געטויבט פאר דיין געזאנג
דעם זוינקן און פּראָסטן.

דו וואָסט דערנען מיט פּרייד
נאָך אַזע שווערע יאָרן,
ווי סטעמפעניו, מיין פּריינט,
איז אויסטראַך היינט געוואָרן.

ווי מאַטל פייסיס שפּאנט
מיט אַרדענס אין די לאַצן,
ווי האַדס שטאַלצע מי
איז היינט ניט אַפּצושאצן...

מיט פּערטשיקן איך זינג,
איך רעד מיט טעויעס טעכטער,
איך שטיי אין מאַסקווע־שטאָט
און ווארט אף דיין געדעכטער...

ווען דו זאָסט זיין אַט דאָ,
ווען דו זאָסט קאַנען קומען,
א גענעראַל א ייד
וואָלט דיר ארומגענומען...

דעם בירע ס'וואָלט א יונג
פארבייגעגאן מיט פולן,
דו וואָסט דאָך איצט געווען
ניט עטער פון דזשאמבולן.

אפילע היינט, מיין פריינט,
נאך אלע גוטע זאכן,
עס טרעפט אמאל אזוינס,
וואָס לוינט זיך אויסצולאכן.

איז קום, איך ווארט אף דיר,
כ'טו עפנטלעך דאָס מעלדן,
דערווייז איך שיק פון ווייט
א גרוס פון דיניגע העלדן.

כ'האָב טעווען דאָ גיט לאנג
אין בויערקע באגעגנט,
ער קומט פון סאמארקאנד
צוריק צו זיך אין געגנט.

ער האָט פארלאָרן אלץ,
פון זיין געזינד — א פערטל,
און אלץ — דער זעלבער שפאס,
און אלץ דאָס זעלבע ווערטל...

דו זעסט, ער פליט, ער לויפט
פארפארעט און באוואַקסן:
ער האָט גיט לאנג געקויפט
א וואָגן מיט צוויי אַקסן.

מענאכעם-מענדל איז
אין קאָן שוין צווישן מענטשן,
ער האָט שוין א מעדאל —
דו וואַסט אים גיט דערקענט שוין...

אנטשוילדיק מיר, מיין פריינט,
מיין בריוו האָט זיך פארצויגן,

די זון — זי פלאקערט הינט
און בלענדט מיר אין די אויגן.

די ערד איז ברייט און פריי,
דו האסט מיין רוף פארנומען.
און אפט איד טייע: איי,
א שאד, וואס קאנסט ניט קומען!

מיט אע דייע זין
און אייניקלעך און טעכטער
איד שטיי אין מאסקווע-שטאט
און ווארט אף דיין געלעכטער.

ווינטערדיק

דער שניי האָט די שוועלן באווינטערט,
מיין טיר איז פון זומער נאָך אָפֿן,
דער וואַלד איז נאָך אַלץ אַ צעגרינטער,
האַסטו צו מיין טיר ניט געטראָפֿן.

איך קוק, ווי דער פּראַסטיקער דרויסן
פּאַרפּראַסטיקט, פּאַרשנייט דיך, פּאַרווייט דיך,
די צייט האָט געענדערט דעם אויסזען
בא מיר און בא דיר... איך פּאַרשטיי דיך.

כ'האַב קוים דיך דערקענט דורך דער וויגע,
דערהערט כ'האַב פּונווייטן דיין קאַל נאַר,
דערשפּירט דינע אויגן די קלוגע,
כאַטש האָסט זיי באהאַלטן אין קאַלנער...

דו האָסט מיך מיט גאַרניט באַליידיקט,
און איך דיך אוואַדע — כ'ווייל גלויבן,
אז אויב ס'איז מיין צימער איצט ליידיק,
איז שולדיק דער פּראַסט אף די שויבן,

די ווינטן, וואָס זוכן און ברומען,
דער וועג אינעם פראַסט א פארשפינטער.
אויב דו ביסט צו מיר ניט געקומען,
מיסטאמע איז שוודיק דער ווינטער...

1948

דיין זויבער הארץ

דיין זויבער הארץ איז מיר ווי שטענדיק לייב און טייער,
און כ'האב ווי שטענדיק לייב דיין ערשען־שטרענגן גאנג,
די ניט געזאשנקייט פון דיין ניט שרייענדיקן פייער,
דיין אומבאהאָפּענעם, דיין גוט געלייטערטן געזאנג.

דו ביסט נאך ארץ די שויב, צו וועלכער מיינע אויגן
א היפשע צייט זיינען שוין צוגעקלעפט,
דורך דיר זע איך דעם אופגערעגטן רעגנבוין,
וואָס ווערט אין ווירבליקן פלי פון צייט ניט אויסגעוועבט.

דורך אַט דער שויב איך זע די וועגן ארע,
און יעדער קאַל זיך וועבט אריין אין אַטעם פון דיין קאַל,
און ארע מאַל, ווען כ'קום צו דיר, ביסטו מיינ קאַלע,
און ס'דוכט מיר, אז איך זע דיך איצט צום ערשטן מאַל.

דיין ערשען וואָרט איז מיר ווי שטענדיק לייב און נאַענט,
איך וואָרט געוואָרט אָן גראמען טריי זיין, ווי א טויב,
נאָר ס'פעלט מיר אויס די טויבן־שפראך... ווען ס'קומט
דער אַוונט,
כ'ברום ווי א לייב זיין לייביכע זיין לעבעדיקן לויב.

אין פאלשער בליצעניש פון אויגן אונטער ברעמען,
אין פוסטער טיפעניש און גריצנדיקער טראסקערין
כ'האב ליב דיין ערדעך קאל, דאָס שטיצע, ווי דער עמעס,
וואָס וועט אפיע אטערהייט מיר קלינגען ניין...

1948



באלאדעס



באלעדע וועגן דער קרעמל-וואנט

אָט שטייט די קרעמל-וואנט מיט דוירעסדיקן רום פארשטעמפלט,
מיט ציגל פון יאָרהונדערטדיקן וויי פארבויט.
שוין וויפל מאָל האָט אָנגעגרייפֿט אַף איר דער טויט,
איר גייסט, איר רום פארשעשן און פארטעמפן.

באדעקט איז זי, די וואנט, מיט אלטקייט און מיט ווונדן,
האַט ער געיאָגט אהער, דער טויט, זיין ווילדן פערד,
נאָר אלעמאָל האָט ער געטעמפֿט אין איר זיין שווערד
און איז אין טיפער פינצטערניש פון צייט פארשוונדן.

זי שטייט, די קרעמל-וואנט, פאר דוירעס אויפגעבלעטערט,
אין איר האָט זיך צעקלאַפֿט זיין קאַפּ נאפאָלעאָן.
אַ, וויפל פּייגט האָבן צעפליקט דאָ זייער שווארצע פאַן,
דער אַדלער דער צווייקעפליקער האָט זינע קעפּ צעשמעטערט.

איצט שטייט זי הויך און שטאַרץ און אומגעוואקלט,
ווער ס'האַט איר טויט געוואָלט, איז איצטער טויט,
און אפּצערלאַכעס אלע וואַקנס, איז זי רויט
און האָט איר רויטקייט פאר דער גאַרער וועלט צעפאקלט.

אף אירע טורעמס הוידעט זיך פון גליק דאָס וויגל,
אף אירע טורעמס שווימען הימדען יונג און ניי,
עס קומט א נײער דאָר, עס גייט א דאָר פארביי,
נאָר ס'זעבט די אייביקייט און אַטעמט אין די ציגל.

און ניט קיין שווארצער אש איז אין דער וואנט פארמויערט,
פונדאנען גייט דאָס צאפדיקע זעבן און,
דאָ פינקלט טשקאָווס שווינג און סווערדאָווס רוף,
און ניט מיט שטויב שמעקט — מיט סאָסנע און מיט רוערד.

אָ, נייז! ס'איז ניט קיין שאַטנס פון קיין רײטער אָפּגערייטע,
ס'איז ניט קיין שטויב פון וואנדערער, פון געסט, —
דזערזשינסקיס פלאם דאָ פלאמט, מיראַניטשעס פארמעסט
איז דאָ פארהיט פאר קינדס־קינדער פאר ווייטע.

ס'איז ניט קיין ווערטער אַלטע, קאַלטע, מידע,
ס'איז גאַרקיס שטורעמפויגלס רופנדיקע זיד,
ס'איז פרונוזעס הערדישקייט, ס'איז דרייטקייט פון דזשאַן ריד
פאר ווייטע קינדס־קינדער אין קרעמל־וואנט פארהיט דאָ.

און ניט קיין שטיין, קיין קאַלטער שטיין די מויכעס קילט דאָ.
ס'איז ניט קיין אייז פון אויסגעוועפטער פרייד,
ס'איז קרופסקעס הארציקייט אין יעדן ביימל דאָ פארזייט,
די זיבער־שיין פון אַסיפענקאַס יוגנט שפילט דאָ...

זי שטייט, די קרעמל־וואנט, שוין ניט קיין איין יאָרהונדערט,
און וויפל מ'האַט זי שוין געקארבט, געפרעסט,
איז זי געבליבן אף דער ערד — די פרייסטע נעסט,
און קיילעכדיקע יאָרן וויינט די זומערדיקע זון דאָרט.

און אלע קלאַרע הערצער פון דער וועלט אהער זיך ציען,
און אלע וועגן פון דער וועלט דאָ קרייצן זיך צונויף,
אין דעם באשיידענעם, אין פראַסטן קרעמל־הויף
קומט אָן די צײַט אַלײן די פּײַגל אירע גרינג מאכן צום פּײַען.

דער קרעמל־זייגער פּײַעג אמאָל דאָ אויסקלינגען דעם טרויער,
וואָס האָט געווייט אמאָל אין רוסלענדישן טאָג,
איצט רעדט די העלדישקײט אפּילע מיט אן אנדער קאָל,
ווען ס'טוט א קלאַפּ דער טאָג אין ספּאַסקער טויער.

זעניטקעס הודען נאָך ניט ווייט, די הימלען בליצן,
מיט אומרו קלינגט די קלאַרע מאַסקווער לופט,
ווער הערט דען ניט, ווי אונדזער לענין רופט
אין שלאַכט. די ערע פונעם פּאַק אין שלאַכט באשיצן.

און ווידער קוקט אף אונדו די גאַנצע וועלט פארווונדערט,
מיר זיינען שטאַרק און שטאַלץ, ווי שווער עס זאָל ניט זײַן, —
שוין אָט א פערטל פון יאַרהונדערט לויכט די קרעמל־שײַן,
אונדו נערט מיט זאַפט און קראַפט א פערטל פון יאַרהונדערט.

מיר וועלן אונדזער ערד פון ברוינע שלענג באפרייען,
מיר וועלן ניט פארשעמען אונדזער גרויסן דאָר, —
זיך נויקעם זײַן אין פּײַנט פאר יעדער קינד, פאר יעדער גרויער האַר
לויטן געזעץ פון אײַן טאַכאס אײַן.

עס שטייט די קרעמל־וואנט... דער דוירעסדיקער איידעס...
וואָס האָט זי ניט געזען אין רוסלאַנדס לאַנגע נעכט?
דעם בריוו פון העלדן־לאַנד, דאָס גויסעסן פון קנעכט,
די גרויסקײט און די שטאַרקײט פון די זיידעס...

און איצט, ווען ס'רײַסן צו דער קרעמל-וואנט זיך שווארצע פליגל, —
איצט קומען אלע דוירעס זיך צונויף,
און ס'קלינגט די שווע פונעם פאָלק אין קרעמל-הויף
און יעדער שטיין דאָ ווידערהאַלט די שווע: זיגן!

1942

באלאדע וועגן אַדעסער לימאן

עס הייבט זיך דער יאם פונעם ברעג אזוי מיד און צעשראָקן,
ער קוקט דורך די שוימיקע ברעמען און בלעטערט די ווייט;
ער קאָן ניט דערקענען די שטאַט מיט די פריילעכע שטאַקן,
איז הייבט ער זיך, שפרינגט פון די ברעגן און יאַמערט און שרייט...

די שטאַט, וואָס די וועלט האָט גערופן „די שיינהייט פון דאַרעם“,
שטרעקט אויס אירע דאַרשטיקע גאסן ווי בעטלערשע הענט,
עס שלעפט זיך דער מאָרגן פארבאָרגן, פארשאַלטן און אַרעם,
מיט שרעק א באַפֿעקטער, מיט שאַטנס באַ כאַרעווע ווענט...

ניט ווייט פון דער שטאַט, איבער בערגלעך און טאַלן און ריוון,
האַט שוין זיך דער אַנזאָג, דער אַנזאָג דער וויסטער געהערט,
פון ראַצנים פאשיסטן, געקליידטע אין דיטשישע שטיוול,
פון דיטשישע ראַצנים אף ווילדע, אף היציקע פערד...

דער טויט האָט שוין לאַנג זיינע פאַסטנס צעשטעלט באַ די וועגן,
די שטאַט איז באַלאַגערט מיט דונערס און רושיקן פלאַם;
די אינציקע טרייסט איז די שיף באַ די שטיינערנע ברעגן,
דער אינציקער טויער פון שטאַט אין דער וועלט — איז דער יאם...

צום יאם שווימען פלייצעס מיט זעק און מיט פעק און מיט מוירע,
צום יאם יאָגן אלטע, מיט קאלטע געשוואַרענע פיס.
נאָר קינדער, וואָס ציידן א טאָג ערשט פון זייער געבוירן,
דערפילן, ווי הייס איז די מאמישע מיך און ווי זיס...

מע דויפט און מע ווייסט ניט — ווו ווארט ער, דער טויט, ווו ער דויערט:
אין גאס, ווו ס'קאָן פלוצעם א פאל טאָן א באַמבע, א באַקן, א הויז,
צי עפשער באם ברעג, ווו די רעטונג צעעפנט דעם טויער —
וועט קומען דער כאַלעף און פאלן אף העלדזער — און אויס...

עס טראַגט זיך דער אוילעם צום ברעג, ווי א שקוואַל, א געווייטער —
בלויז דרייען זיך גיבן א קער פונעם ברעג אף צוריק און מע שפאנט.
מע זעט פון דער שיף: ס'גייט דער ערשטער, דער צווייטער, דער דריטער,
ס'גייט איינער פאַרויס, און ער ווייזט זיי דעם וועג מיט דער האנט...

און די צוויי, וועלכע שפאנען מיט אים, שפאנען אויכעט געלאַסן,
ס'באגלייט זיי דער זעלביקער סאָד און דער זעלביקער וויי.
הינטער זיי, ווי די שלענג, פויזען פוסטע און מידע די גאסן,
און עס פירט זיי דער ברעג מיט זיין קינדערשן יאָמער-געשריי...

די שיף קוקט זיך צו: ס'גייט דער ערשטער, דער צווייטער, דער דריטער,
און ווהיזן ווייסט ניט קיינער, בלויז איינע א פרוי מיט א קינד
שפירן נאָך נאָך די דריי. ס'טוען הערצער א קלעם און א ציטער,
ווען דער שאַטן פון דרייען באהאלט זיך אין ווייט און פארשווינדט...

די פרוי מיטן קינד מעסטן לאַנג נאָך די כאַרכלענדע ברעגן,
דאָס קינד טוט מיט הענטלעך מיט בלאַסע די מאמע א שטויס,
און עס דאכט זיך, עס וויל עפעס פרעגן, נאָר וואָס וועט עס פרעגן?
עס פרעגט ניט און וויינט ניט און קוקט, ווי די מאמע, פאַרויס...

די שיף גיט א פּינף און א הוידע די אוראלטע שטראַמען,
די שיף דרייט זיך אויס און עס דוכט: ס'איז דער ברעג אָן א זייט.

אף די שעטעכן הודעט מיט פייער און שטאָל די מיכאַמע, דער הימל ווערט גרויזאם און גרוי ווי די גרויליקע צייט...

די שיף רוקט זיך אָפּ פונעם ברעג, וואָס איז פול מיט געפארן, די שיף קוקט זיך אום און דערזעט: פונעם ברעג צום לימאן שווימט א שיפל א קליינס און די וועסלעס צעבוטען, צעשארן, צערופן די כוואליעס, דעם שוים און דעם וויסטן טומאן...

— ווער פאָרט עס אצינד צום בארימטן לימאן כאדזשיבייער?
— האָט עס ווער זיך פארבענקט נאָך א שטייער געמיטלעכער באַד?
נאָר דאָס שיפל פארזינקט ערגעץ ווייט אין א רויכיקן שיייער, ס'פארשווינדט אין בארויגעזן יאם, ווי א שטראָם, ווי א סאָד...

די שיף זעט שוין גאַרניט. זי הייבט צו דעם הימל די מאסטן און זוכט, צי עס פלייט ניט קיין דייטשישער „מאָדעך“ אהער. בלויז א פרוי מיט א קינד שטייט און קוקט אפן טאָג דעם פארהאסטן און זוכט אלץ דאָס שיפל, וואָס וועט זיך ניט קערן שוין מער...

דאָס שיפל איז פלינק צו דער דאמבע דער גרויער געפלויען, געפלויען, געקומען. דריי פריינט צו דער דאמבע געבראכט. די פריינט האָבן אלץ, אָן אן איבעריק וואָרט אָפגעווייגן, ווייץ אלץ איז פון פרייער געווען נאָך באזיגט און באטראכט...

— נו, רעכט, ליבער מאַטל, — האָט איינער געזאָגט מיט א שמייכל, — ס'איז עפשער געבליבן אונדז לעבן א פופצן מינוט... געזעגן זיך, ברודער, מיט אלץ, מיט דער ערד, מיט די הייכן, אז וויל איז דעם מענטש, וואָס פארלאָזט אונדזער וועלטל מיט מוט...

און מאַטעלע ליפמאן, דער בראָנזענער יונג פון דער בוינע, האָט אלץ נאָך געקוקט נאָך דער שיף און אים האָט זיך געדאכט: ער זעט דאָרט זיין מיידעלע ליאליע, זיין ווייבל דאָס ברוינע, און מאַטעלע ליפמאן, דער גוואר, האָט די אויגן פארמאכט...

און עפשער האָט אַלץ זיך געדאַכט אים: די שיף און די שטראָלן —
עס לויפן זיין פרוי און זיין קינד נאָך אַרום אפן ברעג
און קוקן, ווי דײַטשישע באַמבעס אין שטאָט אַריין פאַלן,
און שטרעקן די הענט צו דעם פלאַם פונעם גאַסן-געשעעג...

א דײַטשישער מאַרש האָט צעשניטן די לופט די צעגליטע,
עס זײַנען צוויי פאַלקן מיט טראַסק און מיט טומל געגאַן,
עס וואַרט שוין די דאַמבע אָף זייער געבייך, ווי א מיטע,
זיי זײַנען שוין נאָנט דאָ... ניט ווייט פון אַדעסער לײמאַן...

זיי בענקען פון לאַנג שוין נאָך בלוט און נאָך ווייַן און נאָך גזײלע —
עס שפאַנען צוויי פאַלקן און ס'איז אפן האַרצן זיי זיס,
עס טראַגט א מאַרוסיע זיך דורך אין א רויטער פאַטשיילע,
צוויי פאַלקן באַגלייטן צוויי ברוינע אַנטאַפּענע פיס...

און מאַטעלע לײפמאַן דערפילט שוין דעם רייעך דעם מי'סן,
פון שיקערע האַרדעס, וואָס שפאַנען מיט פּײַקלשן שרויט,
און מאַטעלע לײפמאַן אליין האָט אַצינדער דעם שליסל
צו זיי, זייער ראַצכישן לעבן און ראַצכישן טויט.

— געזענגט זיך, קינדער... עס קומען די רעגעס די לעצטע,
דעם ברודער דעם בלויען — דעם יאַם צו די הערצער דריקט צו
און זאָר ער ניט זען מער קיין אויגן מיט טרערן באַנעצטע,
וועט גרינגער אים זיין דאָרט צו וויגן אין שטראָם אונדזער רון...

— געזענגט זיך, ברידער... די שטאָט נעמט אַרום און די ברעגן,
די ערד גיט א קוש און דעם שטראָם און די זאַלץ און דעם שוים.
די שטאָט און דער שטראָם און דער שוים — ס'איז דאָך אונדזער פאַרמעגן
און מיר וועלן בלייבן בא זיי אינעם רויש, אין דעם טרוים...

— געזענגט זיך, פריינט, מיט דער לופט, מיט דער שיין, מיט די שטיינער,
די לופט, וואָס איז נאָר אונדזער הערלעכן היימלאַנד באשערט.

די שײַן, וואָס אזא האַבן מיר אף דער ערד, און מער קיינער,
זאָ דער יאם אײַך איצט ווייך זײַן, ווי אונדזערע אַוועס — די ערד...

א קראך האָט געגעבן דער טאָג, א צעפליקטער אף שטיקלעך,
דער יאם האָט מיט אייגענע שטראַמען זיך שיר ניט דערשטיקט,
די לופט איז באהאנגען געוואָרן מיט פינצטערע בריקלעך,
וואָס האָבן דעם אומקום אף זייערע פֿליגל געוויגט...

די מעכטיקע דאמבע, וואָס איז, ווי א פעסטונג, געלעגן,
דעם אוראלטן שטיין לימאן פון די שטראַמען באשיצט,
האָט פֿלוצעם געטאָן זיך א הייב און א פאר, ווי א רעגן —
איר צעמענט, איר אײַזן, איר רו, ווי א האַגל צעשפריצט...

גערוישט האָט דער יאם און מיט דיטשישע פגאָרים געשפיגן,
געשלינדערט די קערפערס, די קאסקעס, די ציילעמס, די שיד,
ער האָט ניט געוואָלט, די נעוויילעס זײַן ראכוועס זאָ וויגן,
ער האָט ניט געוואָלט אָט די מיסקיט באהאלטן אין זיך...

און ווען ס'האָט דער יאם זיך בארויקט און שטילער געוואָרן,
האָט ער דרײַ העלדן געהוידעט, געוויגט אף זײַן טונקעלער פלאך,
מיט אָפענע אויגן געקוקט אין די אייביקייט־קלאָרן,
דער מיככוועג אײַן האָט אהינצו געשפרייט זיי דעם שריאך...

זיי האָבן געוואָלט שוין אינײַנעם דעם לעבנס־וועג שליסן,
זיי האָבן אײַן זיך פארקניפט מיט א דרײַפאכער שטריק,
איצט מאכן די שטראַמען א ווארע פאר זייער געוויסן,
פאר דעם, וואָס איז טיפער פון לעבן און העכער פון גליק...

ווי דעמלט, אין גאנג צו דער דאמבע, זיי שווינגן, זיי שטומען,
בלויז מאַטעלע ליפמאן זוכט עפשער די שפורן פון שוף,
וואָס האָט פונדערווייטן דעם גרוס פונעם אופרײַס באנומען
און האָט אירע טרערן געשיקט אין דער יאמישער טיף...

און ס'גייט יענע שיף איבער שוימיקע שטראַמען-קורגאנען,
צי ווייסט זי, די שיף, ווי דער טרויער פון יאם איז היינט גרויס?
וואָס ווייסן די שיפן? זיי פאַנגן די יאם-קאפיטאנען,
זיי שניידן די שטראַמען און טראַגן זיך שטענדיק פאַרויס...

באלאדע וועגן א שנירל פערל

מע זאגט, אז זייער ערד זינען די יאמען-טיפן,
אז זייער הימל זינען שיף-דעקן אין גאנג,
אז ס'האָבן דוירעסדיקע שטרעמקען זיי געשליפן,
אז שטורעמס פלעגן זיי פארוויגן מיט געזאנג,
אז מענטשן האָבן זיך געוואָרפן פון די שיפן
און האָבן זיי אין ביזן יאם געזוכט. ווי לאנג,

ווי לאנג זינען די פערל אינעם יאם געפלעגן,
ווי לאנג האָט מען אין טראכט פון יאם גערוט,
ביז אף צעאקערטע און ווילדע וואסער-וועגן
האָבן די פערל-זוכער הייס געפלאַקערט זי מינוט,
ווען זיי, די הוילע שעפערס, וועלן מיט פארמעגנס
אהיים זיך אומקערן פון גרויזאמען מארשרוט...

און וויפל האָבן אינעם יאם אומזיסט גענישטערט,
מיט לייבן-פיש געוואָרפן זיך אין ווילדער שלאכט,
עס האָט דער טויט געשפרייט פאר זיי זיין שווארצן טישטעך,
איר מאַלצייט האָט געגרייט פאר זיי די נאכט,
איז וויפל האָבן דאָס געביין אין טהאָם פארמישט דאָרט,
די אויגן זייערע אף אייביק צוגעמאכט?

ניט איין בעסאלמען רוט שוין אפן יאם־דעק,
די טויטע פערל־זוכער שווימען שטיל ארום,
עס רופן זיי די פערל, ווי באם לעבן, פלאמענדיק,
די פערל־זוכער טאפן מיט די פינגער דעם ארום —
ס'איז קאלט, ס'איז אומעטיק, ס'איז נעפלדיק, ס'איז זאמדיק,
די יאם־גראָזן, ווי גרינע פינגער, בלאַנדזשען אומעטום...

זיי האָבן זיך דערווארט, די פערלדיקע נעסטן,
אף געסט אף גליקלעכע, מיט דרייסקייט אינעם בליק,
וואָס האָבן אויסגעשפילט די ריזיקע פארמעסטן
און דורכגעשפאנט דעם גרויסן יאם ווי אף א בריק,
דעם אויצער אויסגעזוכט, דעם טיערסטן, דעם גרעסטן,
און אפן אַטן ברעג זיך אומגעקערט צוריק...

דער ברעג דער דאַרשטיקער איז זיי געגאן באגריסן
מיט אויגן גיריקע און הונגעריקע הענט,
און יעדער איינער האָט געוואָלט אַט דאָ געניסן
בא די, וואָס האָבן זייער בריוו אין יאם פארשווענדט,
וואָס האָבן לעבנס זייערע ארויסגעריסן,
ווען ס'האָבן אָפּגרונטן געזאַקערט און געבלענדט...

אזוי זיינען די פערל אף דער וועלט געקומען
מיט זייער מילדן זילבער־פערלדיקן רייץ,
מ'האָט אף א זיידן שנירל זיי ארופגענומען,
ארופגעסייעט לויטן ווקס, און מיטן פלייץ
פון הענדער־רויש אוועק אין בונטן מארק פון אומעט
און אויסגעביטן זיי אף גאַד, אף זייד, אף ווייץ...

אזוי פלעג זיין, ניט היינט געדאכט, אין יענע יאָרן:
די הענדלער האָבן זיך אמאָל געמערט, ווי מאָן.

אף יעדער פערר, וואָס דער יאָם האָט נאָר געבאָרן,
פֿלעגן די הענדלעך, ווי אַ כמאָרע, געבן אַ פֿלי אָן
און אפֿן פֿערלדיקן קערפּערל דעם קלאָרן
האַט זיך אַ פֿלעק באַוווּזן פֿון אַ פֿוילן צאָן...

דאָס שנירל פֿערר, וועגן וועלכן מיר דערציילן,
האַט אַרום זיך געשיכטעס מאַדנע אָן אַ ברעג,
ס'האַט עס אַמאָל געהיט אין זיַנע טיפּע היילן
דער טערקישער סולטאַן. מע זאָגט, אין גרויע טעג
פֿלעגט ער מיט זיי דעם שווערן אומעט היילן.
באַ יונגע מיידלעך אין האַרעם... דעם גרויסן וועג.

וואָס אָט די פֿערל האָבן דורכגעמאַכט אין וואַנדער,
ווייסט קיינער ניט גענוי. מע זאָגט, אז מ'האַט אַמאָל
געשעפּט זיי מיטן יאָם אָף קויטיקע שאַלאַנדעס,
דער גריַזער יאָם האָט דאָן קאַרבאַנעס אָן אַ צאָל
געשלאָנגען, און די שטראָמען האָבן זיך, ווי באַנדעס,
געוואָרפֿן אפֿן רויב. מע זאָגט, אז אָף דער שאָל

פֿון פֿעבן און פֿון טויט האָט שטומערהייט געפֿלאַטערט
דאָס שנירל פֿערר. און ס'האַט אַ רעגע בלויו געפֿעלט,
אז ס'זאָל זיך אומקערן אַהיים און ווידער, זאט דאָרט
מיט נאַכט, מיט פֿיש, מיט רו, אין יאַמיקן געצעלט,
שוין אייביק בליַבן ניט באַפֿעקט און ניט געמאַטערט
אָף הענדלעךשע בעלעך פֿון דער גרויער וועלט...

נאָר פֿערר, זאָגט מען, האָבן אויכעט זייער גוירל,
ער טשאַטעוועט נאָך זיי, ער גייט זיי שטענדיק נאָך,
די שווימער האָבן זיי אין שטורעם ניט פֿאַרלוירן.
(די שפּיל מיט דער געפֿאַר איז ווי די שפּיל אין שאָך.)

דאָס שנירל פּערל איז ארויס ווי ניגלגעבוירן
פון יענעם מוירעדיקן אויספרווח, און דערנאָך

האַט מען זיי נאַכאַמאָל אין פעטע הענט געווויגן,
מיט פינגער שוויסיקע געמאַסטן זייער ווערט,
געטאַפט זיי מיט פארשוומענע, מיט מוטנע אויגן,
געטויליעט זיך צו זיי מיט נויעפדיקע בערד,
אף העלדזער, ווי אף טייעס, זיי ארופגעצויגן,
אף קישנס שמאלציקע איז פינקלען זיי געווען באשערט.

זיי זיינען אויסגעווען א וועלט. ניט שייך צו זאָגן,
אווו א סימכע, ווו א מארק, ווו א יאריד,
ביו מ'האַט זיי נאַכאַמאָל צו שאנד ארויסגעטראָגן,
מ'האַט שוין פארגעסן ווו — אין סטאַמבול, צי מאדריד,
ביו מ'האַט זיי נאַכאַמאָל געטרייסלט אף א וואָגן
און זייער באַלעבאַס איז שוין געווען א ייד.

ערגעץ בא דעם מידן סאָף פון אכצעטן יאָרהונדערט
האַבן די פּערל אף זיין כאסענע געטאַנצט,
די ווייבער אין פאריקן האָבן זיי באוונדערט,
בא אַעמען האָבן די אויגן פּיכט געגלאַנצט.
אַ, וויפּל פריינט האָט דאן די סינע אָפּגעזונדערט,
מיט קינע-וואַנצן זייער הענדלעך-האַרץ באוואַנצט...

ס'געדענקט ניט קיינער, צי געשמייכלט האָט די קאַלע,
צי גאַר געוויינט. די פרעמדע פּערל אף איר האַרדן
האַבן ווי רונדע טרערן אויסגעזען בא אַלע.
ס'האַט זיך געדוכט, זיי האָבן אויך דעם טאַם פון זאַץ,
דער ווייטער יאַם אַזיין האָט אויסגעוויינט זיי. מאַלע
וואָס ס'האַט אַמאָל געדוכט זיך אין א דאָרף אן אַלטס...

פון דאָר צו דאָר זײַנען געגאנגען יענע פּערל,
מ'האַט זיי אף סאַמעטענע קישעלעך געהיט,
ס'האַט זיך געמעגט די וועלט אפילע איבערקערן,
ניט איין מאָס האָט די נויט אין שווערע טעג געברייט,
מ'האַט אַרץ פאַרקויפט, — א שטיקל פּיסנע ברויט זאָל ווערן,
מ'האַט אַרץ פאַרקויפט, נאָר זיי, די פּערל, — ניט.

ווי זײַנען זיי אצינד, די פּערל, יענע ריינע,
וואָס האָבן אַלעמאָס אזויפיל וויי דערוועקט?
איין קאַנטן ערגעץ ווייט, צי בא אן אַלטער שכינע
איין קליינעם שופּטאָד אין א בייטעלע פאַרשטעקט,
און זי האָט זיי פאַרהיט פון פינגער פון געמיינע
און, ווי דער יאם, געהאַלטן ניט באפּלעקט?

פון אַלע אויצרעס, וואָס די זקיינע האָט דערוואָרבן,
האַט איר דאָס קאַרגע לעבן צוויי געלאָזט אצינד
(די זין און אייניקלעך זײַנען שוין אויסגעשטאַרבן):
דאָס שנירל פּערל און אן אייניק, וויי און ווינד.
דער אייניק איז אין שלאַכט געפאלן (העצער קאַרבן!).
די פּערל זעט זי שוין ניט מער, ווייַל זי איז בלינד...

זי האָט זיי ניט געדאַרפט פאַר זיך. אין וועג אין ווייטן,
אין קיינער נעמט מען דאָך מיט זיך שוין גאַרניט מיט.
געוואָסט האָט זי, אז ס'קומט די צייט פון אַלע צייטן,
דער טויט איז איר פון לאַנג שוין נאַכגעגאַן פּוסטריט,
מיט בלינדע פינגער פלעגט זי אַנטאַפן דעם בייטל
מיט די פּערל און דערנאַכדעם טרויעריק און מיד

זיי צערטלען, און פאַר אירע אַלטע אויגן פלעגן
זיך דורכטראַגן די שווערע יאָרן מיט א ראש,
עס האָבן זיך געפּלאַנטערט מענטשן, ביימער, וועגן,

דער מויעך האָט איר שיר געפלאצט פונעם מישמאש,
זיכרוינעס זיינען דורך — א פייערדיקער רעגן,
און אף די אָפגעברענטע יאָרן — קופעס אש...

און זי האָט זיך דערוויסט, אז ס'איז איר טרייסט געפאלן,
געפאלן, ווי א הערד, מיט ראַצכים אין געשדעג;
ווען דיטשן זיינען זייער שטעטערע באפאלן,
האָט ער, איר אייניק, אָפגעצאמט פאר זיי דעם וועג.
מ'האָט איר דערציילט, אז איבער פינצטערע וואַקואלן
האָט זיך צעצויכט זיין נאַמען. טרערן אָן א ברעג

האַבן געפלייצט פון אירע רויטע טויטע אויגן,
איר פארמעט־פאַנעם האָט געשמעקט מיט פיכטער ערד,
דער אומגליק האָט נאָך מער זי צו דער ערד געבויגן,
מיט איר פארטויבטן אויער האָט זי קוים דערהערט
א ליד, וואָס ס'האָט איר אייניק אזוי אָפט פארצויגן,
א נאַנטע ליד, א נאַנטער טופ, א טופ פון פערד...

נאָר ניט דער אייניק האָט די שיינע ליד געזונגען,
זי וואָרט דערקענט זיין קאַל, ווען ס'איז ניט ווייט פון איר,
דאָס זיינען זיינע פריינט. אָ, זי געדענקט די יונגען,
זיי האָבן זיך אין זאמד געשפילט מיט אים לעס אָט דער טיר,
דאָס פאָרן זיי צו איר. ס'האָט זייער ליד געקלונגען
און האָט באגלייט איר יעדער קער, איר יעדער ריר...

וואָס נעענטער ווערט די ליד — ארץ מערער פריסן טרערן.
זי האָט זיך אופגעהויבן אזוי שוואך און מאט
און אומגערן בארירט דעם בייטל מיט די פערל,
וואָס זי האָט אין דעם וויי פארגעסן שוין קימאט —
דאָס איז שוין ארץ, וואָס טוט נאָך איצט צו איר געהערן,
דאָס איז שוין ארץ, וואָס זי האָט ווען־עס־איז געהאט...

זי טאפט דעם קרומען וועג, און ס'דאכט זיך, אז עס גלאנצן
די אויגן און איר דינע אויסגעקנייטשטע הויט;
זי שטייט און האלט דאָס פענצטער מיט איר דארער האנט צו
און מורמלט צו די רייטער בא דעם שטיין פלויט:
„איך וועל שוין אף זיין כאסענע ניט טאנצן,
און דאָס איז אדף, וואָס כ'קאָן אייך שענקען פאר מיין טויט“.

זי האָט דאָס שנירף פערף אויסגעשטרעקט די רייטער
און צוגעגעבן שטיף דערביי: איך האָב ניט מער...
מע האָט געזען: ס'האָט זיך איר פאַנעם אויסגעלייטערט,
זי האָט א שטיין זאָג געגעבן: זייט, ווי ער.
געגעבן האָט זי זיי די פערף־שיינקייט ווייטע,
גענומען האָבן זיי די פערף, ווי געווער.

פארנאכט האָט מען די גוטע אַטיטשקע באהאלטן
אינינעם מיטן אייניקל, געשמעלט איין צאם.
די פערף אירע האָבן אינעם רוים דעם קאלטן
צעפלאמט זיך מיט א פולווערדיקן פלאם.
די רויטע פאַלקן טראָגן זיך פאַרויס צעשטראלטע
און ס'רוישט דאָס פעד פאר זיי, ווי ס'האָט גערוישט דער יאם.

באלאדע וועגן דעם ברודער-קיווער

ס'האט נאך ניט באוויזן אנטלויפן די נאכט,
ווען ס'האבן די דייטשן אין פעלד זיי געבראכט.

דאס דארף האט געברענט און דער פראסט האט געברענט,
דער האס האט געברענט אין ווייסרוסישע הענט.

דער ווינט האט געפאכט מיט זיין שנייקער בייטש,
נאר קעלטער פון פראסט איז דאס פאנגעם פון דייטש.

עס פאטשט, ווי א בייטש, יעדעס ווארט, וואס ער זאגט.
ווייסרוסן, זיי הערן, זיי שווייגן. עס טאגט.

— וואס שטייט איר? ווער האט אייך די צינגער פארקעמט?
— וואס שטומט איר? נו גיכער, די לאפעטעס נעמט

און גראבט אויס א קיווער — ס'זאל טיף זיין און ברייט... —
דער ווינט האט די קנולדן נאך בייזער געדרייט.

ווייסרוסישע כאטעס. ווייסרוסישער שניי.
ווייסרוסן דעהערן א ווייטן געשריי.

ווער שרייט עס? מע ווייסט ניט. דער שאכן? דאס קינד?
די אלטיטשקע מאמע? דער היימלאזער ווינט?

עס קוקן ווייטרוסן אף זייער פארמעג —
צעריסענע פעלצן, צעבראָכענע טעג,

צעטאָפּטשעטע דערפער, פארפרוירענע הענט,
און אַזיך, וואָס אמאָל איז געווען, איז פארברענט...

און איצט הייסט דער דײַטש נאָך זיי גראָבן אַליין
א קיווער פאר זייער פארקילטן געביין.

פאר וועלכע פארברעכנס? פאר וואָס פאר א זינד?
— די לאַפּעטעס נעמט נאָר, מוזשיקעס, געשווינד.

די פויערשע בליקן פארגייען אין שניי:
— א קיווער?

— א קיווער.

— פאר וועמען?

— פאר זיי.

דער דײַטש טוט א ווייז מיט דער האנט אף צוריק:
א קופקעלע יידן, געפענטעט מיט שטריק, —

זיי שטייען געפענטעט אין ווינד און אין וויי,
מיט אויגן פארקילטע אין שטומען געשריי.

זיי שטייען געפענטעט. זיי אַטעמען שווער,
מ'האַט נעכטן פארטריבן זיי אלע אהער.

זיי שעלטן דעם גוירל, וואָס האָט זיי פאריאָגט
אהער אין די שנייען צו שטארבן. עס טאָגט...

עס טאָגט און עס בלוזט שוין דער הימלשער ראנד,
זיי שטייען פאריאַסעמט — צו שפאָט און צו שאַנד.

פארוואקסן, פארקויטיקט און שווארץ, ווי די ערד,
מיט שמאטעס פארבונדן די קלאַטשיקע בערד,

די אויגן געשוואַלן פון שלאַפלאַזע נעכט.
זיי זיפצן. זיי שטומען. ס'איז ביטער. ס'איז שלעכט.

דאָס בלוט ווערט פארפרוירן, דאָס האַרץ ווערט פארקילט.
פון ווייט האָט א היימלאַזער הונט זיך צעביילט.

און ס'האַט זיך געטראָגן דאָס הינטישע קאַל
דורך פעלדער פארשטוממע, דורך שנייקן טאַל.

די יידן — זיי האָבן איצט גאַרניט געהערט,
זיי האָבן געוווּסט, ס'איז זיי שטארבן באשערט.

און ניט ווי די לייבן — אין גרויסן געשלעג,
ס'איז פאלן באשערט זיי אין מיט פונעם וועג...

זיי שטייען. ס'איז פול שוין מיט גיפט זייער קאַס.
צו וועמען זיך ווענדן? צו וועמען? צו וואָס?

מע רעדט ניט. מע קוקט ניט. מע ווארט שטומערהייט.
דער דייטש זאַל זיי זאָגן: דער קייווער איז גרייט.

די פראַסטיקע דופט גיט א קלונג מיטאמאָל,
דער דייטש גיט א דונער — זיי קענען זיין קאַל...

און ס'טוט זיי א זעץ אין די אויגן די היץ:
זיי זעען — די לאַפעטעס גיט מען א שמיץ,

און ס'טוט זיך א קויקל א היסער געשריי:
— מיר וועלן ניט גראָבן קיין קייווער פאר זיי.

מיר האָבן אינגינעם גע'עבט דאָ, געבויט
 און ווע'ן אינגינעם דאָ טרעפן דעם טויט. —
 די דייטשישע אויגן — אין פייער, אין פראם,
 די דייטשישע לייפן — אין פייער, אין סאם...
 די דייטשישע פינגער — אף קאפטן געווער.
 עס רייסן זיך גאָרגלען: „די יידן אהער!“
 די צייט איז א הייסע — געזאָגט און געטון —
 — וואָס שטייט איר? — שרייט אויס דער צעהיצטער דייטשון, —
 איר, יידן פארפּלּוכטע, די לאַפעטעס, גיך! —
 עס קוקן די יידן אף זיי און אף זיך.
 — וואָס שטומט איר? נו, פלינקער! די לאַפעטעס נעמט! —
 די לאַפעטעס לייגן אין שנייען פארשעמט...
 — איר, יידן פארפּלּוכטע! הערט אויס און געדענקט,
 ווער ס'וויי, ס'זאָ אים ווערן דאָס לעבן געשענקט,
 ווער ס'וויי נאָך היינט שאַפן בא זיך אין דער שטוב,
 זאָ לויפן דער ערשטער און גראָבן א גרוב... —
 עס שטומען די יידן, ווייטרוסן — מע שטומט,
 די רעגע די לעצטע אין ווייטעקן קומט...
 הער דייטש טוט א שמייכל א קרומען: — גענוג!
 איר, הענדלער פארפּלּוכטע, איר האנדלט ניט קלוג...
 — מיר האָבן געהאנדלט מיט אלץ אף דער וועלט,
 נאָר ניט מיט געוויסן. —
 א הייליך טוט דאָס פעלד

און ס'פאלן קארבאָנעס אין ציכטיקן שניי,
א דונער פארהילכט זייער לעצטן געשריי.

זיי האָבן איניינעם געלעבט און געבויט
און האָבן איניינעם באגעגנט דעם טויט.

דער טויט האָט זיין מאכט אין די קערפערס געשפרייט,
דער שניי האָט מיט קלאַרקייט די אויגן פארשנייט.

דער דענקמאַל, וואָס מ'האַט זיי דערווייל ניט געבויט,
איז קלאַרער פון שניי און איז שטארקער פון טויט...

באלאדע וועגן מיין טאטן

ניט ווייניק פריינט האָט יעדער מענטש,
ניט ווייניק פריינט און גוטע שכינים,
כאוויירים, מיטקעמפער א סאך
און בלויז א טאטן האָט מען איינעם.
און גליקלעך איז דער מענטש,
וואָס קאָן די שפעטערדיקע דוירעס זאָגן:
איך האָב מיט שטאַלץ דורך טעג און נעכט
דעם טאטנס נאָמען דורכגעטראָגן...

ווי לאַנג, ווי שווער דער שיידונגס-וועג...
די גאנצע ערד איז אופגעאקערט.
ווי איז דאָס ווייץ? דאָס פעלד איז טויט.
ווי איז די זון? דער הימל פלאקערט.
אין קלאַנג פון שטאַל, אין פיף פון בליי,
אין רויען אויסגעשריי פון זיגן

וואקסט אונדזער מאָרגן, אונדזער פרייד,
ווי ערשטלינגען אין הויזע וויגן.
עס גייט א קאמף איצט מיטן טויט,
און אויב עס פאָרט אף דר'ערד א רעגן,
איז ער פון בלוט, פון ווינד און וויי,
פון גרויסן יאָמער אף די וועגן;

און אויב א האַגל טוט א פאל,
איז ער פון צין, איז ער פון צאָרן,
איז ער פון הערצער און פון קעפ,
וואָס זײַנען שטיקער ערד געוואָרן;
און אויב די זון גייט אוף אין פעלד,
איז זי דער אָפּשײַן פון האַרמאטן,
נו, גיי דורך קנױפֿן גרױף דערזען דאָס פּאַנעם פון א טאטן,
וואָס איז באַם לעבן שוין אַרײַן אין שוואַרצן טויער פון געהענעם?
צי קאָן מען האָפֿן נאָך אַמאָל אין שײַנע מאָרגן־טעג דערזען אים?
עס טײַטט אים אָפּ א וואַנט, א נאַכט,
א שווערער אומגליק, א בײַזווונדער,
א גרױער שלאַק, דער טױט, וואָס קעפֿן פּרוּווט
דעם שטאַלץ פונעם יאָרהונדערט,
שטייט אפֿן וועג, א פעסטונג שטייט,
ווי קאָן מען זי אַריבערשפּרינגען?
ווי איז ער איצט, דער גוטער מענטש?
צי אַטעמען נאָך זײַנע לונגען,
צי שפּאַנט ער נאָך אַרום אַצינד אין טױטן געסעלע אין שטיפֿן,
צי קוקט ער נאָך אַף אונדזער וועלט
דורך זײַנע דורכזיכטיקע ברײַן,
צי שרײַבט ער לידער, ווי אַמאָל,
און לײַנט זיי שעמעוודיק פאַר יעדן,
צי זעט מען אים נאָך לעם דער קלױז מיט וואַכעדיקע ייִדן רעדן,
צי שמײַכלט נאָך זײַן בלאַנדער קאַפּ,
וואָס האָט אַף זיך קיין גרױע האַר ניט,
צי שווייגט דער יונגער זאַקן שוין
און איז שוין געל און ווייסט שוין גאַרניט. —
ווער ווייסט? ווער ווייסט? צי רוען שוין
די אַטע גלידער זײַנע מידע,

און בלויז דער ווינט, די טויבע נאכט
 געהערט האָבן זײַן שטימע ווידע,
 וואָס איז געפאלן אף דער ערד פארלאָזט,
 פארצווייפלט און צעבראָכן,
 ווען ס'האַט דער גיפט פון האַנקרייץ
 זײַן לעצטן אַטעם דורכגעשטאַכן...
 ווער וויסט? ווער וויסט? ס'קאָן זײַן, א שטריק
 א רויבערשער האָט אים פארצויגן
 און ס'פאַלט א שניי אף אים, א שניי אף זײַנע האָר, אף זײַנע אויגן,
 און שטיקלעך אינז אף זײַנע הענט, אף זײַנע אַקסל, זײַנע ווײַעס,
 ער הענגט און הערט דעם קאַלטן סקריפּ
 פון קאַלטע שכינעסדיקע טרײַעס,
 ער הענגט פאַרקײַט, די טויטע הענט
 צו טויטע ווייטן אויסגעשפּרייטע
 און פרעגט דאָס פעלד, די קאַלטע זון,
 די ווידע וועגן די פאַרשנייטע:
 — ווען קומט די שאַ פון דעם געריכט?
 די שאַ פון הייליקער נעקאַמע?
 מיט יעדן אופגאַנג פונעם טאַג גייט אוף זײַן ליכטיקע נעשאַמע
 און מאַנט און רופט...

ווער וויסט? ווער וויסט? און עפשער איז ער גאַר אצינדער
 מיט שכינים זײַנע אין א וואַלד
 און שפירט דורך צווייגן נאָך די צינדער,
 נאָך יענע וועלף מיט שאַרפע צייך,
 וואָס טראָגן אומקום און סאַקאַנע, —
 און ער גרייט אויך פאַר זיי דעם טויט,
 די לעצטע ווירדיקע מאַטאַנע...

און ווו ער זאָל אצינד ביט זײַן:
 אין ברען פון טעג, אין קאסטער רו שוין,
 זאָל זײַן געבענטשט זײַן הערלעך הארץ,
 זײַן הארץ — די טײַערסטע יערושע,
 וואָס ווערט אין פײַער ביט פארברענט,
 וואָס ווערט אין וואסער ביט דערטרונקען,
 וואָס ווערט אין אָפּגרונט פון ביט־זײַן,
 אין טיפן אָפּגרונט ביט פארזונקען.
 ווייַל וואָס איז גאָלד און וואָס איז זײַד,
 וואָס זײַנען פּאַלאַצן און פּערל?
 דאָס גאָלד געפינט מען אין דעם זאמד,
 פון זײַד קאָן פֿיכט א שמאטע ווערן,
 עס זשאַווערט שטאַל, א דעמב ווערט פּויל,
 ס'פּאַלט אײַן א באַרג, א טײַך ווערט טרוקן,
 א יונגער קאָפּ ווערט גרײַז און גרוי,
 עס בייגט זיך אײַן א שטאַלצער רוקן,
 און נאָר א הארץ, א הערלעך הארץ
 גייט דורך דורך פעלקער און דורך דוירעס
 און האָט פאר פּלאַם, פאר סאַם, פאר בלײַ,
 פאר שטויב און זשאַווער ביט קיין מוירע,
 א הארץ אזא, וואָס הערט ביט און
 אקעגן שלעכטס און פאַשקײַט זידן,
 קאָן זײַן באַם העלד, וואָס גייט אין שלאַכט,
 און באַ א שטיין שפּאַלער ייִדן...

ווו איז ער איצט? ווו קאָן ער זײַן?
 ער שטייט א מידער פאר די אויגן,
 דער גרויסער צאר, דער ווילדער וויי
 האָט אים נאָך מער צו דר'ערד געבוין.
 ער איז געווען א גוואַר, א גוויר, געהאַט אן אייגענע מעדינע,

א זון, צוויי טעכטער און א שנור, א גוטע זון אין סעדער גרינע,
צוויי אייניקלעך, און פריינט — א וועלט.
ווער טרייסט זיין עטער? קיינער, קיינער.
וואָס איז ער איצט? א בעטלער-ייד?
א לעצטער פונקט אף שווארצע שטיינער?
און אויב ער הערט, וואָס הערט ער, וואָס?
דאָס לעצטע כריפען פון א גויסעס.
און אויב ער זעט, וואָס זעט ער, וואָס?
ס'פילט אָן דער ראָב מיט בלוט די קויסעס...
און אויב ער לעבט, וואָס האָט ער, וואָס?
די האַפענונג פון זיין געוויסן:
דערזען זיין היים, ווי פריער, פריי,
דעם זון אין זיינע אַרעמס שליסן...
און אויב ער לעבט, און האַפט, און רופט,
און לעקט די זאָץ פון טרערן-טראַפנס,
באהיט די גרויזאמקייט זיין שוועל,
דער שוידער שטייט באַ זיין צוקאַפנס,
דער צאר איז אים א העמד אצינד,
אליין דער טרויער איז זיין אַנטאָן,
די טויב פון טרייסט באזוכט אים נאָר,
ווען ס'דונערן די האַריזאָנט...
דער קאלטער האַס זאָל, ווי א פריינט,
אים וואַרעמען ווי שטאַרקסטע וויינען,
און ווי א ברודער אין זיין וויי
זאָל די נעקאַמע מיינע זיין אים,
און רוען זאָל אין גלי פון טעג,
אין הייסן אש פון טויבע וואַכן
אף זיין פארווונדעטן געמיט דער גיט-פארווונדעטער ביטאַכן...

באלאדע וועגן דעם טאנקיסט שלוימע גארעליק

אין דער נאכט, אין דעם ווינט, מיטן וואלדישן וועג
פירט גארעליק זיין טאנק אין דעם שטורעם-געשצעג.

שוועבט דער טאנק, שווימט דער טאנק, בארג-ארוף, בארג-אראָפּ.
קוקט דער וואַלד: ס'איז אַ לייב טוקט אין שנייען זיין קאַפּ?

שטוינט דאָס פעלד: ס'איז אַ שיף אַ פארשנייטע אוועק
פון דעם יאם און ארוף אף דעם וואלדישן וועג?

פרעגט די ווינט: ס'איז אַ בארג האָט זיך אַקאַרשט צעשיידט
מיט דער ערד, און ער שוועבט און ער שווימט און ער גייט?

ניט קיין לייב, ניט קיין בארג, ניט קיין שיף אינעם גאנג, —
אין דער נאכט, אין דעם ווינט פירט גארעליק זיין טאנק.

און פאָרויס, ערגעץ נאָנט, אונטער קאַלדרעס פון נאכט
שטייען שטאַלענע וועלף און מע לַאַקערט, מע וואכט...

און מע קוקט, און מע קריצט מיט די וועלפישע ציין,
און מע בוקט זיך צום קרייץ, און מע טרוימט וועגן ריין,

און מע טרוימט וועגן רויב, וועגן זויפן פארשנייט.
ס'איז זיי קאַט, ס'איז זיי גוט, ס'איז שוין מאַסקווע ניט ווינט...

— ווארט נאך צו, ניט געײַט, ניט געכאפט, יונגעײַט, ס׳איז נאך פרי, ס׳איז שוין שפעט. יונגעײַט, האָט נאָך צײַט.

ס׳האָט שוין מאַסקווע געשיקט אירע פּרײַנט, אירע זין, ס׳פּאַרט דער רוס איוואנאָוו, ס׳פּאַרט דער טונקלער גרוזין, —

ס׳פּאַרט קורידווע, מיט אים דער אוקראַינישער שמיד קאַוואַצענקאַ איוואן און גאַרעליק דער ייד.

יא, גאַרעליק דער ייד, וואָס איר זוכט אים שוין לאַנג, וואָס איר האסט אים אוי פאר זײַן בלוט, פאר זײַן דראַנג.

ס׳איז שוין מאַסקווע ניט ווייַט? האָט נאָך צײַט, יונגעײַט, ס׳איז נאָך ווייַט, יונגעײַט, צום געזעכטער נאָך ווייַט.

ס׳וועט דער רוסישער שניי אײַך נאָך טאָן א פארשיט, ס׳וועט די רוסישע ערד אײַך נאָך ברײַען די טריט,

ס׳וועט א גענעם אײַך ווערן די רוסישע נאכט, און איר ווייסט שוין, וואָס רוסישער בײַ טוט אין שלאכט.

נו, א שלאכט! נו, א שלאכט! ס׳האָט זיך אדע געדאכט, אז ס׳האָט קיינמאַל די ערד ניט געזען אזא שלאכט.

וואָס איז ערד, וואָס איז הימל? ווער זעט זיי דען איצט? נאָר עס קראכט, און עס שאלט, און עס קנאלט, און עס בליצט.

ס׳זײַנען שטערן אוועק אין די וואַקנס פאר שרעק, און דער וואַלד האָט פארהויבן די צווייגן זוי העק.

ס׳האָט דער וויכער געפײַפט, און געפײַפט האָט דער בײַ, ס׳האָט דער טײַוול געגרוילט פון אזא פײַפערײַ...

ס׳פירט גאַרעליק זײַן טאַנק אין דער נאכט, אין דעם ווינט, ווער עס קומט קעגן אים, דער קומט אום, דער אנטרינט.

ס'פירט גאַרעציק זיין טאנק. יעדער שאַס, וואָס ער שיקט,
טרעפט אין קעפּ, טרעפט אין בלוט, און ער פּרעט און דערשטיקט.

און עס דאכט, אז אין הייך קרינגט זיין יאַמטעוודיק קאַף:
— פּרי, מיין שטאַדענער פּלאַם! פּרי, מיין פּלאַמיקער שטאַף!

פּרי אף רעכטס, פּרי אף לינקס, פּרי צום באַרג און צום טאַף,
ברען די פּיינט, צינד די פּיינט, נעם נעקאַמע, באַצאַף

פאַר דעם בלוט, פאַר דעם שרעכטס, פאַר דעם שוואַרצן פאַראַט,
פאַר דעם ברודער, וואָס האָט דער שטאַט דענינגראַד

מיט זיין דעבן דעם וועג צו דער שטאַט זיי פאַרשטעפּט.
נעם נעקאַמע פאַר אַרץ: פאַרן קאַרן אין פּעלד.

פאַר דעם דעמבערגער מיידל, וואָס בענקט איצט נאָך מיר,
פאַר דער אַדטיטשקער מאַמע, וואָס וואַרט באַ דער טיר,

אז איר זון זאָל זיך קערן צוריק פונעם קריג.
נעם נעקאַמע פאַר אַרץ: פאַרן קינד אין דער וויג.

פאַר די פינצטערע פענצטער אין בלוטיקע נעכט,
און פאַר מאַסקווער גערויש, וואָס דער פּיינט האָט פאַרשוועכט... —

עפּשער דאכט זיך עס בלויז און עס קרינגט ניט זיין קאַף,
נאָר עס דונערט דער פּלאַם, נאָר עס יאַמערט דער שטאַף...

נו, אַ שדאַכט! נו, אַ שדאַכט! ס'ווערט דער רויש ניט געשטימט,
און גאַרעציק דערפּיט: ס'האַט דער סוינע געציפּט

און געטראָפּן אין טאנק — און זיין טאנק איז אין פּלאַם,
און ער שווימט ווי אַ שיף אין אַ שטורעם אין יאם.

ניט קיין שיף, נאָר אַ באַרג האָט זיך אַקאַרשט צעשיידט
מיט דער ערד, און ער שווימט, און ער פּלאַמט, און ער גייט...

ניט קיין שיף, ניט קיין בארג, א פארווונדעטער לייב
האַט געטאָן קעגן פּיינט זיינע קויכעס א הייב.

ס'ברענט דער טאנק, פונקט ווי דאָרט, בא דעם פינדענדער וואַלד, —
פון דעם פּייער ווערט הייס, פון דעם פלאקער ווערט קאלט —

ס'האַט געדאכט: יענער פלאם פון דער פינדענדער שלאכט
האַט געיאָגט זיך נאָך אים טאָג און נאכט, טאָג און נאכט.

און געפאקט האָט ער אים אונטער מאַסקווע, ניט ווייט.
נו, א שלאכט! נו, א שלאכט! נו, א פלאם! נו, א צייט!

ס'ברענט דער טאנק, און די נאכט פון זיין פּייער ווערט רויט, —
אויב דאָס לעבן איז קאָרג, זאָר באזיגן דער טויט.

ס'פירט גאַרעציק זיין טאנק מיט דעם אומקום באשיינט,
ניט קיין טאנק — א ווילקאן פליט אקעגן די פּיינט...

און ער צינדט זיי, און ברענט און פארמישט מיט דער ערד, —
ניט קיין טאנק, — ס'פליען סרייפעס אף שטאַלענע פערד...

ווען גאַרעציק האָט יונג זיינע אויגן פארמאכט,
האַט זיין טאנק נאָך געברענט אף די פלעצער פון שלאכט.

און זיין היידיקער פלאם האָט גערופן נאָך מער:
צום געווער! צום געווער! צום געווער! צום געווער!

מינן מוטער

אַט איז דער פּיכטער קייווער, אַט איז דאָס שטיקל ערד,
ווי ליגן איז מינן מוטער, מינן טייערער, באשערט.

מיר האָבן זי באהאַטן אין צוואנציק צווייטן יאָר,
געווען איז זי אַ גוטע, אַ הארציקע ביז גאָר.

געוויינט האָט זי אין שפּאַלע, געבאָרן אין טשערקאַס,
איר טאַטן — מייער גערל — געדענקט נאָך זייער גאַס.

דער דניעפער האָט געקויקלט די כוואליעס שוין פון לאַנג,
צו מייער גערלס פענצטער פלעגט גרייכן זיין געזאַנג.

און דאָבע איז געזעסן באם פענצטער און געהערט,
ווי ס'קויקלען זיך די כוואליעס און שפרינגען אף דער ערד.

דערנאָך איז זי מיט מיידלעך צום גרויסן טיך געגאן,
פלעג ליינען „מאַנטע־קריסטאַ“ — דעם שפּאַנענדן ראָמאַן.

נאָר גיך האָט זיך מינן מוטער געזעגנט מיט טשערקאַס,
ס'האַט שפּאַלע זי באגעגנט מיט הונגער און מיט האַס...

אַ שטיבל אף לעסנאיא האָט שוין געווארט אף איר,
אַ טרוקענע אקאציע, אַ בלאַטע בא דער טיר.

אין אומעט און אין דיגעס האָט זיך די צייט געשלעפּט.
מיין מאמע האָט א בלייכע אין שטעטעלע געדעבט.

זי האָט מיט זיך אהערצו א טע-בע-צע געבראכט,
זי האָט באטאָג געארבעט און האָט געהוסט באנאכט.

די שטעטדיקע יאָרן, זיי טראָגן זיך ניט גיך,
אין אָנהייב פון יאָרהונדערט געהאט א זון — ס'הייסט, מיך.

א קינד מיט קראנקע פונגען, א שוואכס, ווי זי אַליין;
מיט פאָקן און מיט מאַזען, א באַכער — הויט און ביין.

געוויקלט און געוויגט מיך, געוואשן מיך אין טוי,
און וואָס געווען איז ווייטער, געדענק איך ניט גענוי...

כ'געדענק איר קאָפּ דעם יונגן, מיט אויגן גרויסע צוויי,
די פייכטקייט אין די אויגן, די באַווקייט אונטער זיי.

כ'געדענק איר שווארצן קובלעק, די ציין, ווי ווייטער שניי,
זי שטייט דעם אונדזער פענצטער און קוקט אפן שאַסיי.

זי קוקט ארויס אין געסל, צי גייט נאָך ניט אהיים
דער באַכער דער בעניאָכיד — דאָס מיינט מען מיך אַליין.

די קליינע פאָרטקע אָפן — דאָס פענצטער איז פארמאכט,
איר קאָפּ איז אין דער פאָרטקע, די אויגן — אין דער נאכט.

אזוי איז זי געשטאנען צום סיטקעלע געווענדט,
ביז זי האָט פון ווייטן די טריט מינע דערקענט.

קיין פאָרווהרף ניט, קיין מוסער, קיין איבעריקע רייד,
נאָר מוטערלעך באשיידן די וועטשערע געגרייט.

איך האָב אף זיך געטראָגן שוין גאנצע פערצן יאָר,
געהאט האָב איך נאָך דעמלט געקרייזטע, לאנגע האָר.

געהאט א קליינעם שטערן מיט קליינען און א שיר,
און דאך האבן די מיידלעך שפאצירט אמאָל מיט מיר.

און איבער יענע מיידלעך, צווישן אונדז גערעדט,
פלעג ווארטן בא דער פּאַרטקע מיין מאמע אזוי שפעט.

מיידלעך האָב איך דעמלט באזונדערס לייב געהאט,
נאָר ווען עס איז קיין שפּאַלע געקומען מישוראט,

האַט מיך זיין שוואכע טרופע פארכאפט און איבעראשט,
דורך שמאַלינקע שפארוגעס האָב איך זיין קונסט גענאשט.

איך האָב געזען באַר־קאַכבא, געזען קאַלדוניעס שטיק,
און שטענדיק האָט באגלייט מיך מיין מאמעס צארטער בליק.

און ווען איך פלעג גיט קומען, זיך קערן פון שפאציר,
האַט זי שוין לעס דער פּאַרטקע געווארט פון לאנג אף מיר...

און ווען ס'האַט זיך באוויזן דער ערשטער פאנצער־צוג
און אונדז, די שפּאַלער יינגלעך, גערופן האָט קאַמיוג,

דאן האָבן ביזע מאמעס אין וועג זיך אונדז געשטעלט,
געשריגן האָבן מאמעס: — וואָס לויפט איר אין דער וועלט?

— וואָס טראַגט עס אייך פונדאנען? דער רועך ווייסט ווהיין,
פריקאזטיקעס דארף האָבן שווארצבוים מיט זיינע זין.

לעווענבערג דארף מעקלערס און קאראטשונסקי — קנעכט,
אַקטיאבער־בליצן רויטע באַלויכטן אונדז די נעכט...

געזאַגט האָט דאָבע פעפער איר זון, איר יונגן בכאָר:
— דיר גייט שוין, און איינהאַרע, דאָס זיבעצעטע יאָר.

א יינגל דארף זיין ספּריטנע, א יינגל דארף זיין דרייסט,
דו זאַסט זיך גוט באקלערן און טאַן, ווי דו פארשטייסט.

אף מיטינגען, אף סכאָדקעס האָב איך די בעכט פארבראכט,
און ס'האָט מיך דאָבע פעפער באגלייט אין ערשטן שאכט...

מיט טרערן אין די אויגן האָט זי מיך צוגעדריקט,
און ס'האָט אַ צוג אַ לאנגער אף וועגן מיך געוויגט...

און וווּ כ'בין ניט געווען דאן: אין צוג צי אף א שוף,
עס האָבן מיך געווארעמט די מוטער־לעכע בריוו...

מע זאָגט, אז זי פלעגט אָפּט נאָך ארויסקוקן צום שליאך:
— מע דארף ניט ווארטן, מאמע, דאָס פענצטער פארמאך.

איך וועל שוין מער ניט שטיפן, ניט זיין אזא מין שעד,
איך וועל שוין מער ניט קומען, ניט קומען אזוי שפעט...

מע דארף אף מיר ניט ווארטן, דו ווארטסט אומזיסט אף מיר,
דיין זון איז איצט אין טורמע, א שאַס הענגט אף דער טיר.

איך וועל צו דיר ניט קומען, לוקיאנאָוקע איז ווייט,
און ס'רוישט אונטער די גראטעס די שוידער־לעכע צייט...

דערהערט האָט דאָבע פעפער דעם טרויעריקן גרוס,
געזאָגט האָט זי צום טאטן: „איך גיי אהין צופוס“.

די צוגן גייען לאנגזאם, קיין פליגל האָב איך ניט,
איך וועל אהינצו גייען מיט זייער גיכע טריט.

איך בעט דין זייער, שאַלעם, זאָסט ניט פארגעסן מיך,
זאָסט נאָכקוקן נאָך כאווען, נאָך דאשען און נאָך זיך.

א קלומעק אף די פלייצעס, א פויערישע שאַל,
און דאָבע פעפער טראָגט זיך צום שטעטלשן וואָקזאל...

א נאכט איז דורכגעצאָפֿן, א שווערע נאכט אָן שלאָף,
און אָט איז שוין סיגניווקע און באַלד איז שוין צוויטקאָוו...

די קויטיקע טעפּלִושקע איז פּולער פּון אן אויג,
פּון ערגעץ קנאַפֿן שאַסן און ערגעץ פּויקט א פּויק.

עס ש'לעפט זיך די טעפּלִושקע אין געלן בלעטערפּלאַ,
אָט איז אינגליכן פּאַסטאַוו — דער פּריידעכער וואַקזאַל...

דעניקינצעס באַרינגלען דעם קויטיקן וואַגאַן;
— וואָס דאַרף דאָ די זשידאָווקע, וואָס האָט זי דאָ צו טאָן? —

א ש'ליידער פּון טעפּלִושקע — און דאַבע פעפּער פּליט,
א שאַמפּאַ האָט איר פּלייצע די מאַגערע געברייט.

די זעכציק ווערסט ביז קיעוו האָט זי צופּוס געשפּאַנט,
דער שטייער טרוים אין האַרצן, דעם קלומעק אין דער האַנט.

זאָל טריקענען מיין גומען, זאָל זיין מיין וועלט פּאַרפּיינט,
אויב איך וועל דיך פּאַרגעסן, מיין מוטער און מיין פּריינט.

צי וועל איך דיך נאָך זען, מיין ליבער פּריינט, אַמאַל,
כ'געדענק די לעצטע שאַען אין שטעטלשן שפּיטאַל.

דער טיפּוס האָט אונדז ביידע צו בעטלעך צוגעשמידט,
און ס'האַט די היץ די גרויסע געברענט אונדז און געברייט.

דו ליגסט, ווי אין א נעפל, די הויט דינע פּאַרגעלט,
דורך דינע פּערציק גראַדוס באַקוסטו אונדזער וועלט.

האַסט קוים דערקענט דעם טאַטן, די שוועסטערלעך און מיך,
מיר קוקן אָף דיין פּאַנעם — דער טויט קומט אזוי גיך.

די שרעק בא דיין צוקאפנס האָט זיך אוועקגעשטעלט,
דו מורמלסט, אז א שאַטן פארטרייבט דיך פון דער וועלט.

דו זאָגסט, מע וויל דיך סאמען, דו נעמסט דערפאר קיין שפּיז,
און אף דיין קאָפּ דעם הייסן ליגט א פוכיר מיט אייז.

דו גלייבסט שוין איצט ניט קיינעם, דו ליגסט, ווי אין א רויך,
נאָר איך זאָל דיר דערלאנגען א לעפל פרישע יויך...

ווי קאָן איך איצט דיר העלפּן? כ'ליג אויך מיט פּערציק גראד,
איך הייב זיך אוף פון בעט און גיי, ווי אין א טשאד.

דו טוסט אף מיר א קוק נאָר, איך שטעל זיך אף די קני,
איך זע דיין לעצטן שמייכל... אף מאָרגן אינדערפרי,

ווען איך בין אופגעשטאנען, ביסטו שוין ניט געווען,
דער קרעכצנדיקער זייגער האָט אָפּגעקלונגען צען.

דיין בעט ארויסגעטראָגן, דער צימער האָט גערוט,
און אף דער וואנט דער ווייסער א טראָפּן דיִינער, בלוט...

איך צימער האָט געהערשט דאן א שטיצע טויטע רוי,
איך האָב פון היץ געפרעגט נאָר: „ווי איז די מאמע? ווי?“

— די מאמע איז געזונט שוין, — מע האָט געענטפערט צארט, —
זי זיצט שוין אפן גאנעק, זי ווארט אף דיר, זי ווארט...

איך וועל פון בעט א שפרונג טאָן, אראָפּ, אראָפּ, אראָפּ,
און לויפן צו דער פּאַרטקע, דאָרט שטעקט דער מאמעס קאָפּ.

זי ווארט אף מיר, איך זע זי, זי קוקט נאָך אפן שליאך...
מע דארף אף מיר ניט ווארטן, דאָס פענצטערל פארמאך.

עס קאָן דיר נאָך פארשאַטן, עס וואַרט אַף דיר דײַן בעט,
איז שטיי ניט לעם דער פאַרטקע און וואַרט ניט אזוי שפּעט.

דו ביסט א גוטע מאמע, א הארציקע ביז גאָר.

מיר האָבן זי באהאַלטן אין צוואנציק צווייטן יאָר.

1936



פאָמעס



עליעם טויט

1

ווען שטייע שמיכלענדיקע שטערן
 צעשיטן זיך אין ארטן טאל,
 איז גוט צו זיצן דא און הערן,
 ווי גראָזן פלאפען פון אמאל.
 איז גוט — אָט דאָ אמאל דערמאנען
 אן אלטע ווינטערדיקע ליד
 אף ווייטע דרעמלענדיקע באנען,
 וווּ שניי און אומעט שיט און שיט,
 וווּ קינדער וויינענדיקע ליגן
 מיט אייגען קאלטע, ווי דער פראָסט,
 וווּ ערגעץ ווייט אף ווייטע וועגן
 האָט ווער די לעצטע טריט פארלאָזט.
 ווי פרייעך איז געווען זיך דרייען
 אין סטעפ מיט היציקן גאלאָפּ,
 אין טיפע זינגענדיקע שנייען
 באהאלטן שמיכלענדיק דעם קאָפּ,
 איז גוט אָט דאָ אמאל דערמאנען,
 ווי ס'האָבן נעכט געיאָגט פארשייט.

.

נאָר ס'האַט ניט יעדערער פארשטאנען
די גרויסע פרייד פון יענער צייט.
ניט יעדער האָט געקאָנט דעריאָגן
דעם הייסן פּוּף פון יענע טעג,
ווען ס'פלעגן איינדיקע צוגן
זיך שרעפן וואַכנווייז אין וועג.

2

אף פעלדער ווייטע און פארשנייטע
האַט טאָג און נאכט א שראַכט געברענט,
און ס'האַט א שטעטעלע דאָס צווייטע
אין יענע רויכן ניט דערקענט.
מ'האַט נאָר געזונגען און געיאָגט,
האַט צמעצן א קויל געטראָפן,
איז ער געפאלן ניט באַקלאָגט.
און ווער האָט צייט געהאט צו קלאָגן
אף זיך, וואָס פאלן ערגעץ טויט,
ווער ס'האַט געהאט א פערד-און-וואָגן,
דער האָט געפירט אף שראַכטן ברויט.
אזוי איז יענע צייט געגאנגען
און האָט מיט רוער פרייד געשיט,
און הויכע דראָטן אף די שטאנגען
דערצייילן שטיף פון יענע טריט,
ווי מ'האַט אין פעלד דעם פיינט געטריבן
מיט הויכע הענט און מיט געזאנג.
ס'האַט דעמלט קיינער ניט פארשריבן
די הייסע ליד פון יענעם גאנג.

א סאך, א סאך האָט מען געהאנגען
אין שטיִלער ל׳וואַנעדִיקער נאכט.

.....

זיי האָבן זייערע געזאנגען
פון יענע פעלדער ניט געבראכט.

3

ווער דאָרט, ווער דאָ אין שטיִלן קאַרן
האָט שטום דערזאָגט דאָס לעצטע וואָרט;
ס׳איז יענער וועג שוין לאַנג פארלאָרן
און רעגנס וואשן שוין דאָס אָרט.
און קומען קומט אהין ניט קיינער,
און איינזאם בענקט די פֿיכטע ערד,
ווי ס׳האָט א ריִטער זיִנע ביינער
פארלאָזט איינינעם מיט זיִן שווערד,
איז שווער אזוי אוועק פונדאנען,
פון אָט דעם אלטן, פרישן וועג,
ווי יעדער בערגל קאָן דערמאנען
א בינטל אָפגעבליטע טעג.
און גוט איז זיצן דאָ און הערן,
ווי סטעפעס רעדן פונעם שראָף,
און זען, ווי טרויעריקע שטערן
צעשיטן זיך, ווי שטומע שאָף.
אין ווייטקייט זשומען ערגעץ מיִך,
אף גראָזן פאָרן טראַפנס טוי,
אין אזא אַוונט אזא שטיִלן
האָט מיר א סטעפ דערציילט אזוי:

אין יענע טעג פון הייסן ציטער
האָט אונדזער העלד זיין היים פארלאָזט,
זיך ניט געזעגנט מיט זיין מוטער,
איז ער אוועק אין שארפסטן פראָסט.
אין אַטע שיד, אין דינעם רעקל,
א דעבל ברויט, א פאַרל גרעט,
מיט א צעריסן קויטיק פעקל
איז ער אוועק אין פרעמדע שטעט.
.

ער האָט פון קינדווייז אַן געטראָגן
א ווילדן קויעך אין זיין ברוסט,
פון קאַטן וויי און שטיצע קלאָגן —
פון דעם האָט עליע ניט געוווסט.
ער האָט געקאָנט אין א פרימאַרגן
א וואש טאָן זיך מיט פרישן שניי
און נאַכדעם גליטשן זיך אַן זאַרגן
אף איי אף גלאטן א שאַ צוויי;
אמאָל געפאַקט א פערד א פרעמדן,
געטריבן אים ביז טיפער נאַכט,
ביז אף די לויפנדיקע ענדן
האָט די לעוואָנע זיך פארטראַכט.
און איינמאָל, ווען ער איז געשווומען
און ס'האָט א שטורעם אים געדרייט,
אין לופט געהודעט האָבן רייד:
— „ער גייט צו גרונט, ער וועט ניט קומען!“ —
און כוואליעס האַטן אין איין יאָגן
דעם ווילדן שווימענדיקן ברויט,

נאָר עליעס הענט צום ברעג אים טראָגן,
און עליע שפּרינגט פון שוים ארויס!

ווער ווייסט ניט איצט פון עליעס ווונדער
אין גאנצן אומרוקן קאנט,
אפילע קליינע, קליינע קינדער
איז עליעס נאָמען שוין באקאנט.
קיין ווייכן קלאנג פון קינדער-לידער
האָט ער אין וויגל ניט געהערט,
נאָר פאלן אף דער ערד א מידער
אין קאלטן גאנג פון פרעמדע נעכט
איז גרויזאם אים געווען באשערט.

5

אלע טאָג לעס שטילן פארקן
האָט שטיל גערוישט דער שמאַלער שליאך,
אין האנדל-וואנדל אף די מארקן
פארטאָן זיינען געווען א סאך.
עס פלעגן שטענדיק קרעכצן רעדער
אף לאנגן סקריפענדיקן בריק,
און פליסיק פלעג מען מאכן לעדער
אין איין-און-אינציקער פאבריק.
דורך טירן שמאַלע, שווארצע שויבן,
מיט אויגן ערגעץ ווייט געווענדט,
מע פלעגט דאָרט ארבעטן און גלויבן
אין טיפע קרעפטן פון די הענט.
האָט עליע אויך געארבעט לעדער,
ווי אלע דאָ, ביז טיפער נאכט,

מיט יוגנט דאַרפישער אין סעדער
 האָט עליע זומער־נעכט פאַרבראַכט.
 נאָר בלאַנדזשען פלעגן זינען אויגן
 און ס'האָט געטריפט זיין קראפט אומזיסט.
 ס'האָט ערגעץ שטענדיק אים געצויגן —
 ווהיין, האָט קיינער נישט געוויסט.
 אף נייע טעג בא די ווארשטאטן
 האָט מען אין פינצטערניש געווארט;
 האָט עמעצער געדרוקט פלאקאטן,
 פלעגט ער צעקלעפן זיי באנאכט.
 און ווען געווען איז אן אסיפע,
 אין נעכט, אין שנייקע און טיפע,
 בא קעלערס פול מיט דינאמיט —
 איז ער געשטאנען און געהיט.
 קיין רעדעס האָט ער נישט געהאלטן
 און נישט געוואָרפן זיך מיט רייד.
 נאָר טיף אין זיך האָט ער באהאלטן
 דעם שטיין אַטעם פון זיין פרייד.

6

איז איינמאָל, ס'האָט געשנייט, גערעגנט
 און ס'האָט געבענקט די פייכטע ערד,
 און זיך מיט קיינעם נישט געזעגנט,
 האָט ער א טרייב געטאָן דאָס פערד.
 פון קליינע פענצטער מאטע אויגן
 באגלייט האָבן זיין גרינגן לויף,
 דאָס פערד איז שפילעוודיק געפלאָגן
 און האָט פארלאָזט דעם לעצטן הויף.
 נאָר ערגעץ ווייט, אין קאלטע שויבן,

האַט א באקאנטער בדיק געקליט,
אף ווייסן ראָסט, אף קאלטע שטויבן,
א הונט א לעצטער האָט געביטט.
די שטאַט ווערט קלענער אלץ און קלענער,
און עדיען ווערט זי אזוי דיב,
ס'איז יעדער זאך פונווייטנס שענער
און דיבער ווערט די ארטע שטוב.
און אזוי מילד האָט אים געצויגן
אהין, צו אָפגעקילטע טעג,
די קינד הייט פליט פאר זיינע אויגן
און יאָגט אים נאָך זיין גאנצן וועג.
נאָר קיינער הערט ניט איצט זיין יאָגן
און עפעס ווערט אים אזוי קארט,
ס'האַט נאָר דאָס פערד אים ווילד געטראָגן
און האָט געוועקט דעם ווייטן וואַלד,
פון אומעטום האָט מען געשאָסן,
געציטערט האָט די גרויע וועלט,
און ס'האַבן טעג זיך הייס געגאַסן
אף גרויען הונגעריקן פעלד,
איז עדיע אויך מיט זיי געפליגן
אין יענער רויכערדיקער שיין,
אין זיינע שמייכלענדיקע אויגן
האַט קיינמאָל ניט געווינט קיין פיין,
ער איז געווען פון שנייען קעלטער
און הייס, ווי גליענדיקער שטאַל,
האַט ער פארדייבט זיך אין די פעלדער,
ווי אין זיין שטעטדיקן טאַל.
איז יעדער וועג געוואָרן נייער,
זיין טראָט האָט פרייעכער געברענט.
.

ער האָט געוואוסט, אז עשן פֿייער
 האָט מען מיט פֿייער נאָר געקענט.
 ער האָט געוואוסט, אז וועקן דרימל
 האָט נאָר געקאָנט דער דויער שרייבן.
 א פֿאנגע צייט, אז הויכער הימל
 איז אים געווען א פֿייער דאך.
 ער האָט זיך אויסגעפֿערנט שווינגן
 און זיצן שטיף אנטקעגן זון,
 אין טונקלען וואַרד, א הייפל צווינגן
 איז אים זיין בעסטע היים געווען,
 און צווישן אַדע זינגע שכינים
 איז ער געוועזן נאָר איין ייד,
 נאָר אומעטום מיט זיי אייניגעם
 האָט ער געפֿיפט די זעלבע ליד.

.....

אמאָר אין ראשיקע פֿארנאכטן,
 אין שאַ פֿון פֿאכעד און פֿון נויט,
 ווען מענטשן מידע פֿלעגן ווארטן
 אין פרעמדע היימען אפן טויט,
 ווען איבער שטעטלעך בייזע וואַלקנס
 געיאָגט האָבן די פֿעצטע נאכט,
 איז נאָר די אומרוקע פֿאַלקן
 אהינצו רו האָבן געבראכט.
 מיט יענע פֿאַלקן פֿלעגט ער יאָגן
 און ניט געפֿיסט זיך אין דער פרעמד,
 ווייז הייסע הערצער פֿלעגן שראָגן
 בא יעדן אונטער קאסטן העמד.
 און אַדע טרויעריקע פֿריידן
 האָט ער געצונדן אף זיין שווערד,
 די ווערט איז גרויס און האָט פֿאר יעדן

א היים א היימישע אף דר'ערד,
 נאָר מענטשן פּליצן, מענטשן גייען,
 אַט ערשט געווען און שוין אוועק,
 אף יענער ערד פּלעג דער פּאָרגייען,
 ווער ס'האַט געשראַקן זיך פאַר שרעק.
 ס'איז יעדער גרייט צו זיין א קאַרבן
 און פאַרן ערגעץ לעם א פּלויט,
 אף יענעם פעלד איז דער געשטאַרבן,
 ווער ס'איז געלאָפּן פונעם טויט.

7

אין גאנג פון בלויזעכע פארטאָגן
 האָט יעדער וואָרד פּאַרזוכט א שלאַכט,
 ווי פּרייעך איז געווען צו יאָגן
 אין יענע וועדער שפּעט באַנאַכט.
 ווער קאָן פּאַרגעסן די געזאַנגען
 פון יענע נעכט אין אַלטן טאַץ?
 און ווער ס'איז איינמאַל דאָרט געגאַנגען,
 וועט דאָרט שוין זיין צום צווייטן מאָל.
 אין הייכן הענגט נאָך יענער וואָקן,
 וואָס שיקט דעם טרויער אף דער ערד,
 ווער וויסט ניט איצט קאָטאָוסקיס פּאַקן,
 קאָטאָוסקיס רייטער אף די פּערד?

.....
 דער אַכטער טאַג איז שוין פּאַרגאַנגען,
 און ס'איז אין פּאַק קיין ברויט ניטאַ,
 עס גייען אום די שווערסטע קלאַנגען
 און שווערער ווערט פון שאַ צו שאַ.
 — דאָ זיינען אלע שנעלע רייטער

און יאָגן דארף מען סײַוויסײַ.
 — נאָר וואָס וועט זײַן, בראַטישקע, ווייטער,
 אזוי איז שטארבן ניט קעדיי.
 וואָס קאָן מען טאָן מיט אזא הונגער
 און גיי ארום און שרייב דעם ווינט,
 ווער קאָן אצינדער מאכן גרינגער,
 ווער קאָן עס ראַטעווען אצינד?
 און הער, ווי ס׳בעטן זיך די ציינער,
 ווו נעמט מען איצט א שטיקל ברויט?
 דו זעסט, ווי ס׳טריקענען די ביינער
 און געלער ווערט אף מיר די הויט.
 דו זעסט, ווי ס׳פאלן אײַן די אויגן,
 ווי ס׳ציטערן בא מיר די הענט,
 מיר זיינען אויך אמאָל געפלוין
 און רייכע פאלאצן געברענט.
 — ניט שייך, ניט שייך איז איצטער קלאָגן
 און שטיף זיך שרעקן פארן טויט,
 אין ווייטקייט פליען ערגעץ צוגן
 און פירן העמדער אונדז און ברויט.
 און גיך וועט אונדזער פאָק זיך פרייען
 און ווידער בונטעווען פארשייט,
 עס בלאַנדזשען צוגן אין די שנייען,
 זיי זיינען ערגעץ שוין ניט ווייט.
 ניט שייך, ניט שייך איז איצטער קלאָגן
 און שטיף זיך שרעקן פארן טויט,
 דו הערסט, ווי ס׳פינפן דאָרט די צוגן
 און פירן העמדער אונדז און ברויט.

 ווער האָט געקענט אָט דאָ זיך ריכטן
 אף אזא בראַך אינמיטן נאכט,

ווער ס'האט געיאָגט מיט זיי ערשט נעכטן,
האָט היינט די אויגן שוין פארמאכט.
די שרעק פלעגט וואקסן אומגעווינער
און האָט געיאָגט און האָט געווייט,
און אלע טאָג מיט שטיין טרויער
האָט מען א קאַרבן שטיף באגרייט.
מ'ווארט, אז עמעצער זאָל קומען,
נאָר קיינער קומט ניט כוּצן טויט;
פרימאַרגנס רויכעדיקע שווימען
און ברענגען ברענגט מען ניט קיין ברויט.
קאָן זיין, אז ערגעץ בלאַנקען צוגן,
אז ערגעץ רייניקט מען דעם שניי,
נאָר שווער איז שוין דעם הונגער טראָגן,
ס'איז שווער דערווארטן זיך אף זיי.

8

דער פאָלק האָט שוין אין ברויט פארגעסן,
קיין שטיקל פלייש איז לאנג ניטאָ.
אין דאָרף איז דאָ איצט וואָס צו עסן,
אי ברויט, אי פלייש איז דאָרטן דאָ.
ס'יאָגט א פריילעכער גערודער,
און שיקער פליט דער טונקלער טאָג;
דאָס דאָרף איז פול מיט שיקרעס-הידער,
נאָר ווייט אין דערפיל שטייט א קלאָג.
אף קרומע כאטקעס הענגט א טרויער
און דאָרטן ווייסט מען ניט קיין רו,
מ'פירט אוועק באם אלטן פויער
פון קיינער שטאף די לעצטע קו.

די זון איז אָפּגעשווומען ווייטער
 און זיך באהאַלטן לעם א פּלויט,
 זי זעט — פון ערגעץ פליט א רייטער,
 א רייטער פליט אהער נאָך ברויט.
 אין טאָג אין האַרבסט־יקן, אין שטידן,
 איז קלאָר און דורכזיכטיק די הויך;
 א רייטער טרייבט א פּערד א דורן
 און שטויבן הייבן אוף א רויך.
 פון ווייט האָט זיך א קאַפּ באוויזן,
 און נאָך א קאַפּ אין גרינעם טאָל,
 און ביקסן, ביקסן, לאַנגע שפיצן,
 און פּרעמדע רייטער אָן א צאַל.
 נאָר איינער האָט זיין פּערד געטריבן
 און פּונקען בליצנדע געשיט,
 אז פאר די פּרעמדע איז געבליבן
 א שוואַרצער שטויב פון ווילדע טריט.
 מ'האַט זיך צעיאָגט פון אַזע זייטן,
 פון טויט האָט קיינער ניט געקלערט;
 נאָר איינער שניידט די דולע ווייטן
 און טרייבט זיין הונגעריקן פּערד.

9

מ'האַט אים געפּאקט, מיט קאַלטע שפּיזן
 געטריבן האָט מען אים אין סטעפּ,
 און דאָרטן האָט מען אים באוויזן
 א סאך, א סאך באקאנטע קעפּ.
 ער האָט דערקענט זיין בלאַנדן שאַכן,
 דעם האַפּערדיקן פּעדקע כלאָפּ.

דער קערפער זײַנער איז צעשטאָכן
 און ווײַט פון אים זײַן בלאַנדער קאָפּ.
 און ווײַטער לײַגט יוכים צעצויגן,
 ער האָט יוכימען באַלד דערקענט.
 נאָר ווער האָט אים פארמאכט די אויגן
 און ווער האָט אָפּגעהאקט די הענט?
 פארוואָס זשע קאָן ער ניט געפֿינען
 יאנסאָן, דעם לֵעצטן קאָמאנדיר?
 ער איז אין האַרבסטיקן באַגינען
 אוועק אין דאָרף אַרײַן נאָך ביר.
 מ'האָט אים פון דעמלֵט ניט געזעען;
 געפֿלויגן זײַנען הייסע נעכט;
 אין וואַלד, אין דעמבענע אַלײען
 האָט ער פאַרלאָזט זײַן ווײַסן פּערד.
 זײַ לײַגן דאָ, ווי טויטע ריזן,
 באַדעקט מיט שטויבן און מיט פּראָסט;

.

פון ערגעץ האָט מען זיך באוויזן
 און לאַנג אים לײַגן ניט געלאָזט.
 א קלונג, א קלאַפּ, מ'איז געקומען
 מיט שטומע פענעמער ווי שטיין;
 מ'האָט אים אין שטוב אַרײַן פאַרנומען
 און דאָרט פאַרשלאָסן אים אַלײן.

10

אין דרויסן האָט א ווינט א ווילדער
 געיאַגט פון ערגעץ און געווייט,
 און ווילדער האָבן גרויע בידער
 פאַר אים זיך טרויעריק געדרייט.

ער האָט דערפֿילט, אז אין די שנייען
 אמאָל פֿארפֿירן עפעס לוינט —
 אין טרויער אומזיניק פֿארגייען
 איז עדיע ניט געווען געוויינט.
 זיין שטילן גאנג האָט ער פֿארביטן
 אף א צעשוִיבערטן גאלאָפּ,
 און איז געוויינט, אז ס'זאָלן שיטן
 צעהיצטע קוילן אף זיין קאָפּ.
 פֿארוואָס זשע שאַפֿן רייד פֿארשייטע?
 פֿארוואָס זשע שווייגן זיינע הענט?
 און ווידער האָבן בילדער ווייטע
 פֿארדרייט זיך שנייק אף די ווענט.
 נאָר עפעס קילט אזוי אין האַרצן,
 און עפעס ברייט, ס'איז טונקל, וויסט,
 די פענצטער וויגן זיך אין שוואַרצן,
 די ליפֿן ציטערן אומזיסט.
 ווער האָט געוואַגט אהער אים ברענגען?
 אין ברוסט איז פֿולווער נאָך פֿאראַן,
 די האַנט איז גרייט נאָך שיסן, הענגען,
 נאָר וווּ זיזיין בלויעכער נאָגאן.
 און טיף אין האַרצן טוט א ציטער,
 און אף די שטיינער פֿאַט א טרער;
 פֿאַר זיינע אויגן שטייט זיין מוטער,
 פֿונוואַנען קומט זי עס אהער?
 און עפעס ווערט אים אזוי טייער
 פֿון יענע נעכט דער ליבער ראש.

 ווער ס'האָט די טעג פֿארבראַכט אין פֿייער,
 וועט זיך ניט שרעקן פֿאַרן אש.

הימלען דרעמלענדיקע שווינגן —

.
האָט מען געפירט אים קאלט און שטום.
עס פלאַקערן די דינע צווייגן,
און ס'בליצט דער סטעפישער ארום.
אין סטעפ איז לופטיקער און פרייער,
אין סטעפ איז רויכעדיק און שוואַרץ;
מ'האָט אים געפירט, א העליש פייער
האָט שוין געווארט אף עליעס האַרץ,
און ערגעץ ווייט האָט מען געזונגען
א שטיל געזאנג אינמיטן נאכט;
און טונקלער פלאם האָט אַרץ פארשלאנגען.
.

אן אלטער ווינט האָט אַרץ געלאכט,
די הויך איז שוואַרץ, די הויך איז נאָענט,
אזוי דערברענט דאָס לעצטע האַלץ;
פון רויך פון קנוליקן און גראָען
האָט ער זיך אופגעהויבן שטאַלץ.
און האָט אין ציטערניש דערזעען
נאָר פאסמעס פליענדיקן רויך,
נאָר פונקען בליצנדיקע ווייען
אין דער פארקילטער, שוואַרצער הויך.
.

ז'איז פול מיט שרעק און מיט סאקאָנע,
און שיקערט טומלענדיק די קעפ:
די נאכט איז פרעמד, און די לעוואָנע
אנטלויפט א ווייטע פונעם סטעפ.

ער האָט געוואָלט נאָך עפעס זאָגן,
נאָר עפעס ציטערן די הענט...

.....

און ביז ס'האָט אָנגעהויבן טאָגן,
האָט מידער פֿייער שוין דערברענט.
קאָטאָוסקיס פּאַק אין שווערן הונגער
האָט אפן ברויט זיך ניט דערווארט...

12

אף יענע פעלדער איז שוין גרינגער,
ס'האָט לאנג פארענדיקט זיך די שאַכט.
פון עזיען איז אַ ליד געבליבן,
האָט זי דער סטעפּ אַליין געקענט;
זיין פערד איז ערגעץ ווייט פארטריבן
אין ווייטע סטעפעס אין דער פרעמד;
און וווּ איז עזיע, ווייסט ניט קיינער,
קיין גרוס האָט קיינער ניט געבראַכט.
אַ פרעמדער ווינט האָט זיינע ביינער
צעווייט מיט אש אין יענער נאַכט.

געפונענע פונקען

1. אפן ברעג דעם גרויסן

עלטער ווערן ביימער אפן ברעג דעם גרויסן,
קעלטער בלאָזן ווינטן אינעם אלטן פארק.
איבער אלע ברעגן גלאנצט דער זעלבער דרויסן,
און די זעלבע גראָזן בליען אפן בארג.

ביינער זיגן ערגעץ אין די טיפסטע טיפן,
קיינער ווייסט ניט, ווען און ווער האָט זיי געבראכט.
האָבן זיי געלאָזט דאָ טאָטערן, צי סקיפן,
אָדער קאָמיוגיסטן אין א וויסטער נאכט?

קומען נייע שיפלעך פון אנטפלעקטע ווייטן,
שווימען אלטע שיפלעך אָפ אהין, צוריק,
און אף ברעגן גרויע הענגען יונגע צייטן,
און אף ברעגן אלטע הענגט א נייע בריק.

יונגען אין די טויזנט האָבן זיך געשליפן
אינעם אלטן אומרו פונעם דניעפערס רוי.

אינעם קאלטן אָטעם פונעם דניעפערס טיפן, —

.....
און א סאך פון יענע זײַנען שוין נישטאָ.

עלטער ווערן ביימער אפן ברעג דעם גרויסן,
קעלטער בלאָזן ווינטן אינעם אלטן פארק,
איבער אלע ברעגן גלאנצט דער זעלבער דרויסן,
און די זעלבע גראָזן בליען אפן בארג.

2. רײך זײַנען ברעגן

רײך זײַנען ברעגן מיט גאַלדענער בליִונג,
מיט פעלדער און גערטנער, מיט ברויט און קארטאָפֿל,
מיט אוגערקעס גרינע און מאַלינעס רויטע,
און רײך זײַנען ברעגן מיט סעדער מיט ווייסע,
מיט ביימער באהאנגען, מיט עפֿל און בארן,
מיט קארשן, ווי אויגן, און פערשקעלעך געלע,
און קינדערלעך שפּרינגען און קינדערלעך טאנצן
אף אוראלטע ברעגן מיט דערפער און שטעטלעך,
מיט שטרויענע דעכער און בלעכענע דעכער,
מיט שטיבעלעך קליינע, אָן דעכער אינגאנצן.
און רײך זײַנען ברעגן מיט נייע פּאַבריקן,
מיט קויםענעס הויכע און רויכן געדיכטע,
מיט ארבעטער טונקלע און ארבעטער ברוינע -
ליגט זיך דער טײַך אין פּאַרנאכטן אזוינע.
טראָגן זיך לידער פון אלע פיר זײַטן,
פון סעדער פון ווייטע, פון יונגע אלייען,
פון גראָזן צעבליטע, פון ביימער פון הויכע,
מיט קעפּ אין די הייכן די בלויע פּאַריסן.

פון ווינקעלעך טויבע און ווינקעלעך נייע
הארמאשקעס צעטראָגן פארנאכטיקע גרוסן.
רייך זיינען ברעגן מיט אַרעמקייט גרויסער,
מיט נאקעטע טעג און מיט דאַרשטיקע וואָכן.

מיט לעוואָניקע נעכט און באזונטע מעסלעסן,
צי קאָן מען פארלאָזן, צי קאָן מען פארגעסן
די זוניקע טעג און די לעוואָניקע נעכט,
וואָס ליגן אַף אוראלטע ברעגן פארקלערט?

3. שייַן איז דער דניעפער

„שיין איז דער דניעפער“ — האָט גאַנאַל געזאָגט,
האָט גאַנאַל געזאָגט און איז הייַנט נאָך גערעכט.

נאָר אמאָל, ווען באַם טייַך האָט שוין לאַנג ניט געטאַגט,
האָט שוין לאַנג ניט געטאַגט, און געפענטעטע נעכט
האָבן גרויזאם געיאָגט אפן פינצטערן ברעג,
און געוויינט האָט דער באַרג און גערוישט האָבן טעג...

און אמאָל, ווען באַם טייַך האָט שוין לאַנג ניט געטאַגט,
און שטאַט איז געלעגן אין פלאַם און אין רויך,
איז וואָלקנס — זיי האָבן געגאַסן פון הויך,
געגאַסן אַף גאַסן מיט בלייַ און מיט שרעק,
האָבן מאמעס געקלאָגט, זיינען טאטעס אוועק.

פון באַרג פונעם הויכן, פון זוניקן פעלדן
זיינען קינדער געפלויגן אין רויקן טייַך.

א וואָרף און אראָפּ,
און א וואָרף און אראָפּ
מיט פֿיבער צעהאקטע, ווי אַקסן אין בוינע,

צעשניטענע קעפּ און צעשטאַכענע אויגן...
פון הויכן בארג און פון בליענדן פעלדז
אין א זוניקן טאָג זיינען קינדער געפלאַיגן...
געיאָגט האָט מיט גרויף פונעם זוניקן טאָג.

געיאָגט האָט מיט גרויף און מיט טויט און מיט קלאַג,
ווען שטיקלייט אליין האָט געשריגן,
האָט דער דניעפער זיך רויק געוויגט
און רויק געשוויגן...

ווען אף אים, אפן טייך, האָבן כוואליעלעך רויטע
פון קאַמיוגישן בלוט זיך באוויזן.

ווען דערנאָך זיינען קערפערס צעהאקטע אף כוואליעס

געשווומען.

זיינען טאטעס און מאמעס מיט אויגן פארוויינטע געקומען

צו ברעגן צעדולטע,

צו ברעגן פארשייטע,

אין רויכיקע שטעט און אין דערפער אין ווייטע

געגאן זיינען ביזע געשלאַעגן.

און דער דניעפער איז רויק געלאַעגן,

ווי באנאכט, ווען ער שלאַפט,

און אף ברעגן אף נאכטיקע כאַלעמען וועלדער.

מיר געדענקען נאָך גוט די פארגאנגענע נעכט,

ווען דער וואלד האָט גערוישט, ווען דער ברעג האָט

געקלאַגט...

„שיין איז דער דניעפער“ — האָט גאַנאַל געזאָגט.

4. אַיז געקומען אַ מענטש

איז געקומען א מענטש און געזאָגט אַט אזוי:
— מע ווייסט שוין פון לאַנג, אז דער הימל איז בלוי.

דער מענטש האָט געזאָגט, און דער ברעג האָט געוויסט,
האַבן כוואַליעס געקניקלט זיך יאָרן אומזיסט.

איז אַ כוואַליע אוועק און געקומען צוריק,
און הויך אפן טײַך איז געהאַנגען אַ בריק.

אַציינס: אין דעקאַבער, אין מאַרט און אין מײַ
האַט געיאָגט אַף דער בריק אַ געפאַקטער טראַמווײַ.

האַט דניעפער גערוישט, און טראַמווײַ האָט געיאָגט,
איז געקומען אַ מענטש אין קיטשקאַס און געזאָגט.

דער מענטש האָט געזאָגט, און דער ברעג האָט געוויסט:
„גענוג זײַנען כוואַליעס געפלוּגן אומזיסט.“

דער מענטש האָט געזאָגט, האָט אַ וואַלד זיך פאַרטראַכט,
האַט דער דניעפער מיט זיכערנע כוואַליעס געלאַכט.

„דער דניעפער איז אַלט, און די זון איז אונדז קאַרג,
ווען די נאַכט קומט אַראָפּ אפן ברעג פונעם באַרג.“

האַבן ווייטן געלאַכט, האָבן כוואַליעס געוויינט,
ווען דער מענטש פון קיטשקאַס האָט אַ בלעטל געלייענט.

ווען אַף ברייכעכען טײַך איז געפאַן די נאַכט,
האַט נאָך טיף אינעם דניעפער אַ כוואַליע געלאַכט.

5. דאָס ליד וועגן כוואליעס און ווינט

האַבן טעג אזוינע לאַנגזאַם זיך געצויגן,
איז א ווינט א יונגער אפן טיך געפּלויגן.

האַט דער ווינט די כוואליעס מער שוין ניט געטריבן,
נאַר מיט פּאַרדן פּייכטע זיי א בריוו געשריבן.

זיי א בריוו געשריבן אפן שטיף וואסער
מיט באפּייכטע אויגן, מיט א פען א נאסער.

און אף אַלע ווערטער און אף אַלע שורעס
בראַזט מיט נייַע גרוסן און מיט שווערע בסורעס,

אז פון דערפער נאַענטע און פון ווייטע יאמען
קומט מען זיי פאַרבינדן, קומט מען זיי פאַרצאַמען,

און מע וועט זיי הייסן איבער די פאַבריקן,
איבער אַלע דערפער פּייערן צעשיקן.

ענטפערן די כוואליעס: ווער זשע קאַן אונדז צווינגען?
ס'האַט טאַראס שעווטשענקאַ אונדז אליין באזונגען.

גאַנאַץ האַט געשמייכט אף די שטילע ברעגן,
און אהער צום דניעפער פירן אַלע וועגן.

און די כוואליעס רוישן און די כוואליעס לאַכן,
און דער ווינט צעיאַגט זיך איבער ווייטע שריאכן.

איבער אַלע געסלעך, איבער אַלע דירעס
אז פון דערפער נאַענטע און פון ווייטע יאמען

גייען זיי, די נייע טרויעריקע בסורעס:
קומט מען זיי פארבינדן, קומט מען זיי פארצאמען.

6. האָט לענין געזאָגט

— זאָל טאָגן אָט דאָרט,
ווי ס'האָט נאָך ניט געטאָגט. —

מיט ווערטער מיט פראַסטע
האָט לענין געזאָגט:
— דאָס ליכט אהין,
ווי ס'איז שטענדיק נאכט. —
האָט לענין געזאָגט.
.
האָבן אלטע געלאכט.

פון שטעטלעך און שטעט
זיינען יונגען אוועק.
פון דאָרף און פון וואלד
אף די טייכן אוועק.

מיט גלויביקע אויגן,
מיט האמערס און העק.

— זאָל טאָגן אָט דאָרט,
ווי ס'האָט נאָך ניט געטאָגט, —
מיט ווערטער די פראַסטע
האָט לענין געזאָגט.

7. ווען סע קרעכצן די דעמבעס

צי האָט איר געהערט, ווי סע קרעכצן די דעמבעס
באטאָג אין די וועלדער אָף ברעגן פון דניעפער?
צי האָט איר געזען, ווי סע פאלן די דעמבעס
אָף ערדן אָף פייכטע אין טונקעלע וועלדער?
צי האָט איר געהערט, ווי סע רוישן די דעמבעס,
ווי ס'טראָגט זיך דער רויש איבער וואלדישע וועגן,
ווען ארבעטער קומען מיט העק און מיט זעגן?

צי האָט איר געהערט, ווי סע שרייען די דעמבעס,
ווען פויערים קומען און שינדן די קאַרע,
ווען ס'הייבן זיך העק אָף צעפאַטלטע צווייגן,
ווען זיי פאלן אין שטויב און אין ראש און אין ווינדן?
צי האָט איר געהערט, ווי סע שווייגן די דעמבעס,
ווען זיי ליגן אָף וואַגנס געבונדן?

צי האָט איר געזען, צי האָט איר געזען,
ווי זיי ליגן און נורען זיך איינער צום צווייטן,
ווי ס'שעפען זיך וואַגנס אָף זאמדיקע וועגן,
ווי ס'ברענט זיי די זון און סע שווענקט זיי דער רעגן,

און פויערים שווייגן און טרייבן די אַקסן,
און דאָרט איבעם וואלד, ווו זיי זיינען געוואקסן.
גייט מען שוין ווידער מיט העק און מיט זעגן.
צי האָט איר געהערט, ווי סע קרעכצן די דעמבעס?

8. בארזשעס

רויקע בארזשעס פארטראכטע און ברייטע אף רויקן דניעפער גייען פאמעלעך און טרייבן פאמעלעך די פאדן פון וואסערן קילע. שמעקט פון די בארזשעס מיט פייכטע אוקראינישע סטעפעס. רויקע בארזשעס פארטראכטע און ברייטע אף רויקן דניעפער שלעפן צעזעגענע דעמבעס און סאסנעס פון וועלדער פון שטיצע. וואסערן לויפן בא ברעגיקע קאנטן און טרייבן די שליופקעס און שיפן, דרייען זיך כוואליעס, הייבן זיך כוואליעס, און פאדן אין וואסערן קלארע, קנייטשן זיך כוואליעס און שמייכלען מיט זון און מיט ווינטן געשליפן, אטעמען בארזשעס מיט רו און מיט דעמבענער קארע. שווערער פון היימישע דעמבעס פון וואלד זיינען פרעמדע מאשיגען, גייען נאך שטיצע די בארזשעס אף כוואליעס מיט פרישקייט פארווייטע. איז דא אזא שווערקייט אין גאנג פון די בארזשעס די ברייטע, איז דא אזא גרויסקייט אין בארזשעס, וואס שלעפן די פרעמדע מאשיגען און האבן א רו אפן רוישיקן דניעפער געפונען.

9. דאָט ליד וועגן די הענט

הענט מיינע, הענט, מיינע טויזנטער הענט,
צו אייך איז מייך ליד היינט געווענדט.

אלץ איז באזונגען און אלץ איז שוין דא,
נאָר איר, מיינע הענט, אין געזאנג זיינט ניטאָ.

איר האָט זי הונדערטער הייזער געבויט,
איר האָט פון פעלדער געבראכט אונדז דאָס ברויט.

א דאנק, מיינע הענט, מיינע טויזנטער הענט,
פאר אלץ, וואָס אין גאנג האָט איר נעכטן פארברענט,

פאר רויקער פרייד אונטער רויקן דאך,
פאר גרויזאמער פרייד אפן ראשיקן שרייך.

אומעטום, וווּ איר שאפט, אומעטום, וווּ איר זענט,
צו אייך איז מיין ליד היינט געווענדט.

10. קומען טעג אף די טייכן

קומען טעג אף די טייכן, אף די גילדענע ברעגן,
פאלט די זון אף די כוואליעס, ווי א בראַנזענער רעגן.

שטייען טויזנטער יונגען איבער שריאכן און הויפן,
פאלן האמערס און טאנצן, כריפען זעגן און לויפן.

פאלט די זון אף די יונגען, ווערן יונגען נאך יונגער,
פאלן האמערס נאך שווערער, פליען זעגן נאך גרינגער.

שאַגט א גלייקער אַטעם פון די היציקע זעגן,
פון די בראַנזענע קערפערס, פון די הענט, וואָס באוועגן.

שרייען סאַסנעס געפרעסטע אינעם קלעם פון מאשינען:
דאָס זיינען די וועלדער געקומען אונדז דינען.

און פארלאַזטע זאוואָדן מיט צעכראסטעטע לאַדן
ווערן ווידער מיט אַטעם מיט שווערן באלאָדן.

און אף פלעצער, באוואקסן מיט ווילדע בוריאנען,
וואקסן נייע באראקן, פליען ראשיקע באנען.

צו דעם יאם צו דעם שווארצן פליען ווינטן און זינגען
וועגן נייע זאוואַדן, וועגן קרעפטיקע יונגען.

שאַטנס פון ווארשעווער געטאַ

⌘

זיי בלאַנקען ארום איבער געסלעך און ליקן,
זיי קלאפן אין כווישעך פון טירן צעפראדטע,
זיי קלאַגן באַ כורוועס, זיי שלאָפן אַף בריקן,
זיי פאַרן אַף פינצטערע שריאכן אַף קאדטע,
זיי הייבן זיך ווידער און וואנדערן מידע
דורך אַפגרונטן גרויע, דורך באַרגשפיצן גרינע,
זיי האַבן נאָך אַרץ ניט דערזאָגט זייער ווידע,
זיי קאַנען נאָך אַרץ זייער רו ניט געפינען.
אין מאַרגנס אין פּרײַע, אין אַוונטן שפעטע
זיי בלאַנקען, די שאַטנס פון ווארשעווער געטאַ.

זיי בלאַנקען פארשטויבטע, זיי בלאַנקען פארשנייטע,
דורך גאסן פארלאַזטע, דורך סעדער געטייטע,
זיי שוועבן באַ טיכלעך דורך שטיצע קאמישן,
זיי פליען אין בלייענע וואַלקנס געקליידטע,
זיי קומען אין הייזער, זיי זיצן באַ טישן
און ניט ווי קיין אַרכים, וואָס ווארטן אַף עפעס.
זיי קומען, ווי ס'קומען די נעכט אין די סטעפעס.

זיי קומען, ווי שיפן אין האפנס פון יאמען,
זיי קומען, ווי קינדער אהיים צו דער מאמען.

מע זעט זיי, די שאַטנס, אף גאנ'קעס, לעם פארקנס,
אף שטומע לעוויעס, אף רוישיקע מארקן,
און ניט ווי קיין בעטלערס די שאַטנס זיך ציען,
מיט הענט אויסגעשטרעקטע, מיט בליקן פארוועבטע,
זיי באַנקען ארום, ווי געקעפטע נעוויים,
מיט קרוינען פון רוים אף די קעפ די געקעפטע,
זיי טראַגן מיט שטאַלץ זייער גרויזאמען גוירד,
און זייער פארבאָרגענער טרוים די געפאר איז,
זיי באַנקען ארום אף דער וועלט ווי בונטארעס,
וואָס האָבן אין שלאכט דאָס געווער ניט פארלוירן,
און ס'קען זיי די ווייסל, און ס'קען זיי דער נייעמאן,
און ס'הוידען באם יארדן זיך זייערע נעמען,
און ס'זעט זיי די וואָלגע דורך רויכן פון צאָפן,
און ס'זינגען די בערג זיי דעם וועג ניט פארצאָפן.
דורך וועגן צעביילטע, דורך יאָרן געפאלטע
זיי באַנקען, די שאַטנס פון ווארשעווער געטאָ.

ב

דורך וועגן צעביילטע, דורך יאָרן געפאלטע
זיי באַנקען, די שאַטנס פון ווארשעווער געטאָ.
איך שעלט מינע פינגער, וואָס זיי זינגען פינגער,
און ניט קיין פארסאמטע, פארגיפטעטע קוילן.
און ס'ברייט דער געוויסן, וואָס כ'אַטעם, וואָס כ'זינג נאָר,
וואָס כ'בין ניט דאָס יינגל דאָס ברוינע פון פוילן,
דאָס יינגל פון ווארשע, וואָס איז, ווי א מאלעך,
געקומען צו מיר אין א נאכט אין א גרויער,

דאָס ווארשעווער יינגל, — א גרויסן מעהאלעך
איז ער דורכגעשוומען אף פליגל פון טרויער,
ביז ער איז געקומען פון פינצטערע קאנטן,
א שוועב טאָן אָט דאָ לעס מיין זוניקן טויער.

ס'איז גאָר ניט קיין פליגל, א בלוט־רויטער מאנטל
איז הענגען געבליבן לעס שכיינישן פענצטער,
און ס'האָט זיך דאָס יינגל, דער שאַטן פון געטאָ,
פון שאַטנס פון אלע דער ייגסטער, דער קלענסטער,
געפֿאַזט מיט די וועגן, וווּ קיינער געטרעט האָט.
דער מאנטל איז הענגען געבליבן אין דרויסן
אף עפעס א בוים א באיאָרטן און גרויסן.
דער ווינט האָט צעווייט זינע פאָרדן די ברייטע,
ס'איז גאַרניט קיין מאנטל. א פאָן האָט געווייט דאָ.
די פאָן האָט געפֿאַטערט מיט פליגל צעשפרייטע
אין אופשטאנד פון געטאָ. און דאָס האָט פון שלאכט זי
דאָס ווארשעווער יינגל צו מיר היינט געבראכט זי.

ער האָט זיך געטראָגן דורך וועדער פארטויבטע.
באגלייט האָט אין וועג אים די ערד די בארובטע;
און טרערן פון קינדער און רופן פון קדושים —
באגלייט האָט אין וועג זייער הייטיקער רויש אים.
עס האָבן באגלייט אים צעשטאַכענע אויגן
און הערצער, וואָס האָבן אף שפיון געפֿאַטערט.
און געגנטן גאנצע מיט רויכן פארצויגן,
און ווינדן, וואָס האָבן דורך דוירעס געיאטערט.
דער הימל אַליין האָט די וועגן געשפרייט אים,
פון כורוועס און ביינער דער אש האָט באגלייט אים.
און שטיף האָט די פאָן אף די צווינגן געפֿיבערט,
ווען ער איז די שוועל פון מיין ווייניג אריבער.

— שטיי און! — האָט דאָס ייִנגל פֿון געטאָ באַפֿוילן. —
שטיי און, פֿאַמיר פֿלֿיען צו קוואַרים פֿון פֿוילן.
געבענטשט זײַנען די, וואָס געדענקען די קוואַרים,
וון ס'זײַגן די קדושים מיט הערצער מיט קאַרע.

ג

די פּאָן וועט אונדז פירן דורך בערג און דורך יאמען,
די פּאָן וועט אונדז פירן. מיר פֿלֿיען צוזאמען.
דער הימל פֿון מאַסקווע — ער האָט ניט געדערעמלט,
ער האָט זיך צעלויכטן מיט שטאַלצע סאַליוטן,
און ליכטיק געווען איז אין הויף פונעם קרעמל,
און אַלץ האָט באַגלייט אונדז, געשײַנט אונדז צום גוטן.
דער וועג באַ דער שײַן פונעם קרעמל ווערט ברייטער,
און ס'ווערט אזוי ערדיש פֿון שטערן דער שמייכל.
מיר פֿלֿיען. ווהיין? אין אַ וועלט אין אַ צווייטער.
מיר פֿלֿיען און קאַנען זי אַלץ ניט דערגרייכן,
אזוי איז זי ווייט פֿון מיין היים, פֿון מיין סיכל,
אזוי איז זי נאָנט צו מיין בראָך און מיין ווייטעק.
מיר פֿלֿיען אַ טאָג שוין, מיר פֿלֿיען שוין צוויי טעג,
מיר פֿלֿיען אַ כוידעש, אַ יאָר איז פאַרלאָפֿן,
אַן אייביקייט איז שוין פאַרגאַנגען. מיר פֿלֿיען.
און קאַנען נאָך אַלץ צו דעם צײַל ניט דערצײען.
ווער פֿלייט עס? דאָס ייִנגל מיט אש אין די אויגן
און איך מיט מיין אומזין, וואָס וויל זיך ניט בויען.
ווער פֿלייט עס? עס פֿלייט אונדזער וויי, אונדזער צאָרן,
צי ס'פֿלייט אונדזער מוט, וואָס איז רײַפֿער געוואָרן?
נאָר ווער ס'זאָל גיט פֿלֿיען, וועט קומען בעשאַלעם,
אויב ס'איז נאָר פֿון שימדליק וואסער זײַן בלוט ניט,

אויב ס'טראַגט אים אין וועג דער געוויסן, וואָס רוט ניט,
אויב ס'איז נאָר זײַן טרוים און זײַן שוונג ניט קיין כאַלעם.

מיר פּלֶיען, ווען טויב ווערן וועלדער און ברייטן,
מיר פּלֶיען נאָר דעמלֶט, ווען ס'רוקט זיך די נאכט אָן,
ווען שאַטנס פון געטאָ אין וועג אונדז באַגלייטן
און רינגלען ארום אונדז, ווי רויכן נאָך שלאכטן.
זיי שווימען אונדז נאָך און באַקוקן די וועגן,
זיי שוועבן פאַרויס אינעם רוים אינעם פּוסטן,
מיט פּויסטן, וואָס ווייסן דעם טאם פון געשלעגן.
מיט הערצער, וואָס ווייסן די פּרייז פון פּאַרלוסטן,
מיט ליידן, וואָס האָבן פאַר זיך ניט קיין ברעגן.

.....

דאָס ווייסן אפּידע די קינדער אין וויגל:
א מענטש האָט זײַן שאַטן, א מענטש וועבט זײַן ניגן,
דער ניגן פאַרגייט, און דער שאַטן באַגלייט אים,
און שלאַנק איז דער שאַטן פון מענטש, ווען עס גייט אים,
עס קנייטשט זיך דער שאַטן, ווען ס'קנייטשט זיך דער גוירל
פון דעם, וואָס מיט אים איז דער שאַטן פאַרבונדן,
די שאַטנס פאַרשווינדן, ווען מענטשן פאַרשווינדן,
און נאָר פון כאַכאַמים און נאָר פון גיבורים
פאַרבלייבן די שאַטנס באַגלייטן די דוירעס,
די דוירעס באַגלייטן, באַשנינען, באַצירן,
בא קינדער און קינדס־קינדער טיף זיך פאַרקאַרבן,
איז לאַמיר די שאַטנס אין וועג ניט פאַרלירן,
און זאָל זייער אומרו ניט וועלען, ניט שטאַרבן.

T

איז לאַמיר די שאַטנס אין וועג ניט פאַרלירן,
און זאָל זייער אומרו ניט וועלען, ניט שטאַרבן.

מיר פלייען, דער מוט האָט צעפראַלט אונדז די טירן
און האָט אונדז געבראכט מיטן וועג אָט דעם הארבן
אין אָפּגרונט פון וויי, אין א וועלט אין א צווייטער,
אָט ליגט שוין דער אָפּגרונט פאר אונדז א צעשפרייטער.
מיר פלייען אראָפּ פון די וואַקנס די שפעטע
און פאלן אריין אין דער ווארשעווער געטאָ.
נאָר וווּ איז דאָס יינגל, מיין גוטער באגלייטער?
איך שפיר ניט זיין אַטעם, איך הער ניט זיין קעכעל,
אן איינזאמער בלייב איך. וווּ איז ער? וווּ שטייט ער?
בא וואָס פאר א טויער, אין געסל אין וועלכן?

איך בלאַנקע און רוף אים. איך ווייס ניט זיין נאָמען.
א ווידערקאָל ענטפערט פון כרוועס און שטיינער,
פון כאַרעווע הויפן, פון ליידיקע קראַמען,
פון ווענט מיט פידאשקעס, ווי סטארטשנדע ביינער,
פון אַלטן בעסמעדערעש, וואָס ליגט א געטייטער.
פון וויגלעך, וואָס וויגן אליין זיך אין אומעט.
פארביי פלייען פעדערן ווייסע און רויטע,
פארביי בלאַנקען שאַטנס צעהוידעטע, שטומע,
נאָר איינער ניטאָ איז. פארשוונדן. אנטרונען
דאָס ווארשעווער יינגל. די שטערן זיך מינען.
זיי ווייסן פון גאַרניט. זיי שיינען, ווי פּריער,
און גיסן די שייַן אף די ראַנדן פון טליעס.
דער ווינט ווייסט פון גאַרניט. ווי נעכטן ער ווייט דאָ,
דער אומגליק האָט אים מיט זיין שוונג ניט צעשיידט דאָ,
ער טראַגט זיך ארום איבער געסלעך און שטיבער,
ער שפּילט זיך מיט פעדערן לופטיקע, גרינגע,
זיי פלייען צו קוואַרים, צו בערגלעך, צו גריבער
אף לייגן זיך אונטער די קעפּ די געטייטע,
די נאָך ניט באערדיקטע קעפּ פון די קדושים.

איך זוך אלץ דאָס יינגל, מיין גוטן באגלייטער,
איך זוך צווישן שאַטנס אין ווארשעווער כוישעך.
אומזיסט איז מיין זוכן, עס ענטפערט דער ווינט מיר;
אף קוואַרים, אף אשיקע בערג ער געפינט זיך.

דער ווינט קאָן ניט רוען. אָט איז ער אין סאָד דאָ,
ער קלאפט אין די קאנטן פון שויבן צעזעצטע.
ער נישטערט א בלאט פון אן אלטער האגאָדע,
א בריוו פון די מוירדים, די שלאכטלייט, א לעצטע
מיט אש א באזוימטע, אין בלוט א צענעצטע,
א זינטל מיט פערעצעס שורעס געטאָקטע.
א שטיק סייערטוירע ער פרוווט זיך א טראָג טאָן.

נאָר ס'ווערט זיך דער פארמעט און בלייבט אף דער ערד דאָ,
און ס'ווייט פון געלעסטערטע אויסעס מיט ווערדע,
מיט ווערטער געזאָגטע און נאָך ניט דערזאָגטע,
א וויגל א ליידיקס ער פרוווט זיך פארוויגן,
ער וויגט עס און ברומט זיין קאדמונישן ניגן,
וואָס ער האָט געברומט נאָך אין טויהו-וואָויהו,
באם אָנהייב פון וועלטן, אין נעפלען אין גרויע...

די נאכט רוקט זיך ביז בא פארייכערטע ווענט דאָ,
און שטערן מיט שטערן אָן ווערטער זיך קריגן,
און ס'וויינען בישכיינעס בא הייזער פארברענטע
די בריוו פון די העלדן, וואָס פלאטערט אף ציגל,
די שורעס פון „בריישיס“, דאָס בלוט און דאָס וויגל...

פארשוונדן דאָס יינגל, מיין גוטער באגלייטער,
איך בין ניט קיין היגער אין געטאָ, די וועגן
איך ווייס ניט. איך בלאָנקע, ניטאָ וועמען פרעגן,
ווי קאָן איך גאָר זיין אין א וועלט אין א צווייטער

אליין דאָ, א פרעמדער? ווי האָט ער געקאָנט דאָ
אליין מיך פארלאָזן? איך בלאַנקע, איך פלאַנטע,
איך רוף אים, איך רוף אים, און ער איז ניטאָ מער.
איך וואָרט זיך צעיאַמערט, ווען ס'העלפט מיר דער יאַמער,
איך וואָרט, ווי אַ כּייע, אין וויסטע צעהוילט זיך,
ווען ס'וואָרט מיר געהאַפּן. נאָר איך האָב געשוויגן.

די נאכט האָט מיט בראַך און מיט אומעט געקנוילט זיך
אין בריוו פון די העלדן, וואָס פלאטערט אַף ציגל,
אין שורעס פון „בריישיס“, אין בלוט, וואָס אין וויגל.
איך ווארט, מײַן באגלייטער זאָר ווידער זיך ווייזן,
מיר דוכט זיך: ניט ווייט, אין אַ כאַרעוון הייזל
איך זע אים, דעם שאַטן, מײַן העלן באגלייטער,
מיר דוכט, אז צו מיר פון דער פינצטערניש גייט ער,
מיר דוכט, אז ער הייבט זיך פון בלוט און פון נעפל,
עס שליסן זיך ביינער מיט ביינער צוזאמען,
עס נעמען די לונגען די לופט אין זיך שעפן,
און ס'נעמען די ליפן צו פליסטערן: „מאמע“.
ס'האָט אָדער צו אָדער גענומען זיך שליסן,
דאָס בלוט אין די אָדערן הייבט שוין אָן פליסן,
א הויט האָט די אַרעמע גלידער פארצויגן,
און ס'האַבן צוויי פונקען געגליט אין די אויגן.

איך לאָז זיך צו אים, נאָר אין נעפל אנטרינט ער,
ס'א כאַלעם. אָט קומט ער צו מיר. אָט פארשווינדט ער.
ווי איז ער? ווי איז ער? איך זוך זײַנע אויגן,
איך בין שוין די כאַרעווע שטאַט דורכגעפלוגן,
דאָס יידישע פעלד און דעם פוילישן צווינטער
און יאָג זיך אַזוי ווייטער. איך נישטער די וועגן.

אַט קומען מיר ייִדישע שטעטלעך אנטקעגן,
מיט קוימענס, מאציוועס — פארגריווערטע גוילעמס,
בעסוילעמס, בעסוילעמס, בעסוילעמס,
איז היינט זייער גרויזאם און בלוטיק פארמעגן.

אַט קומען אנטקעגן מיר דערפער אין פֿייער,
מיט פֿידיקע כאטעס, מיט פֿידיקע שייַערס,
מיט קעלבער, וואָס פֿויפן אַזיין צו דער שכיטע,
מיט ציגעלעך ווייסע צום פֿראם צוגעשמידטע.
אַט שווימען שוין פעלדער מיט ביינער פארזייטע,
מיט איינזאמע זאנגען אף בלוטיקע וועגן.
אַט רוקן זיך וועלדער געדיכטע און ברייטע
און טראָגן מיר כאָרעווע נעסטן אנטקעגן,
און טראָגן אנטקעגן מיר ביימער און שטאנגען,
מיט שטריק, ווי די רינגען אף נאקעטע צווינגן,
מע הערט ניט קיין רויש דאָ, קיין פויגל־געזאנגען,
עס זינקען פארסמאליעטע וועלדער אין שווינגן,
און זעלטן דערהערט מען: א האק גיט א בויטע
די נאכט די געדיכטע, די שטיקקייט די טויטע,
א האק גיט אן אוראלטע יאָדלע א שפאלט דאָ,
א בוים טוט א קרעכץ און א סקריפ און א פאל דאָ,
און זעלטן דערהערט מען א שאַרף פון א כייַע,
וואָס טאפט מיט די לאַפעס די סטעזשקעס די נייַע
און זוכט דאָרט א נאָרע אף קאַנען באהאלטן
א קינדעריש העמדל, א שטיוול אן אלטן,
וואָס זי האָט געבראכט פון דער געטאָ צו שלעפן,
דורך ווילדקייַט, דורך שטיקקייַט, דורך וואלדישן נעפל
דערהערן אויך אוראלטע ביימער מיט שטוינונג
א קלונג פון א מעסער, א שאָס פון א ברוינגן.

איך לויף, און די פיס ווערן מידער און מידער,
א בלייענע מידקייט פילט אָן מייע גלידער,
איך פאל אפן גראָז אפן פייכטן און פרישן,
א צווייג איז מיין קאַלדרע, א פניאַק איז מיין קישן.
און ווי נאָר איך שליס די פארמאטערטע אויגן,
קומט ווידער דאָס יינגל פון הויך, ווי א פויגל,
ער קומט פון א ווארשעווער געסל אן ענגן
מיך פירן אין הייזער, וואָס זיינען פארברענט שוין,
באווייזן דעם אש און דעם ווונדער פון מענטשן...
די פליגל ער לאָזט אין דער פינצטערניש הענגען,
ס'איז גאָר ניט קיין פליגל דורך דוירעס פארגעטערט,
ס'איז הענגען געבליבן אף גרינעם געבלעטער
א בלוט־רויטער מאנטל מיט פאדן מיט ברייטע.
ס'איז גאָר ניט קיין מאנטל, א פאָן האָט געווייט דאָ.

— שטיי און! — האָט דאָס יינגל מיר ווידער באפויען, —
שטיי און, לאָמיר פליען צו קוואַרים פון פוילן.

ער קומט אף א ווייל נאָר אין כאַלעם צו פליען
דעם אומגליק דערמאָנען, דעם ווייטעק צעגליען,
זיין היים מיר באווייזן, דעם מוט אין מיר וועקן,
דעם גוירל פון יוגנט פון זיינער אנטפלעקן.
אַט דאָס איז די פרעכטיקע הויפטשטאָט פון פוילן?
וואו זיינען די גאסן? וואו זיינען די שטיבער?
צעהארגעט, צעאקערט דורך באַמבעס און קוילן,
זיך וואלדערט די כאַרעווע שטאָט איצט אין גריבער,
אין אש ליגט איר כאַרעווע שיינקייט צעטראָטן,
עס פליען די גאסן נאָך ווי האַלעוועשקעס,
עס בלאַנקען אף קוואַרים פארלירענע שאַטנס,
און ס'זוכן די ראָבן צו קוואַרים די סטעזשקעס.

עס שטייען ווי צאמען די נאקעטע ווענט שוין,
עס שטומען די געסלעך אין כאשכעס פארזונקען.
ריבויע-שעל-אוילעם! אָט דאָ האָבן מענטשן
געלעבט און געארבעט, געטאנצט און געזונגען.

ה

ריבויע-שעל-אוילעם! אָט דאָ האָבן מענטשן
געלעבט און געארבעט, געטאנצט און געזונגען.

דאָ פלעגן זיי שעלטן, דאָ פלעגן זיי בענטשן,
דאָ האָבן פון שטויב זיך געהויבן די יונגען,
דאָ זיינען געוואקסן בא יונגען די פליגל,
דאָ האָט מען געוויינט, און געלאכט, און געשריגן,
דאָ האָט מען די קינדער געוויגט אין די וויגן,
דאָ האָבן זיך קינדער צו מאמעס געטויליעט,
דאָ האָט מען אף כאסענעס גרויסע געהויליעט,
מע פלעגט אף לעווייעס דאָ טרערן פארגיסן
און ווידער פון ניקטערן לעבן געניסן.
דאָ האָט מען גענייט, און געקלאפט, און געטעסעט,
דאָ האָט מען געהאט סײַ דעם יאָך, סײַ דעם נאכעס
פון שטייגן מיט ווייטעק, פון פאלן מיט כעסעד,
פון לעבן דער פיינטלעכער וועלט אפ לעהאכעס.

ריבויע-שעל-אוילעם! אָט דאָ האָבן יידן
דעם גאָלדענעם פּאָדעם פון דוירעס געצויגן?
די גאָלדענע קייט פלעגן יידן דאָ שמידן?
די גאָלדענע פאווע מיט מיידלשע אויגן
דאָ האָט זיך א נעסט אין די סעדער געשאפן?
דער גאָלדענער טרוים האָט געהאט דאָ א האפן?

אָט דאָ, וווּ די נויט האָט געיאָגט און גענישטערט,
מיט פּיפּן פון בייטשן אין סאָם א פארמישטע?
אויב יאָ, איז די נעסט שוין פון הייכן געפאלן,
דער גאַדענער פּאָדעם איז הענגען געבליבן
אָף זוניקע, ווייטע צעשאַטענע שטראַלן,
דער טרוים לעבט אין וואַד אין אן ערדיקן שטיבל,
און וווּ איז די פּאָווע, קאָן קיינער ניט זאָגן —
אָף וואַרשעווער גאסן געבליבן איז קיינער,
וואָס זאָל כאַטש איר היימלאָזע שיינקייט באַקלאָגן.
עס שווינגן די שוועלן. עס שטומען די שטיינער,
עס שטארבן דאָ ווערטער נאָך ניט קיין גערעדטע.
דאָ זיינען די גאסן פון וואַרשעווער געטאָ.

מיר קוקן אריין אין די היימישע פענצטער,
מיר זוכן פון לעבנס די שפורן די קלענסטע,
מיר זוכן די טיכלעך מיט טרערן באנעצטע,
מיט טרערן, מיט בלוט און פון ווייטעק געוועבטע,
מיר זוכן די יידישע שפורן די לעצטע,
פון טרוימען געטרוימטע, פון לעבנס געלעבטע,
פון ליבעס געשפילטע, פארשפילטע, געפלעטע...

מיר קוקן אריין אין די הייזער פון געטאָ,
דאָ לעבן איצט סאָנים. דאָ ווינט דער ביזאיען
אין היימען געשענדטע מיט פענצטער צעזעצטע,
דאָ שוועבט נאָך דער אָפהיילך פון שאַטנס פון לעצטע,
דאָ הייליכט נאָך דער לעצטער געשריי פון די פרויען,
און ס'הייגן די רויבערשע לאַפעס פארקרעצטע
אָף ציכטיקע קישנס. דאָ הערט מען נאָך קויען,
דאָ הערט מען נאָך בראַדיען אין אומעט פארבאָרגן
דעם לעצטן געשריי פון פארצויגענעם גאַרגל...

עס שטייען די טישן געדעקטע, געגרייטע
מיט מיִלד און מיט האַניק, מיט קויסעס מיט ברייטע,
מיט טעלער מיט רונדע מיט גאַלדענע צייכנס,
מיט „קאַשער פֿעפּייסעך“ אָף זייערע ברעגן.
עס זיצט דאָ באַ טישן דער רויבער און שמייכלט,
ווי אַזאָ איז פאַרגרייט דאָ פּונזִינעטוועגן.

ער קוקט אָף די טישן די גרויסע און שמייכלט,
ער קוקט אָף דער ייִדישער קויסע און שמייכלט,
ער קוקט אָף די ספּאַרים אין פֿעדער און שמייכלט,
ער קוקט אָף אַ בלוטיקן פֿעדער און שמייכלט.

ניטאָ דאָ קיין ייִדן. דאָ וווינען שוין יענע,
וואָס האָבן געבראכט אָף די ערדן דעם גענעם.
זיי דארפן באַ קיינעם איצט גאַרנישט ניט קויפן,
דאָס גליק האָט זיי פֿלוצעם אין וואָגל געטראָפן.
זיי זיצן באַ אונדזערע טישן און זויפן,
זיי ליגן אין אונדזערע בעטן און פּאַפן,
זיי קושן די זוינעס אין אונדזערע הויפן,
אין אונדזערע שטיווּס אין קירכעס זיי לויפן,
די הרובע זיי הייצן מיט אונדזערע ספּאַרים
און מייקענען שיקער אָף אונדזערע קוואַרים,
זיי טראָגן פון אונדזערע טאטעס די העמדער,
זיי טראָגן די קליידלעך פון אונדזערע שוועסטער,
דער פֿיידלעך, וואָס ליגט אונטער זיי, איז אַ פרעמדער,
איעטווידער פּאָדעם אין אים איז געלעסטערט.

זיי טרעטן אָף אונדזערע אומגליקן, ווי מיר,
און אונדזערע פּערל מאטאַנעס זיי ברענגען.

אף אונדזערע שטריק און אף אונדזערע ביימער
מיר וועלן מיט אונדזערע הענט זיי נאך הענגען.

1

אף אונדזערע שטריק און אף אונדזערע ביימער
מיר וועלן מיט אונדזערע הענט זיי נאך הענגען.

צעוואלדערטע נעסטן. פארשפיגענע היימען,
פארבלוטקטע שטעגלעך צו קווארים זיך שלענגלען.
זאל ווערן פארשאלטן, פארשאלטן זאל ווערן
די שיין פון פרימארגן, וואס האט די גאזאָנים
די וועגן באַזיכטן, דער נאכטיקער שטערן
פארשאלטן זאל ווערן. ער האט די גאזאָנים
די וועגן באַזיכטן, פארשאלטן זאל ווערן
די לופט פונעם פרייטאג, וואס האט די גאזאָנים
דעם אַטעם געפרישט און די לונגען צעבלאָזן,
און פרישקייט געשאַנקען דעם רויבערשן פאַנעם.

מיר קוקן אריין אין די סעדער פון געטא,
עס בוקן זיך צווייגן, עס הייבן זיך גראָזן,
עס מינען זיך בלימלעך, עס שפרייטן זיך בלעטער,
פארוואָס ווערט ניט ביטער די זאפט פון די פיירעס?
זיי וואקסן פון דר'ערד, וואָס איז בליענדיק-ביטער.
פארוואָס שווינגט דער הימל אין גרויס-נעכט פון גויירעס?
פארוואָס לויפט דער דונער פארביי מיט זיין קנאלן
און טרעפט ניט די קוילערס בא זייערע סודעס?
פארוואָס זאלן בליצן אף קוילערס ניט פאלן
און שפליטערן קעפ פון די קוילערס, ווי הרודעס?
פארוואָס זינען פיירעס ניט גיפטיק, ווי סינע?
פארוואָס זינען גראָזן ניט רויטע, נאָר גרינע?

פארוואָס זײַנען פֿירעס ניט גיפטיק, ווי סינע?
פארוואָס זײַנען גראָזן ניט רויטע, נאָר גרינע?

דער הימל איז רויט שוין פון ערדישע פלאמען,
און רויט איז די ערד שוין פון בלוט און פון בושע,
און רויט איז דער שוים אף צעשוֹיבערטע יאמען,
וואָס האָבן ווי מענטשן פארפֿאַרן די רו שוין.
און רויט זײַנען ווונדן, וואָס ברײַען און קויען,
פון בלוט זײַנען רויט שוין אפֿיע די טויען,
אפֿיע די רעגנס, וואָס פאלן אף פֿליינען,
און רויט זײַנען אויגן בא אונדזערע פרויען,
וואָס שטומען און קאַנען דעם בראָך ניט באוויינען.
מע דארף ניט קיין טרערן: פון טרערן ווערט גרינגער.
זאָל שווער זײַן, ווי שווער ס'איז די לופט אין א בוינע,
זאָל שווער זײַן דער בליי, וועלכער לויפט פון די פינגער
אין נעסטן פון ביקסן, וואָס ציִלן אין סוינע.
זאָל שווער זײַן די קלאַלע, וואָס פאלט אף די סאָנים,
זאָל שווער זײַן דער פויסט, וואָס צעפֿלעט די באצווינגער,
זאָל שטאַלץ זײַן, זאָל שטארק זײַן באם יאָסעם דאָס פאַנעם,
מע דארף ניט קיין טרערן: פון טרערן ווערט גרינגער.
מיין אורזיידע וואָלט די מאַכבושים צעריסן,
מיט אש זײַנע קרויזן באַקרוינט וואָלט מיין זיידע,
און איך האָב געיאַרשנט דעם שטאַלצן געוויסן,
דעם אש און דעם טרויער פון ביידע, פון ביידע.
מיין אורזיידע וואָלט אף די שניטערס געצאַרנט,
א שווערד אין די הענט וואָלט גענומען מיין זיידע,
און איך האָב געיאַרשנט דורך טויזנטער יאָרן
די שווערד און דעם צאָרן פון ביידע, פון ביידע.

אזא דער געבאָט איז, אזא איז דער גוירל:
צו שטארבן אף נאָכאמאָל ווערן געבוירן.

II

אזא דער געבאָט איז, אזא איז דער גוירל:
צו שטארבן אף נאָכאמאָל ווערן געבוירן.

דער נאָמען, וואָס קומט נאָכן טויט, איז נאָך העכער
פון דעם, וועלכער ברויזט שוין ניט אונטער קיין דעכער,
וואָס האָט זיך צעשיידט מיט דער ערד מיט דער האַרבער,
דער נאָמען, וואָס קומט נאָכן טויט שוין, פאַרגייט ניט.
עס שרעקן שוין מער ניט די נעגל פון שפאַרבער,
דאָס זיידענע וואַרקען פון טיכעלע פרייט ניט,
איז וואָס? ס'איז פון מענטשעכען אויג ניט באַהאַלטן
דער נאָמען, וואָס קומט נאָכן קייווער דעם קאַלטן,
וואָס רום איז זיין היים, און די זון־שיין זיין טרוים איז,
דער נאָמען, וואָס לעבט שוין אין פרעמדע כאַלוימעס,
דער נאָמען, וואָס איז שוין א פאָדעם געוואָרן
און ווערט ניט צעריסן אין שטורעמס פון יאָרן,
דער נאָמען, וואָס פלאַטערט אין זאנגען פון רעגן,
אין זינד פון די פאָנען, אין שאַטנס אף וועגן...
איך זע די געשטאַלטן. זיי קומען פון היילן,
זיי קומען דעם אומגליק פון געטאָ דערציילן,
זיי קומען מיט זייערע טרוימען זיך טיילן,
זיי קומען דעם ווונדער פון געטאָ דערציילן.
און ווערטער מיט ווערטער אין טונקל זיך קניפן,
איך הער יענע ווערטער אין הייך און אין גידער,
זיי פאלן צו מיר אף די אַקסל, ווי ברידער,
מיט נאכט אף די אויגן, מיט אש אף די לייפן,
און דאָס איז דער אָנהייב פון אונדזער האַנאָדע:

געווען איז א וועלט דאָ, געזעבט האָט א שטאַט דאָ...
 דער פּרייִנג איז אַקאַרשט די שוועלן אריבער,
 א פּינדער אפרעל האָט אין סעֶדער געשפּרייט זיך,
 און ס'האַבן די פּויגלען און גראָזן געפּרייט זיך,
 וואָס ס'קומט שוין, ווי שטענדיק, דער פּרייִנג דער פּיבער,
 די זון איז א קאַלטע געהאַנגען אין דרויסן
 און קיינער באַמערקט האָט, ווי זי איז פאַרגאַנגען,
 די פּייסעך-נאַכט איז שוין אַף פענצטער געהאַנגען,
 ווי זי וואָרט א סאָד דאָ באַהאַלטן א גרויסן.
 געוואָלט האָבן סאַנים דעם סאָד זיך דערוויסן;
 וואָס טוען עס ייִדן אין הויפּטשטאַט פון פּוילן?
 צי פּראַווען זיי פּייסעך, צי גרייטן זיי קוילן?
 אין אַט-דאָ דעם פּערצעטן אָונט פון ניסן?

...עס זיינען זיך ייִדן באַ טישן געזעסן,
 פאַרוזכט פון כאַרויסעס און מאַרער געגעסן.

די טאַטעס די קלוגע אין קיטלען אין ווייסע,
 אין קרוינען אין שוואַרצע אַף טראָנען געבעטע,
 די זידעס די גרינזע, די מ'זאָכים פון געטאָ
 דערציילט האָבן ווידער די אוראַלטע מיסע:
 — געזעבט האָט אַ גאַזען אַמאָל אין מיצראַים... —
 און ייִדישע מאַלקעס אין קליידער אין נייע
 געשוועבט האָבן גרינגע פון טישן צו טישן,
 געשוועבט האָט פון הייזער צו הייזער אַ סאָד דאָ,
 און ס'זיינען די ווערטער פון אַלטער האַגאַדע
 געפאַלן פאַרווונדעט אַף ציכטיקע קישנס.

— „אוואָדים האַייִנו“ האָט ווידער געקלונגען —
 מיר האָבן דאָס ברויט פון דער קנעכטשאַפט געשלונגען.

פון ווינקל צו ווינקל, פון געסל צו געסל,
פון בוידעם צו בוידעם, פון קעלער צו קעלער
געשוועבט האָט א וואַר'נונג — מע זאָל ניט פאָרגעסן.
עס קלינגען די קויסעס, עס קלינגען די טעלער,
ווי זיי וואָרטן ווערן באהאַטן, פארטויבן
די קאַלטע גראַנאַטעס און בעטן פארבעטע,
די פראַסטיקע ביקסן, וואָס וואַרטן אין געטאָ.
פארשטעקט פון די בליקן, וואָס טאַפן די שויבן.

„אוואָדים האַיִנו“ — מיר האָבן די פרייהייט
געקויפט ניט פאר גאָלד, נאָר פאר לייַדן און טרויער...
אין הייַזער איז טונקל. ס'ווערט גרויער און גרויער
דער אָונט, וואָס האָט ווי א וואָלף זיך פארטייעט
לעם שוועל פון דער געטאָ, לעם פינצטערן טויער,
און הערט שוין דעם שאַרף פון פארבאָרגענע רייטערס,
און זעט שוין די צונגען פון קינפטיקע שייטערס.
וועט קומען א רעטער? וועט קומען א טרייסטער?
און אויב עס וועט קומען א נאָווי, ווי הייסט ער?

10

וועט קומען א רעטער? וועט קומען א טרייסטער?
און אויב עס וועט קומען א נאָווי, ווי הייסט ער?

און אויב עס וועט קומען א רעטער, וואָס וואַרט ער?
עס קוקן די מאמעס מיט אויגן מיט צארטע,
די טאטעס פון געטאָ דערציילן מיט ציטער,
ווי ס'האַבן געוויינט און געפרייט זיך די זיידעס,
די יידישע אויסיעס זינגען די איידעס

פון רעגעס, וואָס האָבן די דוירעס דערשיטערט.
און ס'שוועבן פאר אויגן מיט אומרו מיט נייעם
די בלוטיקע טייכן, די אוראלטע כייעס,
און ס'דוכט זיך, דער היישעריק טראַגט זיך פארביי דאָ;
און ס'דוכט זיך, עס קוואקען די פרעש שוין ניט ווייט דאָ...

עס זיינען די טונקעלע טירן שוין אָפן,
וועט קומען דער גאָווי? וועט קומען דער רעטער?
פונוואנען וועט קומען די הייף אין דער געטאָ —
פון מ'זרעדן? פון מ'ירעוו? פון דאַרעם? פון צאַפן?
מע זאָגט „שפּויד כאַמאַסכאַ“. אין פינצטערע ווינקלען
גראַנאַטעס און קוילן באַהאַלטענע פינקלען...
מע זיצט און מע ווארט אפן רוף — דער ראקעטע,
וואָס דארף אף א ווייל נאָר א פלאם טאָן אין געטאָ...

עס זיינען די טונקעלע טירן שוין אָפן,
און גרייט זיינען גאסן דעם שטורעם פארנעמען,
און גרייט זיינען יידן ארויס פון די קלעמען...
עס פלאַמט די ראקעטע, נאָר וואָס האָט געטראַפן?
וואָס איז פאר א רייטער די גאס דורכגעלאָפן,
די גאס פון דער געטאָ? די שרעקלעכע בסורע
איז גלייך מיטן שאַס מיטן ערשטן געקומען
צום סיידער צום ערשטן, זי האָט ווי א שטורעם
בא אָפענע טירן די שוועלן פארנומען,
ארוף אף די טישן, אריין אין די אויגן
און טיף אין די הערצער מיט מוט זיך פארזויגן.

מ'האַט לאַנג שוין פארענדיקט „אוואַדים האַיינו“,
מ'האַט לאַנג שוין פארענדיקט. מע האלט שוין בא „הוידו“.

מע קאָן שוין איצט קיינעם אין שטוב ניט געפינען,
עס הייליכן די ווענט, און די הימלען זיך הוידען.
און די, וועלכע האָבן געכוזעקט, געשפעט דאָ,
פאָרגוואַרדיקט, געהאָרגעט, — באַצאָלן איצט טייער.
מע שיסט אַף דער געטאָ, און ס'ענטפערט די געטאָ
אַף סינע מיט סינע, אַף פּייער מיט פּייער.

ר

מע שיסט אַף דער געטאָ, און ס'ענטפערט די געטאָ
אַף סינע מיט סינע, אַף פּייער מיט פּייער.

עס האָבן זיך ביקסן מיט ביקסן צערעדט דאָ,
געשווימט האָט די געטאָ מיט סרייפעס מיט נייַע,
אַ פּלאַם טוט אַ הייב זיך פון שוואַרצע פּאַבריקן,
אַ פּלאַם טוט אַ זעץ פון די שטיינערנע קווימעס,
און ס'טראָגט זיך דער אופרייס פון בריקל צו בריקל,
מע קוקט אַף די סרייפעס: ס'איז ניט קיין כאַלוימעס,
דאָס האָבן די יידן אַ פּייער צעצונדן,
אַ פּייער, וואָס וועט פון דער ערד ניט פאַרשוונדן.

עס זיינען געקומען די פרעמדע טעווטאָנען
צום טיידער צום ערשטן אַף ווידער דערמאָנען —
„אוואָדים האַיינו“... נאָר מ'האַט זיי באַגעגנט
מיט בליצן און דונערס. מיט בליי האָט גערעגנט
אין וואַרשעווער געטאָ. פון קעלערס, פון גאַנקעס
זיי זיינען אַרויס — די סטאַליאַרעס און שמידן.
די שטייע, די גוטע, די פאַשעטע יידן,
מע האָט זיך געוואָרפן אַף ריזיקע טאַנקען
מיט מוירדישן מוט און מיט אייזערנעם צאָרן.
די שניידער די יונגע מיט בליי אַף די אַרעמס,

די ווארשעווער שוסטערס מיט מעסערס אין טאשן,
און זקיינים אפילע פון אלקערלעך שטילע —
זיי האָבן געטראָגן אין זעקלעך פון טפילן
דעם טויט פאר די סאָנים, מיט פלאמען געוואשן
זיי האָבן די גאסן, מיט סרייפעס געאקערט
די ווילדע כאיאָלעס, וואָס האָבן געהוילעט
אין בריסל, אין ניצע, אין פראַג און אין קראָקע.
עס האָבן די דייטשישע טאנקען געפלאקערט,
ווי ס'פלאקערן טרוקענע סטויגן אין יודי,
זיי האָבן געמיינט, אז זיי לויפן נאָך האָזן,
נאָך אַטע באזיגטע, פארקנעכטעטע שוואַטים.

נאָר דאָ האָבן אנדערע ווינטן געבלאָזן,
מיט נעכט סטאלינגראדער האָט הייס דאָ געאַטעמט...
מיט פלאמען געזעצט האָט פון יעטווידן ווינקל,
אף יעטווידן טראָט האָבן מעסערס געפינקלט...
מיט בליי און מיט טויט האָט צעטיינעט די וועלט זיך,
עס האָבן די יונגען אף דעכער געשמעלט זיך,
ס'איז יעטווידער בוידעם א שוצפונקט געוואָרן,
און יעטווידער הויף האָט געפליערט מיט צאָרן,
און ווער ס'האַט קיין ביקס אין דער האנט ניט געהאלטן,
האַט באַמבעס געגרייט אף צעשמעטערן בריקן,
פון טויט האָט זיך קיינער שוין מער ניט באהאלטן,
און ווער ס'האַט קיין מעסער אין האנט ניט געהאלטן,
האַט אייגענע בעגל אף ווארגן און שטיקן...

עס זיינען געקומען די ווילדע טעווטאַנען
מיט צלאָמים און שארבנס אף זייערע פאַנען,
זיי האָבן געהאַפט, אז דער וועג איז א גלאטער,
און ווו נאָר זיי קומען — איז ציטער, און פלאטער,

און קנעכטשאפט, און טרערן, און קינדער־געשרייען,
 זיי זינגען געקומען נאָך וואַלדוילע טראַפּייען,
 נאָך שטיצע קאַרבאַנעס, וואָס ליגן פאַרנורעט
 און ווארטן — דער טויט זאָל פון שאַנד זיי באַפרייען...
 נאָר ס'האַט אין דער געטאָ געשטיגן דער שטורעם,
 געשמעקט האָט מיט מאַסקווע און גיט מיט מיצראַים...
 עס האָט „שפּוידן כאַמאַסכאַ“ דער ווינט שוין געזאַגט איצט,
 און ס'האַבן שוין בלוטיקע טיַיַכן געיאָגט איצט,
 עס האָבן פון ווייטעק די שטערן צעוויינט זיך,
 און ס'האַבן האַגאַדעס אַליין שוין געלייענט זיך...

 ווי ביטער די פיַן איז פון נאַכגיביק־שוואַך זיַן,
 אזוי איז זי זיס, אונדזער קראַפט פון פאַראַכטן,
 ווי ביטער, ווי פיַנלעך איז שטויב אַף אַ שליאַך זיַן,
 פון אַדע געטראַטן אין פרי, אין פאַרנאַכטן,
 ווי ביטער איז לעבן ווי קנעכט און זיך נויגן,
 האַכנאַעדיק טראַגן די פלייצעס געבויגן —
 אזוי איז ער היידיק, דער אַופקום אין שלאַכטן...
 עס פאַדן די שטאַלענע כניעס צעשמעטערט,
 פון רויך און פון ווייטעק דער הימל איז גרוי שוין,
 עס שיסן די העלדן פון וואַרשעווער געטאָ,
 וואָס שטייען ביז קני אין דעם בלוט פון די קדושים.

י"א

עס שיסן די העלדן פון וואַרשעווער געטאָ,
 וואָס שטייען ביז קני אין דעם בלוט פון די קדושים.

עס פאַדן די דעכער ווי ליידיקע קוישן,
 און כורוועס אַף כורוועס, צערויבט און צעשמעטערט,

אין וואלגער זיך לייגן אף בערגיקע וועגן,
און ס'שטורעמט פון שטויב און פון שטיינער א רעגן.

און הויך איבער כורוועס און הויך איבער דעכער
די פאן פון דער געטא אין פייערן פלאטערט,
א פינבלעכע קויל האט זי דריי מאל געלעכערט,
נאר זי האט איר מוט און איר כייז ניט צעפאטערט
אין טעג פון ניסיוינעס. זי פלאמט אין די הייכן,
דער וויי האט איר נעכטיקן שטאלץ ניט געבראכן,
זי היט אירע ווונדן ווי אייביקע צייכנס.
ווי צייכנס פון אומקום, פון צאר און ניצאכן,
זי פלאטערט מיט רום פון די זיידעס און טאטעס,
מיט גוורע פון זיך און מיט זויבער פון טעכטער.

דריי ווונדן שוין בריען דאס לייב פונעם וועכטער,
וואס נעמט ניט אראפ פון דער פאן זיינע אויגן,
אים האבן דריי ווונדן צו דר'ערד שוין געבויגן,
ער שטייט אבער ווידער א שטאלצער, א שלאנקער,
ער שטייט, ווי א פעסטונג, וואס ווייסט פון קיין וואקל,
ער שטייט, ווי א שלאכטמאן — די פאן איז זיך פאקל,
ער ציילט ניט דעם טראט פון די לאנגע מעסלעסן,
ער האט שוין דעם טאם פון א דרעמל פארגעסן,
צוויי טעג זיינען שיקער פון דעמלט אנטלאפן,
ווען ס'האט אים די מאמע געבראכט עפעס עסן...
האט עפשער א קויל שוין די מאמע געטראפן?
צוויי טעג, אז ער זעט ניט דעם טאטן אין געסל,
עס קומט ניט דער טאטע, עס קומט ניט די מאמע,
דער אומגליק האט ביידע געפאקט שוין מיסטאמע.

איצט שטייט ער אליין אפן הויכן באקאן דא,
ער שטייט, ווייל עס האָט אים די איידע געהייסן,
עס קומען שוין מער ניט די שוועסטער די באַנדע,
די ברידערלעך קומען שוין מער ניט. זיי ווייסן,
זיי ווייסן אוואדע, אוו ער געפינט זיך.

איצט שטייט ער אליין דאָ פארגרויט און פארפינצטערט.

דאָס ווארשעווער יינגל איז ניט צו דערקענען,
עס זינען שוין גרוי זינען יינגלשע זאָקן,
צעאקערט זיין שטערן איז ווי בא א זאָקן,
און נאָר זינע אויגן אין פינצטערניש ברענען,
די אויערן הערן דאָס פיפן פון קוידן,
דעם יאָמער, וואָס טראַגט זיך ארום איבער פוידן,
די אויערן הערן נאָר קרעכצן, וואָס רייצן
און ברענען און פאלן אף כורוועס דערוואַרגן,
די אויערן הערן נאָר שאַסן, וואָס קרייצן
דעם טונקל פון אַוונט, די בלוי פון פרימאַרגן,
מע ריניסט ניט קיין קריע, מע זעט ניט קיין טרערן,
איז טרוקענע אויגן דער אַפשיין פון שטערן,
מע זיצט ניט קיין שיווע, מע מאכט ניט קיין מאַרעס,
דאָס קאָל פון די ביקסן דאָס איינציקע קאָל איז
איז ווארשעווער געטאָ. נאָר וואַקנס אין הימל
און רויכן אף ערדן זיך זאָזן אין גאַלעס.
אויס גאַלעס. אויס געטאָ. אויס שאנד און אויס שימל!

עס שיסן די געסלעך, די גערטענער שיסן,
עס שיסן די טישן, די בענק און די דילן,
און ריקעס פון גאסן צו גאסן שוין פליסן,
און ס'מאָלן דאָס ברויט פון מילכאַמע די מילן...

אמאליקע צייטן אין שלאכט מיטן סויגע
פלעגט עמעצער פרווון זיין לעבן נאך שויגען.
אמאל פלעגט אין הערצער נאך קומען די מוירע.
אמאל פלעגט דער פאכעד זיך שפיגען אין אויגן.
דער טויט פלעגט די שרעק אין די הערצער געבוירן.
און ס'פלעגט די האכנאָע די מוטיקייט בויגן...

ניטאָ אזא שרעק, וואָס זאָר שלאבעריק מאכן
דאָס הארץ און די האנט פונעם ווארשעווער יינגל,
ווען ס'פליען אין אָפּגרונט אפילע די שריאכן,
וואָרט ער דאָ געבליבן. ס'קאָן קיינער ניט צווינגען
אַט דאָ מיטן אויצער דעם גרעסטן זיך שיידין.
ער שטייט, ווי א דענקמאָל, פון שטיין א געטאָקטער,
דעם שטאָרץ און דעם וויי פון א דאָר איצטער טראָגט ער,
דער יונג מיטן זילבערנעם קאָפּ פון א זיידן.
ער שטייט, ווי א דענקמאָל, און קוקט אין דעם מאָרגן,
וואָס ליגט נאָך אין כאשכעס פון צוקונפט פארבאָרגן.

יב

ער שטייט, ווי א דענקמאָל, און קוקט אין דעם מאָרגן,
וואָס ליגט נאָך אין כאשכעס פון צוקונפט פארבאָרגן.

מיט געפֿלען באַלאַגערט, מיט ספייקעס פארדאָפּן,
געבענטשט איז דאָס מענטשלעכע אויג, ווען ס'איז אָפּן
און זעט אין דעם שווינדל פון קאָכיקע שאַען
דאָס רויקע שווימען פון שפעטערע יאָרן,
וואָס זעט דורך די פליגל פון נאכטישע קראַען
די פאסיקדעך הימל, וואָס נעמען שוין קלאָרן;
געבענטשט איז דאָס מענטשלעכע אויג, ווען ס'איז אָפּן

און זעט אויך די צייטן, וואָס זיינען פארלאָפֿן.
עס זיינען די געטאָס פארכאַלעמט געלעגן,
פארשפּינדערט פון ברייטע, פון ליכטיקע וועגן,
ווי ערגעץ אף טינכן פאַרבלאַנדזשעטע פּליטן,
אזוי זיינען געטאָס אין אַוואַר געלעגן.
עס פלעגן די וועלף אין זיי שאַרפֿן די בעגל,
דער טויט פלעגט זיי פעסטען, די נאכט פלעגט זיי היטן.

די שאַנד איז אין פּריינגס געווען זייער רעגן,
די שאַנד האָט אין ווינטערס דעם שניי זיי פאַרביטן.

אַמאָל נאָך פלעגט קומען א בליץ אָן א דונער,
אַמאָל נאָך פלעגט קומען א שטראַל אָן דער זון נאָר,
א שטראַל פלעגט א בליץ טאָן אין כוּישעך אין בלינדן,
אַמאָל נאָך פלעגט פינקלען א שווערד, נאָר אָן שאַרפֿן,
אַמאָל נאָך פלעגט קומען א ריז און זיך וואַרפֿן
אין טהאַמען פון דירעס אף שוין ניט פאַרשווינדן.
א דימענטן־שלייפער פון האַלאַנד פון ווייטן,
פון ריין א באַנקיר מיט א ליידיקן בייטל,
פון פינצטערן קעלער פלעגט קומען א גאַען,
א לויכט טאָן און פאַרן אף שפּייז פאַר די קראַען,
א שמיד, וואָס האָט קיינמאָל זיין קאַפֿ ניט געבויגן,
א בעטלער מיט קלאַרע געוויישע אויגן,
א פאַסטעך — א זינגער פון ליבע און צאַרן,
א שרעפער, וואָס איז א מאַשעך געוואָרן,
א יידישער גאַזלעך — א קאַפּצן, אן אוישער
אין וועלדער פאַלעסיער. אין נעסטן פון כוּישעך
איז לויטער געוואָרן פון ליכט און פון גוורע,
און ווייט האָט דאָס ליכט איבער לענדער געשפּרייט זיך,
נאָר ס'האַט מיט די גופים די גוורע געשיידט זיך.

און גיך האָט די געטאָ די אויגן פארושמורעט
און ווידער געקניט פאר דער אַלטער פרינצעסן,
דער נויט — דער פאַרשאַטענער בייטש פון די יאַרן,
און ווידער געשטונגען פון ליידין דעם צאַרן,
און ווידער דאָס ברויט פון האכנאַע געגעסן.

אזוי איז געווען אין די טעג פון פארצייטן,
נאָר מענטשן זיך בייטן און צייטן זיך בייטן...

מע שיסט פון דער געטאָ. און ס'טראָגן זיך פלאמען,
ווי בסורעס פון אומקום, פון טויט און פון ווונדער,
עס טראָגן זיך פלאמען דורך דוירעס באוונדערט,
ווי שטאַצע שעלזכים אין בלוט־רויטן סאמעט.
צום יאָמטעוו פון פרייהייט מע שפאנט ניט באוונדער —
אין גליק און אין אומגליק קאָן קיינער ניט שיידין
די העלדן. דעם אייניק, דעם זון און דעם זיידן...
עס טראָגן זיך העלדן, באקרוינטע מיט פלאמען,
איז ווער קאָן זיי איצט שוין די וועגן פארצאמען?

יג

עס טראָגן זיך העלדן, באקרוינטע מיט פלאמען,
איז ווער קאָן זיי איצט שוין די וועגן פארצאמען?

ווהיין איז דער וועג איצט? צום טויער פון פרייהייט?
צום שמאַלן און פינצטערן טירל פון קיווער?
מע שפאנט און מע פרעגט ניט. מ'איז שטייל און פארטייעט,
אמאָל נאָר אין גאנג טוט א שטיילן געשריי ווער.
מע שפאנט און מע רעדט ניט. אין נאכט שעמעריין
די קנעפ אף די דייטשישע נייע מונדירן,
און ס'קלאפן די דייטשישע שווערע אַפצאסן
אין טויבע פארווונדעטע ווארשעווער גאסן.

די נאכט אף די דעכער און טרעפ א צעפליקטע,
און יעטווידער שאָס טוט א שניט, ווי א מעסער.
וזהיין איז דער וועג איצט? א פינצטערער לייגט ער
און פירט צו דער טפיסע מיט ריזיקע שלעסער.

דער „פאוויאק“ שטייט אין דער נאכט א פארקלערטער,
ער שטייט, ווי א ספינקס, א פארטרוימטער, א שטומער,
די ווענט זיינע היטן פארלאָרענע ווערטער,
ווי לעצטע סימאָנים פון מענטשעכען זומער,
פון זומער, פון האַרבסט און פון פרייַנגן פרייע,
פון מוטיקן „זיי־געזונט“ ערעוו דער טליע...

א שאָס האָט די לופט א פארסאמטע צעריסן,
א צווייטער... א דריטער... עס קרייצן זיך קוילן,
און רויכן מיט רויכן לעם טפיסע זיך קנולן,
אַט האָט שוין צעפראַלט זיך דער טויער פון טפיסע...
מונדירן, מונדירן, מונדירן, מונדירן,
עס גרילצן די שטייגן, עס קלאַפן די טירן...
די שלוכים פון געטאָ אין דייטשע מונדירן,
די וועכטער — זיי פלאַצן, די וועכטער קראפירן.

מונדירן, מונדירן, מונדירן, מונדירן,
די געסט פון דער געטאָ אין דייטשע מונדירן,
און אַזע „פארברעכער“ אין דייטשע מונדירן,
דעריקער איז שיסן, קיין צייט גיט פארלירן.
ס'איז גוט, וואָס עס לעבט נאָך א נאכט אף דער וועלט דאָ.
עס דוכט, אז די נאכט האָט אליין זיך פארשטעלט דאָ.
און שלעפט א מונדיר איבער שליאך א גייעם
אף העלפן די העלדן פון טפיסע באפרייען.

עס גייט א געראנגל. פון וועמען מיט וועמען?
 מע קלינגט אין די שטאבן, עס רוישט ווי אין גענעם
 מיט שמאָלינקע סטעזשקעס. מע יאָגט זיך פונדאנען.
 מע יאָגט זיך אהערצו מיט שליאכן מיט ברייטע.
 א גאס ניט קיין גאס איז — א פעלד מיט קורגאנען.
 עס טראָגן זיך שאַטנס מיט קאמערס צעשיידטע.
 דער וועג פירט אין געטאָ. באַפּרײַטע פּאַליאַקן,
 און ייִדן באַפּרײַטע. מע טראָגט זיך אינגלינעם,
 די טירן די לעצטע די העק שוין צעהאַקן,
 און פוסט ווערט די טפיסע. אף בלוטיקע שטיינער
 עס ליגן די וועכטער. די אויגן פארשלאָסן.
 און רייך ווערט די געטאָ מיט נייע סאַלדאַטן,
 עס וואַקלט זיך וואַרשע פון גוואַלדן און שאַסן
 פון טאַנקען, וואָס ברענען פון דורע האַרמאַטן,
 פון סרייפּעס, וואָס הודען און בייטשן און קנאַלן,
 פון גוורע, וואָס רייפּט אין די געטאָ־קוואַרטאַלן.
 און הויך, אפן דאך פון דער טפיסע, באַנאַכט דאָ
 די פּאַן פון דער געטאָ וואַקסט אויס א דערוואַכטע.
 זי פּלאַקערט און וויגט אין דער פינצטערער נאַכט זיך,
 און ס'דוכט, אז דאָס וואַרשעווער ייִנגל באַזאַכט זי...

— נעקאַמע! איין ווונטש גליט אין אונדזערע שאַרבנס,
 איין טרוים נאָר — די פּאַן פונעם פּאַלק זאָל ניט שטאַרבן.

י

— נעקאַמע! איין ווונטש נאָר אין אונדזערע שאַרבנס,
 איין טרוים נאָר — די פּאַן פונעם פּאַלק זאָל ניט שטאַרבן.

די שאַטנס פון געטאָ — זיי שווייגן, זיי שוועבן,
 זיי ווילן ניט שטאַרבן און קאַנען ניט לעבן.

א היים איז די אַרעמע נאקעטע וועלט זיי,
די וועלט און דער מענטשלעכער שוואכער זיקאַרן,
דאָס פלאַמיקע, קאַכיקע שלאכטפעלד נאָר פעלט זיי,
זיי האָבן אין שלאכט דאָס געווער גיט פארלאָרן,
זיי קומען באנאכט, און זיי וועקן און רופן,
זיי קומען ווי טוישוים, זיי קומען ווי שכיינים,

זיי האָבן אין ווארשע פארלאָרן די גופים,
און ס'דוכט זיך, זיי זיינען שוין אדע אציינע,
דער שויכעט מיט גילדענע פייעס ווי רענדלעך,
דער בעטלער, וואָס פלעגט מיט א טאַרבע זיך שדעפן,
דער דיכטער מיט טרוימען, וואָס זיינען אומענדלעך,
די באַבע מיט שפיזלעך אף היצערנעם טרעפל,
דאָס יינגל מיט פריילעכע בסורעס פון כידער,
די קאלע אין ווייסע, אין זויבערע קליידער...
די שאַטנס פון געטאָ באגלייטן מיך שטיצע,
ס'טראַגט איינער א קלאַע אין אויגן צעשטראַלטע,
דער צווייטער — א בענטשונג, דער דריטער — א טפילע,
דער פערטער — א האַפֿנונג אף ליפן אף קאַטע...

און ווי איך פארלאָז נאָר די געטאָ די טויטע,
קומט ווידער דאָס ווארשעווער יינגל צו לויפן —
א שאַטן — אף שפּיאַכן פארלאָזטע, פארגרויטע,
ער שדעפט מיך צוריק צו די ווארשעווער הויפן,
און קום איך צוריק אין דער געטאָ, אנטשטייט ער
פון כורוועס און אש פון צעריסענעם פוילן,
א פולער מיט לעבן, צו שלאכטן א גרייטער,
אף דעכער אף הויכע א מונטערער שטייט ער,
ווי מ'האַט אים אין אָנהייב פון אופשטאנד באפוילן.

איך קוק אף זײַן הויכקײַט און פיר זיך דערהויבן,
עס הייבט אונדז דאָך ביידע איין מוט און איין גלויבן,
איך קוק אף זײַן הויכקײַט און פיר זיך דערשלאָגן
פאר דעם, וואָס עס טײַען נאָך גישטיקע פּלאַגן,
פאר דריבניקע טרוימען, וואָס קומען נאָך זעלטן
פון אַטע פארגאנגענע גישטיקע וועלטן...

איך גיי נאָך שפּאַצירן. איך זינדיק, איך שמייכל,
איך בין נאָך מעקאַנע מיין פּריינט, וואָס איז פּריילעך,
איך וויל נאָך, מיין נאַרע זאָל ווערן א הייכל.

די בליקן פון אומפּריינט פון גישטיקע צייט איך,
איך צייט נאָך די שטעך פון די נאָדלען, ווען שווערדן
פון סאַנים פון גרויסע אין בלוט מיינס זיך שווענקען,
איך לייך נאָך פון קרענקלעכען קליינלעכען בענקען
נאָך ווייסקײַט פון קישנס. וואָס שווייגן די ערדן?
ווי קאַנען זיי טראָגן דעם אומגליק דעם גרויסן,
די טײַעס, די קוואַרים, די שטומע געשרייען,
דעם זומערס צעשטאַטענעם בלוטיקן דרויסן,
דעם ווינטערס צעטראַטענע בלוטיקע שנייען?
וואָס שווייגן די שלאַקסרעגנס אַלע, וואָס שווייגן,
וואָס קומען זיי ניט ווי א מאבל פארשווענקען
די הערצער די זאַטע, וואָס לייגן אין שטייגן
מיט זייער פארוויאנעטן קליינלעכען בענקען?

וואָס שווייגסטו, וואָס רעדסטו ניט, ווארשעווער ינגל? ..
איך זוך דײַנע אויגן, וואָס קוועלן ווי גינגאַלד,

וואָס ציט דיך צוריק צו דעם בערגל דעם קאַלטן,
ווער לייגט דאָרט אין קיייווער אין פּייכטן באהאַלטן?

דו ביסט נאך באפליגלט מיט פליגל מיט גרינגע,
 וואָס שטייסטו, וואָס גליווערסטו, ווארשעווער יינגל?
 דו ווייסט אדע פידער, וואָס ווארשע פלעגט זינגען,
 וואָס שטייסטו, וואָס גליווערסטו, ווארשעווער יינגל?
 דו קענסט אדע סעדער, וואָס האָבן געבליט דאָ,
 דו ווייסט אדע סוידעס, וואָס ווארשע פארהיט דאָ.
 שטיי אופ! הער, עס שאַטט שוין דער אויסלייזונג-האַרן,
 דו דארפסט ניט קיין מיטע, דו דארפסט ניט קיין אָרן.
 קום דורכגייען ווידער די וועגן די לאנגע,
 וווּ דו ביסט אמאָל אזא שיינער געגאנגען,
 קום ווידער ארום אפן מויער דעם הויכן,
 קום הייבן די פאָן איבער סרייפעס און רויכן.
 שטיי אופ! ס'קאָן ניט זיין, אז אין טעג פון ביצאָכן
 זאָסטו בא די טישן די ברייטע ניט זיצן,
 דיין טרוים ווי א צווייגל זאָל ליגן צעבראָכן,
 דיין יוגנט זאָל אף די יאָמטויווים ניט בליצן.
 איז ווער וועט פארבליטן די טאטעס, די זיידעס,
 און ווער וועט די לוכעס פון יישער דערטראָגן?
 דער מישפעט איז נאָענט, און דו ביסט דער איידעס,
 און דו ביסט א שויפעט. די שאַ האָט געשלאָגן.

10

דער מישפעט איז נאָענט, און דו ביסט דער איידעס,
 און דו ביסט א שויפעט. די שאַ האָט געשלאָגן.

וואָס שווינגסטו? וואָס שווינגט איר? אויב איר וועט ניט נאָגן,
 איז ווער וועט דערציילן דעם סאָף פון אן איידע,

וואָס איז מיט איר ליכטיקן אומקום געוואָרן
א שטערן א נייער אף הימלשע קלאָרן?
וואָס שווייגסטו? וואָס רעדסטו ניט, ווארשעווער יינגל?
די וועלט האָט דאָך שפראַכן באשאפן אזויפיל.
איך ווייס: דיינע ווערטער, וואָס פלעגן ווי גינגאָלד
צעשפילן זיך, פלאטערן, פיבערן, לויפן, —
זיי זיינען אין קלעמען, זיי זיינען אין צוואנגען,
און עפשער האָט אויך זיי דער טאליען געהאנגען?

די וועלט האָט דאָך שפראַכן אזויפיל באשאפן,
און ס'טרעפט, אז אין וואַכיקן שלעפּ פון די וואַכן
די שטומקייט פון שיפן פון טויטע בא האפנס
רעדט מער, ווי דער שטורעם, וואָס האָט זיי צעבראַכן,
עס טרעפט, אז א הארבסטיקער גאַרטן אין דרעמל
מיט שטייער, מיט גאַלדענער בענקשאפט בארעמלט,
רעדט מער פון א רושיקן טיך פון א שרייער,
א ביסעלע אש אף פארבראַכענע פינגער
רעדט שטארקער אמאָל, ווי דאָס ברויזיקע פייער.

וואָס שווייגסטו, וואָס רעדסטו ניט, ווארשעווער יינגל?
דו וועסט דיינע סוידעס פון מיר ניט באהאלטן,
כ'וועל לויפן אין ווארשעווער סעדער אין ארטע,
אין סעדער מיט שטעכיקע דראַטן בארינגלט,
ווי זיינען די סעדער? עס ציען זיך טאָיעס
און מענטשן, און מענטשן מיט בליינענע וויעס,
מיט גלעזערנע אויגן... די ווארשעווער סעדער...

עס הענגען באנאנד דאָ דער ראָוו און דער בעדער,
דער אוישער, דער בעטלער, די שנור און די שוויגער,
זיי זיינען ווי געסט פון א וועלט א ניט היגער.

זיי הענגען און קוקן, זיי הענגען און שטומען,
זיי הענגען און ווארטן, דער קאברען זאל קומען,
נאָר ס'קומט ניט דער קאברען, ער הענגט אף א דעמבל,
און ס'שיט זיך די ערד פון זיין כאקענעם העמדל,
אַט שטייט אינעם שאַטן א בוים א צעשפרייטער,
א ייד מיט א זיבבערנער באַרד מיט א ברייטער,
א שפיץ פון דער באַרד אין די ציינער פארביסן,
דעם זיבבערנעם קאַפּ צו דעם הימל פאריסן —
די אויגן פארגליווערט. די הענט אף די לענדן,
די ליפן צו ערד און צום הימל זיך ווענדן,
ווי ס'וואַרט זיך זיי וועלן א סאָד צו פארטרויען
דעם נאַענטסטן שאַכן, דעם שווייגער דעם גרויען —
דעם גרויסן בונטאר און דעם קאפּצן דעם גרויסן,
וואָס וויגט זיך א שטילער, און ס'רוישן די שטאנגען:
דער פיינט האָט געטייט און געהאנגען אַן אויסנאם.
ווען פערעץ זאל לעבן, וואַרט פערעץ געהאנגען.
ווען דאָס איז א כאַלעם, וואַרט ער זיך צעריינען,
אין ווארשעווער סעדער איר קאַנט אים געפינען,
דעם כאַלעם דעם וויסטן, זיי הענגען אף שטאנגען,
ס'טראַגט איינער א שוסטעריש רעקל מיט לאַטעס,
דער צווייטער — א שוואַרצע קאפּאַטע א לאַנגע,
ווי אונדזערע זיידעס, ווי אונדזערע טאטעס;
ס'טייט איינער מיט גראַבע, מיט שוסטערשע פינגער,
דער צווייטער — מיט פינגער אף מישן די ספּאַרים,
ס'זוכט איינער אין צווייטן א האַפ'נונג, א גלויבן,
וואָס זאל אונדזער אַדעמענס אומגליק פארטויבן.
זיי האָבן די טויטע גערופן פון קוואַרים
צום אומשטאנד אין שלאַכט קעגן שיידים-באצווינגער,
און ווען מ'האַט אין ווארשעווער געטאָ געשאָסן,
האַט אויך זייער שטומקייט אין שלאַכט זיך געגאַרנט...

איז זאָל זיי דער טויט פון דער ערד ניט פארשטויסן,
און זאָלן זיי הויך זײַן אין פאַלק אינעם גרויסן.

טו

איז זאָל זיי דער טויט פון דער ערד ניט פארשטויסן,
און זאָלן זיי הויך זײַן אין פאַלק אינעם גרויסן.

אַט דאָס איז דער קייווער. דאָ לײַגן זיי אַלע;
דער טאַטע, די מאמע, דער כאָסן, די קאַלע.
די פריינט און די סאַנים — זיי לײַגן אינײַנעם,
זיי לײַגן ווי גלײַכע, זיי לײַגן ווי שכינים,
און ס'דאַרף שוין דאָ קיינער בא קיינעם ניט באַרגן,
און ס'דאַרף שוין דאָ קיינער פאר קיינעם גיט זאַרגן.
די ערד האָט פארגלײַכט זיי, מע לײַגט דאָ אַלצײַנע;
דאָס קינד פונעם וויגל, די גרייז־גרויע זקײַנע,
דער גאר און דער כאָכעם, דער דאָקטער, דער כוילע —
זיי לײַגן דאָ אַלע געלעסטערט, געקוילעט.
דאָס בלוט זייערס קאָכט איבער גאסן געפלעטע,
דער מאַרד לײַגט צעטראָטן אף כורוועס פון געטאָ.

דער מענטשדעכער מויעך מיט ערד א פארמישטער,
די פרוכט זײַנע פלעגן די אויצרעס פארמערן,
ער לײַגט דאָ א טויטער — דאָס ווידגראָז דערפרישט ער,
באשערט איז אים טרוקענע זאנגען דערנערן
ווי מיסט, וואָס מע האָט אף די פעלדער פארלאָרן,
ווי הני, וואָס מע ברענגט אף צו שפײַזן דאָס קאַרן...

ער שפרייט זיך אף כאָרעווע ווענט א צעשפריצטער,
אף גאַנקעס — די שפורן, אף טרעפ — זײַנע טראָפנס,

אין נעכט אף די שטערן די זיבערנע בליצט ער
 און שטומט אף די קישנס בא מערדער צוקאפנס...
 דער מארך פון די מענטשן — אף שוימיקע פלאמען,
 אף פלעצער פון רוים און אף גאסן מאדרידער,
 אף ברעגן פון ריין און אין רויך אמסטערדאמער,
 עס הייבט זיך זיין גייסט מיט די פלאמען געברידערט...
 עס האָבן אים ראַצכים אף שפיון געטראָגן,
 זיין קראפט האָבן ראַצכים אף טלײַעס געוואָרגן,
 און ער האָט געבראָדיעט פון וואָגל צו וואָגל,
 פון וויגל צו וויגל, פון מאָרגן צו מאָרגן...

דער מענטשדעכער מארך איבער ווענט א צעשפריצטער,
 דורך יאָרן, דורך דוירעס אין דימענטן בליצט ער,

מע טרעט אים ווי זאמד, נאָר זיין אומרו מע צערטלט,
 ווי גידענע אויצרעס מע היט אים, מע כאָוועט,
 מע קושט אים, מע קרוינט אים מיט רום און מיט קאָוועד,
 מע האַקט אים מיט העק און אף פלעצער מע פערטלט,
 מע האַלט אים אין סייפן, מע פאַרשט אים, מע פרישט אים,
 מע וויקלט אין זון אים, מע וויקלט אין ווינט אים,
 מע טאנצט אף זיין אש ווי די רויבער, די פלישטיים,
 מע זעצט אים אף טראָנען, מע ווארפט פאר די הינט אים.

.

די שאַטנס די שטאַלצע פון ווארשעווער געטאָ —
 זיי לעבן אין אונדז מיטן בראַך, מיטן ווייטעק,
 און ניט ווי קיין בעפלען אין רויקע שנייטעג,
 און ניט ווי קיין בליצן אף הארבסטיקע בלעטער,

און ניט ווי קיין ספינקסן פון שטיינער געטעסעט —
זיי לעבן ווי שפורן פון גנאָד און פון כעסעד,
ווי פונקען, וואָס וועלן פארלאָשן ניט ווערן,
ווי פאנצערס געוועבטע פון מוט און פון טרערן.
פון שייטערס דער רויך זייער אייביקער דאך איז,
נעקאָמע פאר פֿיין — זייער פינצטערער נאכעס...

יז

פון שייטערס דער רויך זייער אייביקער דאך איז,
נעקאָמע פאר פֿיין — זייער פינצטערער נאכעס.

עס שפרייט זיך די נאכט, ווי א ריזיקע מיטע,
נאָר ס'בלענדן אף גאסן נאָך בליצן צעגליטע,
און ס'הילכן נאָך שאַסן אין געסלעך געשמידטע,
און ס'ענטפערן שאַסן אין געטאָ פון לייטע.
און ס'ענטפערן שאַסן פון וועלדער פאָלעסיער,
פון בערג יוגאָסלאווער, פון גריכישע ערדן,
די גאסן פון ריגע — ווי בליציקע מעסערס,
די ראָגן פון פראַג — ווי די שפיצן פון שווערדן,
און ס'לויכט איבער אלע דער רום און די גוורע
פון שלאַכט אף דער וואַלגע, פון רוסלאַנדס באַנגעטן,
פון יענעם געבענטשטן און שלאַקסיקן שטורעם,
וואָס קומט נאָכן שניטער אין זומער אין שפעטן...

די שאַטנס פון געטאָ — זיי בלאַנקען ווי שניטער,
ווי שניטער, פארשניטן אין גרויסן געוויטער,
זיי בלאַנקען און ווייסן; דער טויט איז א לייגן.
פאָרויס גייט א זאָקן, דער קאָפּ דער געניטער.

דאָס וואָרט פונעם זאָקן איז הייליק געוואָרן.
געזאָגט האָט דער זאָקן: — אויב בלייבן וועט הונדערט,
זאָל ברענען אין הונדערט פון דוירעס דער צאָרן,
און ווער ס'וועט נאָר בלייבן פון זיי אָפגעזונדערט,
פארשאַטן זאָל ווערן אף אייביקע יאָרן.

— אויב בלייבן וועט פופציק, — געזאָגט האָט דער זאָקן, —
זאָל פלאַמען אין פופציק פון דוירעס די סינע,
דער קאמף זאָל ניט שטיין אף טרעפּ און אף שטאָק,
אין קעלערס, אף שוועלן, אף דעכער אף גרינע,
און אויב ס'וועט א צענדליק פארבלייבן אינגאנצן,
פון ווארשעווער י'שעוו א צענדליק אינגאנצן,
פון פוילישע י'דן א צענדליק אינגאנצן,
פון י'דישן שטאם נאָר א צענדליק אינגאנצן,
זאָל דעמלט דער מיניען מיט קראפט אין די אַרעמס
ניט קומען די קוואַרים מיט זיפּצן באַקראַנצן,
זאָל דעמלט דער מיניען אף אונדזערע קוואַרים
ניט קומען קיין טרערן קיין הייסע פארגיסן.
אויב ס'וועט נאָר א צענדליק אינגאנצן פארבלייבן,
זאָל גליען פון דוירעס אין זיי דער געוויסן,
און זאָל דער געוויסן פון דוירעס זיי טרייבן
אין בייזע געשעעגן, אין לעצטע געשעעגן.
און אויב ס'וועט אין זייערע י'דישע נעגל
אין קוילער כאַטש פאלן דערשטיקט און דערוואָרן
און וועט ניט דערלעבן דעם אופגאנג פון מאַרגן,
וועל איך אינעם קיווער די זין מיניע בענטשן,
די בראַכע פון גאָט און די בראַכע פון מענטשן
זאָל לויכטן אין זייערע הייליקע נעמען.
און אויב ס'וועט פון פייער, פון שלאכט און פון קלעמען
זיך ראַטעווען איינער... איין י'ד וועט פארבלייבן.

טאָ זאָל ער דעם אומגליק פאר דוירעס באשרייבן...
דורך פלאמען געפענטעט, דורך רויבער בארינגלט,
געבליבן איז איינער — דאָס ווארשעווער יינגל.

י"ח

דורך פלאמען געפענטעט, דורך רויבער בארינגלט,
געבליבן איז איינער — דאָס ווארשעווער יינגל.
אַט דאָ ערשט ניט לאַנג, אפן וועג דעם באגלייטן,
ער פּרעגט מיט די יינגלעך אף בעזעמער רייטן,
אף שטומע, אף הייצערנע פּערדלעך זיך טראָגן,
זיי פּרעגן מיט הייצערנע שווערדלעך זיך שלאָגן,
און שפּרינגען און זינגען אף שטויביקע וועגן,
זיי האָבן געטרוימט וועגן גרויסע געשלאַעגן
מיט עמעסע ביקסן און עמעסע שפּיזן,
ווי עמעסע גרויסע סאַדאטן, ווי ריזן...
ווי גיך האָט די פּריילעכע שפּיל זיך געענדיקט,
ווי גיך איז די גאַלדענע קינדהייט אנטלאָפּן,
זיין יוגנט האָט אים אפן שיידוועג געטראָפּן
און האָט אים געבענטשט מיט איר אומזין, ווי שטענדיק,
וואָס האָט ניט קיין אָנהייב און האָט ניט קיין סאַפּן...

עס ציען זיך טעג ווי כאדאָשים, ווי יאָרן,
ער איז פאר דער צייט שוין א יאָסעם געוואָרן
און ווייסט נאָך אליין ניט, אז ער איז שוין איינער,
אז ער איז אליין נאָר, פון שטאם אָפּגעריסן,
אז קומען צו אים וועט שוין קיינער ניט, קיינער,

אז ער איז די קראפט און דער ריינער געוויסן
פון זיידעס און טאטעס, וואָס האָבן פארטרויט אים
אזוינס, וואָס עס דראַעט ניט אפּילע דער טויט דעם...
ער שטייט, מ'האַט דריי טעג ניט געבראכט שוין קיין ברויט
אים...

ניט ברייט און ניט ווייט איז דער וועג צו דעם טויער,
ווי ס'איז נאָך געבליבן א זיכער פון לעבן;
די פאָן און דאָס יינגל. ס'ווערט גרויער און גרויער
דער קאָפּ בא דעם יינגל. מ'האַט נעכטן זיין רעבן
אף פיקעס געטראָגן. אין אָונט אין שיינעם
ווערט גרויער די פאָן מיטן יינגל איינינעם...
עס ליגן די העלדן אף טרעפּ און אף שוועלן,
אין אַקערס, אין קיכן זיי ליגן צעצויגן
און קוקן מיט קאָלטע פארגליווערעטע אויגן,
און ס'טראָגן זיך דיטשן און פילדערן, קוועלן,
זיי פליען צום שטאַק צו דעם העכסטן, ווי ס'ווייט נאָך
די פאָן און דער וועכטער דער נעכטיקער שטייט נאָך...

אף גאַרנס פארבטויקטע הילכן אַפּצאסן,
און ס'פלאַטערט די פאָן לעם דעם יינגל דעם באַסן.
וואָס האָט ער נאָך איצטער? וואָס קאָן ער פארדירן?
צוויי קוילן פארמאָגט ער בלויז פלינקע און גרייטע;
איין קויל פארן טוינע, פאר וועמען די צווייטע?
ער האָט שוין באשלאָסן. מע קלאַפט אין די טירן,
די טירן פארזיגלט, פארקייטלט, פארשלאָסן.
ער זעט, ווי צוויי שיידיים זיך טראָגן פארביי דאָ.
אַט דאָרט אף דער ערד, ווי זיין בלוט האָט געפלאָסן,
צוויי שיידיים באקוקן די לעצטע געבידע —
די פעסטונג די לעצטע פון ווארשעווער געטאָ.

צוויי דײַטשן פארהייבן די שווארצע פיסטוילן
צו זון־שטראלן לעצטע, צו וואַקנס צו שפעטע,
צום גרוידיקן, פראַסטיקן הימל פון פוילן,
און ביידע אין פאָן פון דער געטאָ זיי צילן
און טייטן דאָס ווארשעווער יינגל זיי ווילן.

וואָס האָט ער נאָך איצטער? וואָס קאָן ער פאררירן?
צוויי קוילן פארמאָגט ער געשיקטע און גרייטע.
עס קלאפן אָפּצאסן, מע שיסט אין די טירן.
וואָס האָט ער נאָך איצטער? די פאָן די צעווייטע,
וואָס ער איז איר איינציקער וועכטער געבלײבן.
וואָס האָט ער נאָך איצטער? עס ציטערט דאָס שטיבל.
א שאָס, און א צווייטער, און ס'קערן זיך איבער
די דײַטשן און פאָן אריין אין די גריבער,
וואָס זיי האָבן אַקאַרשט פאר יידן געגרייט דאָ
אף כמאריקע גאסן פון כמאריקן פוילן.
דאָס ווארשעווער יינגל געהאט האָט צוויי קוילן,
איין קויל פארן סוינע. די צווייטע? די צווייטע...
און איצט האָט ער גאַרניט. ס'בארינגלען אים קראָען,
דער טויט איז זײַן לעבן, די פאָן — זײַן צאוואָע.
זי איז זײַן יערושע, זײַן אויצער, זײַן האָפּן,
מיט איר איז זײַן וועג צו דער אייביקײט אָפּן.

יט

זי איז זײַן יערושע, זײַן אויצער, זײַן האָפּן,
מיט איר איז זײַן וועג צו דער אייביקײט אָפּן.

די פאָן פון דער געטאָ זײַן איינציקע טרייסט איז,
און נאָר זײַן געוויסן דער יינגלשער ווייסט עס...

און אויב גאָר עס אָטעמט נאָך עמעצער ערגעץ,
באפרישט שוין זײַן אָטעם די נאכט און די בערג איצט.
באפרישט איצט זײַן אָטעם פון ביימער די בלעטער,
די האנט זײַנע ליגט אף דער ביקס דער געטרײַער,
די לײַפ זײַנע בענטשט דאָס גערעכטיקע פײַער.

און דאָ, אף די כורוועס פון ווארשעווער געטאָ,
לעם העלדן געטייטע, בא קוואַרים בא פרישע,
בא הייזער פארברענטע, בא פענצטער צעזעצטע
לעבט איינער — דאָס ווארשעווער יינגל דאָס לעצטע.
די גאנצע יערושע פון ווארשעווער ייִשעווי
געהערט איצטער אים גאָר — די לײַדן און פריידן,
דעם אייניקלעם שמייכל, דער גלויבן פון זיידן,
די הייליקע ווונדן, די אויפֿעס, דער יוישער,
פון יאָמטעווי די זון און פון געטאָס דער כוישען...
די צײַט פליט מעשוגענערווייז פאר די אויגן,
עס האָט פארן הארצן אים עפעס געצויגן,
זײַן היים מיט די ארבע געלאטעטע שוויבן
האָט איצט אים געצויגן? די פריילעכע טויבן,
וואָס האָבן געוואַרקעט אף דארע אקאציעס?
דער שיקערער מארק, ווו דער רושיקער פלאץ איז
פארדרייט און פארהאוועט געווען מיטן האנדל?
וואָס ציט אים אצינדער? דער שטאַטישער גאַרטן,
דער פלויט מיט די שווערע, די בראַנזענע ראנדן?
וואָס דארף ער אהינצו? וואָס האָט ער איצט דאַרטן?
וואָס ציט אים פונדאנען? די יינגלעך פון כײַדער
מענאשקע און בערל? זיי זײַנען ניטאָ מער.
איז רופט אים אראָפֿ דער דערוואַרגענער יאָמער,
צי עפשער דער גוטער, דער פריילעכער סײַדער,
וואָס ס׳וויילט זיך ביז גאָר אים פארענדיקן דאפקע...

איז רופט אים גאָר עפשער די טונקעלע כאווקע,
 דאָס שווארצינקע מיידל מיט הימלשע אויגן —
 זיך שפילן אין זאמד און א שטיבעלע בויען,
 האָט ער דאָך געזען אין פרימאָרגן אין גרויען,
 ווי ס'איז איר געשאַמע דורך דעכער געפלויען...
 איז רופט אים דאָס וויגל, ווו ער איז געלעגן,
 די וויגליד מיט ראָזשינקעס זיסע און מאנדלען?
 ער ווייסט, אז זיין וויגל פליגט צעבראָקט אף די וועגן
 און ס'וועט מער זיין טאטע ניט וואַגלען, ניט וואנדלען...
 איז וואָס זשע ציט פאָרט אים אראָפּ פון די הייכן?
 וואָס שדעפט אים מיט צוואנגען צום שטיבל צום קליינעם,
 ווו ס'פליגן פארדעקט ווי מיט קאָדערעס, מיט רויכן
 די שטיפע אף אייביק אנשלאָפענע שכינים?
 איז רופט אים זיין קינדהייט? זי איז שוין געשטאַרבן,
 דער סאָד, ווו ער האָט זיך געשפילט, איז פארדאַרבן.
 וואָס רופט אים פונדאנען? וואָס ציט ווי מיט צוואנגען?
 דעם זיידנס געבאַטן? דאָס קאַל פון דער מאמען?
 זי האָט אים באגלייט ביז דעם הייצערנעם טויער
 און האָט אים געבעטן מיט מאמישן טרויער,
 ער זאָל זיך צו לאנג אינעם וועג ניט פארזאמען,
 זי וועט אף אים ווארטן... זי ווארט דאָרט מיסטאמע...
 דריי טעג איז א שטיין אף זיין הארצן געלעגן,
 און שטיל האָט זיין מויל זיך גענומען באוועגן,
 פון הייך האָט א פאל געטאָן ציטעריק; מאמע...
 אזוי הייבט זיך אָן דאָ די נייע האגאָדע;
 געווען איז א וועלט דאָ, געלעבט האָט א שטאָט דאָ...

אזוי הייבט זיך אָן דאָ די נייע האַגאָדע:
געווען איז א וועלט דאָ, געלעבט האָט א שטאָט דאָ...

מיט ליידיקע הענט און מיט טרויער באשאַנקען,
די שאַטנס פון ווארשעווער געטאָ נאָר בלאַנקען,
פון גאס און צו גאס און פון געסל צו געסל
זיי האָבן דעם וועג צו דעם זיג ניט פאָרגעסן...

עס טראַגט זיי שוין איצט ניט קיין טרונק און קיין עסן,
דער פוילישער שאַכן, ער קומט ניט ווי נעכטן...
עס ברענגט שוין קיין ביקס ניט פון וועלדער פאטלאטע
דער פוילישער פויער צום קאמף צום גערעכטן.
עס רייסט זיך ניט מער שוין דורך פינצטערע גראטעס
מיט פאַנען און שפיון די העלע יעשוע,
אף לייפן אף טויטע דער לעצטער געשריי לייגט,
און ס'רוען אין שווינג אינעם לעצטן געהיידיקט
די קדושים פון געטאָ, זיי לייגן און רוען,
און ס'הייבן זיך קוילן פון זייערע טרערן,
און ס'הייבן זיך פלאמען פון זייערע קלאַעס...

עס שוועבן די ווארשעווער שאַטנס אין גאַלעס,
זיי שוועבן און שטייגן, זיי שוועבן און הערן,
ווי ס'טראַגט זיך דורך פלאמען, דורך ווייטעק, דורך בראַכן,
דורך וועלדער פארברענטע, דורך ריוון, דורך יארן,
דורך סטעפעס, דורך שטורעמס, דורך אַלע געפארן
פון רוסישער גרענעץ דער גרוס פון ניצאַכן.

וואָס טוט מען? קיין אייזע קאָן קיינער ניט געבן,
דאָס יינגל האָט קיינמאָל געוואָלט אזוי לעבן
ווי איצטער, נאָר ס'קומען די לעצטע מינוטן,
געוויס וועט אים קיינער ניט נעמען מיט גוטן.
נאָר אַט האָט דער טויט זיך צו אים דורכגעריסן,
דער יונג האָט די טרוקענע לייפן פארביסן:

פון רייכטימער אַלע, וואָס ער האָט געיאַרשנט,
פארמאָגט ער די פאָן און דעם כורבן פון וואַרשע.

וואָס טוט ער? ער ווישט זיך דעם שווייס מיטן אַרבל,
ער קאָן מער ניט לעבן, נאָר ווי קאָן ער שטאַרבן?
א קוק אָף דער פאָן און א קוק אפן אָונט,
די פאָן איז נאָך קיינמאָל געווען אזוי נאָענט,
א מענטש איז א מענטש, איז געלעבט און געשטאַרבן —
א פאָן טאָר ניט פאלן אָף דר'ערד ווי א קאַרבן.
א נעם טוט דאָס יינגל די פאָן די צעווייטע
און וויקלט צונויף אירע פאלדן די ברייטע
און וואַרפט זי ארוף, ווי א מאַנטל א גרינגן,
אָף פלייצעס אָף זיינע, דאָס וואַרשעווער יינגל,
ער קוטעט זיך איין אין איר רום, אין איר ווייטעק
און טוט זיך א וואַרף פון צעשנייטערטן גאַרן...

אזוי איז די פאָן ניט געלעסטערט געוואָרן.

ס'באגלייטן אים קוילדן, ווי האַגלס, ווי שלאַקסן,
ס'באגלייט אים א טויבער געוויז פון שאַקאלן,
און ס'טראָגט זיך דאָס יינגל, די פאָן אָף די אַקסל,
די הענט, ווי די פליגל, די אויגן, ווי שטראַלן.

און ס'טראַגט זיך דאָס ייִנגל, די פּאָן אָף די אַקסל,
די הענט, ווי די פּליגל, די אויגן, ווי שטראַלן.

די דונערס און בליצן אלץ וואַקסן און וואַקסן,
און ס'וואַרטן די רויבער, דאָס ייִנגל זאָל פאַרן,
נאָר ס'פאַלט ניט. עס טראַגט זיך אלץ ווייטער און ווייטער,
און אונטן די ערד ליגט אין ווונדן, אין שייטערס,
פאַרזייט מיט געקוילעטע זיידעס און קינדער...

ס'פאַרניטן די קעפּ די געשווירענע שינדער
און זוכן, און זוכן די פּאָן און דעם היטער.
פון שאַטן און גוואַלדן דער ערד־נאַפּל ציטערט,
פון שאַטן און גוואַלדן די סעדער זיך שאַקלען,
מע נישטערט דעם הימל מיט לאַנגע בינאַקלען,
אַט ווייזט ער זיך ווידער, דער יונג מיטן מאַנטל,
אַט בלענדן אין הימל די פּלאַמיקע קאָנטן
און ווערן, ווי בליצן, צעפּלאַמט און פאַרשווונדן,
אַט ווערט ער אַ וואַלקן אָף קעפּ פון די שינדער,
אַט ווערט ער אַ שטערן אַ בלאַסער, אַ בלינדער,
אַט ווערט ער אַ סרייפּע, די פינצטערניש צינדט ער,
אַט ווייזט ער זיך ווידער, און אַט־אַ פאַרשווינדט ער...

ער טראַגט זיך און פאַלט ניט. ווער זאָט אים באַפּליגלט,
דאָס ייִנגל פון געטאָ? די וויגליד אין וויגל?
ווער האָט אים באַפּליגלט, דאָס ייִנגל פון געטאָ?
די טויב נאָכן מאַביל? אַן אַנזאָג אָף שפּעטער?
דער גלייבן, אַז ס'גריינען שוין צווייגן און בלעטער
אין טויהר־וואַוויהו? דער רום פון די אַוועס,

וואָס איז ניט געפאלן געשענדט אין די ראָוועס,
 וואָס ווייסט ניט פון שרעק און פון שאַנד און פון בושע?
 ווער האָט אים באַפליגלט? די שטאַלצע יערושע
 פון זיידן דעם שוסטער, דעם וואַרשעווער יידן,
 וואָס האָט זיין כאַריפעס אין שטרײַקן געשליפן?
 די מומעס די שטיצע? די פעטערס די שמידן?
 די פּוּיגלען, וואָס האָבן אַף לופטיקע שיפן
 געבראכט אים דעם שווינג און דעם רייעך פון פּליגל?
 צי עפשער דער טאטע — דער מילנער דער טרײַער,
 וואָס מ'האַט אַף די פּליגל פון מיל דער געטרײַער
 געהאַנגען, ער זאָל ווי אַ פּליגל זיך וויגן?..

וואָס זײַנען די פּליגל? דער אומרו פון מילד?
 די שטענדיקע גרייטקינט? די קראפט און דער ווידן?
 צי זײַנען די פּליגל אין איינער א נאכט גאַר
 פון רוסישע שנייען דעם יינגל געבראכט גאַר
 און זײַנען געשליפן פון טײַערסטע שטאַפן,
 פון שטאַפן, וואָס ווערן געבוירן אַף צאַפן?
 און עפשער גאַר זײַנען די פּליגל בלויז פארבן,
 וואָס שווינדלען באַם זון־פארגאנג ערגעץ אין הייכן?
 און עפשער גאַר זײַנען זיי פאַשעט א צייכן
 פון קיינמאַל ניט לעבן און קיינמאַל ניט שטארבן?
 א צייכן, וואָס קישעפט און בענדט נאָר און רינגלט?..

וואָס זײַנען די פּליגל? דאָס וואַרשעווער יינגל,
 דאָס יינגל פון געטאָ איז יונג נאָך און ווייסט ניט,
 דאָס וויסן ניט יענע, וואָס האָבן קיין טרייסט ניט
 און האָבן קיין האַפענונג מער אין דעם קיעם,
 דאָס וויסן די אַטע און גייע געווייזן,
 די דוירעס די פּרייע, די דוירעס די שפעטע,

דאָס ווייסן די העלדן, וואָס קומען באַגריסן
די פּאָן פון דער געטאָ, דאָס ווייסט דער געוויסן,
דאָס ווייסן די שאַטנס פון וואַרשעווער געטאָ,
דאָס ווייסן די פּאַשעטע מענטשלעכע ריזן,
וואָס טראָגן די גרויסע געוילע אָף שפּיזן.

דער דיכטער פון זיג

מיר זײַנען געקומען,
ווי זיגער...
איציק פעפער

אַט האָבן שוין אָפּגעהילכט די שטורעמס פון בירגערקריג, עס פליען שוין ניט אָן קיין באַנדעס, וואָס האָבן לאַנג ניט געלאָזט צורו דאָס דאָרף און דאָס שטעטל; דאָס לאַנד און דאָס פּאָלק האָבן זיך שוין געגרייט אופצושטעלן די כורוועס און רויגעס, ארייַנבלאָזן אין זיי לעבן.

און דאן האָט זיך דערהערט אַ נײַ געזאַנג. דאָס איז געווען דאָס געזאַנג פון איציק פעפער.

אזוי פריש און הילכיק, אזוי מונטער און זיכער האָט געקלונגען די שטים פונעם יונגן זינגער, אז ניט דערהערן זי האָט מען ניט געקאָנט. און די ייִדישע ליטעראַטור האָט דערהערט און באַגריסט דעם נייעם דיכטער.

מוישע ליטוואַקאָו האָט טאַקע באַגעגנט פעפערן מיט זײַן אַרטיקל „אַ כאַווערי־שער גרוס!“.

מיט לידער וועגן זיג פון דער רעוואָלוציע האָט דער דיכטער אָנגעהויבן זײַן גע־זאַנג. און דאָס איז דאָך געווען אזוי נאַטירלעך! זינגענדיק וועגן דער רעוואָלוציע, האָט דער דיכטער געזונגען וועגן זיך אליין. ווייל ער איז געווען אַ קינד פון דער רעוואָלוציע און אַ קעמפער פאַר איר טרײַומף.

געבוירן אין פעפער אין שפּאַלע (אוקראַינע) דעם 23 סענטאבער 1900 יאָר אין אַ האַרעפּאַשנער פּאַמיליע (דער פּאַטער זײַנער, שפּאַלעם פעפּער, איז געווען אַ לערער. ער האָט געשריבן לידער, די מוטער — אַן אַרבעטער אַ זאַקנאַמאַכער). אין עלטער פון 12 יאָר איז איציק פעפּער געוואָרן אַ זעצער אין אַ דרוקערײַ. אין 1919 טרעט ער אַרײַן אין דער קאַמוניסטישער פּאַרטיי. דער קומענדיקער דיכטער איז פּרײַוויליק אַוועק אין דער רײַטער אַרמײַ און געקעמפט אָף די פּראַנטן קעגן די קאַנטרעוואָליזאַציערע דעניקינישע און פעטלירישע באַנדעס. ווען קינעו איז געווען אונטער דעניקינס הערשאַפט, האָט פעפּער לױטן אַפּטראַג פון דער פּאַרטיי דאַרט געפירט אַן אונטערערדישע אַרבעט. צוזאַמען מיטן לײַטעראַטור־קריטיקער י. נוסײַנאַו איז ער אַרעסטירט געוואָרן און האָט זיך געפונען אין טורמע באַ די דעניקינצעס. פון טפּיסע האָבן אים באַפּרײַט די אַפּגעשטאַנענע אַרבעטער פון „אַרסענאַל“.

זײַנע ערשטע לידער האָט איציק פעפּער אָפּגעדרוקט אין 1919 אין דער קינעווער צײַטונג „קאַמוניסטישע פּאַן“. זײַן ערשטע זאַמלונג „שפּענער“ איז דערשינען אין 1922 מיט אַ פּאַרוואָרט פון דאַוויד האַפּשטיין. אין 1924 גייט אַרויס זײַן לידער־בוך „וועגן זיך און אַזױנע, ווי אײך“, וואָס איז זײַער וואַרעם באַגריט געוואָרן פון מ. לײַטוואַקאָו. פון דעמאָלט אָן איז פעפּער אײַנער פון די צענטראַלע שעפּערישע פּיגורן און אַקטיווסטע בויער פון דער ייִדישער סאַוועטישער לײַטעראַטור. ער איז דער רעדאַקטאָר פון אַ רײַ לײַטעראַ־רײַש־קינסטלערישע זשורנאַלן („פּראָלײַט“, „פּאַרמעסט“, „טאַוועטישע לײַטעראַטור“). ביים דער גרויסער פּאַטערלענדישער מילכקאַמע גייט ער פּרײַוויליק אַוועק אַפּן פּראַנט. שפּעטער נעמט ער אַן אַקטיוון אַנטייל אין דער אַרבעט פונעם ייִדישן אַנטיפּאַשיסטישן קאַמיטעט. איציק פעפּער איז טראַגיש אומגעקומען אין 1952 יאָר.

פעפּער איז געווען שעפּעריש פּראָדוקטיוו, ער האָט אַרויסגעלאָזט עטלעכע צענדליק לידער־זאַמלונגען, דראַמאַטישע ווערק, לײַטעראַטור־קריטישע בראַשורן און אַרטיקלען, אַיִ בערזעצונגען פון רוסיש, אוקראַיניש. אויך זײַנע ווערק זײַנען אַיבערגעזעצט אָף רוסיש, אוקראַיניש און אַנדערע שפּראַכן.

איציק פעפּער איז געווען אַ האַרמאָנישע נאַטור. אַלס פּערזענלעכקײַט, אַלס געזעל־שאַפּטלעכער טוער און אַלס שעפּער איז ער געווען אַידייַש אַינהײַטלעך. ער האָט גיט געוויסט פון קיין אַינערלעכע פּסיכאָלאָגישע און גײַסטיקע ווידערשפּרוכן. אין זײַנע ווערק האָט ער באַזונגען זײַ רעוואָליוציע און דורך דעם אַנטפלעקט זײַן אַייגענע נאַטור אַלס דיכ־טער און בירגער.

פעפּער האָט געבראַכט אין דער ייִדישער דיכטונג דעם הייסן אַטעם פון שלאַכטן, ער האָט געבראַכט אַלע אַינערלעכע און אויטערלעכע אַקטעסואַרן, וואָס זײַנען פּאַרבוּדן מיט פּראַנטן, מיט אַטאַקעס, מיט קנאַלן, הודען און רוישן פון מײַדיטערישע פעלד־געשלעגן. אין

זײַן ליד איז דאָס שיסן געווען אי רעאל, אי סימבאָליש. עס האָט געהאט אי דעם געוויינ־
לעכן באטייט פון פיזישער פארניכטונג, אי דעם מער ווי געוויינלעכן באטייט פון שיסן
און צעשיסן א וועלט, וואָס דארף אומקומען און צעשאַסן ווערן. דעריבער קלינגען אַרגאניש
באם דיכטער אזעלכע שורעס, לעמאַשׁל:

אף פעלדער, מיט מענטשן באוואקסן,
ליג איך און שים...

— א רעאליסטיש בילד פון א שלאכט. און באנאנד דערמיט:

נאָר אונדו,
נאָר באַרוועס־גרויע קינדער
דאָס נעכטיקע צעשיסן איז באשערט.

דאָס שיסן אין פעלד און דאָס צעשיסן דאָס נעכטיקע איז אן איינהייטלעכער אַרגאניש
שער מאַטיוו פאר דעם דיכטער דעם זיגער, וואָס גייט אין שלאכט, ווי אף ארבעט און
בריונג.

אין דער ערשטער העלפט פון די צוואנציקער יאָרן, ווען פעפער האָט געשטעלט זײַנע
ערשטע זיכערע טריט אין דער ליטעראַטור, האָט זײַן דיכטונג אָפגעקלונגען, ווי א שאַס.
זײַן קלאָר געזאנג און זײַן פרישע שטים איז געווען אן איבעראשונג. אין פעפערס ליד
איז דאָס שיסן ניט געווען קיין בראוירונג מיט נײַקייט פון טעמע, פון געשטאלט, פון
סאָציאליע, פון בילד, פון פאָעטישער שפראך און מעטאפאָריסטיק. די נײַקייט איז געווען
אזוי געוויינלעך, אזוי נאטירלעך, אז זי האָט אויסגעזען און איז אופגענומען געוואָרן
קימאט ווי די נײַקייט פון שאַלעם־אלייכעמען. די „פערד און רייטער“, „דער גראָווער
שינעל“, „די צעשאַסענע טעג“, דער „צעשאַסענער צוג“, — דאָס אלץ האָט געצויגן צו
זיך, און מע האָט זיך ניט געדארפט צווינגען גיין נאָכן אוטאָר, וואָס איז געווען א נײַער
טיפ דיכטער פון דער רעוואָליוציע, א נײַער טיפ קינסטלער פון די רעוואָליוציע־אַנערע
פאָלקס־מאסן.

צום אָנהייב האָט פעפער באזונגען דעם קאָלעקטיוו, די יאטן, די „בלאָנדע קאַמסאָ־
מאַלקעס פון דערפל און פון שטעטל“. פעפער האָט אָנגעהויבן דערפון, וואָס ער האָט
באזונגען דאָס רעוואָליוציע־אַנערע פאָלק אינגאנצן גענומען.
זײַנע יאטן זײַנען פאָשעטע שטעטלדיקע כעווער — די יאָסל שינדערס, די עליעס,
דאָס יודישע שטעטלשע מיידל „מיטן נאגאן בא דער זײַט“. וועגן אַט די העלדן שאפט ער

זײַנע ערשטע לידער און זײַנע ערשטע פּאָעמעס „יאָסל שינדער“, „עליעס טויט“ און „יאטן“.

פעפערס פּאָעמעס זײַנען ראַמאנטיש און ליריש. דאָס זײַנען טיפישע פּאָעטישע שאַ פונגען פון רעוואָלוציאָנערן ראַמאנטיזם, וועלכע שטעלן זיך א צייל צו געבן ניט דעם העלד, נאָר די העלדישקייט, ניט דעם יאָכיד, נאָר דעם רעוואָלוציאָנערן קלאַל. און נאָך. זײַן שאפן איז דאָס דערהויבענע געזאנג וועגן דערהויבענעם און שיינעם אין לעבן. און דאָס דערהויבענע איז זײַן, דעם דיכטערס, אייגן לעבן, זײַן אייגענער קאמף, וואָס גיסט זיך צונויף מיטן קאמף פון פּאָלק. עס איז דעריבער באַ פעפערן פאראן אויך דאָס יעכדישע, די שטריכן פון אן אינדיווידואליזירט געשטאלט. פעפערס איבערצייגטקייט און זיכערקייט אין דעם אויסגעקליבענעם וועג איז שטענדיק געווען אזוי שטארק, אזוי פעסט, אז קיינע שום אידיישע שוועריקייטן האָבן אים קיינמאָל ניט באַמרוקט, קיינע שום קאליזיעס האָבן ניט געקאנט צעשטערן זײַן קלאַרן לויטערן געמיט.

אַבער דער דיכטער פון דער רעוואָלוציע האָט ניט מוירע צו זאָגן דאָס אופריכטיקע פּאָעטישע וואָרט סײַ וועגן שלאכטן און טרוימפן, סײַ וועגן ליידן און פּיין. „מיין לאַזונג: ניט גערוט, סײַ יעדער קער א טעמע“ — אזוי האָט פּאַרמולירט פעפער זײַן צוגאנג צו דער קונסט אלס אַפּשפּיגלונג פון לעבן. אין דעם איז געווען זײַן קראפט, האגאם אויך א באַשטימטע שוואכקייט.

פעפער האָט אין זײַנע ערשטע פּאָעמעס ניט געמאַלט קיין ברייטע פּאָעטישע ליינונגן. ער איז געווען א טיפישער ליריקער, וועלכער האָט ניט געקאנט ניט רעאגירן פּאָעטיש אף די דערשיינונגען פונעם ארומיקן לעבן. עמעס, פעפערס ליריק איז ניט געווען באַ גרענעצט מיט קיין שמאַלע שטייגער־טעמעס און אויבערפלעכלעכן טאַגטעגלעכן אינהאַלט. אין זײַן ליריק איז פאראן די וואָגיקייט און די באַדייטנדיקייט פון דער היסטאָרישער באַ וועגונג און פון דער היסטאָרישער עפּאָכע, די גרויסע און קאָמפּליצירטע פּראַבלעמאַטיק פון דער צייט, איר דראַמאַטיק און טראַגיק. אין דעם זין איז פעפער, פארשטייט זיך, אויך עפּיש.

אַבער דאָ גייט א רייד וועגן דעם אויפן פון אַפּשפּיגלען די וויכטיקסטע אקטועלע לעבנס־דערשיינונגען, ווי אין א קאליידאָסקאָפּ. פעפערס זיכטונג איז מאַמענטאַליסטישע קונסט, דאָס מאַמענטאַליסטישע בילד, וואָס רופט אַבער ארויס רירנדיקע עמאַציעס און איבערלעבונגען; און זיי בלייבן אין באַווסטזײַן און אין אונטערבאַווסטזײַן פונעם לייַע־נער אף לאנג און אף שטענדיק.

איין ביכל לידער נאָכן צווייטן זײַנען דערשיגען אין די צוואנציקער און דרייסיקער יאָרן, און אין די דאַזיקע ביכלעך האָט פעפער, ווי א סייסמאָגראַף, אופגעכאַפט אלע אונ־סערעדישע און אויך ניט־אונטערעדישע דונערן און קנאַלן, די פארדומפטע און הילכיקע

קוילעס אווראָקים פון גרויזאמע יאַרן. ער האָט אָבער אויך דער ערשטער אין דער ייִדישער ליטעראַטור דערווען די „בלענדיקע מיסטן“, דעם נייעם שטייגער אינעם נייעם שטעטל, דעם איבערפֿלעכט פון אַלט און נייע אין די ערשטע יאַרן פון געפֿ.

און מאָלנדיק אַט אזא צווייענדיק בילד, וווּ עס שפּאַרן ארויס די גרימאסן פון אַלטן לעבן און עס זעען זיך בוילעט אויך די שטריכן פון נייעם שטייגער, זעט דער זיכטער אויך דעם מאָרגעדיקן טאָג, וואָס וואַקסט שוין ארויס פונעם היינטיקן: „מיט האַק און האַמער קלינגען מײַנע ברידער, און האַק און האַמער וואַרטן שוין אָף מיר“.

דער זיכטער האָט שוין פאַרויסגעזען אַי דאָס ווייטערדיקע, וואָס שטייט פאַר און לעבן, אַי די נייע לידער, וואָס וועלן זיך פאַדערן פון אים.

ניט לאַנג האָט געדויערט, און פּעפּער האָט זיך א קער געטאָן פון שטעטל, פון די „בלענדיקע מיסטן“, צו „האַק און האַמער“ אין זייער העכערן באַטייט, צו דער טעמע פון אינדוסטריאַליזאַציע, צום דניעפּערבוי און צו דער שאַכטע. די דרײַ פּאַעמעס: „געפּור גענע פונקען“, „פּלאַסטן“ און „גרויסע גרענעצן“ כאַפּן ארום די הויפּט־מאַמענטן פון זײַן שאַפּן פון סאָף צוואַנציקער יאַרן ביז דעם אָנהייב פון דער גרויסער פּאַטערלענדישער מיליטאַרמע. און באַנאנד דערמיט אַנטוויקלט זיך פּעפּערס ליריק, וואָס האָט באַזונדערס זיך אַנטפּלעקט אין די לידער־זאַמלונגען „פּײַלן אָף מײַלן“ און „קראַפּט“. אין די לידער און אין די פּאַעמעס זײַנען בוילעט אויסגעדריקט די טימפּטאַמען פון דער עפּאָכע, די אָנגע־גליטע אַטמאָספּער פון גרויסע אופּבוי־גס־פּראַצעסן, פון העלדישע אופּטוען, פון ריזיקע פאַרמעסטן, וועלכע דאָס פּאַלק האָט פאַרגענומען צו איבערגעשטאַלטיקן דאָס לאַנד און דאָס לעבן און אויסבויען א לעבן אָף נייע יעסוידעס.

אין אַט דעם פּעריאָד פון אופּבוי און קאַמף קאָן מען באַמערקן אין פּעפּערס שאַפּן אַ מין קאָעקזיסטענץ פון אַט די צוויי זשאַנרען: פון דער לירישער ליד און דער גרויסער פּאַעמע, וועלכע האָבן איין ציי, נאָר פונקציאָנעל פילן זיי אויס פאַרשידענע אופּגאַבן. אין די לירישע לידער ווערט מערסטנטייל ארויסגערוקט א באַשטימטע אידיי, א רוף צו פאַר־ווירקלעכן אַט די אידיי. אין דער פּאַעמע ווערט שוין קינסטלעריש פאַרקערפּערט אַט די אידיי, עס ווערט שוין אין איר געוויזן דער פּראַצעס, דאָס פאַרווירקלעכן די אידיי און דעם רוף אין לעבן.

אין די פּאַעמעס „געפונעגע פונקען“ און „פּלאַסטן“ האַלט זיך פּעפּער באַ זײַן מעטאָד פון געבן דעם גאַנג פון די מאַסן, פונעם פּאַלק, אָבער איצט שוין ניט „מיטן נאַגאַן באַ דער זײַט“, נאָר מיט „האַק און האַמער“. פּעפּער נעמט איצט באַזונגען „די הונדערטער נעמען“, „די יונגען, פאַרסמאַליעט און באַדעקט מיט סאַמעט פון די טעג“ און דעריקער — זייערע „שרײַענדיקע הענט“. און ער ווערט ניט מיד צו באַזונגען דעם אַלפּאַקלישן „יאַמ־טעו פון הענט“.

סאָף דרייסיקער יאָרן מאכט פעפער א פרוו אַנצושרייבן א גרויסן פּאָעטישן ליינונט מיט א צענטראַלן הויפט־העלד אלס רוקנביין פונעם גאַנצן ווערק. מיר האָבן דאָ אין זינען זיין ראַמאָן אין פערזן „גרויסע גרענעצן“ (1939). פעפער נעמט זיך קינסטלעריש פאר־קערפערן דעם העלד פון דער עפאָכע, דעם פּאָלקס־מענטש, וואָס איז דער שעפער פון אלע רייכטימער, די גרויסע פּערזענלעכקייט, וועלכע מ. גאַרקי האָט באצייכנט ווי א „הויכטורעם“, ווי „דער שפיץ אין דער פיראמידע פון דער פּאָלקס־דערפארונג“.

אין צענטער פון דער שילדערונג איז ווידער דאָס שטעטל, אָבער דער טעריטאָריעלער פלאַדארם ווערט באַגרענעצט און קאָנקרעטיזירט. איצט וויל דער דיכטער ווייזן אפן גוירל פון איין שטעטל דעם פּראָצעס פון איבערבויונג פונעם יידישן לעבן אין פארלויה פון העכער צוויי צענדליק יאָר ראַטנמאכט. דאָס איז שוין א ניי שטעטל אין דער עפאָכע פון סאָציאַליזם.

אין „גרויסע גרענעצן“ בײַט זיך אויך דער מעטאָד פון שילדערן מענטשן. איצט ווערט באוויזן ניט בלויז די מאַסע, נאָר דער אינדיוידואליזירטער העלד. פון די פּריערדיקע יאָטן, וועלכע זײַנען געפלוין אָף די פּראָנטן, האָט זיך אויסגעטיילט איין יאָט, אויך א שטעטלדיקער און אויך א היטער פון דער גרענעץ — יוניק. פון די בלאַנדע קאַמסאַמאַל־קעס האָט זיך איצט אויסגעטיילט דינע, א ניי געשטאלט פון דער עפאָכע, א געשטאלט פון א נייעם מענטשן, וועלכער איז דערצויגן געוואָרן אין די פּרידלעכע יאָרן, ווען עס האָט זיך פארהארטעוועט דאָס שטאַל פון גאַנצע סאָוועטישע דוירעס בויער פון סאָציאַליזם. דער ראַמאָן „גרויסע גרענעצן“ האָט אין זיך די שטריכן פון א פאַרסאכאקלענדיק ווערק און אויך פון א באשטימטער ווענדונג צו א נייעם עטאַפּ. דער דיכטער ווייזט, צו וואָס פאַר א הייכן האָט דערגרייכט דאָס פּאָלק פאַר העכער צוויי צענדליק יאָר ראַטנ־מאַכט, וואָס איז געוואָרן פונעם שטעטל פאַר אַט די יאָרן און וואָס פאַר א נייער טיפּ מענטש האָט זיך אויסגעבילדעט אין בויונג און אין קאַמף.

די ווענדונג צום נייעם האָט זיך אויסגעדריקט אין דעם, וואָס אין „גרויסע גרענעצן“ זײַנען שוין פאַראַן דיטלעכע שטריכן פון דער גרויזאַמער צײַט, ווען איבער איראַפּע האָט זיך שוין געלאָזט הערן דאָס טופען פון די פאַשיסטישע האַרדעס.

אזא פּאָליטיש פּיבאַרער דיכטער, ווי איציק פעפער, האָט ניט געקאָנט דורכלאָזן אָדער ניט דערהערן אַט די שוידערלעכע קלאַנגען פון אומקום און פאַרניכטונג, און אין „גרויסע גרענעצן“ זײַנען שוין פאַראַן קלאַרע און דיטלעכע סימאָנים פון דער צײַט, ווען עס רוקט זיך אָן די געפאַר פון מילכאַמע. אין א ריי לידער פון די דרייסיקער יאָרן קערט זיך פעפער אום צו דער טעמע פון בירגערקריג, פון שלאַכטפּעלדער. עס הערט זיך אין אייניקע לידער דער מאַטיוו פון פאַרגאַנגענע מילכאַמע־צײַטן אַלס א וואַרענונג און דער־מאַנונג וועגן פאַרשטייענדיקע ניסיונעס.

די מילכאָמע און דער קורצער פּערֿיאָד נאָך איר איז געווען דער לעצטער עטאפּ פון פּעפּערס שאפּן. און גראַד איז אַט דער פּערֿיאָד געווען איינער פון די פּרוכטבארסטע און אינטערעסאַנטסטע אין זײַן שפּערישן וועג.

די מילכאָמע איז געווען אן אויספּרוו פארן גאַנצן סאָוועטישן פּאָלק, פאר דער סאָווע־טישער ליטעראטור. אין מאָמענט פון דער מילכאָמע איז אפּן ערשטן פּלאַן געשטאַנען דער ניט געזעענער אופשטייג פון פּלאַמיקן פּאַטריאַטישן געפּיל באַ אַלע פעלקער פונעם ראַטנפאַרבאַנד.

אַט דער דאָזיקער געפּיל פון פּאַטריאַטיזם האָט, נאַטירלעך, באַגייסטערט אויך די ייִדישע סאָוועטישע ליטעראטור.

די ייִדישע ליטעראטור, ווי די גאַנצע סאָוועטישע ליטעראטור, האָט זיך ארויסגעוויזן אפּ דער הייך פון איר היסטאָרישער אופגאַבע. קיין איין ייִדישער סאָוועטישער שרײַבער איז ניט געשטאַנען באַ א זײַט אין דעם דאָזיקן אַנטשיידענעם שטרײַט. מיט דער בליקס און מיט דער ליד האָט די ייִדישע ליטעראטור אַרײַנגעטראָגן איר וויכטיקן און וואַגיקן בײַטראָג אינעם אַלגעמיינעם קאַמף קעגן פּאַשיוזם און אינעם ניצאַכן איבער אים. און צווישן די בעסטע ייִדישע זינגער איז ווידער געגאַנגען איציק פעפּער, און זײַן דיכטערי־שע שטים האָט ווידער הייליכיק געקלוגען אינעם מעכטיקן כּאָר פון דער ייִדישער און פון דער גאַנצער סאָוועטישער ליטעראטור.

פון איצט אָן ווערט באַ דער סאָוועטישער ליטעראטור און באַ איציק פעפּערן די פּראָגראַם פון לעבן, פון קאַמף און פון שאפּן — דער זיג, „דער אַטעם פון ניצאַכן“. אין יון 1942 דרוקט אָפּ פעפּער זײַן פּייערדיקע ליד „די שווע“.

פעפּערס דיכטונג אין די יאָרן פון מילכאָמע און נאָך איר האָט זיך אַנטוויקלט אונ־טערן צײַכן פון פּולשטענדיקער רײַפּקײַט, פון האַרמאָנישער פּולקומער איינהייט, וועלכע עס דערגרייכן גרויסע מײַסטערס פון קונסט. די פּאָלקס־קלוגשאפט, וועלכע איז געווען שטענדיק כאַראַקטעריסטיש פאַר פעפּערס ליד, איז איצט אריבער אין פּאָלקס־כאַכמע, דער געדאַנק איז געוואָרן טיפּער, דאָס בילד — שאַרפּער און דורכדרינגלעכער. דער סאַציאַלער פּאַטאָס, פאַרייניקט איצט מיט נאַציאָנאַלן פּאַטאָס, האָט דערגרייכט אַ גאַר הויכן גראַד פון צאָרנדיקער לײַדנשאפט, דאָס וואָרט, די פּאַעטישע שפּראַך און די דיכ־טערישע מעטאַפּאָריק האָבן באַקומען די העלע שײַן פון פינקלדיקן גלאַנץ.

אַ באַזונדער אַרט אין פעפּערס שאפּונג נאָך דער מילכאָמע פאַרנעמט זײַן פּאַעמע „שאַטנס פון וואַרשעווער געטאָ“, וואָס איז ניט בלויז איינס פון די שטאַרקסטע ווערק אין זײַן שאפּונג, נאָר אויך אין דער גאַנצער ייִדישער סאָוועטישער דיכטונג.

„שאַטנס פון וואַרשעווער געטאָ“ איז אַנגעשריבן אין איין אַטעם און איז אויסגע־גאַסן פון איין גוס, פון איין שמעלצונג. די פּאַעמע אַטעמט מיט שטורמישן פּאַטאָס פון

פראטעסט און רעוואָלוציאָנערן קאָמף. דער דיכטער שטייט אָף דער הויך פון די היסטאָרישע געשעענישן, וואָס ווערן קינסטלעריש פארקערפערט אינעם ווערק. די פּאָעמע איז איינהייטלעך, האַרמאָניש און פארענדיקט אין אלע אירע קאַמפּאָזיציען.

עפּפער איז געקומען ניט בלויז מיט נײַער קונסט, נאָר אויך מיט א נײַער פּראָגראַם פון קונסט, מיט א נײַער עסטעטיק, וועלכע איז באשטאנען סאכאקל פון צוויי ווערטער: פּראָטעסט רייד. עפּפער אליין האָט וועגן דעם געמאַלדן גלייך אין אָנהייב פון זײַן שאפן:

איך האָב ליב, ווען ווערטער זײַנען באַרוועס,

איך האָב ליב, ווען לידער זײַנען פּראָסט.

אין דעם, אייגנטלעך, איז באשטאנען דער אַנימיזם פונעם דיכטער, וועלכן ער האָט פּראָפּאגאנדירט גאַנץ אקטיוו און בא אלערליי געלעגנהייטן. אָבער וואָס האָט באטייט די פּראָגראַם פון „פּראָטעסט רייד“? פּרײַער פאר אלץ האָט דאָס באטייט פּאָלקסטימלעכקייט. מווישע ליטוואַקאָו האָט דער ערשטער באמערקט אָט דעם שטריך אין עפּפערס שאפן נאָך אין אָנהייב פונעם דיכטערס ליטעראַרישן וועג, ווען ער האָט אים פארגלייכט מיט שאַלעם־אלייכעמען אלס א פּאַשעטן כּיִוועקייַעם, וואָס איז פלייש פון פלייש און בלוט פון בלוט פון די פּאָלקס־מאַסן.

פּראָטעסט רייד איז ניט בלויז דעמאָקראַטיזם, פארשטענדלעכקייט, רעאליזם און פּאָלקס־טימלעכקייט. דאָס איז איינצייטיק אויך אקטיווע קעמפּערישקייט אין פּראָצעס פון איבער־געשטאַלטיקן דאָס לעבן. עפּפערס דיכטונג איז „פּיילן אָף מײַלן“, דאָס איז די שאַרפע פּאָליטישע ליד, וואָס ציילט אין טוינע, ווי א ביקס: „ווי מע דאַרף — איז מיט לידער געשפּאַלטן די לופט! ווי מע דאַרף — איז א ריס מיט שראפּעלן!“ „אונדזער ליד איז מיט שלאכטן געברידערט“, — זאָגט עפּפער, און ער פארברייטערט וואָס מער דעם באגריף פון פּראָטעסט רייד, די ראמען פון זײַן דיכטערישער פּראָגראַם: „די פּאָליטישע ליד, די סא־טירע דערלאנג! און גוט זײַנען אויך עפּיגראמען“; „מיר דאַרפן א ברען טאָן מיט פלאם פון פאמפלעט און אנדערע שלאַגיקע זשאַנרען“. די פּאָעטישע סאַטירישע ליד איז א וויכ־טיקער באשטאנדטייל פון עפּפערס קונסט־פּראָגראַם און פון זײַן ליטעראַרישער שאפונג אינגאַנצן גענומען.

אין עפּפערס דיכטונג איז לייכט צו באמערקן א גאַנץ דייטלעכן עלעמענט פונעם קאַמישן, פון דער פּינער איראַניע, פונעם קלוגן ווערטל, פונעם גוטמוטיקן ליכטיקן שמייכל און אויך פון בייטיקער סאַטירע. דערמיט איז פארבונדן עפּפערס ליד מיט דער טראַדיציע פון אועלכע דיכטער, ווי היינע, בעראַנזשע, נעקראַטאָו, מאיאקאָווסקי. גאַרניט צופעליק איז די ליד וועגן שאַלעם־אלייכעמען, ווי דער דיכטער דערקלערט וועגן זײַן

קריוועשאפט צו דעם גרויסן הומאַריסט און צו זײַן „הומאַר דעם רײַכן“. אין אייניקע ווערק דערגרייכט פעפערס איראַנזשער און סאַטירישער פּאַעטישער געלעכטער די שטרענג-קײַט און באדייטנדיקײַט פון קלאסישער פּאַרם. מיר האָבן דאָ אין זינען די באווסטע לידער „א לױב־געזאַנג דעם כיריק“, „אין אַ מוזײ“ און אנדערע. איציק פעפער איז פאַרבליבן אין דער געשיכטע פון דער ייִדישער סאַוועטישער ליטע-ראטור, ווי א גרויסער דיכטער, אן אקטיווער קעמפער און בויער פון דער נײַער רעוואָליו-ציאָנערער ליטעראטור, א מערקווירדיקע שעפערישע פּערזענלעכקײַט, וואָס איז שטאַרק פּאַפּולער און באליבט בא די סאַמע ברייטסטע מאסן לײענער.

ה ע ר ש ר ע מ ע נ י ק

א י נ ה א ל ט

לידער

- 5 ווו זון האָט זיך טונקל געסמאַלעט .
- 6 וויפל מענטשן דארף מען נאָך א וועג באווייזן .
- 7 האנט צו האנט און פלייצע צו פלייצע .
- 8 אין וועג .
- 9 שווימט ארום אין ווייזן זאטער זומער .
- 10 נאקעטע טעג .
- 11 זיי ווארטן צעוואַרפן אף שניי .
- 13 פארגעסענע אויגן .
- 14 מעג איך דען, קאָן איך דען שווייגן .
- 15 איך גיב זיך אָפּ אומזיסט דער וועלט .
- יאטן
- 16 אין טעג אזוינע הייסע .
- 17 דאָרט באם גרענעץ, דאָרט באם פעלד .
- 18 שווער איז איצטער אונדזער צייט .
- 19 שטייט א צוג. וואגאַנען און וואגאַנען .
- 20 איבער שטעט און דערפער גייען שווארצע וואַלקנס .
- 22 אפן לייונט פון אָונט .
- 23 ווילדע כאַלומעס .
- 24 גיט א פענדזל! גיכער! גיכער!
- 26 ווינטער, וויסקייט, ווייטע וועגן .

- 27 און בין איך אפן בארג
- 28 לידער אף פלויטן
- 29 סיביר, אוראל, קאלוגע און טריפאליע
- 31 א ראדיא צו אלע
- 33 לעם מאוואליי
- 34 אין קלעם
- 35 מיהאט מיך געפאקט אין א שטיבל אן אלטן
- 36 אין שטיינרעם מויער זיגען שטרענגער די הארטע מעסקעסן
- 38 בעט זיך א געלעגער
- 39 פון יענער זייט טפיסע
- 41 סע ברענט דער וואלד, אף פעלדער ברענען בריקן
- 42 מיר שלאפן ניט באנאכט, מיר ליגן שטייל און הערן
- 43 אף טישל ליגט צעפליקט א ביכל לידער: פושקין
- 44 גאנצפרי איז גרינג און רעגן טריפט פארשעפערט
- 46 אף שטיינער פון שווייגן, פון שווייגן
- 47 שווער איז זען
- 48 ליגן, ווי יעסוימים, הונגעריקע כרוועס
- בלענדיקע מיסטן
- 49 נאך יארן אף פעלדער, אין שטעט הינטער טויערן
- 51 איך געדענק אים, דעם שטעטלשן הימל, דעם בלאוון
- 52 מיר פארן שוין צו דער סטאנציע דער לעצטער
- 53 און אט איז דער פלאץ אין שטעטעלע דער גרעסטער
- 54 אט זע איך זיי ווידער, די שוסטערס און באַנדערס
- 55 סטערלינגען, טשערוואַנצעס, רענדלעך
- 56 און מײַן שאַכן איז נאָך אלץ א בלעכער
- 57 דאָרט, וווּ גראַזן זיגען נאסער
- 58 מיט קאַרענער זאטקײט אַטעמט דער סטעפּ
- 59 טוט א זון א ווארעם
- 60 שמעקט מיט פארנאכט דער ארום
- 61 זילבערנע טריט
- 62 מיר איז לאנג שוין נימעס
- 63 זיי גייען ארום ווי פארבלאנדזשעטע
- 64 ווען וויסער פראסט

65	סיאיז דאָ אַ ליד
66	זאַלסט מיך ניט פאַרלאָזן
69	באַם יאַם
76	צווישן בערג
78	אין האַרבסט
79	אַ רעגן
82	דער צוג
85	ווען מיר קאַנען...
86	אַ לויב־געזאַנג דעם כיריק
91	נאַרעלע, קליינס...
94	אַ בילד
95	פון סאַטשי קיין כאַסטע
97	איך טרינק דעם ראש
99	אַף קידער־ווידער
101	קאַלינעס
103	איזאַבעלע
104	רויט
106	אין וואַלד
108	בענקשאַפט
	צום שטיין אַקעאן
110	סיפּליט דער טאַג נאָך גיכער פּונעם באַן
112	די טייגע ווארט
114	אַף דער בירע
116	אַמורזעט
118	ביראַקאַנער מירמל
121	לאַנדאַקער לאַנדיש
124	די זון איז אופגעגאַנגען
126	אַ כאַסענע אין ביראַבידזשאַן
131	ביראַבידזשאַנער וויגליד
133	ביראַבידזשאַנער פּריילעכס
136	אַ שאַס אין וואַלד
138	האַלב אין זון
139	די ערד

141	די נאכטיקאפעלע
144	זיינען בושעלעס געפלויגן
146	צו א פריינט
148	די זון אין זעניט
149	מיר ווארטן
151	דער שווערסטער וועג
152	שפאצירן
154	אונטער דעכלעך פון די וויעס
156	לאמיר לאכן
158	די עלטער
160	סאיזו שיין דער אוקראינישער סטעפ
161	פושקינען
163	דאס אייביקע געזאנג
165	אשערן
167	די ליד פון טאראסן
169	צו אן אוקראינישן דיכטער
170	ליזע לאכט
172	די מאמע פרעגלט איינגעמאכטס
174	א שעמעוודיק מיידל
177	עס שמעקט דיין ליד
178	דאס בערעזענע געזינדל
180	פון מיין באבעס וויגלידער
182	בריקן
185	קאלירן
187	הערט מיר, ברידער!
190	אין דער פרעמד
192	מיין ערשטע ליד
194	אזויפיל איך
196	די נעסט
198	דער פאפוגע איז קאלט
200	פניער
202	וואָס קוקסטו, טאם
203	דער אָנהייב פון א ליבע

207	וויגליך
209	מיין געוויסן
211	איך בין א גוואר
213	צו מיין טאכטער
215	אן אלטער ניגן
217	די זון פארגייט
219	שימקעס געוויין
221	עפיטאפיע
222	צו דער איין-און-אינציקער
224	שוואנען
226	סאָנעט
227	אין אן אלטן וואלד
229	פליט ארום א פויגל
232	מיין גוטער גוירל
234	אמסני
236	איך בין געקומען אף דער ערד
238	מע זאגט
239	לעבן מינט
241	מיין ליבער
243	צו א שוואנגערער פרוי
245	א צווילינג
248	סיקאסט מיך טייער
249	א טאג
251	גליק
253	בא א פאָרטעט
255	שפראכן
258	די אלטע טייער
260	דער גלעזער
263	אף דוירעט א דענקמאל
266	סאיז גוט צו לעבן אף דער וועלט
269	זונטער א רעגן
270	טיפער פונעם יאם
271	פון סעדער סוממער

273	א שרעקלעך וואָרט
275	פרעג, מיין לעבן
276	דאָרשט
277	ביסט שוין גרוי
279	א שטורעם
280	א ווענדונג צו פערעצן
284	יִידיש
287	לעכאָים
289	צו א זינגערן
290	א בריוו צו שאַלעם־אלייכעמען
295	ווינטערדיק
297	דיין זויבער האַרץ

באלאדעס

301	באלאדע וועגן דער קרעמל־וואנט
305	באלאדע וועגן אַדעסער לימאן
311	באלאדע וועגן א שנירל פערל
318	באלאדע וועגן דעם ברודער־קייזער
323	באלאדע וועגן מיין טאטן
328	באלאדע וועגן דעם טאנקיסט שלוימע גאַרעליק
332	מיין מוטער

פאָעמעס

341	עליעס טויט
-----	----------------------

געפונענע פיוקען

357	1. אפן ברעג דעם גרויסן
358	2. ריין זיינען ברעגן
359	3. שיין איז דער דניעפער

361	4. איז געקומען א מענטש
362	5. דאָס ליד וועגן כוואליעס און ווינט
363	6. האָט לענין געזאָגט
364	7. ווען סע קרעכצן די דעמבעס
365	8. באַרזשעס
365	9. דאָס ליד וועגן די הענט
366	10. קומען טעג אף די טייכן
368	שאַטנס פון וואַרשעווער געטאָ
416	ה. רעמעניק. דער דיכטער פון זיג

Фефер

Ицик Соломонович

СТИХИ, БАЛЛАДЫ, ПОЭМЫ

ИЗБРАННОЕ

(На еврейском языке)

М. «Советский писатель», 1967 г. 432 стр.
Тем. план выпуска 1967 г. № 326.

Редактор *А. Ю. Гонгарь*
Художник *Л. С. Мороз*
Худож. редактор *Е. Ф. Капустин*
Техн. редактор *Р. Я. Соколова*
Корректоры *А. Б. Стрельник, Б. А. Гериман*

Сдано в набор 16/II 1967 г.
Подписано к печати 22/VII 1967 г.
Бумага 70×108¹/₃₂. № 1.
Печ. л. 13¹/₂ (18,90). Уч.-изд. л. 11,99.
Тираж 6000 экз. Заказ 2405.
Цена 1 р. 35 к.

Издательство «Советский писатель»
Москва К-9, Б. Гнездииковский пер., 10.

Московская типография № 7 Главполиграфпрома
Комитета по печати при Совете Министров СССР
пер. Аксакова, 13

